

KNUD HOLMBOE

ØRKENEN BRÆNDER

OPLEVELSER
BLANDT SAHARAS OG LIBYENS
BEDUINER

INDLEDNING

I begyndelsen af året 1931 indtog italienerne ved hjælp af de abyssinske tropper, de havde ført til Cyrenaica, oasen Cufra i den sydlige del af den libyske ørken. – En lille håndfuld arabere, der gennem en snes år havde kæmpet tappert mod de italienske koloniseringsforsøg, bukkede under for den regn af maskingeværkugler, som en civiliseret nation er istand til at benytte som et effektivt overtalelsesmiddel.

Europa hører intet om dette udover et enkelt telegram fra Rom, der kort og godt meddeler: ”Det lykkedes vore tropper at besætte Cufra.” Europa ved ikke meget om, hvad der foregår i Nordafrika og især i den italienske koloni Cyrenaica, hvor en nation forsvarer sig på 19de år mod en fortvivlende stor overmagt.

Og hvordan skulle Europa vide det? Meget få europæere, der besøger Orienten, taler folkets sprog; de telegrammer, der bliver sendt ud fra Bengasi eller Derna, stammer alle fra italienske kilder og fortæller kun om, når en europæer er blevet overfaldet af ”oprørere” i det indre. Men *hvorfor* finder disse overfald sted? *Hvorfor* er denne godmodige, arabiske befolkning, hvis religion prædiker nøjsomhed og tålsomhed, blevet til ”oprørere?”

Det er det, denne bog vil fortælle lidt om.

Bogens brændpunkt er rent tilfældigt kommet til at ligge i Cyrenaica. Det er det land, der for øjeblikket har den store interesse. Det er her, fascisterne har indført tusinder af ”kristne” abyssinere fra Erythrea; de får syet kors på brystet, bliver forsynet med maskingeværer, og så er de fortræffelige repræsentanter for den hvide races civilisation, der trænger sejrrigt frem.

Bogen er et angreb på den forløjede frase, der gang på gang gentages i Europa: ”Vi europæere er kaldede til at lære barbarerne kultur og have deres lande som protektorater.”

KNUD HOLMBOE

I TROLDDOM OG RELIGION

Det var i hotel "Continental"s forhal i Ceuta. Han sad omtrent lige overfor mig i en kurvestol og læste i "Times". Han var lidt gråsprængt i tindingerne, og medens han læste, vippede hans ene fod op og ned og tilkendegav, at hans opmærksomhed ikke var så fæstnet ved bladet, som den måske burde være.

Han gabede, men da han åbenbart var englænder i det fremmede, gad han ikke skjule det med hånden; så lagde han bladet på bordet, tog brillerne af og stirrede med sine rødbrandede øjne lige ud i luften.

Så først fik han øje på mig og sagde drævende: "It is very hot to-day."

Nu må det tilføjes til forklaring af dette psykologisk uengelske træk, at jeg havde talt med ham dagen i forvejen, og at vi var de to eneste gæster på "Continental".

"Har De fået bestilt noget idag?" spurgte jeg.

"Tjah," han trak på skuldrene og smed irriteret sin halvbrøgede cigaretstump på gulvet. "Hvad vil det sige at få bestilt noget her? Hvis De mener, om jeg har fået set noget, så kan jeg fortælle Dem, at jeg har kørt rundt med guvernøren hele formiddagen. Vi så den nye havnemole, planteforsøgsanstalten, den store kemikaliefabrik og den nye regeringsbygning. Det er såmænd rigtigt nydeligt alt sammen. Og hvordan går det med dem?"

Jeg trak på skuldrene. "Jeg er ikke længere idag end igår. Hele formiddagen har jeg løbet fra Herodes til Pilatus for at få tilladelse til at køre gennem Spanien til Barcelona. Men stadig er det det samme. Jeg må vente."

Han sukkede og rystede på hovedet: "Ja, jeg kender det. Hvad andet kan jeg skrive hernede fra end om den storartede spanske kolonisation i Marokko. Jeg har absolut *intet* set udover tal, statistiker og bygninger af jernbeton, alt det jeg akkurat lige så godt kan se i Europa. Jo, forresten så har jeg set nogle snavsede arabere løbe omkring på gaden her i Ceuta." Han smilede. "Og jeg skal skrive en række "orientalske billeder"." Lidt irriteret tilføjede han: "Men hvorfor vil De absolut med Deres

bil til Barcelona?"

"Det har hele tiden været min bestemmelse," svarede jeg. "Fra Barcelona lader jeg mig indskibe til Ægypten eller Syrien. Og derfra vil jeg køre ind i Arabien."

Nogle sekunder svarede han ikke. Han tog sit cigaretetui op al lommen, bød mig en cigaret og tændte selv en. Så pustede han røgen ud i en stor sky.

"Ærlig talt," han slog hånden i bordet, "hvorfor i alverdens riger og lande kører De ikke gennem Afrika til Ægypten?"

"Det er umuligt."

"Hvorfor umuligt?"

"Man kan ikke komme gennem den libyske ørken. Der er krig i Tripolitanien og Cyrenaica."

"De skulle prøve det. De taler jo arabisk og er trådt over til Islam. Skriv os en bog om Nordafrika set med arabiske øjne."

Jeg tøvede lidt. "Men vi talte jo om alt det igår. De ved, at jeg i fuld oprigtighed er trådt over til Islam. Jeg synes Arabien, Mekka og Medina kommer først."

Han rystede langsomt på hovedet: "Nej, det er Nordafrika, der er interessant. Jeg mener ikke, at det kan have interesse at vide, hvordan civilisationen skrider frem. Well, hvad udretter civilisationen her? Det ser de allesammen. Men se Islam som den er i Nordafrika og skriv om det."

"Her er Islam i forfald."

"Ja, ja, det er den. Men det kan vare måneder, før De får lov til at køre gennem Spanien. Primo de Rivera kan jo vente revolution hver dag. Tag afsted med det samme; men tag afsted i arabiske klæder. Lev mellem folket og undgå europæere."

"Det bliver meget, meget vanskeligt," sagde jeg, "jeg bliver arresteret; jeg kommer aldrig igennem."

"Men De får Afrika at se med de rigtige øjne og ikke med briller. Det skulle bare være mig, der talte arabisk."

Han rejste sig; foldede omhyggeligt sin "Times" sammen og stak den i lommen; så gik han langsomt op ad trappen. "Bye-bye, tænk nu over, hvad jeg har sagt." Portieren bukkede dybt, da han gik forbi.

Jeg slentrede ud på gaden. Klokken var omtrent to, og solen skinnede varmt selv nu i januar.

Udenfor hotellets messingbeslåede dør sad der fire arabiske skopudsere. Det var de eneste arabere, jeg kunne se, så langt øjet rakte. Ellers var gaden et hav af bløde filthatte, af travle forretningsmænd af alle nationaliteter og hudfarver, af barbenede, spanske avisunger, der skreg med deres falsketstemmer: "El Sol – El Sol – El Sol de Madrid."

Jeg gik op ad gaden mod min garage. Udenfor cafeerne sad unge, spanske officerer med blankpudsede støvler og gyldne epauletter. Svedige tjenere med pomadiseret hår løb frem og tilbage og serverede drinks, mens pengene raslede. Et hornorkester skrattede: "Valencia".

Europa! Europa!

Da jeg kom ind i garagen, betalte jeg, satte mig op i min vogn og kørte til hotellet. Det kunne ikke nytte at vente længer. Bedre på lykke og fromme at følge englænderens råd, og måske fulgte jeg alligevel kun den stemme, der i mange dage havde hvisket i mig selv.

Til Tetuan – 80 kilometer.

Lysset drejedes rundt i svingdøren, rakte og strakte sig på fortovet og stod så stille.

"Quel numero avez-vous monsieur?"

"47"

"Ici la clef."

"No letters for me?"

“No sir, not yet.”

“Camarero” – ”Ca-ma-re-ro.”

Et stort ur på væggen slog ti, og fra radioen i restaurantens ene hjørne skrattede det: ”Aqui radio Madrid”.

Så begyndte musikken blødt og indsmigrende.

Ordensbehængte officerer gik med sporeklirrende skridt hen foran yndige damer, der havde gjort flittig brug af læbestift og kul. Palmerne viftede, når parrene susede forbi.

Et skud knaldede!

En tjener med to lange folder på hver side af næsen skyndte sig at hælde den skummende champagne op i glassene.

Musikken vuggede, så forsvandt den. Den lille portier, der talte fire sprog, og som lige var ankommet fra Madrid, havde lukket døren fra hallen til restauranten.

”S’il vous plait, monsieur.”

Elevatoren snurrede, og det sidste, jeg så af hall’en, var et skaldet hoved med svedperler på issen.

Jeg vågnede lige før solopgang. Tågen, der hele natten havde dækket Tetuan, var ved at hæve sig, og fra alle de firkantede minareter lød råbet, der kaldte til bøn:

”Allahu akhbar, allahu akhbar, ashadu la ilaha ilallah, ashadu ana Mohammedan rasul allah, heja alas salat, heja alal falal, allahu akhbar, la ilaha ilallah.”

Værelset, jeg boede i, var som ethvert andet værelse på et moderne hotel fra Sydafrika til Nordkap, uhyre elegant, varmt og koldt vand, tunge gardiner for vinduerne, bløde tæpper på gulvene.

Da råbet, der kaldte til bøn, var forstummet, og man hørte klapren af mange træsko og rullen af hjul, trængte en anden lyd ind til mig på værelset i det moderne hotel Alphonso XIII. Der blev sunget fra et af de arabiske huse.

Sangen lød melankolsk, den begyndte på de lave toner og steg umærkeligt for så atter lige så langsomt at synke. Jeg lyttede, det forekom mig, at sangen kom fra et af de arabiske huse, der strakte sig så langt øjet rakte udenfor mit vindue, ordene var arabiske, det var dødssuraen Ya Sin, der blev sunget. Måske var det en fader, der sang over sit døde barn, eller en ung mand, der sang over sin faders bære, men der var blevet sunget hele natten, fra solen gik ned bag de sorte Riffbjerge og nu til den spredte den klamme januartaåge.

Det ville blive min sidste dag som europæer, min sidste dag for lange tider i et elegant, civiliseret hotel og min første dag blandt det folk, som jeg så gerne ville lære at kende, og som man kun kan lære at forstå ved at leve blandt det i ordets oprindelige betydning.

Jeg tog min marokkanske burnus på, og i løbet af et øjeblik var jeg ukendelig. Hudfarven og de blå øjne havde nemlig ikke noget at sige, da befolkningen i det nordlige Marokko for en meget stor del er høje og lyse, de har holdt sig ret fri for blanding med de arabere, der erobrede lavlandet mod syd, og menes at være rene efterkommere af de vandaler, der hærgede Spanien og Marokko kort før den arabiske invasion, og som muligvis var nære slægtninge af skandinaverne.

Den lille portier havde travlt. Da jeg kom hen til kassen og bad om at få min regning, fordi jeg gerne ville køre så hurtigt som muligt, så han et øjeblik forbavset på mig, før han kendte mig. Men senior dog. Hvorfor vil De gå i arabisk dragt?”

”Fordi jeg skal ind gennem landet.”

”De vil sikkert få mange vanskeligheder.”

I det samme kom to spanske officerer. Jeg havde talt med dem dagen i forvejen, da havde de været meget elskværdige. Nu kendte de mig ikke. Jeg optog den plads ved kassen, som de åbenbart ville have. De fejede mig tilside med en håndbevægelse. Jeg forstod, at jeg var blevet deklasseret, jeg var nu ”un moro” og kunne behandles efter forgodtbefindende. De pressede, lange benklæder og det ensformige jakkesæt er i visse dele af verden blevet et pas for, at man har den civilisation, som vi

europæere mener er kultur. På een gang forstod jeg den lille historie om Abd el Kerim, rifføreren, der engang fik en lussing af en spansk officer i Melilla, fordi han ikke hurtigt nok veg til side. Han flygtede op i bjergene rasende over krænkelsen og rejste en opstand, der var ved at feje den spanske armé i havet, og som først blev standset, da Frankrig kom Spanien til hjælp og sendte en af de dygtigste marchaller fra verdenskrigen til Marokko.

Jeg gik til garagen for at hente automobilen. Den var i orden, klar til at jeg kunne starte med det samme, om det skulle være. Chevrolet-vognen var ikke ny, det var en firecylindret vogn af model 1928. Den var åben og adskilte sig kun fra den almindelige model ved, at benzintanken var gjort så stor, at jeg kunne køre over 600 kilometer uden ekstra påfyldning.

Da jeg kom tilbage til hotellet, sagde portieren til mig, at der var en araber, der havde været her, og som gerne ville tale med mig. Jeg skulle netop til at gå op på mit værelse for at pakke mine sager sammen, da portieren standsede mig: ”Señor, señor, her er han.” Jeg vendte mig om. En ung marokkaner stod ved kassen. Han kom hen til mig.

”Ya sidi, vil du køre gennem Algier til Tunis?”

”Ja, men hvor ved du det fra?”

”Man har sagt det til mig ude i byen. Må jeg komme med?”

”På hvilken måde vil du med?”

”Jeg har ingen penge, men jeg kunne hjælpe dig med bilen. Jeg vil gerne til Tunis.”

”Hvad hedder du?”

”Abdeslam.”

”Hvor gammel er du?”

”Jeg tror nitten år, men jeg ved det ikke bestemt.”

”Men har du da ingen slægtninge her?”

”Nej, min far var med Abd el Kerim i krigen, han blev skudt, og min moder blev gift med en anden. Hun bor i Xauen nu.”

Abdeslam så ganske kvik ud, så jeg bestemte mig til at tage ham med, især da det ikke blev morsomt at køre det første stykke gennem bjerge og ørken til Tunis alene.

”Har du noget pas?” spurgte jeg ham.

Abdeslam nikkede og viste mig sit pas, det var i orden og gyldigt til de franske protektorater og kolonier, så der kunne i hvert tilfælde ikke være tale om at få ham med ind i Tripolitanien, når jeg kom så langt.

Da klokken var ni, startede vi. Vi besluttede at køre over den fransk-spanske protektoratsgrænse til Fez og derfra videre til den algierske grænse ved Oudja. Derfra ville turen egentlig først rigtigt begynde, idet det var hensigten at dreje mod syd, gennemkrydse Atlasbjergene og nå oasen Figuig i det nordlige Sahara.

Vor udrustning var den sparsomst mulige. Vi havde intet telt, det ville jeg vente med at købe til senere, og kun de mest nødvendige kogegejrer. Det første par dage ville der heller ikke blive megen brug for lejrsgager, da det egentlige Marokko, det vil sige det fede dalstrøg, der ligger mellem Atlasbjergene mod syd og Riffbjergene mod nord, er tæt besat af store og små byer.

Vi nåede allerede Atlanterhavet før middag. Vejret var dårligt, og havet var i uro, mægtige søer brølede ind mod det gule ørkensand, de hvide skumtoppe flagrede fra sø til sø, vinden var gået i nord, det var isnende koldt, og hele vandkaskader stod ind over vejen, der løb langs stranden.

Da klokken var to, passerede vi den spansk-franske grænse.

Her drejede vi vognen mod øst mod hovedstaden i det gamle Marokko, Fez.

Vejen gik gennem bjerge, og det meste af strækningen måtte vi køre gennem et tykt lag sne og hagl.

Først ved femtiden nåede vi Fez og stillede bilen på markedspladsen lidt uden for byen.

Det var netop denne dag det ugentlige marked, og pladsen var fyldt med mennesker. Det var klaret

op, og man havde udsigt over Fez's forvitrede mure og tårne.

Den store markedsplads, hvor bod var ved siden af bod, lå badet i den nedgående sols stråler. Købmænd, der solgte burnus og andre beklædningsgenstande sad her ved siden af marskandisere, der havde opkøbt hele bjerge af gamle benzindunke, rustne søm, ubrugelige sko, nøgler i alle mulige størrelser, de mest mærkværdige klædningsstykker og gamle feze, der var så snavsede, at det var ubehageligt blot at røre ved dem.

Ikke langt derfra sad apothekeren mellem alle sine mærkværdige sager, han var omgivet af en gruppe kvinder, der forsigtigt tittede frem gennem revnen i det hvide tørklæde, de havde over hele hovedet.

En af dem vovede sig frem. "Ya sidi," sagde hun til apothekeren og bøjede sig ned for at kysse hans snavsede hånd. "Hjælp mig i min nød, min mands hjerte er blevet koldt overfor mig, og det har helt vendt sig mod Kadischa. Hvad skal jeg gøre?"

Apothekeren pillede sig i næsen og stirrede derefter et øjeblik på hende med sine sløve øjne, så tog han en lille krukke og rakte hende. "Denne krukke her koster tyve francs, men dens indhold er uvurderligt," sagde han langsomt. "Det er ulvefedt, hvis du gnider det ind i Kadischas hud, mens hun sover, så bliver din mands hjerte vendt bort fra hende."

"Ak," klagede kvinden, "hvordan kan jeg gnide hele hendes hud ind i ulvefedt, og hvordan kan min mands hjerte atter blive vendt mod mig, fordi det vendes fra Kadischa?"

Apothekeren rystede irriteret på hovedet. "Vær nu fornuftig, o kvinde," vrissede han, "du behøver blot at gnide så meget, som der kan være på spidsen af en negl, ind i Kadischas hud, det er tilstrækkeligt." Han gav sig til at rode mellem sine sager. "Og hvad det angår atter at vende din mands hjerte mod dig, da har jeg her et middel, der har stået sin prøve, så sandt Allah bevare mig, det er oven i købet billigt, kun 10 francs."

Kvinden betalte de 10 francs, og apothekeren rakte hende en stump af et hyæneskind. "Tag det," sagde han, "og bær det på din nøgne krop. Så kan hverken din egen eller nogen anden mand modstå dig. Det giver en forunderlig magt."

De andre kvinder havde spændt fulgt forretningen. En af dem, der var gammel og grim, hviskede nogle ord i apothekerens øre. Han nikkede og smilede, så rakte han hende et glas. "Dette er ulvegalde af fineste sort, det skal nok gøre hende ufrugtbar."

Men der var også mænd, der købte lægemidler hos apothekeren. Han havde harehaler, der kunne give søvn, dersom de blev anbragt under hovedpuden. Og han gjorde en rivende forretning med knuste ben af en ulv, de gav mod, dersom de blev spist. Hareblod i flasker var også en god artikel, gav man en hest det at drikke, blev den en vidunderlig løber.

Trods alle disse mærkelige ting, der gik af som varmt brød, havde apothekeren, et åndssløvt udseende individ, også andre indbringende felter for sin virksomhed. Hans hovedforretninger var at sælge trylleformularer med koransprog, de skulle bæres i en læderkapsel om halsen og var ganske udmærkede mod alle mulige farer. Abdeslam betragtede alt dette med dyb undren og ærefrygt, religiøst betaget ligesom de mange andre analfabeter, der var forsamlet rundt om den snu bedrager. Mens vi endnu havde vor opmærksomhed henvendt på apothekeren og alle hans mærkelige sager, hørte vi pludselig voldsomme trommehvirvler på den anden side pladsen. Mængden gik bort fra apothekeren og bevægede sig over mod en stor gruppe mennesker, hvorfra tromme- hvirvlerne kom.

Midt inde i kredsen af de mange mennesker stod der en mand af et ejendommeligt udseende. Hans hår var vildtvoksende og bundet sammen i totter med sejlgnarstumper. Hans dragt bestod af lutter sammenflickede pjalter, brunt skiftende med grønt, blå og violet. Han kaldte sig Marabu og meget hellig mand og råbte til de forsamlede mennesker:

"O, I der tror. I ser idag den hellige Abdurrahman, der har magt over ilden og det kogende vand." De små drenge, der sad forrest i rækkerne, førte fingerspidserne mod læberne og panden i

deltagelse, og en hjælper benyttede sig af situationen til at samle mønter ind.

Abdurrahman begyndte at gå rundt i kredsen med lange afmålte skridt, alt medens han uafbrudt mumlede besværgelser. Pludselig kom han i aktivitet. Han bad alle tilskuerne om at sætte sig i en rundkreds, således at der blev en stor åben plads i midten.

To hjælpere kom nu frem på denne åbne plads, de så uhyggelige ud. Den ene var en lille dværg med et stort, kuglerundt hoved og lange arme. Den anden var en tynd mand med langt gedebukkeskæg og fremstående øjne. Han havde stærkt underbid, og hans to fortænder lå som haretænder langt ned over underlæben.

Tilskuerne var en broget masse, mest kvinder med sølvhænder anbragt som amuletter foran på brystet. De beskytter mod onde ånder. Alle de små drenge sad stadig med store forventningsfulde øjne og stirrede på, hvad der foregik.

De to hjælpere slæbte en trefod midt ind i kredsen, mens Abdurrahman stadigt mumlede mod alle fire verdenshjørner. En kedel med koldt vand blev anbragt på trefoden. Så blev der tændt en flammende ild under kedlen. Det varede omtrent fem minutter, før vandet spilkogte, men så stod den hvide damp også som en sky ud af tuden.

Hjælperne gik højtideligt rundt om ilden i samme takt som deres herre og mester Abdurrahman, de bevægede uafbrudt læberne. Abdurrahman var ved at komme i ekstase, han sang med hul røst, stadig i hurtigere takt, hovedet bevægede han i samme rytme som sangen.

Alle drengene var blevet helt blege af spænding.

Da Abdurrahman var i fuldstændig ekstase, og skummet stod ham om munden, nærmede han sig kedlen med det kogende vand, løftede den op i den ene hånd, satte tuden for munden og drak den ud til sidste dråbe. Derefter smed han kedlen på jorden, og fem sekunder efter pustede han en vandstråle ud i hovedet på tilskuerne.

Jeg fik noget på hånden. Det var koldt som is.

Alle hylede af begejstring, Abdurrahman samlede penge ind og gentog seancen i det uendelige, ligeså længe folk havde lyst til at se og penge at give.

Ikke langt fra Abdurrahman stod slangetæmmeren. Han havde en lille kurv med levende slanger ved sine fødder. De var øjensynligt dorske og sløve. Men når han fik sin fløjte frem og spillede for dem, rejste de hovederne og begyndte at svaje frem og tilbage, mens tungerne spillede.

Tæmmeren fløjtede stadig mere og mere indsmigrende, snart nærmede han sig slangerne, så gik han atter bort. På en gang lagde han fløjten bort og hvislede kun med læberne, slangerne fulgte ham uafbrudt med deres stive, stirrende blikke. Han tog dem op fra jorden, først den ene, den snoede sig rundt om hans nøgne arm og om hans hals, han gabte, og slangen gled ned i hans svælg, så kun haletippen stak op. Han trak den atter op, og så fulgte den anden, og den samme scene gentog sig.

Et andet sted fortalte en mand eventyr. Han gik fra by til by og fra marked til marked, – og overalt var der folk, der ville lytte til hans historier, der mest var fra ”Tusind og En Nat”.

Og over alt dette virkelige barbari gik solen ned bag Fez’s smuldrende ruiner.

Jeg fik at vide, at der denne aften i Fez skulle være en religiøs festlighed, der hed Esau. Jeg vidste ikke, hvad Esau betød, ingen europæer kunne få adgang til det hus, hvor festen fandt sted; men nu gik det let for mig.

Huset lå i en af Fez’s snævre sidegader, og festen fandt sted i en åben gård. I gårdens ene hjørne flammede der en mægtig ild, der lod alle de forsamlede mennesker antage fantastiske skikkelser. Da jeg kom til festen, var de ikke begyndt endnu. En del mænd stod og varmede nogle store tamburiner over ilden. Tilskuerne var forsamlede i gårdspladsens udkanter.

En ti-tolv mænd i alle aldre fra femten år til firs stillede sig op i rundkreds. Hver af dem havde en tamburin i hånden.

De begyndte alle på en gang at slå på tamburinerne, og samtidig gik de i rundkreds, medens de

sang. Det var smukt, det de sang:

Hjælp mig o Gud,
at forstå i min menneskelighed din guddommelige storhed,
gør mig o Gud,
til tjener i dit guddommelige univers.

Åben mit øre,
for din stemme,
i enhver fase af min tilværelse.

Gør mig o Gud,
til din slave i tilbedelse,
din egen slave,
uden et gran af herskersind
over nogen af dine skabninger.

Men medens de sang og slog på tamburinerne for hver linje, vandrede de rundt på en underlig automatisk måde. Det var, som opfattede de slet ikke ordene eller meningen med det, de sang; det var, som hørte de kun rytmen, det stadige – dum, dum.

Da de havde sunget dette vers nogle gange, gik en olding lidt frem foran de andre, alle satte sig ned, og den gamle begyndte nu taktfast at råbe: ”La illaha il’Allah”. Forsamlingen gentog det samme råb, først i langsom takt, men for hver gang, de sagde denne sætning hundrede gange, skiftede de tonefald, og rytmen blev hurtigere. Alle rejste sig. Tilsidst råbtes der i vanvittig ekstase. Hovederne kastedes fremover og bagover med lynende hast, og på en gang stod oldingen og en lille dreng midt i kredsen. Ikke alene hovederne på disse to nikkede frem og tilbage, men også kroppene bevægede sig konvulsivt.

Tusinde gange blev ”La illaha il’Allah” gentaget, så begyndtes der forfra, og fråden stod tilsidst de to dansende om munden. Det endte med at oldingen afmægtig faldt om. Han måtte bæres bort.

Blandt tilskuerne stod der en gammel mand. Jeg lagde mærke til, at han gang på gang rystede bedrøvet på hovedet. Jeg spurgte ham, hvad denne dans skulle betyde.

”Jeg forstår slet ikke disse mennesker,” sagde han, ”ingen af dem overholder Islams bud, og hvad har dansen her med Islam at gøre?”

”Men hvorfor skal de gentage ”La illaha il’Allah” tusinde gange?” spurgte jeg.

”De misforstår fuldstændigt en af de store lærere, Ben Esau fra Meknes. Han lærte, at ved stadigt at gentage Guds navn fik man Guds billede i sit hjerte. Nu tror de, at de blot behøver at råbe: ”Der er kun een Gud” tusinde gange, så vinder de saligheden. Det er vanvid, Allah må vide, hvad der skal blive af Nordafrika. Den rene, islamitiske lære har givet plads for barbarisk vildskab.” Han sukkede:

”Jeg tror, det er bedre at sige Allahs navn een gang i sit hjerte.”

Før vi startede den næste morgen, gik vi i moskeen. Den store moske i Fez har en lille uanseelig indgang, men alt, hvad der kunne krybe og gå, strømmede nu i den tidlige morgentime, før solen stod op, mod denne lille indgang. Ingen europæer kunne få adgang til nogen af moskeerne i Fez, man ønskede ikke turister, der skulle iagttage de bedendes andagt, men der var ingen, der på nogen måde forhindrede mig i at gå ind i denne moske. Lige indenfor indgangen var der en gård med vandkummer og rindende vand. Her skulle enhver, der ville fremsige bønner, vaske sig, før han trådte ind i selve moskeen.

Afvasningen skulle være grundig, arme, hals og fødder måtte vaskes omhyggeligt, ingen, der ikke

var legemlig ren, måtte fremsige bønnen.

Så lød råbet fra bedetårnet, og dets sidste strofe, ”Der er kun en Gud”, blev gentaget af hele forsamlingen. Derefter udvalgte en Immam, en ganske tilfældig tilstedeværende, der var istand til at recitere koranen, og han læste en Sura af den hellige bog. Der fulgte ingen prædiken, for ligesom menneskene er forskellige, således er det religiøse udviklingstrin, de har nået, det også, og enhver forstår koranen, som hans udvikling berettiger ham til. Der var heller ingen musik, for skønt musik som al kunst regnes for en af de veje, ad hvilke man kan nå frem til Gud, så kan musikken også bringe på gale spor ved at forvirre den klare Gudserkendelse, som den islamitiske bøn søger at give. Da oplæsningen af et stykke af koranen var endt, trådte immamen frem foran rækkerne og udbrød samtidigt med de bedende, idet han hævede hænderne til ørerne. ”Allahu akhbar”, Gud er den største, og fra dette øjeblik måtte al opmærksomhed være rettet indefter, om bønnen skulle få værdi. Fra dette øjeblik er mennesket lukket inde i sig selv, og intet fremmed må forstyrre. Derefter reciteredes el Fathah, første vers af Koranen, der i oversættelse lyder således:

Lovet være Gud, verdens herre.
Den barmhjertige enige og miskundige.
Konge på troens dag.
Dig alene tjener vi, og kun dig beder vi om hjælp.
Led os på den rette vej,
den vej, de vandrere, som du er nådig imod,
de, som du ikke vredes på, de der ikke farer vild.

Derefter fulgte endnu en sura fra Koranen, og så kom det højtideligste øjeblik, da panderne skulle berøre jorden som tegn på hjernens forgængelighed, og Gud prises som den eneste af alle skabninger, der må tilbedes. Da bønnen var slut, gav hver enkelt af de bedende sin sidemand hånden og ønskede fred over ham og over hele verden.

En time senere var vi på vej fra Fez til Oudja. Vejen var snorlige og så velholdt, at vi allerede klokken to nåede Oudja, vi drejede med det samme mod syd og nåede den aften vort udgangspunkt for turen gennem ørkenen, en lille oase, der lå tæt opad Atlasbjergenes nordlige skråning.

Her kunne vi få benzin, og den næste morgen, før solen stod op, startede vi mod Figuig, oasen i Sahara, der var over 200 kilometer borte.

Da vi startede, stod månen endnu på himlen; men allerede nogle få minutter efter skimtede man den første morgenrødme bag bjergtoppene.

Det var iskoldt, og der lå rimfrost på sandet.

Vi kørte på en smal sti over en flad slette. Bjergene var endnu fjernt i baggrunden. Efterhånden som solen steg, hævede den lette tåge sig, der lå over rimfrosten, og den rullede som et tæppe hen over lavlandet.

Ødet var absolut, og det blev kun fremhævet af fårehyrden, der netop nu, da solen stod op, sagde sin morgenbøn med ansigtet vendt mod Mekka. Han vendte ikke engang hovedet, da bilen snurrede forbi.

Det var bidende koldt, og først da solen stod temmelig højt på himlen, svandt rimfrosten, der dækkede det grågrønne stive ørkengræs. Men himlen var klar; selv om vinteren er det sjældent, det regner.

Kilometertælleren lod kilometer efter kilometer forsvinde. Bjergene begyndte, og til tider var, stigningen stærk; men stadig var der ikke et menneske at se, stadig hørtes ikke en lyd udover motorens brummen.

Vejen blev kun til et hjulspor, og i bjergene blev den meget dårlig. Vi måtte krydse mellem dybe huller og store sten. Wadierne var fyldt med vand fra den smeltende sne, og flere gange mente jeg, at det var umuligt at føre bilen gennem en brusende flod.

Men alle wadierne viste sig at være ret flade. Vi tog sko og strømper af og vadede over, før vi kørte bilen igennem. Så tog vi tilløb, satte fart på bilen og kom igennem, selvom motoren, som vandet skyllede over, hakkede slemt nogle minutter efter.

På bjergskråningerne stod der mægtige træer. Ligesom i Riffbjergene var det mest ceder, og engang så vi en vild kamel, der sandsynligvis var løbet bort fra sin ejermand, løbe mellem stammerne. Den foer af sted med store, kluntede spring. Den var gjort forskrækket af det uhyre, som den sikkert aldrig før havde set.

Nogle kilometer senere begyndte den rigtige sne. Men nu, da solen steg, blev det til det bare snesjap. Vi havde ingen snekæder med, og flere gange rutschede vognen tilbage, så vi omhyggeligt måtte sørge for, at den rutschede ind mod en bjergvæg. Vi måtte af og skovle sneen bort. Det gik heldigvis godt hver gang, og fire timer efter at vi havde forladt Kibili, var vi på toppen af det højdedrag, der er en arm af Atlasbjergene.

Her oppe var luften ren og frisk, og hjulsporet gik nu nedad en stejl skrånning, der førte til det uendelige sandhav.

Foran en lå ørkenen, det mægtige Sahara, hvor sandklit efter sandklit strakte sig så langt øjet rakte. Vi så ingen beboelse, ingen røg, intet spor af levende væsener.

I ørkenen var der hverken vej eller sti. Den var som en tusind kilometer bred landevej, hvor man kunne køre i hvilken retning, man ville. Sandet var fast og behageligt at køre på, kun nu og da mødte vi de store sandhøje af løst flyvesand, der under ørkenstormene flytter sig fra sted til sted. Men selve jordbunden er bundet sammen af rødderne på det stive, solsvedne ørkengræs. Vi begyndte at køre efter kompas. Hjulsporet forsvandt.

Men da vi på kortet kunne se hvormange kilometer, der var til Figuig, og at denne oase lå i retning stik syd, kunne vi næppe fare vild.

Turen gennem bjergene havde taget lang tid. Først ved middagstid kørte vi gennem det første stykke af ørkenen; men her kunne vi også uden vanskelighed køre med 100 kilometers fart i timen.

Det var tid at spise; og vi holdt frokost midt i sandhavet. Udover vindens ringen med det tørre græs hørtes ikke en lyd.

Klokken to startede vi påny, stadig gennem ørkenen. Bjergene gled ud i tåge i baggrunden, kun nu og da passerede vi skelettet af en styrtet kamel. Benene var gnavet hvide af hyæner og sjakaler. Ørkenen skiftede karakter.

Der kom et stykke med skarpe flintesten. Vi punkterede fem gange og måtte holde et par timer, før vi fik repareret og pumpet. Vi havde ikke haft en eneste vanskelighed med motoren.

Uafbrudt skiftede landskabet. Nu kom der et stykke med store, spredte kampesten, og vi måtte køre i zigzag. Vi kom kun langsomt frem.

Da solen var ved at gå ned, mødte vi en karavane. Ti kameler kom gående med langsomme, majestætiske skridt. Vi standsede og gav os i snak med beduinerne. De var på vej fra Figuig til markedet i Kibili.

Føreren var en høj, solbrændt mand; han var stærk og senet og havde de rolige øjne, som livet i ørkenen giver. Hans to hustruer var anbragt i et telt på en kamelryg midt i karavanen, og en fire-fem barbenede unger, der så friske og sunde ud, løb ved siden af kamelerne, der var lastet med alle de varer, han skulle bringe til markedet.

Børnene stillede sig naturligvis straks op og stirrede dybt interesseret på det mærkelige uhyre, der mange gange hurtigere end ørkenens skib kunne køre gennem sandet.

Da de opdagede, at automobilen i grunden ikke var farlig, kom de nærmere. En af dem, en lille pige på en syv-otte år, blev så dristig, at hun vovede at pille på knappen til det elektriske tudehorn. Da bilen stak i et brøl, blev hun så forskrækket, at hun faldt ned af trinbrættet, og alle børnene flygtede i ti skridts afstand, hvorfra de mere roligt turde betragte uhyret.

Jeg inviterede dem med på en lille køretur, og efter megen overtalelse lykkedes det mig at få dem

op bag i bilen. Den ældste, en dreng, holdt dog forsigtigt hånden på låsen og ville ikke under nogen omstændigheder tillade mig at lukke døren helt. Jeg kørte af sted i en lille rundkreds; men da jeg kom halvtreds meter bort og vendte mig om, opdagede jeg, at jeg ingen passagerer havde. De var alle blevet dødeligt forskrækkede ved farten og sprunget af.

Beduinen satte sig op på sin førerkamel, og bevæbnet med sin lille stav gav han den et dask på den ene side af hovedet. Karavanen satte sig i bevægelse. Ved siden af løb børnene skrigende og pludrende om den vidunderlige oplevelse. Snart var de alle forsvundet.

Solen gik ned. Vi begyndte at blive ængstelige for, at vi havde tabt retningen.

Ørkensangen begyndte. Den tog fat som en svag jamren langt ude i horisonten, den steg og steg og endte tilsidst med et hjerteskerende skrig. Det var hyæner og sjakaler, der sang deres hyldest til den nedgående sol.

Ikke lang tid efter solnedgang var det ganske mørkt. Vi tændte projektorerne, og de lyste udover det gule sand; engang imellem så vi en hyæne sidde sammenkrøbet i projektørens skarpe lys; men når vi nærmede os, satte den i et spring ud til siden, og kun et par fosforskinnende øjne stirrede på os, mens vi for forbi.

Da solen var nede, blev det iskoldt. Stjernehimlen funkede over vore hoveder, og kort tid efter viste det spinkle månesegl sig.

Vi fik øje på en række lys langt ude til venstre.

Det kunne ikke være Figuig. For efter kilometertælleren skulle vi endnu have 100 kilometer tilbage.

Vi drejede i retning af lysene, og snart viste det sig, at det var fire store bål, der flammede i natten.

Da vi kom nærmere, lød der et øresønderrivende spektakel, og et kobbelt store, gule hunde rasede mod automobilen. De viste de hvide tænder, og mankerne rejste sig på dem, som man ser det på hyæner. De forsøgte at springe op i vognen, men vi holdt dem fra livet med en stok.

Vore projektorer skinnede nu lige mod bålet, og det viste sig at der bag ilden lå en del telte, store, sorte skygger, der rakte og strakte sig i skæret af flammerne.

Nogle mænd kom imod os, de bar geværer og havde fingrene på aftrækkerne. Vi standsede øjeblikkeligt og kom naturligvis med det samme i vildt håndgemæng med hundene, der efter nogle øjeblikkes kamp blev stående i rundkreds om bilen og snerrede og knurrede ved den mindste bevægelse, vi gjorde.

Lejrens shejk nærmede sig med to andre til automobilen, og da han så, at vi bar arabiske dragter, strakte han hånden frem og hilste os med et: "Salem ualeikum". Vi svarede med: "Wa aleikum salem". Og da den øvrige skare, der stod tavse og truende i baggrunden, hørte det, begyndte de med det samme at jage hundene bort. Vi var modtaget som gæster, og ingen og intet turde forulempe os nu, da vi var indenfor lejrens enemærker.

Lejrens shejk spurgte os, hvorfra vi kom, og hvor vi skulle hen. Vi forklarede ham, at vi kom fra Fez og skulle til Figuig; men at vi ikke var sikre på, at dette var den rigtige vej.

"Jo," sagde han. "Ved Allah jeg tror, I er på den rigtige vej; men hvorfra er du, siden du ikke taler sproget som vi andre."

Jeg forklarede ham, at jeg var fra et land højt oppe imod nord, der hed Danimarca; og at jeg var på vej til Arabien, til Hedjaz.

Da han hørte navnet Hedjaz, smilede han. "Priset være Gud, du skal til det hellige Mekka. O, du er lykkelig fremmede, der skal se den hellige by og de steder, hvor profeten vandrede. Men jeg forstod ikke rigtigt navnet på dit land. Hvor ligger det? Og er folket gode moslems der?"

Jeg fortalte ham, at landet lå højt mod nord, deroppe hvor dagen nu om vinteren kun er et par timer; men da han hørte det, rystede han vantro på hovedet.

"Jeg er måske," sagde jeg, "den eneste moslem i hele landet."

"Er du kommet herved, fordi du er blevet forfulgt?" spurgte han.

"Nej, i mit land kan man have hvilken religion, man vil. Man bliver ikke forfulgt, når man skifter

religion.”

”Men hvorfor er du trådt over til islam?”

”Fordi jeg tror, at et menneske bliver lykkeligt, hvis han lever efter det, profeten Mohammed og profeten Isa prædikede.”

”Priset være Allah,” sagde han, ”der også spreder sandhedens lys i det yderste nord. Men du må ikke køre videre fremmede. Stig nu af bilen og vær min gæst”.

Jeg lod mig overtale, og vi gik ind i det største telt i lejren.

En beduinerlejr er et broget virvar. Teltene ligger spredt rundt om de store bål, der forsyner hele lejren med lys og varme. Teltene er lavet af tykt, sort lærred, der er spændt ud på nogle stokke på en sådan måde, at siderne ikke når helt ned til jorden, så den friske luft lettere kan komme igennem.

Om natten kan der lukkes fuldstændigt af, så varmen ikke går til spilde. Det er naturligvis ikke alle telte, der er så fine. De fattigere beduiners teltlærred er rimpet sammen af alle mulige forskellige stumper. Det ser meget broget ud, og er ikke kønt. Kvinderne i lejren er ikke tilslørede. Tilsløringen er i det hele taget ikke en oprindelig islamitisk skik.

Da vi kom ind i lejren, gik de gamle bedstemødre omkring bålene med børnene bundet på ryggen, de unge kvinder havde travlt med at gøre alt i stand til natten. De skurede de store gryder og kobberkar, der lige havde været brugt til aftensmåltidet.

Shejkens telt var meget stort og smukt.

Der var et stort tæppe på gulvet og en mængde fåreskind, som vi kunne sætte os på. Hele lejren var naturligvis i vildt oprør. Først havde alle børnene samlet sig undrende omkring bilen; men så fik de ordre fra shejken til at holde sig borte fra den, og deres respekt for lejrens overhoved var så stærk, at end ikke den stærke nysgerrighed, de sikkert følte, kunne få dem til at trodse forbudet. De stod nu og kiggede ind gennem de åbninger, der var i teltet, undrende sig over det mærkelige besøg.

Da vi kom ind, blev vi bedt om at tage plads ved siden af shejken. Vi blev præsenteret for hans søn, en syttenårig ung mand, der havde et begavet ansigt, og vi satte os derefter i en rundkreds på gulvet med benene trukket korslagt op under os.

Ingen talte.

Enhver ventede, at den anden skulle begynde.

Da tavsheden blev lidt trykkende, tog jeg mit cigaretetui frem og bød det rundt. De rystede alle på hovedet. Ikke en af dem røg. Jeg så forskrækket op på shejken og sagde: ”Det er da ikke forbudt?”

”Nej,” sagde han, ”men vi regner det for det bedste at lade være med at ryge. Hvorfor skulle vi nedbryde det helbred, som Allah har givet os?”

”Men,” indvendte jeg, ”man må da heller ikke tage alle nydelser bort fra tilværelsen.”

”Jeg føler det ikke som en nydelse,” sagde han, ”og jeg er sikker på, at hvis jeg røg stærkt, ville nydelsen ved selve livet blive mindre. Men hvad var det, du sagde om, at solen på denne tid af året kun var to timer på himlen i dit land.”

Det kunne han åbenbart ikke glemme.

En af beduinerne smilede. ”Så var det let at holde ramadan i det land, du er fra. Der står jo i koranen, at man skal faste fra sol står op til sol går ned.”

”Der ligger et land lidt nord for mit, hvor solen overhovedet aldrig går ned i en hel måned af året, og længere mod nord er der nat et halvt år og dag et halvt,” fortalte jeg.

Mine tilhørere begyndte at flytte uroligt på sig. Det var klart, at alene høfligheden og gæstevenligheden fik dem til at afholde sig fra at kalde mig en løgner.

”Hvordan skulle man holde ramadan i et sådant land, hvor det er vinter og mørke, og hvor solen aldrig står op,” vovede jeg at spørge.

Der opstod en livlig diskussion. De fleste holdt på, at man slet ikke skulle holde ramadan, når solen aldrig stod op. Det ville også være så koldt, at det ville være usundt at faste.

Jeg gik videre i min kritik. ”Som bekendt er vort år, måneåret og solåret, ikke det samme. Det

kunne jo være, at måneden ramadan faldt i det halve år, da solen stadig stod på himlen. Hvad så?” En af de unge beduiner bemærkede, at så ville man jo sulte ihjel.

Shejken brød nu ind i samtalen: ”Jeg kan godt tænke mig, at det er rigtigt, hvad den fremmede siger. For vi lægger jo også mærke til, at dagen er længere om sommeren end om vinteren. Men viser det da netop ikke koranens visdom?”

Det er forbudt i koranen at faste, hvis man tager legemlig skade deraf, denne vise forskrift om ramadan er netop givet for at skabe sunde mennesker. Kommer vi op mod nord, hvor dagene bliver kortere og kortere, må man naturligvis faste mindre, end hvor det er varmt, og hvis ramadan falder på en årstid, da dagen er længere end natten, indretter man sig efter en dag, der er tolv timer, således som dagen er i Mekka.”

Samtalen kom i fuld gang, men de fleste gav shejken ret. Nogle mente også, at man altid burde regne efter dagen i Mekka fra klokken seks til klokken seks.

Abdallah, shejkens søn, kom ind med teen. Den blev budt rundt i små glas. Den var meget stærk, og da den var drukket, sagde shejken, at han havde givet ordre til, at et telt skulle indrettes for os. I teltet var der bredt et stråtæppe ud, og i hjørnerne var der anbragt to hynder af fåreskind. Vi hentede vore tæpper fra bilen, og efter at bønnen var blevet fremsagt i shejkens telt, trak vi vore burnus op om hovedet og faldt i søvn.

Næste morgen vågnede vi ved en brølen. Det lød frygtelig uhyggeligt, og da vi stak hovederne udenfor, så vi, at en kamel var blevet lagt ned på pladsen udenfor shejkens telt. Den havde fået bundet et reb omkring mulen, så den ikke kunne bide, og benene var ligeledes bundet sammen på den.

Den havde skab og skulle befries derfor. Det var ikke en hel smertefri behandling, den blev underkastet. Den blev skrabet med et jern, så blodet kom frem, og derefter blev den blodige hud gnedet ind med et eller andet stærkt medikament. Det store dyr vrælede af raseri og forsøgte forgæves at bide eller sparke dem, der holdt det.

Den morgen fik vi for første gang kaffe.

En gammel neger, der åbenbart var en art slave, kom ind med en stor spølkum fyldt med sort kaffe og noget brød, der sikkert var blevet bagt samme morgen i gløderne fra bålet.

Da vi var færdige med at gøre os i stand, gik vi til shejkens telt. Han var ivrigt i færd med at ordne lejrens anliggender.

Da han så os, rejste han sig fra den rådslagning, han netop tog del i, og bad os tage plads. Vi fortalte ham, at vi gerne ville videre; men det var der ikke tale om. Vi skulle blive til middag, han havde forberedt sig på det. Der hjalp ingen modsigelse, vi måtte vente til om eftermiddagen med at køre videre til Figuig.

I en beduinerlejr er der arbejde nok for alle hænder. Hele dagen er kvinderne travlt beskæftiget med alt husligt arbejde, såsom at karte uld, spinde det, der er nødvendigt til lejrens behov, kærne smør eller passe børn. De ældre drenge må passe kameler og får, der er lejrens rigdomskilde. Kamelerne giver mælk bedre end komælk, de giver uld, der kan bruges til mangfoldige ting, og som er både lettere og varmere end fåreuld; endelig er det de ypperste dyr, man kan have som transportdyr. En kamel har, samtidig med at dens udholdenhed er forbløffende, og dens nøjsomhed en fabel, meget fine instinkter. Længe før noget menneske kan opdage levende væsener i ørkenen, har kamelen enten set dem eller fået færten af dem. Dens ører rejser sig op og bevæger sig uroligt frem og tilbage. Så ved dens fører, at der er noget galt.

Beduinerstammen drager fra oase til oase. Ved hver oase slår den lejr og bliver så længe, der er foder til dyrene. Alle nyanskaffelser fås ved alle de mange produkter, der sælges.

Der er ubrydeligt sammenhold og et gennemført demokrati indenfor en sådan lejr. Alle lejrens medlemmer er som en stor familie. Og lejrens eneste lov er koranen.

Tiden gik hurtigt til middag, og den gamle neger, der åbenbart havde alt det grove arbejde i shejkens telt, kom nu hen til os og bad, om vi ikke ville komme til middag. Måltidet foregik i shejkens telt, og som hædrede gæster delte vi det kun med lejrens øverste. Ikke engang hans søn måtte spise med. Under måltidet fik vi kærnemælk kærnet al kamelmælk at drikke, og da vi havde spist, spurgte shejken mig, om jeg ikke ville lede bønnen, el dorr. Jeg var lidt ængstelig for det, mit arabiske var naturligvis ikke helt korrekt; men jeg var klar over, at jeg ikke kunne afslå det. Det er en hæder, der kun bliver særligt agtede gæster til del. Og så ledede jeg for første gang bønnen. Da klokken var fire, tog vi afsked med vore gæstfri værter og satte kursen mod Figuig. Men det blev en vanskelig tur. Gang på gang punkterede vi. Det blev mørkt, og vi havde allerede besluttet at sove i bilen og fortsætte den næste morgen, da vi i skæret fra projektørerne fik eje på et skilt midt i sandet. Der stod kun: ”Ti kilometer til Figuig”. Klokken var omtrent ti om aftenen; men de få kilometer gik som en leg, og en halv time efter kom vi til en sovende by. Gaderne mellem de mærkelige huse, der er klinet op af rødt sand, var ganske øde. Vi kørte rundt i dem i adskillige minutter uden at træffe et menneske. Da så vi en mand, måske den eneste nattevandreren i Figuig. ”Fen el lokanda,” (hvor er hotellet), spurgte jeg, og han svarede, at der ikke var noget hotel i Figuig; dersom jeg ville sove, måtte jeg tage til Beni Ounif i Algier. Det lød forfærdeligt; men var ikke så slemt. Beni Ounif var kun fem kilometer fra Figuig. Og i mulm og mørke passerede vi grænsen mellem Marokko og Algier. Vi blev fjorten dage i Beni Ounif for at gøre bilen godt i stand til den store ørkenstur til Touggourt. Det kneb på det tidspunkt lidt med penge, og da selve udrustningen af vognen kostede meget, måtte vi også her opgive at købe et telt, hvad der egentlig havde været nødvendigt. Den ene dag var som den anden. Himlen var altid dybblå, så snart solen var stået op, og sandet lyste gult kun afbrudt af de enkelte dadelpalmer, der halvt begravet i sanddyngerne vokser omkring denne lille oase. Om middagen dirrede bjergenes konturer i kimingen i den stærke varme. Kun natten kom med kulde og de funklende, klare stjerner, som man kun ser dem her i Sahara. Månen tiltog dag for dag. Ramadanen nærmede sig sin midte. Og en morgen var vi klar til at starte.

Der er uhyre mange ting, der skal huskes, når man skal ud på en sådan tur. Naturligvis kunne vi ikke have alle reservedele med. Vi indskrænkede os da også til kun at tage det strengt nødvendige med. Som proviant købte vi ligesom beduinerne dadler og nogle høns; og en tom benzindunk, der kunne tage 18 kilo, fungerede som drikkevandsbeholder. Hele den bageste del af bilen var fyldt af reservedæk og reservedunke med olie og benzin, og på den bagagebærer, vi havde bagest i bilen, var der anbragt en tromle med 100 liter benzin. Alt i alt kunne vi således køre godt 1000 kilometer uden fare for benzinmangel.

Beni Ounif er kun en ganske lille oase. Når toget skal nå frem til den, må det stønne sig gennem uendelige ørkenstrækninger, og når det når til den lille træbygning, der er endestation for ørkenbanen, er det som regel farvet fuldstændigt rødt af sandet fra Sahara.

Kun nogle få kilometer på den anden side Beni Ounif var vejen god. Så forsvandt den næsten helt, og vi måtte, når vi ikke kunne se de svage hjulspor, der angav, hvor vejen burde have været, køre efter kompas. Vi kørte mod nord mod en oase 200 kilometer borte.

Da vejen holdt op, blev terrænet samtidigt vanskeligere.

Dets ørkenagtige karakter holdt op, store sten lå strøet på den flade slette, der hist og her var dækket af et meget tæt makikrat med lange spidse torne.

Men så mærkeligt det end lyder, fandt vi vand nok. Sletten skrånede svagt opad, og vi måtte over mange vandløb, der øjensynligt kom fra den smeltende sne på bjergskråningerne mod nord. Bunden i disse vandløb var altid hård, og da der sjældent var mere end et par fod vand, gik det hver gang forholdsvis nemt at få bilen over. Selvfølgelig kom vi på denne måde kun langsomt fremad. Ved tretiden begyndte det løse sand, vor værste fjende, igen. Store driver lå spredt omkring os, og tilsidst tog de form som regulære revler, som vi ikke kunne komme udenom. På laveste gear arbejdede bilen sig frem gennem det fine sand, som hjulene trængte et par tommer ned i. Gang på gang sad vi fast. Abdeslam måtte ud og skubbe på, så vi kunne køre baglæns ud. Og to gange kørte vi bilen så fast, at den hverken ville frem eller tilbage, hjulene snurrede rundt i det løse sand uden at gribe fat. Så måtte vi skovle og lægge tæpper, grene og tørt græs, hvor vi skulle køre, til vi endelig kom igennem.

Ved firetiden begyndte det at blæse op. Først mærkede vi næsten ikke vinden, men det fine sand på toppen af sandbankerne begyndte at fyge som frostsne fra et tag, når det blæser. Og med ét blev himlen i vest, hvorfra vinden kom, flammende rød. Solen stod lavt, og sandet tårnede sig som et højt bjerg op foran den, så man kun skimtede et svagt rødt skær bag alt det sorte. Så svandt også det røde skær, – alt var sort – sandet rakte sig mod himlen som en mur. Det begyndte at blæse, hvor vi var, og stormen tog i løbet af få sekunder til i styrke. I et nu var sandet over os som en kvælende sky. Omkring os brølede og hylede vinden. Man hørte den stadige ringen af sandkorn, der ramte sandkorn. Der kunne ikke være tale om at køre videre. Vi måtte gemme os i bilen dybt nede under tæpperne, hvor sandet trods alt trængte ned; men hvor vi kunne hindre det i at fylde mund og ører. Lige så pludseligt, som sandstormen var begyndt, holdt den op. Det mægtige bjerg af sand i bevægelse fjernede sig fra os, snart kunne vi se det langt borte belyst af den nedgående sol. Solnedgangen blev meget smuk. Kimingen rundt løb solrødmen som en luende ild, alt, selv sandet vi kørte gennem, var et flammende bål af rødt.

Men straks, da solen var borte, kom kulden, og en hvid klam tåge lagde sig overalt. Vi kunne, tiltrods for at vi havde projektørerne tændt, næppe skimte en hånd frem for os, og vi måtte, hvor nødigt vi end ville, standse bilen for at finde et sted, hvor vi kunne sove.

Det sted, vi valgte, var en lille fordybning midt inde i et tæt krat.

Vi prøvede at brække grene af krattet for at lave bål; men de var gennemfugtige og ville ikke brænde. Langt om længe fandt vi noget tørt træ, og snart flammede ilden mod den sorte himmel. Vi skulle have aftensmad, og efter at Abdeslam havde gjort hønen i stand, blev den anbragt i en kedel over bålet.

Ude i tågen, så langt borte at man kun skimtede dem som grå skygger, listede sjakalerne. Vi smed resterne af måltidet ud til dem, rullede os, død. trætte som vi var, ind i vore tæpper og faldt i søvn. Da vi vågnede, var solen endnu ikke på himlen, og den hvide tåge lå tyk henover jorden. Vi var stive og forfrosne, det havde været iskoldt om natten, og selv de tykke tæpper havde ikke kunnet holde kulden borte. Abdeslam rystede af kulde og sagde med klaprende tænder: ”I Tetuan er det meget varmere, jeg tror, her bliver koldere og koldere, jo længer vi kommer bort. Jeg ville ønske, jeg var tilbage.”

Jeg forsøgte at trøste ham, så godt det lod sig gøre, og han lavede også lidt op, da det lykkedes os at få ild på et krat, så der blev lidt mere varme.

Omsider fik vi bilen i gang, netop som solen viste sig bag tågen som en rød kugle, og helt skjult i vore tæpper og overfrakker, med blåfrosne fingre kørte vi videre mod nord, mod en lille oase, der var omtrent 20 kilometer fra det sted, hvor vi havde overnattet.

Der var stadig ikke nogen vej, men nu og da traf vi halvt udviskede dromedarspor, og dem fulgte vi så godt vi kunne, skønt de på lange strækninger var forsvundet under det løse flyvesand.

Vi gjorde intet ophold i oasen, men drejede med det samme mod øst. Langt forude skimtede vi vældige bjergmasser, og terrænet, der hidtil havde været nogenlunde at køre igennem, blev nu

stadig mere uvejsomt. Her var ganske vist et nogenlunde tydeligt spor, men vejen så ud til at have været brugt i mangfoldige år af store dromedarcaravaner, thi den var fyldt med dybe huller, og næsten uafbrudt måtte vi over armtykke trærodde. Gang på gang måtte vi standse og fjerne de hindringer, der lå foran os.

I flere timer efter solopgang lå tågen tyk omkring os, og solens stråler varmede næsten ikke, først ved nitiden littede tågen en smule, og det hvide dække, der var tykt som et tæppe, forvandlede til blinkende dugdråber, der dækkede både træer og buske.

Klokken ti skimtede vi en røgsøjle langt ude i horisonten i samme retning, som vi kørte. Både Abdeslam og jeg mente, at det var beduiner, men da vi kom lidt længere frem, så vi, at røgen kom fra et bål, der brændte for foden af en meget høj klippe. Da vi kom endnu nærmere, så vi en mængde skikkelser, der kuldkære krøb sammen omkring bålet. Vi kunne ikke få øje på deres telte, men da vi kiggede efter dem, opdagede vi, at hele klippesiden var oversået med huller. Vi havde mødt nogle af bjergenes huleboere.

Vi standsede bilen lidt fra bålet og gik hen til huleboerne, de sad så underligt sløve omkring den flammende ild og lagde knap nok mærke til, at vi nærmede os. En gammel gråskægget mand, der øjensynligt var den, der ledede den lille stamme, så op, gav os et kort nik, og gjorde en bevægelse med hånden, som om han ville indbyde os til at tage plads ved bålet.

Jeg betragtede de mærkelige mennesker. De var øjensynligt ikke arabere, og deres sprog var heller ikke arabisk, det mindede meget om det berbersprog, der tales i det sydlige Atlas. De var undersætsige mennesker, temmelig kraftigt bygget, men med en meget mørk ansigtsfarve. På den anden side så det heller ikke ud til, at de havde negerblod i årerne, for deres læber var ikke tykke, og ingen af dem havde den mindste antydning af negroide ansigtstræk.

Den gamle mand, der sad sammenkrøben ved bålet, sagde længe ikke noget, nu og da kastede han en gren på ilden, som han betragtede opmærksomt; der var intet i de mærkelige menneskers bevægelser, der tydede på, at de var forundrede eller nysgerrige over vort komme. Måske dækkede kvinderne, der alle var udslidte og grimme, deres ansigter en smule mere, end de gjorde det til daglig

Den gamle tog en kedel, der omtrent var rustet op, og hvoraf vandet dryppede langsomt fra et hul i bunden. Han anbragte den ved hjælp af en jernstang over bålet, så vendte han sig mod mig.

”Fred være med jer, og Allahs beskyttelse. Hvorfra kommer I fremmede, og hvor går I hen?”

”Vi kommer fra Figuig, og skal til Touggourt.”

Den gamle rystede på hovedet. Han talte til os, mens han stadig passede på, at kedelen ikke vippede over, så vandet spildtes. ”Jeg kender hverken det ene eller det andet,” sagde han. ”Skal I langt?”

”Ja,” svarede jeg, ”Touggourt ligger omtrent 1000 kilometer herfra.” Den gamle så op fra ilden.

”Jeg har i hele mit liv kun været en dags gang herfra, så jeg kender ikke meget af verden.” En lille stund var der tavshed. Vandet var så småt begyndt at koge i kedlen. Den gamle sagde noget til en af kvinderne på sit uforståelige sprog, med os havde han talt arabisk. Hun kom tilbage et øjeblik efter med et glas af den art, som der sælges tusinder af på Souken i Algier hver dag. Den gamle betragtede det med stolthed, alle klæder, han og de andre havde, var forfærdiget af det lille samfunds kvinder, alle brugsgenstande ligeledes, men glas af denne art, selv om det var billigt tysk fabrikkram, kunne ingen i denne lejr forfærdige. Derfor var glasset en seværdighed.

Han tog det fra kvinden og begyndte at lave the i det. ”I vil vel nok drikke the?” spurgte han.

Vi svarede bekræftende, og han rakte os glasset fyldt med stærk, sød the.

Nogle forpjuskede, langbenede høns løb rundt ikke langt fra bålet. Jeg hviskede til Abdeslam, at vi ikke havde megen proviant, jeg ville spørge, om jeg ikke kunne købe en af hønsene. Jeg spurgte den gamle, og han svarede, at vi gerne måtte få en høne, men han ville under ingen omstændigheder tage imod penge for den.

Langt om længe kom jeg så vidt i mine forhandlinger med den gamle, at jeg fik ham til at rejse sig og følge med hen til bilen, hvor jeg lod ham vælge mellem de mange sager, vi havde. Han valgte en smukt broderet vest fra Marokko.

Vi fik ikke lejlighed til at se disse mærkelige menneskers boliger, der er hugget ind i klippen, og som sikkert har eksisteret på den måde og er gået i arv fra fader til søn i årtusinder. Disse huler er egentlig ikke upraktiske som opholdssted. Regnen kan ikke trænge herind, og her er altid køligt i den stegende solhede og lunt om vinteren.

Vi kørte videre. Og ikke så langt fra hulerne fik vi øje på stammens fælles brønd, et hul i jorden. Brønden var ikke særlig dyb, kun en halv snes meter, og den gamle fortalte mig, at der altid var rigeligt med vand, idet det regnede det meste af året i bjergene. Denne brønd var selve livsnerven for den mærkelige stamme, ved hjælp af den havde de fået arrangeret et sindrigt overrislingssystem, således at vandet stadig blev ført gennem nogle smalle kanaler, der gik på kryds og tværs gennem det opdyrkede areal, der skrånede svagt.

Over brønden var der anbragt et kæmpestort hjul, hvortil der var fæstnet et reb med en del spande. Efter samme system som ved en moderne muddermaskine fyldtes spandene ustandseligt fra brønden, og indholdet hældtes ud i en rende, når hjulet gik rundt. Hjulet blev trukket rundt af en gammel dromedar, der åbenbart var for gammel til at have andet arbejde. Den var bundet for øjnene, så den ikke fik følelsen af den bestandige rundgang. Det sidste indtryk, vi fik af den mærkelige stamme, var denne gamle dromedar, der med mimrende læber gik rundt og rundt dagen igennem, så vandet uafbrudt rislede ud over agerjorden. Den følte sig sikkert hensat på en uendelig ørkenvandring.

I et par timer stred vi os fremad gennem det vanskelige terræn. Stigningen blev stadig større og større, det var øjensynligt, at vi var i et højland, for skønt solen nu stod højt på himlen og varmede ganske godt, var luften dog ret tynd, og den føltes kold, når det blæste. Vi standsede lidt over middag og kogte suppe på hønen. Måltidet blev ikke særlig lukullisk. Hønen var gammel og sejt, og det kneb med at få den ned, men omsider var vi færdige og kunne fortsætte.

Vi havde endnu på hele turen ikke haft det ringeste uheld med bilen. Vi beregnede, at vi var omtrent 300 kilometer fra Figuig, og at der altså var 600 kilometer til den oase, der var vort foreløbige mål, Ghardaia, der ligger 300 kilometer fra Touggourt.

Bilen gik stadig fortræffeligt, og på et langt stykke blev den smalle vej, vi fulgte, bedre, og i de næste fire timer regnede vi med, at vi kom omtrent 200 kilometer frem, hvad der er meget i et terræn, hvor der næppe er vej eller sti.

Ved femtiden, da solen var ved at gå ned, kom vi til et vejkryds. Kamelsporene gik her i alle mulige retninger, og det var meget vanskeligt for os at bestemme hvilken retning, vi burde tage. En dårlig sti førte til højre, mens en meget bedre vej førte ligefrem. Vi valgte den bedste af vejene, skønt der på det kort, vi havde, overhovedet ikke var afsat nogen vej.

Lidt før seks gik solen ned, og mørket kom med det samme. Vejen begyndte at blive dårlig igen, og stigningen blev stadig stærkere. Fra minut til minut forværredes vejen, indtil den tilsidst var omtrent umulig at køre på. Den blev fyldt med meterdybe gruber, som vi kun med største besvær kom uden om. Gang på gang måtte vi standse og føre bilen langsomt over en sådan passage, og når vi kørte hurtigst, kom vi ikke fremad med større fart, end at en mand mageligt kunne have løbet ved siden af.

Kulden begyndte at blive ubehagelig, skønt vi begge var indhyllede i alle vore tæpper. Det var øjensynligt, at vi var i meget stor højde, men vi kunne ikke se langt i projektørernes skær og havde derfor ikke nogen idé om karakteren af det landskab, vi kørte igennem.

Ved ottetiden begyndte der at falde sne, samtidig blæste det op, og snart rasede en voldsom snestorm omkring os, så vi kun kunne se nogle ganske få meter frem. Vi lukkede bilens kaleche, så godt det lod sig gøre, men den var ikke særlig tæt efter en skade, den havde taget under den

voldsomme sandstorm i ørkenen.

Sneen faldt bestandigt mere og mere tæt. Til at begynde med smeltede den med det samme, når den rørte jorden, men omtrent ved titiden var vi øjensynligt kommet meget højt op, for her blev den liggende, og vanskelighederne med at komme frem blev derved langt større. Vi havde indtrykket af, at vi kørte på en meget smal vej, der gik langs med en bjergside, men det var umuligt blot at blive nogenlunde klar over, hvor vi var, og hvor vi kom hen.

Lige på en gang drejede vejen brat, lyset stod i en kegle udover en mægtig afgrund. Vi standsede bilen og stod af. Det var umuligt at få noget indtryk af, hvor dyb eller bred afgrunden var, for projektørerne skinnede kun ud i mørket, uden at det var muligt at skimte den mindste smule i lysskæret. Vejen fortsatte til venstre. Den var blevet ganske smal, så smal, at det i virkeligheden var livsfarligt at prøve at køre ad den. På den ene side stod en bjergvæg lodret i vejret, på den anden side gabede afgrunden.

På laveste gear forsøgte vi at køre videre ad den smalle bjergvej. Det gik godt, men kun 100 meter længere fremme blev vi atter standset. En bro førte over afgrunden, men ikke en almindelig bro, den hang i tove fra den ene side af kløften til den anden, og da jeg gik af bilen for at se lidt på den, opdagede jeg, at der kun var lagt løse brædder på den.

Vi var begge meget uhyggeligt tilmode. Sneen faldt stadig i store flager, og nede fra den dybe kløft hørte vi sjakalerne hyle og de skarpe skrig fra rovfugle.

Ingen af os turde være i bilen, medens vi kørte den over broen. Vi satte den igang, og stående på trinbrædderne lykkedes det os som ved et mirakel at få den over. På den anden side af kløften gik vejen stejlt opad, så atter i zigzag, sneen blev stadig tættere. Vi kunne ikke skimte mange meter frem, så vi blev meget overraskede, da vi pludselig så lys. Vi standsede bilen og så efter. Der var en lang række huse, vi var i en gade i en by.

Jeg brølede et par gange med tudehornet. Så først blev der liv i den øde gade. De mærkeligste skikkelser, klædt i tykke, uldne burnus myldrede ud af husene og samlede sig om bilen. De diskuterede i et arabisk, der var stærkt præget af en eller anden berberdialekt, hvem vi mon var, og hvor vi kom fra, men foreløbig var der ingen, der henvendte et ord til os.

Det var øjensynligt, at de fleste af indbyggerne her i disse afsidesliggende bjerge aldrig før havde set en automobil, for de stirrede på den med åbne munde. En enkelt af dem gik hen og følte forsigtigt på den. Jeg spurgte ham, om vi mon ikke kunne få lov at blive her om natten, men da de omkringstående hørte min udtale, råbte de i munden på hinanden: "Inte fransawi." Du er franskmand.

Deres diskuterer, der hidtil havde været ført i en meget venlig tone, blev nu mere truende, og jeg hørte bemærkninger som: "I skal se, han kommer nok for at gøre os ondt." Eller: "Send ham afsted ud af byen igen."

Heldigvis kom byens shejk i det samme tilstede, og det viste sig, at han var en kultiveret og oplyst mand, der havde foretaget pilgrimsrejsen til Mekka, havde opholdt sig længere tid i Ægypten, og som i sine unge dage havde været i Frankrig.

Jeg forklarede ham, hvorfra vi kom, at vi begge var moslem, og at vi var på vej til Ægypten. Da han havde hørt det og set de arabiske papirer, jeg for en sikkerheds skyld havde taget med, blev han meget elskværdig og inviterede os til at bo i sit hus.

Shejkens hus var det største i byen, det var opført af rått tilhuggede natursten og var meget rummeligt, i det værelse, hvor vi skulle sove, blev der tændt en flammende ild i kaminen, og et øjeblik efter var rummet fyldt med så mange af byens indbyggere, der overhovedet var plads til. Shejken var en gammel, gråskægget mand med et mildt og venligt ansigt. Han satte sig sammen med de øvrige på stråetæppet, der lå på gulvet, og medens hans trettenårige søn blev sat til at lave the ved ilden fra kaminen, fik vi os en lille passiar, der blev fulgt med spændt opmærksomhed fra alle

de tilstedeværendes side.

”Har du været i Algier?” spurgte shejken.

Jeg nikkede, og en af de tilstedeværende bemærkede: ”Ved Allah, fremmede, du kan tro, shejk Abd el Aziz er en meget vidtberejst mand, han er den eneste her i byen, med undtagelse af en købmand, der er kommet fra Ghardaia, der har set franskmændene.”

”Jeg er selv på vej til Ghardaia,” indskød jeg, ”hvornår tager han tilbage dertil?”

”Han er her,” sagde han, der netop havde talt, og han skubbede en lille tyk mand hen i skæret fra kaminen. ”Hør engang Hussein, den fremmede spørger dig, hvornår du tager til Ghardaia.”

”Jeg tænker på at tage afsted imorgen,” sagde købmanden lidt genert ved situationen. Alle de tilstedeværende så på ham.

”Det passer udmærket,” bemærkede jeg, ”hvis du vil, kan du køre med mig, jeg skal gennem Ghardaia for at nå til Touggourt.”

Købmanden takkede mange gange, og vi besluttede så at starte tidligt næste morgen.

Theen var blevet færdig. Drengen bød den rundt, og jeg bød cigaretter. Beboerne herinde røg alle gerne. ”Nogle beduiner, jeg mødte ude i ørkenen, ville ikke ryge,” fortalte jeg.

Shejken nikkede. ”De fleste af beduinerne ryger ikke og nyder i det hele taget ikke noget, der på nogen måde kan nedbryde deres helbred, men vi her i byerne er nu engang blevet forfaldne. Men hvis du kommer helt over mod øst i Barce (Cyrenaica), vil du se, at mange mennesker i byerne heller ikke ryger. Derovre er de senoussier.”

”Hvad er det?”

”Det er en sekt, der er grundlagt af Sidi Ahmet Senoussi. Den er meget streng, og dens tilhængere er meget fromme. De lever kun for at blive så ædle mennesker som overhovedet muligt, og for at nå det formål, mener de, at nøjsomhed er ubetinget nødvendig.”

”Er der mange af dem?”

”Ja, der er mange i Tripolitanien og Cyrenaica. Dersom du, som du siger, vil drage igennem til Ægypten, vil du selv lære dem at kende. De kæmper hårdt mod italienerne.”

”Hvad synes du om franskmændene?” spurgte jeg ham.

”Hvis vi ikke kan få lov til helt at styre os selv, er franskmændene ikke de dårligste. De søger at forstå os og behandler os som mennesker. Men de er alligevel fremmede.” Han sukkede. ”Sådan er det overalt her i Nordafrika, de fremmede siger, at vi ikke kan styre os selv, og i byerne har vi arabere aldrig været så fattige eller så langt nede som nu. Her kan det endnu gå an, *her* er endnu ingen fremmed indflydelse trængt ind.”

Den gamle shejk tændte sig en cigaret. ”Men du selv. Hvorfor er du trådt over til Islam?” ”Å, der var så mange grunde,” svarede jeg ham. ”For det første så jeg, hvordan Islam prædiker, som det vigtigste punkt, at man skal leve efter sin religion. Andre religioner fordrer her tro på forstenede dogmer; for det andet mener jeg, at Islam er den eneste religion, der vil kunne overleve vor moderne tid. Den er klar og skarp, den er tålsom mod alle, der blot ikke fornægter Gud, og man griber, fordi den hurtigt opdager, at ved at følge den, når man fremad.”

Shejk Abd el Aziz smilede lidt. ”Som jeg fortalte dig før, har jeg set meget af verden, også den del af verden, du kommer fra. Til at begynde med imponerede den mig. Jeg syntes, det var så stort, hvad man skabte, men heldigvis opdagede jeg en dag, at man i Europa udviklede sig udadtil og tillagde det den største betydning. Nu ved jeg, at de evige sandheder altid er de samme og ikke kan rokkes, og til de evige sandheder hører Islam, Guds vej.”

”Hvad mener du om Islams fremtid?” spurgte jeg.

”Det er vanskeligt at have nogen mening om,” sagde han, ”men muligvis vil det lysne, efter at tyrkerne er blevet jaget ud af Arabien, og den tyrkiske sultan er blevet frataget sin uretmæssige stilling som kalif.”

”Hvem mon der bliver kalif nu?”

”Sikkert Ibn Saud.”

”Hvorfor han?”

”Han er en meget betydelig mand, der holder fast ved den rene lære, der her i Nordafrika på så mange måder er blevet forkvaklet. Det er lykkedes for ham at jage Hussein ud, og jeg tror, at han er godt i gang med at skabe et Stor-Arabien.”

”Men,” tilføjede jeg, ”Tror du da ikke også på Ægypten?”

Den gamle shejk rystede på hovedet.

”Ægypten bliver som Tyrkiet. Ægypterne er ihvert tilfælde i byerne ikke arabere, de vil ligesom tyrkerne antage den herskende races kultur. Da araberne stod på kulturens tinde, da den Islam, der prædikedes fra Bagdad og Damaskus havde sin skønneste blomstring, da antog både tyrkere og ægyptere Islam som noget ganske selvfølgeligt.”

Han tog sit theglas, tømte det i et drag og tilføjede bittert: ”Og nu trænger europæerne frem, nu antager de civilisationen.”

”Kan du da ikke lide civilisationen?”

”Nej. Jeg har været både i Kairo og Alexandria, jeg har set, hvordan de alle synes, at europæisk tøj, automobiler, spiritus, ingeniørarbejde er det eneste, der betyder noget. Men hvad lærer vi af alt det? Har alle disse ting gjort et eneste menneske lykkeligere eller bedre?”

”Måske snarere det modsatte,” sagde jeg alvorligt.

”Det er derfor, vi frygter, at disse ting også skal trænge ind her. Vi ønsker dem ikke, vi vil blot have lov til at beholde vor religion og den tilfredshed, vi har ved nøjsomhed og arbejdsomhed. Det er måske langt sværere med de simple redskaber, vi har, at frembringe det, der er nødvendigt. Men vi ønsker ikke maskinerne, vi har ikke mange krav, vore børn er lykkelige og lever i troen på den mægtige Allah.” Han sukkede. ”Jeg er måske den eneste i hele byen, der forstår disse ting, de andre imponeres.”

Klokken var nærved tolv. Udenfor frøs det. Det var blevet klart, og stjernehimlen hvævede sig over de lave huse. Abdeslam var forsvundet, han kom ikke igen før næste morgen. Hvad han havde bedrevet, lykkedes det mig aldrig at få opklaret.

Den lille Ali, der havde serveret theen, nægtede bestemt at tage imod penge, da han, efter at de andre var gået, også selv ville gå hjem. Jeg bød ham en cigaret.

Han rystede alvorligt på hovedet.

”Jeg lærer for tiden den hellige Koran, og så må jeg ikke ryge.”

I det samme fik han mellem de bøger, jeg havde lagt på gulvet, øje på et eksemplar af den arabiske Koran, han tog den op, kyssede den, åbnede den og sang med sin smukke røst en sura.

Da han var færdig og gik hjem, galede hanen allerede. Jeg faldt i søvn midt i denne mærkelige verden fyldt med fred.

Den næste morgen kom Ali med the og kager, en gave fra shejken. Jeg var for træt til at stå op endnu og blev liggende, til Abdeslam kom klokken otte.

Abdeslam var fulgt af købmanden. Jeg var glad for at han skulle med, for vi skulle en del kilometer tilbage for at finde den rigtige vej.

Klokken 10 startede vi, naturligvis under spændt opmærksomhed fra hele befolkningens side.

Shejken gav os et lam, som vi endelig måtte tage med, og alle byens indbyggere kom med kager og cigaretter.

Der var naturligvis ikke tale om, at vi kunne få lov til at betale. Alt var gaver, og vi ville have fornærmet befolkningen blodigt, dersom vi havde tilbudt penge.

Ved middagstid gik det stærkt ned ad bakke, vejen blev bredere, og vi så atter ørkenen udstrakt foran os. Sneen, der var faldet i bjergene om natten, havde blandet sig med vejens pløre, og mange gange sad vi fast og kunne kun ved de største anstrengelser få bilen ud igen.

Klokken to var vi i ørkenen, og da klokken var syv, rullede vi ind i Ghardaia. Denne del af turen var gået uden vanskelighed.

I Ghardaia var der selv om natten lunt. Vi sov i bilen den nat, parate til at starte den næste morgen, og allerede ved solopgang tog vi afsked med købmanden.

Da vi var nået 40 kilometer på den anden side af Ghardaia og kørte gennem et ørkenterræn, hvor der hverken var vej eller sti, begyndte motoren pludseligt at hamre. Jeg troede, det var galt med olien; men da jeg stod af og så efter, opdagede jeg, at der ikke var noget vand i køleren.

Til trods for at vi havde dækket bilen til, var køleren dog blevet utæt, da det frøs om natten i bjergene. Den lille utæthed havde vi til at begynde med slet ikke bemærket; men den havde udvidet sig, og nu var den så stor, at vandet hurtigt løb ud.

Vi fyldte 10 kilo af det vand, vi havde med som reserve, på køleren og besluttede at køre videre til en lille oase 20 kilometer fremme, hvor der skulle være vand.

Da vi kom til oasen, blev vi meget vel modtaget. Her var ikke mere end en tre fire huse; men beboerne gjorde alt, hvad de kunne, for at hjælpe os. Vi tog køleren af og forsøgte at lodde lækken. Efter mange anstrengelser lykkedes det også til dels; men der blev alligevel en lille revne tilbage, hvorfra vandet dryppede.

II

HULEBEBOERNE I SAHARAS BJERGE

I den lille oase var der kun fire huse, de tre ganske små hytter muret op af sandsten og ler, hvor beboerne af oasen boede, og en lidt større marabu. Her fik vi lov til at sove på det stråttæppe, der dækkede gulvet, og den næste morgen startede vi.

Køleren var ikke helt som den burde være, den lækkede en lille smule; men da der ikke kunne være tale om at få den ordentlig repareret, før vi nåede til Touggourt, tog vi 15 kilo vand ekstra med.

Det var varmt, og himlen var ganske klar, så solen brændte allerede fra morgenstunden; omkring os tårnede det røde sand sig op til kæmpemæssige bjerge, og det spor vi skulle følge, og som angav karavaneruten til Touggourt, forsvandt til tider komplet.

Vi måtte stå af bilen og lede, til vi fandt fortsættelsen. Til tider tog det halve timer; men det lykkedes altid, og vi kom jævnt og støt fremad.

Ved titiden begyndte det at blæse slemt op. Sandet rejste sig til en stor støvsky, der dækkede alt.

Ved middagstid blev sandstormen så forrygende, at vi næppe kunne se en hånd frem for os, — langt mindre finde sporet. Vi måtte standse og krybe ned under tæpperne; men det varede denne gang et par timer, før stormen var ovre, så vi kunne fortsætte. Men ved totiden så vi sandstormen forsvinde som en stor rød sky i det fjerne.

Netop som vi havde faet motoren i gang igen, fik Abdeslam øje på en skikkelse langt forude. Det var en mand, der ganske alene kæmpede sig frem gennem sandet. Da vi kom nærmere, så vi at det var en ældgammel mand med langt snehvidt skæg. Han vendte knapt hovedet, da vi kørte op på siden af ham. Men da vi talte til ham, standsede han og hilste.

Han var en forunderlig skikkelse. Ansigtet var furet og rynket, og hans klæder var i pjalter. Hans hud var hærdet og mørkebrun af den stadige vandren under den brændende sol. — Han så ud til at være en tigger, som han alene gik rundt i ørkenen kun med en sæk over skulderen; men han bad os ikke om at give sig noget.

”Salem aleikum,” sagde han med en stemme, der rystede af ælde.

Vi besvarede hilsenen og spurgte, om han skulle til Touggourt, og om han ville køre med os; men han rystede blot på hovedet.

”Hvorfor vil du da ikke køre med?”

”Kan det ikke være ligegyldigt, om jeg kommer frem fem dage før eller senere.”

”Nej,” indvendte jeg, ”du må sikkert have noget at gøre i Touggourt, så må det da også være nødvendigt for dig at komme tidligt frem.”

”Her, hvor der ingen mennesker er, er jeg alene med Allah, her hører jeg mit eget hjerteslag. Din maskine er mig fremmed.”

”Men du kan blive syg, og hvem kan da hjælpe dig her i ørkenen?”

Han slog på den taske, han bar i en rem over skulderen. ”Her har jeg mine dadler; og vand har jeg i nogle flasker. Jeg behøver ikke meget, og jeg bliver ikke syg, før Allah bøjer min krop mod jorden.”

”Alle mennesker kan blive syge.”

”O, fremmede, du kender nok ikke historien om den persiske læge i Arabien. Jeg skal fortælle dig den.

”Da Arabien lige efter profeten Mohammeds fremkomst (fred og velsignelse være med hans navn) bredte sin kultur udover hele verden, hændte det engang, at en persisk læge blev så betaget af den nye lære, at han besluttede at drage til Mekka og helbrede de syge der. Han var en meget berømt læge og ingen kunne forstå, at han ville drage fra sit hjemland, hvor han var så berømt, til det stenede Arabien.

Men han drog afsted og kom både til Mekka og Medina.

Men så mærkeligt det end lyder, så var der ingen der rådførte sig med ham, ingen der bad ham udøve sin lægekunst.

En dag, da han i Medina var særligt tynget af disse tanker, gik han til byens øverste og sagde til ham:

”O, Kaid, fred være med dig. I Persien besøgte alle landets store mig og bad mig helbrede dem for deres lidelser. Hvordan kan det være, at ingen søger mine råd her? Er min viden og min lægekunst da så ringe, at ingen har brug derfor?”

Kaiden smilede og svarede: ”O, Hakim, fred være også med dig. Nej, din kunst er ikke blevet ringere ved at komme til Arabien. Men folket i dette lykkelige land behøver ingen læger

”Behøver ingen læger!” sagde lægen forbavset, ”alle kan dog blive syge.”

Kaiden smilede og fortsatte: ”I Arabien har vi for skik kun at spise det, som legemet har behov, i Arabien regner vi det for nødvendigt at betragte legemet som vor ånds slave. Deri vil du ved eftertanke o, Hakim finde den bedste lægedom.”

Og lægen opgav sin praksis og blev i det lykkelige Arabien.”

Den gamle smilede hen for sig, da han havde fortalt historien, så sagde han: ”Deri finder du også en forklaring på min sundhed, som jeg beder Allah alene beskytte. Jeg lever af dadler og vand og har aldrig været syg.”

”Men jeg har aldrig set så megen sygdom som i byerne her i Orienten,” indvendte jeg.

Den gamle filosof rystede bedrøvet på hovedet:

”Meget få mennesker i Nordafrika lever efter Islams forskrifter, gjorde de det, behøvede vi ingen læger. Jeg er gammel nu, og trætheden kan lade mit legeme falde sammen; men det kan ligeså godt ske her som i en by. Er Allah mig ikke nærmere her?”

”Er du lykkelig?” spurgte jeg ham.

Hans ansigt lyste. ”Jeg er altid tilfreds. Lærer jeg da ikke hver dag af hver begivenhed, der sker. Er jeg fattig og må sulte, takker jeg Gud, fordi han lærer mig tålmod og nøjsomhed, og er jeg rig og har overflod, lærer jeg gavmildhed. Men gennem det hele ser jeg Guds ansigt lyse over mig.”

Abdeslam sprang ud af bilen, greb den gamles hænder og kyssede dem. Vendt mod mig sagde han: ”Kan du da ikke se, at han er en hellig marabu?”

Jeg spurgte den gamle om hans navn.

”Sidi Mohammed,” svarede han. ”Men jeg er navnløs; når jeg kommer til Touggourt, vil ingen kende mig.”

”Men hvor skal du hen?”

”Til Mekka, hvor jeg håber at dø.”

”Vil du gå hele vejen?”

”Nej, kun til Tunis, hvorfra der går pilgrimsskib.” Den gamle nikkede og sagde: ”Det er bedre at være tigger end at være konge. O, fremmede du ved nok, i én seng kan der være plads til ti tiggere; men i et helt land er der næppe plads for to konger.”

Han begyndte at gå videre. I de første minutter tænkte vi ikke på at starte bilen, der var gået i stå. Abdeslam sagde begejstret til mig: ”Han var en meget hellig mand, det vil bringe os lykke, at vi mødte ham.”

Men omsider snurrede motoren atter, og vi kæmpede os frem gennem sandet.

Ved firetiden begyndte køleren igen at gøre alvorlige knuder. Det lille hul, der var, havde udvidet sig, og snart havde vi ikke mere vand.

Det kunne ikke nytte at prøve på at reparere; men da solen lidt efter gik ned, og det begyndte at blive køligt, mente vi, at vi kunne køre uden køler til motoren begyndte at hamre, og så standse og lade den afkøle.

Det blev en langsom færd. Vi kørte fem minutter, så begyndte motoren at hakke, så standsede vi en time, indtil den var kold; så kørte vi atter fem minutter, og atter måtte vi standse. Vi sneglede os fremad, og der var ikke meget håb om, at vi skulle blive i stand til at nå til Touggourt i de første par dage.

Hele den næste dag kørte vi overhovedet ikke, for når solen stod på himlen, var det brændende varmt, og motoren blev omtrent overhededet med det samme. Vi krøb ned under tæpperne og søgte at holde tørsten fra livet, så godt som vi kunne under de foreliggende omstændigheder.

I virkeligheden var situationen begyndt at blive fortvivlet. Rundt omkring os så langt øjet rakte var der kun sand, gult og rødt sand, der skar i øjnene, når solen skinnede på det. Blot den mindste vind rørte sig, føg sandet op og fyldte ører og næse. Samtidig var det ret vanskeligt at køre gennem på højeste gear, og selv om aftenen nåede vi næppe fremad; motoren blev overhededet på et øjeblik.

Der var ikke meget håb om, at vi skulle møde karavaner. Der kan gå uger imellem, at karavaner kommer på disse kanter, og skulle der gå en uge, ville der kun være skeletter af os tilbage.

Hele dagen holdt vi stille, og først da solen efter den brændende hede dag gik ned, kørte vi lidt fremad, men ved midnat var vi kun nået nogle få kilometer fra det sted, hvor vi havde sovet om dagen.

Vi krøb ned under tæpperne og faldt i søvn. Det begyndte at blæse op; vi hørte vinden ringe, når de fine sandkorn slog mod hinanden. Det lød som en hvisken og tischen af ørkenens ånder.

Pludselig sprang Abdeslam ud af tæpperne. Han var blevet offer for den ørkenrædsel, der så let griber bymennesket på disse uvejsomme steder. Han blev bleg under den brune hud og råbte med øjnene vildt opspærrede: ”Jeg vil ikke være med mere. Her er onde ånder omkring os. Jeg kan mærke, at her er djinner.”

”Hvorfor tror du det?” spurgte jeg og søgte at berolige ham.

”Kan du ikke høre dem hviske,” sagde han. Han krøb ned under tæpperne og mumlede uafbrudt det vers af Koranen, som enhver moslem kan, og som beskytter mod onde magter.

Jeg søger min tilflugt hos menneskenes herre
hos menneskenes konge
hos menneskenes Gud

mod indhviskeren, undvigeren,
der hvisker i menneskenes bryst,
mod djinn og mod mennesker.

Vinden blev kraftigere. Men midt i uhyggen forekom det mig, at jeg hørte hundeglam i det fjerne. ”Kan du høre det?” spurgte jeg Abdeslam. Han lyttede også; men det var forsvundet, og i en halv time hørte vi intet.

Så kom det igen. Det var som et kobbel al hunde rasede langt, langt borte. Det lød svagt; men det var hunde. Der var ingen tvivl.

Vi gik ud af bilen i retning af lyden; men den blev svagere og svagere, og tilsidst forsvandt den atter helt.

Abdeslam rystede over hele kroppen af angst. ”Det er ikke naturligt dette her, det er onde ånder,” sagde han, og atter mumlede han suraen, der beskytter mod det onde.

Vi var bange for at tabe bilen af syne og gik tilbage igen og satte os til at sove, men næppe havde vi lukket øjnene, før hundene atter begyndte at gø. Jeg sprang op og tog Abdeslam i armen og sagde: ”Der må være mennesker i nærheden. Kom med mig, vi vil gå, til vi finder dem.”

Da vi havde gået en halv kilometer i retning af lyden, så vi et kamelspor. Abdeslam bøjede sig ned og tog lidt kamelgødning op. Den var endnu frisk. ”Her har været mennesker igår,” sagde han.

Og vi skyndte os frem i sporet.

Månen skinnede klart. Vi var midt i ramadanen. Rundt omkring os hørte vi den svage jamren fra sjakalerne.

Nu og da steg hundeglammet i styrke, så svandt det igen, så man næppe hørte det.

Det var et øde landskab, vi gik igennem. Klitrække lå ved klitrække. Omkring os var der små sandhøje, hvor der stod stive græstotter ovenpå.

Efterhånden fik vi vished for, at vi nærmede os beboede steder. Hundeglammet lød nu uafbrudt, og da vi kom nogle kilometer længere frem, og bilen forlængst var forsvundet for vort blik, kom et kobbel af de store hunde, som beduinerne plejer at bruge til beskyttelse, farende frem mod os og anfaldt os. Vi tog sten op og smed efter dem, og da de er ret fejge, kom de derefter ikke nærmere ind på livet af os, men gøede blot mere og mere rasende, medens vi gik frem.

Tilsidst så vi de menneskelige boliger.

Foran os lå der en fire-fem meter høj kalkklippe, og inde i denne klippe var der, som svalereder på en lerskrænt, huller så store, at et menneske mageligt kunne kravle ud og ind deraf.

Men endnu var alt stille, udover hundenes gøen hørte vi intet. På den ene side af klippen gik der en stejl trappe op til en større indgang. Vi var atter hos de mærkelige hulebeboere i Sahara.

Vi standsede frygtsomt udenfor den store dør. Var menneskene inde i klippen venner eller fjender?

Ville de slå os ihjel og røve alt hvad vi havde, eller ville de behandle os venligt og give os mad og drikke? Vi var sultne og tørstige. Vi havde i halvandet døgn ikke fået andet at drikke end en smule vand fra køleren, vore tunger var opsvulmede, og de dadler, vi havde med, var så tørre, at de var umulige at få ned, dersom vi ikke havde noget at drikke til. Hundene skabte sig, nu da vi var nær de mennesker, de skulle passe på, på en fuldstændig hysterisk måde. De hylede og skreg og foer frem mod os, mens de blottede de hvide tænder og mankerne rejste sig som børsterne på en hyæne.

Vi var ikke glade for at gaa op til hovedindgangen. Men vi turde ikke alene gå hen til brønden for at trække vand op. Vi måtte først bede om tilladelse. Heldigvis løstes problemet af sig selv. En mand med turban på hovedet og med et meget langt, gammeldags gevær i hånden og klædt i en halvlang burnus kom ud, idet han sigtede på os med geværet og spurgte, hvorfor vi kom her.

Jeg forklarede ham, at vi var på vej til Touggourt, og at vor bil var gået i stykker. Men da han hørte mig tale, stillede han sig endnu mere truende og sagde afvisende, at hvis jeg ville have hjælp, kunne jeg søge hjælp hos mit eget folk; europæerne havde aldrig hjulpet dem. Jeg fortalte ham, at hans

folk var mit folk, og at jeg som moslem søgte beskyttelse her.

Ved at høre det sænkede han bøsken og sagde til Abdeslam: ”Er det sandt, hvad han siger. Er han moslem?”

Abdeslam svarede bekræftende og tilføjede, at jeg kunne mange suraer i koranen udenad på arabisk, noget der ikke er almindeligt blandt den algierske befolkning. Manden oppe på trappen, der så frygtindgydende ud med vildtvoksende stort skæg, sagde i en mere beroliget tone til mig: ”Det er udmærket, så kan du læse op for os af koranen i morgen. I Allahs navn kom indenfor.”

Med en håndbevægelse gav han os tegn til at følge sig, vi gik op ad trappen og kom ind i et ganske lille rum, der var hugget ind i klippen. Hulebeboeren, som vi havde talt med, tændte en lille olielampe, og et mærkeligt syn viste sig for os. I hjørnet af det forreste værelse var der stillet en bære. Man kunne ikke se, hvad der lå på bæren, for den var dækket med et stort tæppe; men man anede konturerne af et menneskeligt legeme. Abdeslam begyndte at mumle de første strofer af dødssuraen, de eneste han kunne, da han så den døde. Men vi fik ikke tid til at beskæftige os meget med spørgsmålet om, hvem det var, der lå under tæppet, for vor fører gav os atter tegn til at følge sig ind i det næste værelse.

Her var en ovn i midten, øjensynligt bygget af gibs, og skorstenen, der var lavet af nogle rått tilhuggede sten, førte op til klippens overflade. Rundt om denne ovn, hvori der flammede en ild, lå der en tre-fire drenge og sov. De vågnede ikke, da vi kom ind, selv da lygten skinnede lige på dem. Abdeslam var ikke modig ved situationen, og det skal også villigt indrømmes, at det hele var temmelig uhyggeligt. Stadig gentog Abdeslam: ”Ak, gid jeg dog aldrig havde forladt Tetuan.”

Vi kunne se, at det værelse, vi var i, var forbundet med en del andre værelser; og det så ud til, at der inde i selve klippen var et helt net af gange og rum.

Vor fører, der var forsvundet ind i et af de inderste værelser, havde bedt os tage plads. Men nogle sekunder efter kom han tilbage med en stor klump dadler og en skål med krystalklart vand. Vi drak og spiste med begærlighed, og modet kom igen.

Den gamle gav os tegn til, at vi kunne lægge os at sove, hvor vi var. Vi lagde os ned ved siden af drengene, og kort tid efter var vi i drømme langt borte fra hulebeboerne i Sahara.

En time før dag gry blev jeg vækket ved, at der stod én og ruskede i mig. Halvt søvndrukken rejste jeg mig op.

”Ya sidi,” hviskede han, ”vi må afsted nu, og du må gå med for at læse dødssuraen. Priset være Allah at du er kommet her.”

Drengene, som vi havde sovet sammen med, var vågnede, og de sad og stirrede på de mærkelige fremmede, som havde øjne af en farve, de ikke før havde set.

Abdeslam stod ligeledes op, og vi gik udenfor og ned ad trappen.

Nedenfor trappen stod vor vært og en anden mand.

De bar på deres skuldre den bære, jeg havde set dagen i forvejen. ”Subr el hrer,” sagde min vært. Jeg svarede, og uden videre samtale satte processionen sig i bevægelse. Forrest gik de to mænd med den døde på deres skuldre, bagved kom Abdeslam, jeg og de tre drenge. Uafbrudt mens vi gik fremad, blev den islamitiske trosbekendelse sunget.

La illaha il’allah, Mohammed rasul allah. Det lød monotont. Nogle haner galede bag os, og rundt omkring os hørte vi vinden hviske i det stive ørkengræs og sjakalernes hyl, der nu på morgenstunden endte i en dyb knurren.

Da vi havde gået en halv time, kom vi til en lille moske, der øjensynligt var bygget over en marabu. Omkring moskeen stod der en mængde gravsten i det gule ørkensand. På gravene var der anbragt geværer, plove og alle mulige redskaber, som de døde havde brugt i levende live.

Vi satte bæren udenfor moskeens dør i sandet og gik ind i det lille rum, hvis gulv kun var dækket af noget tørt græs.

Den mand, jeg havde talt med i går aftes, og som åbenbart var det lille samfunds fører, vendte sig mod Mekka og fremsagde bønnen med høj stemme. Da det var forbi, og han havde sluttet de to rakat med salem aleikum, wa rahmatullah, gik han hen til mig og sagde: ”Ya shejk, din dreng sagde, at du kunne Koranen. Jeg kender kun bønnen. Vil du læse dødssuraen?”

Heldigvis kendte jeg dødssuraen, ya sin. Vi gik udenfor, hvor det første spinkle dagslys netop farvede himlen i øst, og hvor måneseglet blev blegere og blegere, og mens alle de tilstedeværende dækkede ansigterne, læste jeg dødssuraen. ”Wa el koran el hakim.”

Da jeg havde læst dødssuraen, gik den ældste, hvem tårerne løb ned ad kinderne, hen til båren og Forsigtigt tog han under den døde hoved, mens den anden mand bar benene. Og de lagde den døde ned i graven, der var gravet et par meter ned i det løse sand.

”Og til Allah vender vi tilbage,” mumlede den ældste, da han varsomt skovlede sandet på.

Så rejste han en sten ved hovedenden og en ved fodenden, og med hovedet vendt mod det hellige Mekka sov den døde sin sidste søvn.

Solen var stået op. Insekterne svirrede i den klare morgenluft. Vi gik tavse tilbage til hulerne. Ingen havde endnu spurgt mig om, hvor jeg kom fra, og hvor jeg skulle hen, men jeg blev nu betragtet som hørende til det lille samfund.

Da vi kom tilbage, var der tændt to store bål på den åbne plads udenfor hulerne. Over ilden hang der to sorte jerngryder, hvorfra dampen stod op. Kvinderne var i færd med at koge fåre- og kamelmælk. I et hjørne af pladsen klumpede fårene sig sammen. Her var vel omtrent en halvtreds stykker af de mærkelige magre dyr med de store fedthaler. Desuden lå tre kameler på knæ og gumlede de saftige kaktus uden at lade sig genere af de stive torne.

De tre drenge, vi havde sovet med sammen om natten, var ivrigt beskæftiget med at give dyrene vand. De hejste det op fra en stor vippe-brønd, og for nemheds skyld brugte de en dromedar til at trække den tunge vandspand op. Vandet blev hældt i et stentrug.

Vi satte os ned omkring ilden, og jeg spurgte lejrens ældste, hvorfor de ikke drak the eller kaffe.

Han rystede på hovedet. ”Vi havde engang også noget, som jeg havde bragt med fra Touggourt. Nu er det sluppet op. Jeg har ikke været i Touggourt i to år, og drengene har overhovedet aldrig set en by.”

”Det passer udmærket,” sagde jeg, ”jeg har noget the i min bil, som jeg vil forære dig. Når vi går hen til bilen, kan du få det.”

Den gamle rystede på hovedet. ”Du har allerede gjort os en stor tjeneste ved at læse dødssuraen. Hvis du ikke havde været her, skulle vi have ventet, til der kom en korankyndig forbi. Du er vor gæst, og vi vil gerne have lov til at give dig det bedste, vi formår. Men du kan ikke give os noget til gengæld.”

”Men the er da kun en ganske ringe bagatel.”

”Det er ikke en bagatel for os,” sagde den gamle. „Skal vi have det, skal vi hente det helt fra Touggourt, og tænk engang hvad det betyder.”

”Må jeg nu ikke have lov til at give jer det alligevel?” spurgte jeg.

Langt om længe indvilligede lejrens ældste. Det var klart, at han gerne ville have the; men det var på den anden side åbenbart, at han meget nødtigt gjorde noget, der på den mindste måde kunne krænke gæstevenskabet regler.

Kvinderne kom nu med morgenmåltidet. Ligesom de kvinder vi havde set i beduinerlejren var de ikke tilslørede. De gav hånden både til Abdeslam og mig og spurgte, hvordan vore forfædre tilbage i mange havde det.

Måltidet var meget tarveligt. Brød kendtes ikke. I stedet fik vi hver en spølkum med kogende mælk og en stor håndfuld pressede dadler. Til dessert spiste vi de søde, grønne kaktusfigener.

Da vi havde spist, sagde den ældste til mig: ”Hvorfor kan din automobil ikke gå?”

Jeg forklarede ham, at jeg ikke havde noget vand, og at køleren var utæt; men at den sikkert kunne

holde, til vi kom til hulerne, såfremt vi bragte vand med.

Drengene var færdige med at vande fårene og kamelerne, og han gav dem derfor ordre til at bringe to krukker med vand.

Og så gik vi sammen ud til automobilen. Forgæves forsøgte Abdeslam og jeg at få lov til at bære krukkerne. Det var ganske umuligt. Til trods for at der mindst var fem liter vand i hver krukke, ville de to mænd bære dem selv hele den flere kilometer lange vej til stedet, hvor automobilen stod. Mens vi sled os frem gennem det løse sand, der nåede helt op til anklerne, sagde den gamle: ”Ja, det hænder nu og da, at vi ser automobiler. For to måneder siden kom der en meget stor vogn med seks hjul igennem. Den skulle til Ghardaia.”

”Hvordan var passagererne?”

Den unge hulebeboer smilede, så han viste alle sine friske tænder. ”Jeg tror, at de betragtede os som vilde dyr. Han, der førte dem ned til os, var en civiliseret araber fra Touggourt. Han bar samme klædedragt som europæerne. Og damerne gik ganske ugenert hen til hulerne og fotograferede os. Bagefter rystede de alle sammen på hovedet og smed nogle mænter hen til os. Ved Allah. Jeg tror de ligger i sandet endnu.”

I samme øjeblik fik vi bilen i sigte, og da vi kom nærmere, så vi, at marabuen, vi havde mødt på vejen, sad på trinbrættet.

Han smilede, da vi kom derhen. ”Fred være med dig,” sagde han til mig. ”Kan I se, jeg kom ligeså hurtigt frem som I.” Da de to hulebeboere så hans pjalter, satte de krukkerne i sandet, ilede hen til ham og bedækkede hans hænder med kys.

”O, du hellige mand,” råbte de begge. ”Priset være Allah, der har sendt dig til os. Vi håber ved Allah, at du vil gøre vore boliger den ære at besøge dem.”

Den gamle rystede på hovedet. ”Jeg må gå videre alene,” sagde han. ”Jeg er på pilgrimsfærd, og da er det bedst at være ene.”

Begge mændene udrød: ”O, du, der snart skal være hadj, Tænk på os, når du kommer til den hellige kaaba i Mekka.” Den ældste sukkede. ”Ak, det skal sikkert aldrig forundes mig at se den hellige by, hvor profeten vandrede.”

Vi gav marabuen nogle af vore dadler og fyldte hans flasker med vand. Og da han havde hvilet sig et kvarterstid, gik han videre tavs og ensom, som vi havde set ham i ørkenen.

Køleren lå bag i vognen. Vi måtte først have den skruet på, og det tog omtrent en halv time.

Abdeslam var blevet en dygtig mekaniker. Han lå under bilen og skruede den ene møtrik fast efter den anden. Men omsider var vi færdige. Vi hældte vand på køleren, satte motoren igang, og de to hulebeboere satte sig lidt ængstelige op bag i bilen. Nogle minutter senere var vi ved hulerne.

Kvinderne stirrede stolt på deres ægtemænd, der turde køre i dette mærkværdige apparat. Børnene var mindre bange, de samlede sig rundt omkring bilen, og den ældste, en fjortenårs dreng, var ikke til at styre, før han havde fået lov til at prøve at føre bilen. Da han havde kørt den et par kilometer siddende alene ved rattet, var vi svorne venner for livstid. Han var lige ved at misunde Abdeslam, der skulle med på den lange tur.

Men Abdeslam var treven. Da drengen udtrykte sin begejstring, rystede han blot på hovedet. ”Ak nej,” sagde han, ”jeg forsikrer jer, at Tetuan var meget bedre,” og han græd ved mindet om sit kære Tetuan, som ingen af hulebeboerne kendte, og mumlede: ”Ak, gid jeg dog var tilbage.”

Vi blev flere dage hos hulebeboerne. Vi så, hvordan kvinderne spandt fåreulden til det tøj, som lejrens medlemmer brugte. Mændene var travlt beskæftiget med at forfærdige de redskaber, der var nødvendige til lejrens behov. Alt, hvad der skulle bruges, måtte forfærdiges på stedet. Penge kendtes ikke. Det lille samfund var lykkeligt.

Forgæves spekulerede vi på, hvordan vi skulle få bilen repareret. Det blev den unge hulebeboer, der gav os ideen. Da han så, hvordan vandet dryppede fra køleren, sagde han: ”Det ved jeg, hvordan vi kan få stoppet.” Han gik ind i huset og kom kort tid efter tilbage med en pose, hvori der var brændt

gibs. ”Vi har meget af det her omkring,” sagde han. ”Vi bruger det til at bygge med. Det må også være godt til køleren.”

Det viste sig, at gibsen var udmærket. Da vi havde smurt hele den nederste del af køleren ind med den gibsholdige jord, lækkede den ikke mere.

Den morgen, vi skulle starte, fandt den ældste pludselig på, at det ville være en glimrende idé at jage gazeller fra automobilen. ”Den kan løbe meget hurtigere end gazellerne,” sagde han. Vi nænnede ikke at sige nej. Begge de to mænd forsynede sig med forladere og ammunition, og vi kørte ud for at prøve at finde en gazelleflok.

Da vi havde kørt en halv time, fik vi øje på en flok gazeller et par kilometer forude. Vi satte farten op, og skønt jordbunden var lidt ujævn, kom vi hurtigt op på 80 kilometer, en fart som gazellerne ikke kunne holde. Vi nåede nærmere og nærmere ind på livet af de smukke dyr, og på en gang knaldede der et skud. Den ældste havde fyret. En af gazellerne sprang i vejret og faldt derefter om. Vi gik hen til den. Den var endnu ikke død, og den yngste skar halsen over på den, mens han mumlede ”Bismilahi arahinani ahrachim”. Stolte bar vi byttet hjem, og den middag lød menuen, der blev spist med fingrene, på gazellesteg.

Klokken to sagde vi farvel til vore værter, der ikke under nogen omstændigheder ville modtage nogen gave som tak for, hvad de havde gjort for os.

Og tre timer senere var vi udenfor Touggourt.

Hele byen er omgivet af mægtige sanddriver, som det var meget svært at komme igennem. Gang på gang måtte vi køre tilbage og tage tilløb, til vi endelig nåede over. Men tilsidst kørte vi ind i den sidste by i Algier, Touggourt, den mærkelige by i ørkenen på hvis marked arabere, tuareger og franskmænd mødes.

Solen gik ned bag Touggourts flade tage, da vi kørte ind i byen. Hele himlen var flammende rød, og en af de gamle på markedet, der lå lige indenfor muren, sagde med et tilfreds smil: ”Jeg tror, at vi får regn i morgen.”

Vi holdt på markedspladsen, og da jeg hørte den gamle komme med sin bemærkning om regnen, spurgte jeg: ”Er det da længe siden, det har regnet her sidst?”

”Ja,” sagde den gamle, ”det er mere end fem år siden. Der er såmænd børn her, der ikke ved, hvad regn vil sige.”

Jeg kørte videre gennem smalle gader for at nå til det hotel, hvor vi havde besluttet at blive et par dage. Midtvejs mødte vi et optog, der kom fra ”omskæringen i moskeen”.

To arabere, der var stærkt raceprægede, kom ridende i spidsen for optoget med hver sit barn på skødet. De små drenge, der lige havde undergået operationen, var trods smerter uhyre imponerede af al den stads, der blev gjort af dem.

Mødrene, der kørte i en vogn bagved de ridende, jublede, og mens de bevægede tungen frem og tilbage i munden, så deres skrig fik en underlig trillende lyd, viftede de med små flag.

Men omsider nåede vi til hotellet.

Det værelse, vi fik, havde et vindue, der var tilgittret, og som lå i højde med gaden udenfor.

Vi var trætte, og da vi havde spist, gik vi til ro. Men roen skulle ikke vare ret længe.

Det begyndte som et lokomotiv langt borte. Det steg i styrke og hastighed, og tilsidst lød det som en rasende hvæsen.

Vi kunne ikke forstå, hvad det var; men skønt vi nysgerrigt gik ud på gaden, så vi ikke et menneske. Lyden kom nærmere. Det lød, som om en uhyre vugge et eller andet fjernt sted vuggede frem og tilbage, mens der samtidig blæstes i en blæsebælg. Gaden, som vi kunne se, blev pludselig oplyst, og nogle mænd med store begrafker i hænderne kom ind i den. I det samme drog et mærkeligt optog om hjørnet i den ende af gaden, der var længst borte fra os.

Forrest gik en neger, der havde fire sjakalhaler fæstnet til sin lodne skindhue, om halsen bar han en slange og en snor, hvori der hang alle mulige ben, stumper af vinger, metalgenstande og haler af

dyr.

Han dansede fremad, snart stod han på det ene ben, snart på det andet, og mens han dansede, stod fråden ham om munden. Han var begsort i ansigtet, og hans træk var konvulsivisk fortrukne; han slog på en mægtig tromme, der, hver gang han berørte den, gav et hult brøl fra sig. Bagved ham kom seks andre mænd. Også de havde tamburiner i hænderne. Og hver gang negeren i spidsen slog på sin tromme, svarede de med et slag på alle deres små trommer. Det var det, der lød som en uhyre vugge i gang.

Længere bagved kom nogle mænd, der spillede på træfløjter, og endelig fulgte en uhyre menneskesværm, der snart fyldte den hele gade.

Omtrent midt i gaden standsede optøget ud for et hus. Den mærkelige medicinmand gik hen til huset, tog et ulveben frem og bankede tre gange på husets port. Både Abdeslam og jeg gik ud på gaden. Skønt vi allerede her vakte lidt opsigt i vore marokkanske dragter, var der dog ingen, der tænkte på at forulempe os.

Da der ikke straks kom noget svar, bankede medicinmanden endnu en gang med ulvebenet på porten. Stadig intet svar, og først da negeren havde banket tredje gang, lød der en mandsstemme indefra.

”Min?” (hvem).

”Ya sidi, det er Sidi Abd el Kadr, der er her. Det er Sidi Abd el Kadr fra bjergene, der vil helbrede din syge søn.”

”Min?” lyder stemmen endnu engang indefra.

”Ya sidi,” svarede negeren, ”det er den hellige dervish Abd el Kadr, der lever i hulerne under palmernes skygge.”

Endnu engang lyder spørgsmålet derindefra.

Min?

”Ya sidi, vil du have helbredelse for din søn, så lukker du op. For det er Abd el Kadr, der står udenfor, Abd el Kadr der kender ørnens flugt og har ulvens snarrådighed og lovens styrke i sit indre. Luk op!”

Porten åbnedes langsomt. Folkeskaren udenfor stod med spændte ansigter. De røde feze skinnede i det blafrende fakkelskin.

En gammel mand kom ud. Han gik hen til negeren, bøjede sit hoved og kyssede hans hånd.

”Vær velkommen, ya sidi,” sagde han.

”Du ved, at jeg kan helbrede din søn?” svarede Abd el Kadr.

”Alene Allah ved, om min søn kan blive helbredt; men mener du, at du kan læse, hvad der er skrevet i den gyldne bog?”

Abd el Kadr slog med hovedet, så rævehalerne svajede, så løftede han ulvebenet og slog på trommen, og i samme øjeblik tog den barbariske musik fat påny.

Vuggen var i gang. Det lød som selve himlen sukkede. Faklerne blussede, og de forsamlede mennesker stønnede af spænding.

Negeren gav atter et tegn. De to af hans følge gik ind i huset og kom kort tid efter tilbage med en bære, som de stillede midt på gaden. På bæren lå en dreng, næppe seksten år gammel. Hans øjne var røde og opsvulmede, og kun med største besvær kunne han løfte øjenlågene.

Abd el Kadr tog en fakkel og gik nær til drengen. Han satte faklen lige foran drengens ansigt og sagde: ”Kan du se lyset?”

”La, ya sidi,” svarede drengen med svag stemme. Faderen brast i gråd, han gik hen til bæren, bøjede sig ned og kyssede drengen på begge kinder.

”La Ali,” sagde han. ”Du skal ikke være bedrøvet. Hvis Abd el Kadr ikke kan give dig dit øjes lys igen, så vil jeg, så længe jeg lever, være dit øje. O, du min eneste søn, hvad har jeg gjort, at jeg har fortjent denne straf. Men Allahs navn være pris.”

Negeren blev utålmodig, han gik hen til den gamle, tog ham i skulderen og sagde: ”Når du har tilkaldt Abd el Kadr, kommer Abd el Kadr for at hjælpe. Men vi er sultne og tørstige.”

Den gamle mand sukkede. Så tog han en lærredspose, som han bar i en snor omkring halsen, og talte nogle sølvstykker op, som han lagde i Abd el Kadrs hånd.

Abd el Kadr satte sig. Musikanterne spillede op. Med ulvebenet begyndte troldmanden at tegne på jorden. Han bevægede hovedet frem og tilbage, mens han mumlede; musikken spillede stærkere og stærkere. På en gang gav han et tegn, og musikken holdt op. ”Jeg ser intet,” mumlede han, ”vi er stadig sultne og tørstige.”

Den gamle sukkede, tog læderposen frem og lagde halvdelen af dens indhold i Abd el Kadrs udstrakte hånd.

”Hav medlidenhed,” klynkede han, ”jeg er en fattig mand, en meget fattig mand.”

Atter spillede musikken, denne gang lidt længere og mere ophidsende; men stadig var Abd el Kadrs maske ubevægelig. Han rystede på hovedet, så halerne svajede, så sagde han tilsyneladende bedrøvet:

”Ya sidi, tag dine penge igen, jeg ser stadig intet.” Men samtidig skelede han til læderposen, der endnu var halvfuld.

”Tag det hele,” jamrede den gamle. ”Tag det hele for min søns skyld.” Og han lagde læderposen i Abd el Kadrs sorte hånd.

Musikken tog fat igen, trommerne begyndte. Abd el Kadr bevægede hovedet frem og tilbage, hurtigere og hurtigere, til fråden stod ham om munden, og hans øjne vendte det hvide ud som hos en bevidstløs mand.

Pludselig blev der stille, og Abd el Kadr sagde med højtidelig stemme: ”Sja-sja.”

Man bragte ham to høns. De sprællede og skreg. Han tog først den ene omkring hovedet; så rev han tungen ud, smurte sin finger med blodet og smurte det derefter på den syge drengs ene øje. Den samme operation skete med den anden høne.

De to høns blev sat fri, og de løb omkring uden at give en lyd fra sig, men med blodet strømmende ud af munden. Nogle af de tilstedeværende indfangede dem, og de blev slagtede.

Festen var forbi, faklerne, trommerne, fløjterne og den forrykte neger fjernede sig. Drengen blev båret ind i sin faders hus.

”Tror du på sådan noget?” spurgte jeg Abdeslam. Han vidste ikke rigtig, hvad han skulle svare.

”Hvorfor skulle det ikke være rigtigt?” spurgte han. ”Abd el Kadr er en meget hellig mand, der lever ude i bjergene.”

”Men så du ikke, hvordan han tog pengene fra den fattige mand, og på hvilken barbarisk måde han søgte at få øjnene raske. Synes du Abd el Kadr ligner sidi Ahmed Idriss fra Fez eller sidi Mohammed, som vi mødte i ørkenen?”

Abdeslam svarede ikke på dette spørgsmål. ”Jeg vil ikke med længere,” sagde han, ”blot jeg dog kunne komme tilbage til Tetuan igen.”

Og mens han mumlede om det herlige Tetuan, hvor han havde ført en pjaltet tilværelse på gaden, faldt han i søvn.

Værtinden på det hotel, hvor vi boede, var jødinde. Hun så ud, som havde hun altid smurt sit ansigt ind i et tykt lag olie, og en tre-fire fedtede hårtjavser daskede omkring det olieindsmurte ansigt. – Men en smart forretningskvinde var hun. Foruden det halvsnavsede hotel ejede hun en lille bar i stuen nedenunder værelserne, og her havde hun den største forretning med spirituousa i hele Touggourt.

Det var et malerisk syn at se hende stå bag skænken med sit røde tørklæde om hovedet; med den ene hånd skænkede hun aperitiferne op, medens hun med den anden tørrede sin stadigt rindende næse. Hun talte alle de sprog, der kunne tænkes nødvendige i Touggourt; hun havde en levende sans

for, hvem hun burde yde kredit, og hun havde skabt sig sit store klientel på det faktum, at hvem som helst kunne komme til hende med sine bekymringer. Hun var altid enig med den, hun for øjeblikket talte med.

Efter en fortvivlet kamp med væggetøjet var Abdeslam og jeg endelig faldet i søvn. Men mangfoldige gange i nattens løb ønskede vi, at vi havde sovet et eller andet sted på sandet i Sahara, for når vi vågnede ved en kriblen og en krablen på hele kroppen og i en fart fik stearinlyset tændt, fandt vi uvægerligt under hovedpuden en hel rede af de små dyr med blodudspilede bagkroppe.

Som følge heraf lå vi begge i tung søvn, da det omtrent klokken otte om morgenen dundrede på den tykke dør, der førte til vort værelse. "Qui est là?" spurgte jeg søvndrukkent, for værtinden yndede fransk. "O monsieur," svarede værtindens ophidsede stemme, "parlez-vous anglais?"

"Jeg kommer straks," sagde jeg og åbnede døren, der var ingen anledning til at klæde sig på, for vi havde begge for at holde varmen sovet i vore burnus. "Hvad er der i vejen?"

"En herre, der kom i forgårs, er blevet meget syg."

"Jamen, jeg er ikke læge," svarede jeg.

"Nej, men han taler kun engelsk, og der er ingen, der kan forstå, hvad han siger. Vil De ikke være så venlig at oversætte?"

Jeg kunne ikke så godt nægte det, og jeg gik med værtinden for at se til den engelske herre.

Værtinden og jeg gik højere op ad den knirkende trappe, og vi kom til et værelse, der næsten var mere spartansk udstyret end det, Abdeslam og jeg havde sovet i om natten. Her var ikke andet end en stor seng og et lille hvidmalet natbord, der vaklede på tre ben. Væggene var hvidkalkede og uden den mindste prydelser udover de huller, som væggetøjet ynder, når det har endt sin blodige jagt.

I den store seng lå en ganske ung mand.

Med den mest udprægede amerikanske accent, jeg nogensinde har hørt, sagde han, da jeg havde tiltalt ham på engelsk: "O, I am so glad to meet a person, who speaks American, I don't like the people here."

"Værtinden siger, De er syg."

"Ja, det er min mave, der er helt i uorden," klagede han. "Jeg har ikke været rask, lige siden jeg kom til Afrika."

"Hvor kommer De da fra?"

"Mit navn er Roscoe D. Tarbox. Jeg er fra New York. Jeg fandt på at tage fra Algier her til Touggourt. Nu har jeg en billet til Tunis. Derfra tænker jeg, at jeg tager til Ægypten. Hvis alt da går vel," smilede han. "Min mave er ikke helt all right."

Jeg kiggede lidt på den underlige amerikaner. Han så ikke ud til at være mere end en snes år gammel. Han havde et kvikt, åbent ansigt.

"Hvad er der i vejen med Deres mave?"

"Det er frygteligt. Jeg føler det, som jeg slet ikke har nogen mave mere."

Værtinden, der stod og kiggede over min skulder, spurgte nu utålmodigt: "Hvad er det, han vil have?"

Jeg spurgte Tarbox, om han kunne spise noget, og han svarede, at han ikke kunne spise noget af den mad, hvormed man før havde forsøgt at diske op for ham. Han ville meget gerne have en sandwich med skinke og sennep.

Jeg oversatte det for værtinden, og et øjeblik efter kom hun op med et stykke franskbrød, hvorpå der var lagt et tykt stykke skinke. Tarbox skulle lige til at hælde indholdet af sennepskrukken ud over skinken, da jeg stoppede ham. "Er De da fuldstændig gal mand," sagde jeg, "det vil være den rene gift for Dem med den mave, De løber rundt med."

Tarbox sukkede og så op på mig. "Det er det eneste, jeg bryder mig om. Jeg kan overhovedet ikke spise andet."

"Det er heller ikke meningen, De skal spise noget." Jeg bad værtinden hente en flaske amerikansk

olie, og Tarbox måtte sluge fire spiseskefulde. ”Når der er gået nogle timer,” fortsatte jeg, „kan De spise al den chokolade, De ønsker, men ikke noget andet. Så vil De blive rask.”

Tarbox så ikke oplivet ud, men jeg trøstede ham. ”Engang i Casablanca led jeg af det samme som De, da fik jeg rådet med amerikansk olie og chokolade. Og det hjalp.”

Tarbox lagde sig derefter til at sove, og efter at han senere havde taget chokoladen, så jeg hen under aften til ham. Han var all right.

”Hvordan kan det være, De går i arabisk dragt?” spurgte han. ”De er dog ikke araber.”

Jeg forklarede ham, at jeg i min automobil var på vej fra Marokko til Ægypten, og at det var min hensigt at lære alle stammerne på vejen at kende.

”Er De alene?”

”Nej, jeg har en araber, der hedder Abdeslam, med mig; men det er ikke sikkert, at han vil med længere end til Touggourt.”

”Jeg skal også til Ægypten. Kan De ikke have mig med i Deres automobil? På den måde ville jeg få hele Afrika at se.”

”Men det er ikke nogen lysttur,” indvendte jeg. ”Vi kan blive slået ihjel.”

”Å, det går nok. Kommer De levende igennem, kommer jeg det vel også.”

”Jamen De taler ikke spor arabisk, og De er i europæisk tøj.” Jeg var stadig ikke begejstret for tanken.

”Jeg trækker i arabisk tøj. Og det er måske bedre, at jeg slet ikke kan tale med nogen. Så siger jeg da ikke noget galt. Lad mig komme med. Jeg tager helt ansvaret selv.”

Efter nogen betænkning gav jeg efter, og det blev bestemt, at vi skulle starte to dage senere, når køleren var blevet repareret.

Jeg fik ret i min formodning. Abdeslam ville ikke med længere. Han syntes, at han allerede var kommet så langt bort, at han aldrig fandt tilbage til sit kære Marokko, og da vi gav ham Tarbox’ billet til Tunis og nogle få hundrede francs, var han strålende henrykt. Han dampede afsted samme aften.

Det var temmelig besværligt at få køleren repareret. Loddes kunne den ikke, og der var ikke andet at gøre end at pille al gibsen af den, fylde den med cement og så vente med at få en ny køler, til vi kom til Tripolis. Vi mente nok, den kunne holde så længe.

Men omsider var alt i orden, og Tarbox og jeg forlod en formiddag ved titiden Touggourt og satte kursen mod øst mod Tozeur på den anden side den tunesiske grænse.

Den gamle araber havde haft ret. Det blev til regn. Hele natten, før den dag vi tog afsted, havde regnen strømmet ned til stor forundring for de af Touggourts børn, der ikke før havde set regn, men som havde betragtet det, at der kunne falde vand fra himlen, som en eventyrlig historie, som de gamle blot fortalte. Med regnen blev hele Touggourts omegn et eneste morads.

Jordbunden omkring og under Touggourt består nemlig for størstedelen af rødt ler, der, når det er tørt, danner et fint støv, som flyger ved den mindste vind. Vi fik at se, hvad dette ler bliver til, når det regner. Det var næsten umuligt at køre bilen frem i det dybe hjulspor, der var den vej, som gik mod øst. Flere gange snurrede bilen helt rundt, og ved middagstid gled den helt bort fra sporet og i en grøft, hvor der stod et par fod vand. Hele eftermiddagen sled vi med at få den op. Det var næsten umuligt. Jo mere vi brugte motoren, jo dybere sank hjulene ned i det bløde, fedtede ler. Ved femtiden havde vi opgivet alt håb om ved egen kraft at komme ud af kniben.

Hjælpen viste sig i form af en araber, der var ved at drive sine dromedarer ind mod Touggourt. Han havde to, og de store ørken dyr plaskede frem i det vandfyldte hjulspor med store lerklumper hængende fast ved fødderne.

”Vil du ikke hjælpe os at komme fri?” råbte jeg til ham.

Han drejede næppe hovedet. ”I kunne jo blive i Touggourt med jeres maskine, når den ikke kan gå igennem.”

”Jamen vi vil betale dig godt, hvis du hjælper os fri”

”Jeg vil have lov til at passe mig selv,” svarede han, ”jeg har ikke noget at gøre med jer vantro franskmænd, der snart oversvømmer hele landet.”

”Jamen jeg er ikke franskmænd, jeg er moslem som du.”

Han standsede dromedarerne med et ryk. ”Er det sandt, hvad du siger. Fremsig El Fatha, så jeg kan høre, du ikke lyver.”

Og midt i støvregnen og det klæbrige ler fremsagde jeg El Fatha.

Da han havde hørt det, var han tilfreds, vi spændte dromedarerne for vognen, og to minutter efter var den oppe af grøften. Vi kunne fortsætte, arabereren ville næppe tage mod tak for sin ulejlighed, med værdige skridt plaskede hans dromedarer videre frem mod Touggourt.

Lidt senere blev vejen bredere. Det regnede ikke mere, og vi kunne sætte farten op. Men først ved titiden fik vi øje på nogle menneskelige boliger, en lille landsby med hvide huse. Vi kørte gennem gaden, og jeg spurgte den første forbipasserende, vi mødte, om der ikke her var et hotel eller lignende, hvor vi kunne overnatte. Han rystede blot på hovedet.

”Der er ikke noget hotel i denne by,” svarede han.

”Ja, men findes der da ikke et hus, hvor man kan få lov til at være.”

”Du kan jo spørge på posthuset,” svarede han.

Jeg vidste naturligvis ikke, hvor posthuset var, og jeg bad drengen komme op i bilen og køre med derhen, og nogle minutter senere kørte vi op foran posthuset, et arabisk hus som de andre huse i byen, men med en postkasse hængt op på muren.

Vi standsede bilen, men før jeg fik tid til at se mig om, var vor fører forsvundet i mørket. Vi dundrede løs på posthusets tykke port, der lød intet svar, og da vi ikke turde køre videre i mørket, idet det ville være meget vanskeligt selv ved vore skarpe projektører at få øje på de utydelige hjulspor, satte vi os til at sove i bilen. Både Tarbox og jeg var hundesultne, vi havde ikke fået noget at spise fra klokken ti. Det havde været umuligt at tænde ild.

Før vi var faldet helt i søvn, blev jeg vækket af skæret fra en lampe. En mand stod bøjet over os, han havde en lygte med et stearinlys i hånden. ”Hvem er I,” spurgte han.

Vi forklarede ham, hvor vi kom fra, og hvor vi skulle hen, og at vi ventede på postmesteren.

”Det er mig,” svarede han, ”hvad vil I mig?”

”Det blev sagt, at vi måske kunne komme til at sove i Deres hus.”

Han kiggede lidt på os, omsider bestemte han sig. ”Det kan I såmænd godt, hvis I vil tage til takke med, hvad jeg har at byde på,” sagde han og bød os indenfor i sit hus.

I det værelse, vi kom ind i, var der kun et stråttæppe på gulvet og et umalet bord med en træbænk i det ene hjørne. Han bad os sætte os.

”Er I sultne?” spurgte han.

Vi kunne ikke godt svare nej, og han vækkede nu to drenge, der sov i et værelse ved siden af. De to drenge tumlede søvndrukne ind i den stue, hvor vi sad. ”Det er mine brodersønner,” forklarede vor vært, ”de går i skole hos mig, jeg har nemlig skole, samtidig med at jeg er postmester.”

De to drenge stirrede måbende på os, der kom og forstyrrede dem i deres søvn, og skolemesteren gav dem ordre til at kravle op på taget, hvor dueslaget var, og kvæle et par duer. Et øjeblik efter kørte drengene ned med de døde dyr.

Da festmåltidet var endt, blev gramofonen sat igang, og medens de falske plader blev aflirede, brummede vor vært med, mens han slog takt med foden; først ved midnatstid fik vi lov til at gå til ro.

Vi hyllede os ind i vore tæpper fra bilen, lagde os på stråttæppet på gulvet og faldt i søvn.

Vi vågnede ikke den næste morgen, før skolemesteren ved syvtiden stod og ruskede i os.

”I må op nu,” hviskede han, ”om en halv time skal jeg have skole, og om lidt kommer postbilen.”

”Kan der komme biler her,” spurgte jeg forbavset.

”Ja, engang hver uge har vi postforbindelse med Algier. Idag kommer bilen fra Biskra.”

Vi stod op, og et øjeblik senere drak vi sort kaffe og spiste tørt brød med skolemesteren og hans nevøer.

Men så begyndte vanskelighederne. Vi kunne ikke få bilen startet. Både Tarbox og jeg sled med håndsvinget, så sveden drev af os, men det var umuligt, motoren ville ikke gå.

Skolemesteren rystede på hovedet. ”I kommer aldrig igennem til Tozeur med den bil,” sagde han:

”Sandet er så løst, at det er ganske umuligt at køre igennem. Jeg ved ikke, hvor mange biler der er blevet stikkende derude.” Det lød ikke opmuntrende, men endnu mindre opmuntrende var det, at vi overhovedet ikke syntes at kunne komme afsted. Rundt omkring bilen var hele skolen, en tyvetredive brune unger, forsamlede.

Da skolemesteren syntes, at der ikke var mere at se på, hentede han sin store klokke og ringede børnene ind. Timen begyndte.

Alle børnene uden hensyn til alder blev anbragt på gulvet og fik stukket nogle store tavler, hvorpå der stod koransprog, i hænderne. Og så tog de fat på at læse Koranen, allesammen i munden på hinanden, og skolemesteren højest. De ældre læste en sura, de yngre en ganske anden. Der var ikke til at høre ørenlyd. Men skolemesteren kunne åbenbart høre, når de forskellige læste fejl, for engang imellem kaldte han en lille synder frem. Drengen måtte strække sin hånd frem, og så fik han et par slag med linealen i håndfladen.

Midt i timen lød der et brøl fra en automobil langt borte. Da skolemesteren hørte det, greb han sin klokke og ringede kraftigt. ”Så holder vi fri,” råbte han, og børnene styrtede ud på den åbne plads.

Skolemesteren satte sig værdigt til rette og afventede bilens komme. Skolen var nu postkontor.

Bilen viste sig at være en sekshjulet ørkenbil, ført af en franskmand. Den skulle ikke vente længe i den lille by, der var endestation, blot aflevere og tage posten. Postmesteren fik travlt med at stemple de få breve, der var. Han gjorde det med en værdig mine i fuld forståelse af sin betydning som den franske republikks embedsmand.

Jeg gik hen til postbilens chauffør. ”Vil De ikke være så venlig at lade Deres bil trække min en gang pladsen rundt. Jeg tror ikke, jeg kan få den igang på anden måde.”

Den lille chauffør viste sig at være elskværdig. Vi fik bundet et reb fra vores bil til postbilen og kørte afsted; jeg satte motoren i gear, og et øjeblik efter snurrede den nok så nydeligt. Vi kunne starte.

Vi betalte for opholdet, sagde tak for den gode behandling, og et øjeblik efter var vi atter på vej ud mod ørkenen.

Da vi havde kørt et par timers tid, kom vi igennem et mægtigt, udtørret flodleje, og ikke langt derfra begyndte vanskelighederne med sandet. Det var blødt, og nu og da hobede det sig op til høje driver, som det var umuligt at køre igennem. Vi måtte køre i zigzag, og også det var vanskeligt, da selve jordbunden stadig blev mere og mere blød.

Til sidst viste det sig umuligt at komme frem på andet eller tredje gear, vi måtte køre på første, og endda kom bilen kun langsomt frem.

Vi begyndte at sidde fast, vi måtte bakke tilbage, tage tilløb og søge at nå igennem. Når jordbunden blev alt for blød, måtte vi brække grene af de gyvelagtige buske, der stod langs hjulsporet, eller vi måtte brede vore tæpper ud.

Efter flere timers nøjsommelig kørsel holdt driverne op. Der fulgte et langt stykke ganske flad ørken, men også her var sandet blødt, og vandet i køleren kogte uafbrudt.

Her mødte vi en beduin, der med sin taske over skulderen var på vej til Tozeur. Han var henrykt for at komme med. Med held kunne vi være i Tozeur samme aften, og beduinen blev os også til megen nytte.

Naturligvis gik det galt med køleren. Motoren var overhødet, og vandet dampede omtrent ligeså hurtigt bort, som vi kom det i. Men med sit usvigeligt sikre instinkt vidste beduinen altid at finde

brønde. Og tiltrods for at vi et par gange bogstavelig talt måtte grave vognen ud, nåede vi kort efter solnedgang til Tozeur.

Tozeur er en europæisk by i det sydlige Tunis, og vi overnattede kun her for at fortsætte den næste morgen. Det skulle blive det vanskeligste stykke ørken, vi endnu havde haft. Vi skulle gennem den store saltsø.

Udenom Tozeur er der bjerge, som det ville være ganske umuligt at køre igennem. Kun fra nord og vest er der om vinteren adgang til byen. Mod syd er der den store sandørken, og mod øst er der ”den store saltsø”.

Disse saltsøer er almindelige i det sydlige Tunis. Som regel er de ganske udtørrede om sommeren, men om vinteren står der gerne et par fod vand over dem. Den største var netop den, vi skulle igennem. Araberne kalder den Chott el Cherid, og på det smalleste sted er der fra bred til bred 30 kilometer.

Først 45 kilometer på den anden side Touggourt nåede vi til Chott el Cherid. Vi kørte ned ad en stejl bjergvej, der førte til saltsøens bred. Foran os lå den mærkelige sø skinnende hvid. I det klare solskin gjorde det ondt i øjnene blot at se henover denne ørken af salt. Mod syd strakte den sig over 80 kilometer, og mod øst, den vej vi skulle, skimtede man næppe den anden bred.

De første 10 kilometer ud i søen gik alt udmærket. Vi kunne køre hurtigt på den faste saltmasse, men så begyndte saltet at blive mere og mere porøst, og på en gang stod der en tomme vand over det. Vandet blev for hvert minut dybere, og snart brusede det omkring vognen. Det var steget til en fods højde og nåede til midt på hjulene.

Når det salte vand stænkede på vognens lak, blev der med det samme snehvide mærker.

Saltindholdet er betydeligt højere end det Døde Havs.

Vi begyndte at blive betænkelige ved situationen. Vandet steg stadig. Ganske vist ikke meget.

Måske en millimeter i minuttet. Men vi var helt alene. Kun et par store, smudsiggrå gribbe sejlede over vore hoveder, og på bunden gennem det olieagtige vand skimtede vi skeletterne af styrtede dyr. Den skarpe lyd havde gnavet benene helt hvide.

Vandet var hurtigt i højde med trinbrættet. Vi måtte køre ganske langsomt, for at det ikke skulle overskylle motoren. Bunden var heldigvis fast og god at køre på, så vi brusede fremad gennem det saltmættede vand.

Men alligevel gik det galt. Trods al forsigtighed slog et sprøjt op over motoren, og øjeblikkelig kom der kortslutning i strømfordeleren. Vognen standsede, og vi måtte arbejde en halv time med den for atter at få den igang. Situationen var ikke morsom. Vi kunne ikke lade bilen i stikken og vade gennem saltsøen, til vi nåede en af bredderne, for der var stor sandsynlighed for, at den skarpe saltlud ville gnave kødet af vore fødder. Vi mærkede allerede i høj grad saltet i ansigterne og på armene. Solen skinnede fra en fuldstændig skyfri himmel, og selvom det til tider kunne være slemme nok at køre bil gennem Sahara, så var det dog intet mod denne saltsø, hvor solen og saltet kappedes om at brænde vore ansigter.

Men omsider fik vi strømfordeleren så nogenlunde jorden, at bilen kunne humpe afsted på tre cylindre. Det gik langsomt; men fremad kom vi, og fire timer efter at vi havde forladt saltsøens anden bred, kørte vi op mellem klipper og de grågrønne kaktus, som øjnene snart var blevet trætte af at se på.

Atter strakte det uendelige, gulrøde sandhav sig foran os, hist og her lå der spredt store, grå klippeblokke, ridsede og furede af sandkornene, der i millioner af år havde føjet om deres sider. Kaktuserne knejsede med deres tykke, læderagtige blade. I spidserne af bladene sad der skarpe tone. Hist og her krøb der lidt krat, bart og sort var det, og bladene var så små som overhovedet muligt, mens tornene var spidse og stive.

Skønt vi begge var hvide i ansigterne af salt, havde vi ikke vand nok til også at vaske os. Vi kørte stadig på tre cylindre, og ingen af os vidste, hvor længe vi overhovedet kom fremad. Så vi måtte

spare på vandet. Frem i det svage hjulspor kæmpede vi os, til vi endelig, da solen stod lavt, så en lille klump huse omkring en vindebrønd.

Vi kørte hen til brønden, og snart var hele den lille hys befolkning samlet rundt om os.

Medens vi vaskede bil og motor, der var fyldt med salt, bemærkede en ung mand:

”Er I virkelig kørt igennem Chott el Cherid på denne årstid?”

Vi var trætte og forpinte i huden af salt og sol, og jeg svarede lidt mindre elskværdigt, end jeg måske burde have svaret: ”Det synes jeg, man kan se på bilen. Hvordan tror du ellers, den er blevet hvid?”

”Nå ja, ja,” sagde han. ”I kan kun være glade for, at I har fået bilen helskindet igennem. For to måneder siden, da der ikke var nær så meget vand i Chottet som nu, var der en bil, der kom for langt ud til siden. Den forsvandt i det bløde dynd.”

”Er bunden da ikke fast?”

”Nej, langtfra. Det er kun en smal stribe i midten, der er fast nu om vinteren.”

Jeg så på Tarbox. Lykken havde været bedre end forstanden. Det var et mirakel, at ikke også vi var kørt ud til siden.

Da alt var vasket, viste det sig, at strømfordeleren var revnet på en sådan måde, at der fandt kortslutning sted mellem to af tændrørene.

Vi kunne altså stadig kun køre på tre tændrør. Vi blev i den lille landsby om natten, sov i automobilen, men til langt ud på natten drak vi the med landsbyens beboere omkring et bål, der var tændt ved brønden. Den ene historie fulgte den anden. Tuneserne, der er den mest racerene arabiske befolkning, jeg endnu har set, fortalte om, da Tunis var frit, før franskmændene kom, om krigen i 1912 i det Tripolitanien, vi snart skulle til, om det håb man nærrede, at en dag ville det ske, at alle islamitiske folk, der nu var spredt og var i indbyrdes strid, ville forenes og jage de fremmede snyltere ud.

”Hør,” sagde en ung mand i aftenens løb til mig. ”Hvordan er det med Mustafa Kemal? Tror du ikke, han kan blive Islams redning? Det er jo Mustafa Kemal, der har jaget grækerne ud af Asien og besejret selve englænderne.”

”Ved Allah,” vrissede en gammel gråskæg, ”du snakker som du har forstand til. Ved du da ikke, at Mustafa Kemal er en meget dårlig moslem. Han drikker vin, har jeg ladet mig fortælle, og han har forbudt befolkningen i Stambul at gå med tarbush.”

”Det er rigtigt,” supplerede jeg den gamle. ”Tyrkerne har ødelagt Islam. Den arabiske verden kan takke tyrkerne for, at den er, som den er idag. Hvor tyrkerne kommer frem, kan græsset ikke engang gro. Alt forfalder.”

Den unge så op på den gamle. ”Ya Mustapha,” sagde han. ”Vi må dog alle holde sammen, hvis vi skal opnå noget.”

”Det skal nok komme altsammen,” bemærkede Mustapha, ”men det må komme fra Arabien.”

”Derfra er det bedste altid kommet,” sagde jeg, ”og det kan jo være, at Ibn Saud vil blive den store mand. Jeg tror langt mere på ham end på Kemal Pascha.”

Mustapha nikkede. ”Ved Allah, Ibn Saud burde være kalif. Han sukkede. ”Ja, jeg får det nok ikke at se i min tid.”

Og sådan fortsattes samtalen, til halvmånens spinkle segl var ved at slukkes. Da vi skiltes, sagde Mustapha: ”Nu er Ramadanen jo snart forbi. Hvor vil du være under festen?”

”I Tripolis, hvis Allah vil.”

”Tror du, du kommer igennem? Italienerne er ikke nemme at have med at gøre.”

”Det skal jo gå,” svarede jeg forhåbningsfuldt.

Tarbox havde naturligvis intet forstået af samtalen; men mærkeligt nok fandt denne udprægede new-yorker sig glimrende tilpas i den arabiske dragt, han havde taget på og mellem disse mærkelige skabninger, som han end ikke havde hørt tale om på det 100 procents amerikanske college, han

havde gået på i de forenede Stater.

Den næste morgen, kort før solen stod op, startede vi. Efterhånden som vi nåede frem mod Gabes blev vejen bedre og bedre, og da vi var kommet igennem en lille by, der næsten helt havde fransk præg, blev vejen en veritabel makadamiseret landevej. Men stadig kørte vi på tre cylindre.

Ved middagstid, da vi var omtrent 20 kilometer fra Gabes, begyndte det at gå ned ad bakke.

Landskabets ørkenagtige karakter forsvandt. Dadelpalmerne stod i store grupper langs vejsiderne. Vinden kom fra havet, og en duft af blomster stod op fra dalen, hvori Gabes endnu skjulte sig for vort blik.

De stive kaktus forsvandt, og på en gang blev ørkenen til et grønt tæppe, hvorpå der var strøet brogede blomster. Det var forår, det skønne duftende forår, som Middelhavskysten kender det.

Kort efter kørte vi ind i Gabes. En ægte fransk by med et meget lille arabisk kvarter. Her var lige gader af europæisk tilsnit. Store biografteatre med nervepirrende plakater, der fortalte om amerikanske films udenfor på murene. Her var demimonder, der med cigaret mellem de sminkede læber vippede på barernes høje stole, her var banker og snurrende fabrikker. Og nede ved havnen, hvor sejlskibene med de trekantede sejl omtrent var fortrængt af smådampere og benzinduftende motorbåde, lå bananplantagerne, hvor de gule klynger modnedes.

Middelhavet blinkede blå i middagssolen. Den første del af turen var forbi. Vi havde kørt fra det grå og vrede Atlanterhav i storm til det smilende Middelhav i bugten ved Tunis. Turen gennem det, vi kalder Sahara, var forbi; men der skulle komme nye Saharaer, som araberne kalder alle ørkener, der skulle følge nye have af sand og klipper, der lå i fuldstændig uberørthed, som de havde ligget i millioner af år i fortiden. Tiltrods for det 20. århundrede, hvor menneskene jager afsted i ekspresser, hører Tokio, New York, London og Toulouse gennem æteren, snurrer afsted over skyerne, bruger giftgas og maskingeværer mod hinanden, er stjernehimlen stadig den samme. Havet ruller alvorligt mod de samme kyster som seklers sekler tilbage, og vinden fører det røde sand henover de barske ørkener.

For under stjernehimlen, på havet eller i ørkenen, eksisterer det 20. århundrede ikke. Her hersker kun evigheden, der hverken kender tid eller rum, og menneskene kommer på forunderlig måde her i pagt med denne evighed.

Tarbox var en forunderlig fyr!

Jeg har brugt så mange sider til at skildre turen, at jeg slet ikke rigtig har fået tid til at skildre ham. Han var lang, tynd og leddeløs. Han var idelig begejstret for alt nyt, så var det ligegyldigt, af hvad art det var. Og så nærrede han på grund af sin kæmpemæssige uvidenhed aldrig den mindste smule angst. Ske hvad der ville, Tarbox var ikke til at rokke bort fra en næsten fantastisk ro. Han kendte kun Amerika, som han da også talte om tidlig og silde. Han havde gået på college, men man fik ikke indtryk af, at han havde lært meget andet på dette college, end at Amerika var det eneste land på jorden, og så at flirte med moderniserede, amerikanske pigebørn. Hvad han med bekymring fortalte mig var farligt.

Såvidt jeg kunne forstå på ham, var det et sådant kærlighedseventyr, der havde drevet ham ud i den vide verden, som han slet ikke kendte. En dag var han med de penge, han kunne få fat på, taget med en damper fra New York til den spanske by Cadiz. Og her havde han, man må spekulere over på hvilken måde, for han talte ikke andet end engelsk, fået at vide, at Afrika var ganske interessant.

Og en dag tog han, da han ikke ellers vidste, hvor han skulle tage hen, til Afrika. Hvordan han havnede i en afkrog af verden som Touggourt, vidste han næppe selv, men han var eventyrlysten nok til at prise det som et held, at han var kommet med på denne automobiltur, der var en lang kæde af strabadser og vanskeligheder. Her viste han sig som et mandfolk. Han havde penge nok til, at han på første klasse kunne rejse frit fra Tunis til Ægypten, og alligevel foretrak han at slide med en motor, der ikke holdt meget af at gå.

Da vi ankom til Gabes, var vi sorte på armene, helt op til albuerne. Vore ansigter var så brune, som de vel kunne blive, vi havde, på de få dage vi havde været sammen, levet af de mærkeligste ting, og han havde slugt alt uden at kny, hvor gyseligt snavset det end så ud.

Det er ikke for meget sagt, at vi vakte opsigt, da vi ankom til Gabes. Bilen var ikke køn mere. Den hinkede så underligt afsted på tre cylindre gennem gaderne i denne moderne by. Skærmene var bulede, og vi havde ikke fået alt saltet af. Selv så vi sikkert også mærkelige ud. Jeg i min marokkanske burnus, og Tarbox i den dragt, han havde købt i Touggourt. Som følge deraf kørte vi til et hotel og besluttede at starte så hurtigt som muligt mod Tripolis.

Der var i grunden ikke meget, der skulle repareres ved bilen. Da jeg havde købt et nyt låg til strømfordeleren, gik motoren fortræffeligt på alle fire cylindre, den cementerede køler syntes også at holde fortrinligt, så der var ikke noget som helst i vejen for, at vi, som vi plejede, kunne starte allerede den næste morgen ved solopgang.

Vi mennesker er vanemennesker. Jeg kan trods dette faktum alligevel ikke begribe, hvorfor jeg blev irriteret på Tarbox, lige da vi havde spist til middag.

Vi havde fået en dejlig middag, kaffen blev bragt ind; vi tændte os hver en cigar, og jeg rakte Tarbox sukkeret.

Han rystede på hovedet.

”Jeg bruger ikke sukker,” sagde han stilfærdigt.

Dertil tav jeg stille, der er så mange mennesker, der ikke bruger sukker i kaffen. Men så tilkaldte han tjeneren

”Må jeg bede om noget salt.”

Jeg stirrede på ham med opspilede øjne. Hvad skulle han med salt? Tjeneren kom med saltkarret, tilsyneladende så han uanfægtet ud, men da jeg så nøjere på ham, kunne jeg se, at også han betragtede Tarbox med en hemmelig interesse.

Tarbox tog saltkarret, og – ja jeg ville næppe tro mine egne øjne – hældte salt i sin kaffe. Først sagde jeg ikke noget, men tilsidst kunne jeg ikke lade være. ”Det var dog en unormal idé at komme salt i kaffen,” bemærkede jeg.

”Sådan bruger jeg det nu,” svarede Tarbox.

Jeg følte med en gysen, hvordan tjeneren og den tykke franske værtinde betragtede os indgående, jeg så dem allerede i ånden gå hen til fremmedbogen, hvor vi havde skrevet vore navne og adresser, og kritisk gennemprøve dem.

”Jamen det vækker opsigt,” sagde jeg.

Tarbox trak blot på skuldrene og kom salt i den næste kop kaffe.

Dette var årsagen til vor første og heldigvis også sidste strid, det viser, hvor indgroede selv i småting, menneskene er i vaner og fordomme. – Når en araber spiser med fingrene i stedet for med kniv og gaffel, er det barbari, når en spanier spiser blæksprutter eller en franskmand snegle, er det noget grisen, skønt de fleste af os med velbehag sluger levende østers.

III ROMS ØRNE OVER TRIPOLIS

Fin landevej, makadamiseret og med kilometersten lige til den tripolitanske grænse.

Vi kørte fra Gabes allerede om morgenen, og da der kun var halvandethundrede kilometer til grænsen, mente vi nok at kunne være der ved aftenstid, selvom vi fik nogle reparationer.

Min samvittighed med hensyn til toldvæsenet var begyndt at vågne. Havde jeg ikke undgået toldvæsenet fra Marokko til Algier ved at køre gennem ørkenen? Og fra Algier til Tunis havde jeg ikke set en eneste af de så frygtede toldere.

Men her ved den tripolitanske grænse blev det sikkert anderledes, her var vi atter på civiliserede steder. Og jeg var meget angst for det resultat, det kunne få for mig, at jeg ikke havde fået papirerne stemplet ved grænserne.

Jeg fortalte Tarbox om mine genvordigheder.

”Lad os prøve at køre over grænsen, når det bliver mørkt,” foreslog han.

Jeg gik ind herpå, og vi fortsatte ganske langsomt mod grænsen. Ved syvtiden, da det var blevet mørkt, kom vi til grænsebyen, som vi vidste også var toldstation. Vi kørte hurtigt gennem gaderne. Ikke et menneske tænkte på at standse os.

Vi vidste ikke, hvor mange kilometer der var til den italienske post, men vi antog, at der ikke var særlig langt, og vi fortsatte i mørket ud ad en forfærdelig landevej, der var en kæde af dybe huller og bundløst morads. Det gik kun meget langsomt fremad, og da vi var kommet et godt stykke på den anden side grænsebyen og allerede mente, at vi var på tripolitansk territorium, så vi en bil, der sad fast i grøften. Føreren stod ved siden af.

”Skal jeg hjælpe Dem op?” spurgte jeg ham.

”Nej tak,” svarede han på fransk, ”der kommer snart hjælp, den kan være her hvert øjeblik. Mine styregrejer er i uorden.”

”Hvor langt er der til den første by i Tripolitanien?”

”Ben Gardane er den første. Der er tredive kilometer endnu, men først skal De forbi den franske militærpost.”

Vi blev hede om ørerne. Vi havde troet, at vi var i Tripolitanien, og så kørte vi endnu på fransk område. Vi skyndte os videre.

En halv snes kilometer længere fremme holdt vejen op. En tre-fire hjulspor gik i hver sin retning. Vi var meget i tvivl om, hvilket vi skulle tage, men vi håbede, at lykken ville stå os bi og valgte det midterste.

Knapt havde vi kørt i fem minutter, da vi pludselig skimtede nogle lys på vor venstre hånd, en samling usle rønner dukkede frem, og lige for næsen af os skimtede vi i skæret fra projektørerne konturerne af en uheldsvangert udseende bygning. Vi fortsatte langsomt fremad, da der på en gang lød en stemme fra mørket.

”Arretez.”

Vi drejede bilen i retning af lyden og så en arabisk soldat med fransk kepi på hovedet stå med bajonetten fældet frem mod os.

Naturligvis standsede vi øjeblikkeligt, og han kom hen til os. „Où allez-vous?”, spurgte han.

Jeg forklarede ham, som rigtigt var, at vi var på vej til Tripolis, men det eneste svar han gav, var, at han trak sin fløjte op af lommen og fløjtede et par gange.

Nogle soldater, alle arabere, ført af en tyk arabisk sergeant kom løbende fra fæstningen, og vi fik ordre til at gå ud af vognen og med op på fæstningen.

Sergeanten tog vore pas, og efter at have undersøgt dem grundigt, sagde han. ”De kan lige så godt indrømme det. Passene er falske.”

Jeg fortalte ham, at passene var gode nok, og Tarbox begyndte allerede at protestere som amerikansk borger, men sergeanten ville ikke høre tale om vore forklaringer, han blev ved sit. Vi var italienske spioner forklædt som arabere.

Han telefonerede til den grænseby, vi netop var kommet igennem, og fik besked om, at vi måtte komme tilbage, og med en soldat i vognen tiltrådte vi tilbageturen.

I grænsebyen fik vi lov til at tage ind på et hotel, men hotellets port blev bevogtet hele natten, og det var ikke med de bedste tanker, at vi denne nat lagde os til at sove.

Den næste morgen skulle vi straks til de militære myndigheder. De undersøgte vore pas nøje, fandt ingen fejl deri, og vi fik lov til at køre over grænsen til Tripolitanien.

Så kom turen til toldvæsenet.

Med bange følelser betrådte vi toldbygningen; der foresvævede os noget om, at vi kunne få bilen konfiskeret. Men alt gik meget bedre end ventet. Da jeg havde forklaret det franske toldvæsen, at vi absolut ingen toldere havde mødt i ørkenen på de forskellige grænser, slog det sig til tåls. Chefen, en gammel soldat, skrev en masse papirer, slog op i lige så mange protokoller, klistrede frimærker på sedler, som han gav os, og idømte os tilsidst en bøde på tolv francs.

Og med det samme kørte vi til Ben Gardane.

Da vi atter ankom til grænseposten, havde vi det nødvendige bevis, for, at vi kunne slippe over.

Den tykke sergeant fik brillerne på og læste det igennem. Da han var færdig, så han op: ”I kan være glade for, at I ikke kom over i nat.”

”Hvorfor det?”

”Italienerne på den anden side havde aldrig ladet jer slippe igennem om natten. De skyder straks, dersom der er noget, der forekommer dem mistænkeligt.”

Og med denne lille hyggelige oplysning kørte vi videre i det smalle hjulspor, der førte over ”ingenmands-land” til den italienske koloni Tripolitanien.

Længe gik det afsted mellem strid marehalm og i tommetykt sand. Vi så stadig ikke noget til den italienske militærpost, vi havde fået at vide skulle være på den anden side, og som vi med spænding ventede ville dukke frem.

Hjulsporet gik omtrent helt ned til strandbredden, og på vor venstre hånd blinkede Middelhavet blåt i middagssolen. Et par store rovmåger lod deres hæse skrig høre; men vi mødte ikke et menneske, kæmpede os alene frem gennem sandet.

Da vi havde kørt en times tid, så vi et fort på venstre side af vejen, der nu var blevet bedre, og et øjeblik senere viste der sig en flagstang med et italiensk flag og en romersk metalørn fæstnet til toppen. En bom spærrede den videre fremkørsel, så det havde egentlig ikke været nødvendigt med det skilt vi så, og hvorpå der med fede bogstaver stod: "Holdt!"

En del arabere i italienske uniformer kom farende ned fra fortet, da de hørte automobilen brumme, og da vi kom nær til bommen, råbte de til os, at vi skulle køre til venstre op til fortet.

Her var tre italienske officerer netop blevet færdige med at spise middagsmad, de var øjensynligt alle tre i en rosenrød stemning, fremkaldt af den gode Chianti, som ingen italiener med respekt for sig selv vil undvære, men da vi kørte op foran fortets port, lagde de øjeblikkeligt ansigterne i alvorlige folder.

"Capite Italiano," spurgte grænsefortets kommandant, en ordensbehængt kaptajn, der kom hen til bilen.

Jeg fortalte ham, at det var meget småt, men at jeg talte fransk.

Ved den oplysning så han meget betænkelig ud. "Her taler vi italiensk," bemærkede han; men til alt held kunne en af de andre officerer fransk, og han optrådte som tolk.

"De kommer fra Tripolis og vil til Tunis," begyndte han, "må jeg se Deres papirer?"

Jeg gav ham vore pas og passet for bilen, og han bladede det igennem med en meget kritisk mine.

"Har De ikke nogen tilladelse med til at forlade Tripolitaniens?" spurgte han barsk.

"Jeg har aldrig været i Tripolitaniens før," indvendte jeg spagfærdigt.

"Hvorfor sagde De ikke det straks." Han kløede sig betænkeligt på hagen og bladede passene igennem. Derefter pegede han på mig: "Americano?" "No danese," svarede jeg.

"Hm!" "Hvor vil De hen?"

"Til Tripolis."

"Og derfra?"

"Til Ægypten."

"Med den vogn der?" Han smilede, og alle officererne stak i et grin, og det skal indrømmes, at vognen ikke så allerkønnest ud. "De får absolut ikke lov til at køre videre end til Tripolis."

"Kan vi køre med det samme?"

"Nej, De må vente."

Så sad vi da der i vognen midt i fortets gård, ingen syntes at bekymre sig om os mere, og vore pas lå inde i fortets kontor.

Timerne gik.

Vi begyndte at blive tørstige og bad om lidt vand, det kneb at få noget, og solen gik ned.

Vi forberedte os så småt på at blive i fortet om natten; ingen syntes at bekymre sig om vor videre skæbne, da den officer, der talte fransk, ved syvtiden, da vi var hundesultne, kom hen til os.

"De kan takke mig personligt for, at De får lov at køre videre. Jeg havde et utal af vanskeligheder og måtte gøre alle mulige forestillinger, før det lykkedes mig at opnå tilladelse. Vil De følge med mig?"

Vi gik ind gennem porten, hvorover der i muren var indsat en marmormindetavle med en indskrift på latin.

Her stod: "I glørværdig kamp indtog IX Bataillon denne post den 17. april 1916. Der faldt følgende officerer på ærens mark (navnene)".

Den lille italienske officer førte os til fortkommandantens konto; hvor vi blev bedt om at sætte os ned, og i fem minutter sad vi alene. Så kørte han tilbage fulgt af en arabisk soldat, der bar et langtøbet gevær.

Med stor værdighed sagde officeren: ”Soldaten her vil følge med Dem til byen Suara og aflevere Dem til kommandanten der. Det er ham, der skal afgøre, om De må køre videre.”

Han gav en halv snes patroner til soldaten, der på en uhyggelig martialske måde puttede to i sit gevær og resten i sin patrontaske. Forfærdet spurgte jeg: ”Vi er vel ikke under arrest?”

Officeren trak på skuldrene. Indtil De har talt med kommandanten i Suara, er De det, derefter er De fri.”

”Men hvorfor fik soldaten udleveret patroner?”

Officeren svarede med en embedsmandsmæssig mine: ”Således er loven nu engang her i kolonien, og når De er her, kan De ikke blive fri for at rette Dem efter den.”

Så gik farten ad en nogenlunde tålelig vej til Suara. Soldaten fik Tarbox’ plads ved siden af mig på førersædet, og Tarbox satte sig om bagsiden af vognen. Mens vi kørte, sang soldaten af fuld hals i en blanding af italiensk og arabisk. Nu og da trak han en lærke med rødvin op af lommen, og efter at have budt os drak han løs i lange slurke.

Det var bælgmørkt, da vi ankom til Suara, hvor soldaten øjeblikkeligt gav os ordre til at køre til kommissariatet.

Vi blev vist op i et tomt kontor, og da vi havde ventet en halv snes minutter, kom Suaras kommandant fulgt af en tre-fire unge officerer. Ingen af dem forstod andet end italiensk. Da vi i nogen tid forgæves havde forsøgt at gøre os forståelige for hinanden, blev der tilkaldt en araber, der skulle fungere som tolk. Jeg opdagede senere, at han var lærer i byen.

”Hvor kommer I fra?” spurgte kommandanten.

”Fra Tunis.”

”Og hvor vil I hen?”

”Foreløbig til Tripolis.”

”Og derfra?”

”Til Bengasi.”

”Hm! Ja det får I aldrig lov til, der er ingen vej mellem Tripolis og Bengasi. Der er aldrig nogen, der har fået lov til at køre mellem de to byer.”

”Hvilken nationalitet har I?”

”Tarbox er amerikaner, og jeg er fra Danmark.”

”Danmark! Hvad er det? Er du araber?”

”Nej, det ligger i det nordlige Europa.”

”Kender det ikke. Men hvorfor taler du arabisk og går i arabisk dragt?”

”For at lære befolkningen i Nordafrika at kende til bunds, og desuden er jeg gået over til Islam.”

”Af politiske grunde?”

”Nej, udelukkende fordi jeg mener, Islam er rigtig.”

”Tja, nu kan I få lov til at køre videre til Tripolis; men der må I straks melde jer til politiet, så må man der afgøre, hvad der videre skal ske.”

Audiensen var forbi, og vi fik vore pas påtegnet.

Da vi kom ned på gaden, tog soldaten, der havde bevogtet os, afsked med os, han skulle gå de 20 kilometer, der var til grænsefortet, men læreren, der havde været tolk, inviterede os med sig hjem. Han hed Ibrahim Abd el Kerim, og han havde et stort hus midt i Suara. Vi blev indbudt til at spise til aften hos ham og til at overnatte i hans hus.

Det var stadig koldt om aftenen, og i den store stue, vi kom ind i, flammede der en lystig ild i kaminen i det ene hjørne. Langs alle vægge stod der divaner, og vi blev bedt om at sætte os ned. Et øjeblik efter kom der en tjener ind med the.

”Jeg hørte, du sagde, du var moslem,” indledte Ibrahim. Jeg indrømmede det.

”Jeg er da særlig glad for at kunne modtage dig som min gæst. Er din ven også moslem?”

”Nej, han kender endnu ikke noget til Islam.”

”Er der mange moslem i Europa?”

”Ja, både i England og i Tyskland er der i de senere år blevet en del.” I det samme bankede det på døren, og en del arabere kom ind. Vi blev præsenterede for dem. En af gæsterne havde et mægtigt ar tværs over ansigtet.

De gik rundt og gav os alle hånden, hvorefter også de satte sig ned ved ilden.

”Den fremmede er moslem,” sagde Ibrahim og pegede på mig.

Alle gæsterne betragtede mig interesseret. Han, der havde arret tværs over ansigtet bemærkede: ”Så vil det blive svært for ham at komme gennem Tripolitanien.”

”Nå vel ikke mere,” bemærkede Ibrahim.

”Måske ikke,” sagde den anden bittert, ”nu er hele Tripolitanien jo faldet til føje, og de, der ikke ville, snakker ikke.”

”Hvorfor ikke,” spurgte jeg naivt.

Manden med arret tog sig med begge hænder om halsen og lod som om han klemte til. ”Derfor,” sagde han. ”Nej, du vil kun se fred og ro i Tripolitanien.”

Ibrahim tyssede på ham, og jeg ledte samtalen hen i et andet spor. ”Vi kommer her i bil, og det er vor hensigt at køre videre til Cyrenaica og til Bengasi.”

Manden med arret så hurtigt op. ”Til Cyrenaica,” gentog han. ”Der er krig endnu. I kommer aldrig igennem bjergene.”

”Hvorlænge har den krig da varet?”

”Snart 18 år.”

Han pegede på sit ar. ”Ja, nu er det som sagt forbi her. Men jeg kan huske, da Enver Paseha førte krig mod italienerne. Jeg var selv med.”

Ibrahim blev nervøs, han indskød: ”Hvor har du lært at tale arabisk?” ”I Marokko,” svarede jeg.

”Ja, jeg kan høre, at din dialekt er maghrebisk. Kæmper Abd el Kerim stadig der?”

”Nej, det er forlængst forbi. Abd el Kerim er nu fange på øen Reunion ved Madagascar.”

Manden med arret sukkede. ”Ja sådan vil det gå overalt til,” han knyttede hænderne, så knoerne blev hvide. ”Til vi atter lærer at samle os selv.”

I det samme blev maden båret ind, og Ibrahim, der atter var begyndt at blive urolig, bad os spise af alle de mange retter, der var anbragt i små skåle på et stort messingfad. Vi var dygtig sultne og tog rigeligt for os af retterne. Kun Ibrahim spiste med os, de andre drak deres the og røg i tavshed.

Da vi havde spist, fortsattes samtalen til langt ud på natten, og lige før vi skulle gå til ro, kom manden med arret hen til mig og hviskede:

”Du siger, du er journalist. Spørg dem da i Europa, hvorfor de kommer her til dette land for at påtvinge os en kultur, som vi slet ikke ønsker. Med hvilken ret? Hvad mon *de* ville sige, hvis vi en dag kom til deres lande med maskingeværer og sagde: Her regerer vi. Vi er den eneste lovlige øvrighed, og de, der er imod os, er oprørere.” Med sammenbidte tænder tilføjede han: ”Å vi bliver behandlet som hunde, værre end hunde næsten som – ”

Gæsterne brød op. Da de var gået, sagde Ibrahim: ”Du skal ikke bryde dig om, hvad Sidi Hussein sagde, han mente det ikke så slemt.”

Jeg så et øjeblik på ham og bemærkede kun: ”Jeg har ikke helt glemt gæstevenskabets love. Du behøver ikke at frygte for, at jeg løber med sladder.” Han trykkede blot min hånd, og vi fik anvist sovepladser på divanerne.

Ibrahim ville næsten ikke lade os tage afsted den næste morgen. Men vi kunne ikke blive. Der var kun 120 kilometer til hovedstaden i Tripolitanien, byen Tripolis, og hvis vi ville nå dertil samme dag, måtte vi skynde os.

Vi kørte derfor afsted, så snart vi havde drukket den sorte morgenkaffe, fulgt af Ibrahims tusinde velsignelser.

Vejen fra Suara til Tripolis er den bedste, jeg nogensinde, selv i Europa, har set. Den kan anføres

som et eksempel på, hvor gode landeveje kan blive. Den var asfalteret over det hele og meget bred. Men ganske vist er her heller ikke megen trafik. Vi susede afsted med hundrede kilometers fart i timen og mødte ikke et eneste menneske, før vi var tæt inde under Tripolis.

Der var fest i Tripolis. Kolonialudstillingen blev netop åbnet samme dag, som vi kørte ind i byen. Den skulle vise det nye Italiens, det nye romerske riges magt og herlighed. Fra alle officielle bygninger flagedes der med den italienske tricolore, sortskjortede ungfascister drog under afsyngelse af fascistmarchen rundt i gaderne. Overalt så man fascistvåbenet, risknippet, og derunder det nye Italiens årstal Anno Mussolini VIII. Diktatorens hovede var malet med soft på alle de mure, man kunne få øje på. Det lignede store samlinger af dødningshoveder, og derunder flammede plakater med indskriften: ”De, der ikke er med os, er imod os.”

Det, man først får øje på af byen Tripolis, når man kommer kørende fra Tunis, er den nye, europæisk-italienske bydel, der ligger skarpt afsondret fra Medinaen, det arabiske kvarter, eller Mellahen, hvor jøderne har til huse.

Denne moderne bydel ligner en teaterby, bygget op i hast; men indrømmes skal det, at den er pragtfuld. Bygningerne stråler af marmor og messing, på de store hoteller er der spejlglasruder, svingdøre, palmer og elevatorer mere pragtfulde, end man ser dem noget sted i Europa. Butikerne er også ualmindelig flotte og moderne, og det er to strålende rækker forretninger, der ligger på hver sin side af den italienske hovedgade. Men alt lugter så nyt, så overdrevent pragtfuldt, at man næsten tvivler på, at det kan være ægte.

Uden om byen Tripolis strækker den libyske ørken sig i al sin fattige væld. Her er kilometer efter kilometer gult trøstesløst sand med nogle ganske få dadelpalmeoaser hist og her, og med nøjsomme beduiner dragende fra oase til oase søgende det lidt, de behøver for at opretholde livet.

Det skulle ikke synes, at det er denne trøstesløse ørken med forvitrede klipper og afsvedne strå, der kan give Tripolis sin rigdom. Heller ikke er det havnen, for hvad kan der eksporteres fra en sådan ørken? Men måske skyldes fænomenet det faktum, at der, som så mange steder, eksporteres meget mindre end der importeres. Potemkins kulisser passede ikke alene til det absolutistiske Rusland, men så mange andre steder, hvor en smule øjenforblændelse er nødvendig.

En overordentlig flot politibetjent med hvid tropehjælm – tiltrods for at det endnu var temmelig koldt – og hvide glacéhandsker stoppede os, da vi ville køre ad hovedgaden ind til byens centrum.

”Signores, det er absolut forbudt at køre ad hovedgaden idag, om lidt kommer processionen. De må dreje om ad en af sidegaderne.”

Og vi drejede til højre ned ad sidegaderne, hvor den imponerende pragt blev mindre og mindre fremtrædende, efterhånden som vi nåede bort fra hovedstrøget.

”Hør,” sagde Tarbox, ”ærlig talt, jeg er lidt træt. Skal vi ikke tage ind på et ordentligt hotel, hvor man kan få bad og alle den slags ting?”

Jeg indvilligede gerne, og efter at vi havde snoet os gennem et utal af sidegader og spurgt os for mindst tyve gange, nåede vi til Tripolis’ største hotel ”Albergo National”.

Portieren, der tog imod os, da vi støvede og trætte trådte ud af bilen, hilste os på fascistmaner ved at føre den ene arm i vejret; damen, med hvem vi skulle forhandle om værelsets pris, hilste os på samme måde; kammerpigen, der skulle vise os, hvor vore værelser var, gjorde det samme, og folk, vi mødte på restaurantens gange, hilste alle på hinanden ved at hæve armen. Hele Tripolis var, selv om vi var i år VIII, besat af en fascistrus.

Hotellet var overfyldt af journalister, især italienske og tyske, der var kommet til Tripolis for at se udstillingens åbning, og da vi havde fået os gjort en smule istand og bilen anbragt i garage, gik vi selv ud for at se på udstillingen.

Hovedgaden var et broget folkehav, her var alverdens typer. Flest byarabere med den bløde tarbusch, hvortil der i toppen var fæstnet en blå uldkvast, beduiner fra landet med deres alvorlige, solbrændte ansigter, snavsede jøder fra Mellahen med deres sorte kaftaner og små kalotter skudt

ned i nakken, tilslørede araberkvinder, frugtsommelige jødehustruer med en sværm af børn omkring sig, hvoraf den ene søgte at komme ovenpå den anden for bedre at se, italienske lazaroner med sixpence, der i værdig forståelse af deres overlegenhed over det farvede "rak" holdt sig for sig selv og et utal af araberunger med hvide og røde feze.

Solen skinnede. Politibetjentene stod i række med hvide stave i hænderne og søgte at holde folkemængden på linje. Musikken begyndte at spille op i det fjerne. Fascistmarchen. Italienerne råbte og skreg i begejstring, araberne stod tavse. Et musikkorps kom i hurtig march, det havde fire forrevne faner i spidsen. Det var fanerne fra Murzuk og Fezzan, de to oaser helt nede mod syd i Tripolitanien, som italienske tropper med maskingeværer og bomber lige havde frarevet en håndfuld beduiner.

Alle italienernes hænder røg i vejret, da fanerne flagrede forbi. Eviva Italia, eviva Mussolini. Politibetjentenes øjne drog vagtsomt hen langs rækken af mennesker. Arabernes hænder kom langsomt i vejret, derop hvor jødernes allerede længe havde været. Leve de glørlige faner, mindet om at romerne atter var kommet til den ældgamle koloni Libya.

Men araberne stod stumme med hænderne i vejret.

Da musikkorpset var kommet forbi, blev der en lille pause. Jeg stod forrest i rækken ved siden af Tarbox, og min sidemand på den anden side var en italiensk soldat. Han var høj og lys. På mit dårlige italienske spurgte jeg ham om, hvor selve festen fandt sted.

"Sind Sie Deutscher?" spurgte han og så op og ned af mig.

Jeg benægtede det, og han fortalte mig, at musikkorpset drog til udstillingspladsen, der lå i udkanten af byen. Derefter fortsatte han:

"Jeg er nemlig fra Bozen."

"Fra Bozen," spurgte jeg lidt desorienteret.

"Ja, ja, nu hedder den Bolzano, De ved nok byen i Tirol."

Så var jeg med."Og nu er De i fremmedlegionen hernede?"

"Nej," fortsatte han, "her er ingen fremmedlegion, men her er et par italienske regimente i Tripolis, og i et af dem er jeg." Lidt efter fortsatte han: "Kommer De her for at se udstillingen?"

"Nej," svarede jeg, "det er rent tilfældigt, vi er her idag. Vi er på vej til Bengasi."

"Til Bengasi?" Han så tvivlende ud. "Hvornår går Deres damper?"

"Vi kører i automobil."

"Har De fået tilladelse til at køre igennem til Bengasi?"

"Nej ikke endnu. Alle kontorer er jo lukkede idag. Men den får vi vel nok."

"Det tror jeg ikke," svarede han. "For ganske nylig kom her et par amerikanere i automobil. De måtte lade deres bil indskibe til Aleksandria. Der er, såvidt jeg ved, aldrig nogen, der er kørt igennem til Bengasi. Jeg tror også, det er umuligt."

"Hvorfor det?"

Han trak på skuldrene. Terrænet er ganske ufremkommeligt i automobil, og desuden så er beduinerne i den libyske ørken ikke nemme at have med at gøre. Hvis De får fat i Dem, bliver De bundet til automobilen og brændt, eller der sker endnu værre ting."

"Nå, nå," mente jeg, "så slemt er det vel heller ikke. Vi har ingen krig med araberne, og desuden taler jeg temmelig godt arabisk."

Han smilte hånligt: "Ach, De kender det ikke. Beduinerne i den libyske ørken er ikke som beduinerne i Sahara. Disse mennesker her er mere dyr end mennesker. Det er rædselsfuldt, det, de har gjort. Jeg kunne fortælle Dem mangfoldige historier. De har mishandlet italienske officerer, der er faldet i deres hænder, og hvad hjælper det, at De kan tale arabisk? Mangfoldige soldater er blevet myrdet af oprørerne på den mest gemene måde. Og de talte dog både arabisk og havde samme religion som beduinerne." Han rystede på hovedet. "Nej, beduinerne er noget blodtørstigt rak, der ikke kender til skånsel. Der var aldrig nogen, der fik mig til at tage med gennem ørkenen til

Bengasi.”

”Har De været i kamp mod beduinerne?”

”Det kan De tro, jeg har, ach, hvad jeg kunne fortælle!”

I det samme lød der påny hornsignaler. Nogle ryttere klædt i middelalderlige dragter skimtedes i den fjerneste ende af gaden, soldaten holdt inde midt i sætningen. ”Jeg skal fortælle Dem resten, når optoget er kommet forbi.”

Der kom en vogn med høje militære. Soldaten gjorde stram honnør, og alle italienerne jublede. I den forreste vogn sad den gråskæggede marachal Bardoglio, Tripolitanians guvernør. Et musikkorps, der kom bag vognen, spillede atter fascistmarchen. Bardoglio hilste, nikkede og smilede til alle sider.

Vogn fulgte efter vogn. Tilsidst kom de italienske journalister i en særlig vogn. De var galaklædte med silkestrømer og laksko og tørrede deres blege ansigter uafbrudt, øjensynligt generede af den uvante, afrikanske varme.

Ordener lynede, høje lakstøvler skinnede, sabler strålede i solen. Nogle små halvnøgne, arabiske tiggerunger listede omkring mellem publikum og søgte at få lidt ud af dagen.

Ved siden af Tarbox stod der en 18-årig fascistisk officer. Et af børnene strakte hånden frem mod ham og kom til at berøre hans ærme; vredt skubbede han til den 10-årige dreng: ”Flyt jer I beskidte unger,” sagde han irriteret og tørrede omhyggeligt sit ærme.

Da optoget var kommet forbi, gik vi med soldaten til en café, der ikke lå langt fra det hotel, hvor vi boede, og han begyndte straks at fortælle sine eventyr:

”Ja I kan tro, jeg kender det hele. Jeg har været med.” Han lo så småt hen for sig. ”De kæmper som djævlé disse beduiner, og de føres af en mærkelig mand, han hedder shejk Amar Moktar, en gammel rad, han er over halvfjerds år gammel, og altid er han på hesteryg, altid suser han fra sted til sted. Når vi tror, han er et sted, og at vi har ham, vips, så er han borte.”

Han tømte sin kaffekop, slugte en kage i en mundfuld og fortsatte: ”Engang var jeg med, da vi var lige ved at fange ham. Vi havde indtaget en oase, da ingen af mændene var hjemme, vi havde drevet dromedarerne bort, havde skjult os og ventede på, at mændene skulle komme tilbage, så vi kunne angribe dem. Men på en eller anden mærkelig måde havde disse banditter fået nyt om, at vi var der.”

”Hvordan?”

”Ja, hvad ved jeg?” Soldaten trak på skuldrene. ”Vi havde lukket alle kvinderne inde i husene og ladet dem bevogte, så de ikke kunne sladre. Men en af dem har nok alligevel set sit snit til at smutte ud, for vi blev angrebet af beduinerne, og det kom til et regulært slag.”

Halvt foragtligt tilføjede han: ”Hvad kunne det hjælpe dem de sølle djævlé, vi havde reden spækket med maskingeværer, og de havde kun geværer af gammel model. Vi drev dem på flugt, og de foer afsted på deres heste. forfulgt af os, der kom i automobiler. Hvordan det gik til, ved jeg ikke. Men en af vore soldater meddelte os, at Amar Moktar var mellem de flygtende, og derved blev forfølgelsen langt mere dramatisk.”

Han tav et øjeblik ligesom hensunken i mindet, så fortsatte han: ”Ørkenen omkring oasen var ganske flad, og jordbunden var god, ligesom een stor landevej, så vi kunne naturligvis køre langt hurtigere, end de kunne ride, vi halede svært ind på dem med vore automobiler, og uafbrudt skød vi på dem med vore maskingeværer; På en gang fik vi øje på Amar Moktar. Han red altid på en gråskimmel, og en af mændene kendte skimmelen, vi fyrede på ham, og han faldt. Men det var desværre ikke ham, der var ramt, kun hesten, en af de andre arabere gav ham sin hest, og de nåede alle bort. Men jeg har senere hørt, at Amar Moktar ved den lejlighed fik sin ene arm knust af en kugle.”

Atter trak han på skuldrene, og jeg spurgte:

”Men hvad skete der med den araber, der havde givet Amar Moktar sin hest?”

”Ham tog vi til fange.”

”Og hvor er han nu?”

Soldaten pegede mod jorden. ”I helvede velsagtens. Han var oprører og blev hængt.”

Jeg kunne ikke tie længere: ”Men disse mennesker er dog egentlig ikke oprørere. De forsvarer kun deres land.”

Forarget fortsatte han: ”Det ville De ikke sige, dersom De kendte banditterne. Jeg er fra Bolzano, men jeg er italiener, og vi har fået dette land ved fredsslutningen med Tyrkiet i 1912. Det må befolkningen rette sig efter. Og vil de ikke, ja, så gør vi kort proces.”

Jeg betalte, men før soldaten gik, tilføjede han: ”Nå, De lærer det nok selv at kende, dersom De får lov til at køre igennem; men jeg tror nu ikke, De får lov.”

Hele eftermiddagen benyttede vi til at slentre omkring i det arabiske kvarter. I Tripolis’ Medina mærker man i høj grad, at man er ved at komme øst på. Skikkene er langt mere orientalske end i Marokko og Algier. I alle kafeer har man den tyrkiske skik at ryge vandpibe, hvad der slet ikke kendes i de to franskorienterede lande. Klædedragten er også blevet en anden. Burnusen med en hætte til at slå op over hovedet er forsvundet og har givet plads for et langt shawl, som man svøber omkring sig. De marokkanske benklæder er også helt anderledes end benklæderne her. I Marokko bruges de korte og brogede, her er de lange og altid hvide. Men kvindernes klædedragt er her den samme som vestpå, nogle enkelte fornemme kvinder bruger de halvt gennemsigtige tyrkiske slør, der kun dækker den nederste del af ansigtet, men langt den største del af kvinderne bruger et shawl, som de kan dække hele ansigtet med, og hvor de kun kan kigge ud gennem en revne.

I den gade i Souken, der var forbeholdt skræderne, var der travlt. Skræderne sad med korslagte ben i deres boder og syede løs. Ramadanen var måske allerede tilende samme aften, og så skulle alle have nyt tøj den næste dag. Ingen vidste rigtigt endnu, når Ramadanen var forbi, det kom meget an på, om man kunne skimte det første spinkle segl af den nye måne, der angav måneden Shawal. – Den strenge faste skulle nemlig vare ved hele Ramadanmåneden ud, indtil to pålidelige mænd meddelte, at de virkelig havde set måneseget.

Det var blevet henad aften. Dromedarer og æsler med deres tunge byrder skred gennem Soukens smalle gader, man ventede på kanonskuddet, der angav, at fasten for den dag var endt. En gammel araber, der sad udenfor sin dør, sagde, da skuddet lød, og de hvide duer fløj op fra moskeens tag: ”Ja så må man da håbe, at fasten er forbi for dette år.”

Det blev hurtigt mørkt, og store menneskemasser samledes i gaderne og på tagene, alle spejdede efter den nye måne, alle var lige ivrige efter at blive den første, der fik øje på den. Men stadig så man kun stjernerne, der var intet at se på det sted, hvor nymånen var.

”Det skulle dog være iaften,” sagde en ung araber, der stod ved siden af mig, og han kiggede ivrigt op mod himlen. Time gik efter time, det så ud til, at Ramadanen skulle fortsættes også den næste dag, da der pludselig lød et råb: ”el ahmar, el ahmar,” (månen, månen). Alle råbte med, alle spejdede mere ivrige, og tilsidst var der flere, der kunne se det spinkle segl. Festen begyndte, den lange fastemåned var forbi. Hele natten dansedes og spistes der af hjertens lyst i alle huse i Medinaen.

Tarbox og jeg gik hjem til hotellet. Journalisterne, der var inviterede af den italienske regering til at bese Tripolis og udstillingen, var kommet tilbage. De skulle atter ud den næste dag for at se de plantager, der var blevet anlagt i Tripolis’ omegn mod syd. Trætte efter den oprivende dag gik vi til sengs, for første gang efter at vi var startet fra Touggourt i en rigtig seng med madras og det hele. Den næste morgen stod vi tidligt op. Vi ville få travlt. Vi havde først og fremmest bestemt, at vi ville købe et telt, så havde vi dog vort eget hus og behøvede ikke at være afhængige af hoteller eller sove i bilen eller på sandet. Vi gik på jagt i Tripolis efter et telt, vi kunne bruge. Det lykkedes også for os at opnuse en gammel jøde, der havde et stort lager af alle mulige gamle ting, hos ham fandt vi et brugt militærtelt, som vi mente ville passe glimrende til vort formål.

Efter at vi havde tinget længe med ham, og han var gået ned i pris fra 500 til 100 lire, købte vi teltet,

og vi besluttede allerede samme eftermiddag at finde et sted, hvor vi kunne slå lejr. Vi måtte naturligvis købe mange flere ting; tæpper til teltet, kogegrej, primusapparater og tusinde andre ting, som vi mente nødvendige, så vi blev først færdige med indkøbene ved middagstid. Så kom det vigtigste og vanskeligste, nemlig at få tilladelse til at køre gennem til Bengasi. Først gik vi til den danske konsul, en italiensk isenkramgrosserer ved navn Vassuro. Han var ivrig fascist og blev temmelig forbavset og ret forarget, da jeg i samtalen løb fortalte ham, at i Danmark, hvor vi havde et socialistisk-radikalt ministerium, var det muligt at telefonere til ministrene. Her var det rigtignok noget andet, her var næsten enhver oberst i guvernoratet excellence, og selv yndede konsul Vassuro i de breve, han skrev til guvernoratet, at kalde sig: Hans kongelige danske majestæts konsul.

Men konsul Vassuro gjorde, hvad han kunne. Han kørte med mig til guvernoratet, vi talte med guvernørens sekretær og forelagde vor anmodning om tilladelse til at køre gennem den libyske ørken til Bengasi.

Men svaret var nedslående. ”Her har været så mange, både amerikanere og franskmænd, der har ansøgt om en sådan tilladelse,” erklærede sekretæren, ”og til dem alle har vi måttet meddele, at den italienske regering desværre ikke mener at kunne give tilladelse, terrænet er for farligt.”

Det var ikke opmuntrende; men sekretæren lovede at forelægge det, og konsulen og jeg kørte tilbage til konsulatet.

”Hvilket hotel bor De på?” spurgte han.

”Foreløbigt på „National”, men i eftermiddag flytter vi ud i telt.”

”I hvad for noget?” spurgte konsulen forbavset.

”I telt,” forklarede jeg, ”vi har købt et telt, og der vil vi bo.”

Det var næsten umuligt at få ham gjort begribeligt, at der gives mennesker, der hellere bor i telt end på hotel, og han rystede skeptisk på hovedet.

Portieren på hotel ”National” var schweizer fra en af de italiensk-talende kantonen, og da han hørte, at vi ansøgte om at køre igennem til Bengasi, rystede også han tvivlende på hovedet.

”Det kan De lige så godt opgive,” erklærede han, ”der er så mange, der har ansøgt derom. De kan få lov til at køre til Syrte, men heller ikke længere.”

Alt så således temmelig sort ud. Vi pakkede vore sager på hotel ”National” sammen, læssede det hele på bilen og startede mod en lille oase fem kilometer fra Tripolis. Her tilbragte vi vor første nat i teltet.

Den næste morgen begyndte vanskelighederne ved at have telt. Tarbox og jeg måtte skilles. Der måtte altid være en ved teltet, og da jeg talte fransk og så meget italiensk, at jeg kunne gøre mig forståelig, var det naturligvis Tarbox, der hele dagen lang måtte sidde i teltet og vente, til jeg kom tilbage. Den aften besluttede vi da også, at vi ville søge at finde en araberdreng, der kunne passe på vore sager, så vi begge kunne tage bort på en gang.

Og den næste morgen, den tredje dag vi var i Tripolis, fandt jeg Mohammed, den tolvårige dreng, der skal komme til at spille en så stor rolle i det, der følger.

Tripolis har en stor markedsplads. Her sælges alle mulige levnedsmidler fra små boder, og de fattige araberdrengene har skaffet sig en udmærket levevej ved at bære varer for de købere, der kommer.

De sidder i store klynger på fortovet udenfor boderne med deres store kurve over nakken og venter tålmodigt, til der bliver brug for dem.

Som regel falder ventetiden dem ikke lang. De spiller med kugler ligesom danske børn, men da de ikke har råd til at købe marmorkugler, bruger de småsten. Den ivrigste af de spillende var Mohammed.

Hans eneste beklædningsgenstand var en lang, tynd skjorte, der nåede til mellem knæ og fod, den

var utrolig snavset; desuden havde han en gammel, pjaltet fez på hovedet. Men hans ansigt var herligt. Øjnene var sorte og spillevende, og han var da også den første, der kom skrigende imod mig, da jeg kom for at gøre vore spartanske indkøb på markedet.

”Signor, signor, portare, portare,” råbte han og skubbede de andre, der søgte at komme ham i forkøbet, bort.

”Du behøver ikke at tale italiensk til mig,” sagde jeg på arabisk. Han stirrede forundret på mig. Jeg havde lagt den arabiske dragt i Tripolis, og det er ikke ret mange italienere, der gør sig den ulejlighed at lære arabisk.

Han nærmest skreg til alle drengene: „Han taler arabisk!”

”Og desuden så er jeg moslem ligesom du.” Det blev Mohammed for meget, han så endnu mere vantro på mig, så hviskede han til de omkringstående drenge: ”Han siger, han er moslem.”

”Hør nu engang,” fortsatte jeg til Mohammed. ”Du kan hjælpe mig at få varerne ud.”

Naturligvis var han straks villig. Han blev ganske vist lidt benøvet, da jeg bad ham sætte sig op i bilen, han havde aldrig kørt i bil før, men han kørte med til teltet, hvor Tarbox ventede.

Da han så dette, blev han meget begejstret. Han fortalte mig, at hans far havde været en stor shejk inde i det indre; men tilføjede med et suk: ”Han blev skudt af italienerne, da de indtog oasen.”

Jeg fik ikke dengang lejlighed til at komme nærmere ind på det interessante emne; men spurgte ham, om han ikke ville blive og passe på teltet, når vi var borte, og han var med det samme begejstret.

”Hvor bor du?” spurgte jeg ham.

Han trak på skuldrene. ”Å, det er meget forskelligt, ya sidi, hvor Allah giver mig ly; men somme tider bor jeg hos min onkel.”

”Hvor er din onkel?”

”Han er italiensk soldat her i Tripolis, han har giftet sig med min moder; men jeg kan ikke lide ham. Han taler altid ondt om min fader, der endda var hans broder.”

”Men hvad vil han sige til, at du bor her?”

”Slet ikke noget, ya sidi, det hænder så tit, at jeg i mange dage ikke kommer hjem. – For han slår mig.”

Og derved blev det. Mohammed passede på teltet.

Den næste dag fortalte konsulen mig, at jeg skulle gå på guvernoratet, man ville tale med mig om min tilladelse.

Da jeg kom derop, blev jeg vist ind til sekretæren. Han bad mig sætte mig ned og sendte bud efter kaffe. ”Se,” sagde han, medens han nervøst famlede med papirkniven på bordet, ”vi ville jo meget gerne give Dem tilladelse til at køre igennem; men som jeg allerede har forklaret Dem een gang, det er for farligt. Der er på de længste strækninger overhovedet ingen italienske poster, og De kan meget let komme i vanskeligheder, og hvem vil da være ansvarlige overfor Deres regering? Det vil den italienske regering.”

”Men,” indvendte jeg, ”både Tarbox og jeg er villige til fuldt ud at tage ansvaret selv.”

”Det er ikke nok,” sagde sekretæren, ”først og fremmest må De kunne tale arabisk.”

”Det kan jeg netop.”

Et øjeblik kom sekretæren ud af sin bureaukratiske ro, så fortsatte han lidt nervøst: ”Det er nu sådan, at vi ikke mener at kunne give tilladelsen. Min chef har bedt mig meddele Dem det.”

”Tror De ikke, det var muligt, jeg kunne få en samtale med monsieur le Conde, Deres chef?”

Sekretæren tav et øjeblik, så greb han telefonen, talte et minut, og da han var færdig, sagde han: ”Monsieur le Conde, hans excellence viceguvernøren vil modtage Dem om fem minutter.”

Monsieur le Conde var en høj mand. Hans ene arm var blevet bortamputeret under verdenskrigen. Han var et yderst kultiveret menneske, der talte fem sprog deriblandt arabisk flydende.

Da jeg kom ind, betragtede han mig et øjeblik, så sagde han roligt efter at have budt mig en cigaret: ”Jeg tror, min sekretær har forklaret for Dem de grunde, hvorfor vi ikke kan lade Dem og Deres ven køre igennem til Cyrenaica.”

Jeg svarede, at jeg havde fået at vide, at det var, fordi jeg ikke kunne arabisk, men jeg talte flydende arabisk.

Så fulgte der en vanskelig eksamination. Samtalen, der hidtil havde været ført på fransk, gled over i arabisk, og tilsidst erklærede viceguvernøren sig tilfreds.

”Hvis De vil underskrive en erklæring – både De og amerikaneren – om, at den italienske regering intet ansvar har, dersom der skulle passere Dem noget, er det muligt, at jeg kan udvirke, at De får tilladelsen.”

Men tilføjede han: ”De må i så fald vente et par dage. Her er to regeringer, en i Tripolitanien og en i Cyrenaica. Jeg må også indhente tilladelse fra Bengasi.”

Jeg takkede ham mange gange og gik strålende over det gode resultat til Tarbox, der sammen med Mohammed ventede i teltet, og som allerede var begyndt at blive lidt pessimistisk over situationen. Også han blev henrykt, og vi begyndte at forberede os på afrejse.

Men det skulle vare mange dage endnu.

Først måtte vi til gendarmeriet, og her måtte vi undertegne en erklæring med følgende ordlyd:

Undertegnede Roscoe D. Tarbox og Knud Holmboe erklærer sig indforståede med, at den italienske regering intet ansvar har, såfremt der måtte tilstede dem noget på den tur, de vil foretage i automobil Tripolis-Bengasi. Den italienske regering er hverken ansvarlig for tab af liv eller ejendom. Det var omtrent som at signere sin egen dødsdom.

IV

FORSVUNDET I DEN LIBYSKE ØRKEN

Mohammed skulle altså forlade os.

Det var sent hen på eftermiddagen den 10. marts, da Tarbox og jeg kom tilbage til teltet efter at have signeret det betydningsfulde dokument og fået tilladelsen til at køre igennem den ukendte libyske ørken indført i vore pas. Det var vor hensigt at starte straks næste morgen, og jeg fortalte Mohammed, at nu var det forbi. Nu skulle vi køre.

Tarbox skulle sørge for provianten og alt, hvad der havde med teltinventaret at gøre; han havde købt rigeligt af fødemidler, blandt andet tre levende høns, da ingen af os var særligt begejstrede for konserves. Jeg skulle sørge for, at alt med hensyn til bilen var i orden; men der var ikke så meget at sørge for, vi havde ganske simpelt ikke penge nok til at forsyne os rigeligt med reservedæk og en ny køler. Vi håbede, den gamle cementerede køler, der egentlig havde været så udmærket fra Touggourt til Tripolis, ville holde, til vi kom til Bengasi.

”Har vi kompas?” spurgte Tarbox.

Jeg nikkede. Vi havde et lille lommekompas. ”Kompas er nu heller ikke så nødvendigt,” indvente jeg. ”Først og fremmest vil vi så vidt muligt følge kysten, og endelig er solen dog, når det kommer til stykket, langt det sikreste kompas, her hvor det i marts måned altid er klart.”

Tarbox fandt det indlysende, og vi gav os begge til at studere kortet over de godt 1000 kilometer, vi skulle igennem.

”Hvor lang tid mener du, det vil tage?” spurgte Tarbox.

”Vi kan vel nok med lidt held gøre det på en 5-6 dage,” påstod jeg, ”herfra til Misurata er der 100 kilometer, det tager ikke lang tid. Fra Misurata til Syrte holder vejen op, det er 200 kilometer, lad os sige, at vi gør dem den anden dag, altså i overmorgen. Så kommer det vanskeligste stykke, de 250 kilometer fra Syrte til Nufilia, det ved vi slet ikke noget om, endelig er der strækningen fra Nufilia

til Argheila, små 300 kilometer ganske ukendt terræn, og tilsidst må vi fra Argheila til Bengasi. Det kan såmænd godt være, det vil tage det meste af en uge,” sluttede jeg.

”Skulle vi ikke lave festmåltid i aften, det er sidste aften, Mohammed er her,” foreslog Tarbox. Vi tændte primusapparatet, skar halsen over på en af hønsene og kom den i suppegryden. Nogen tid efter sad vi alle tre hver med et krusfuld suppe omkring det flammende lejrbrænde. Men Mohammed spiste næsten ikke noget, – bilen stod startklar, vi manglede kun at pakke teltet, han kiggede på den, og på en gang lagde jeg mærke til, at han græd, tårerne dryppede langsomt ned i hans suppe.

”Hvad er der i vejen?” spurgte jeg ham.

”Jeg er så ked af, at I skal rejse,” hulkede han.

”Vil du da gerne med?”

”Ja,” han blev et strålende smil, ”må jeg komme med?”

Jeg oversatte det for Tarbox, og Tarbox var lige så begejstret som jeg for tanken om, at vi eventuelt skulle have Mohammed med.

”Men,” sagde jeg til Mohammed. ”Du er nok klar over, at det bliver en farlig tur, vi ved ikke, om vi kommer levende fra det.”

”Det gør ikke noget,” Mohammed tænkte slet ikke på farerne, ”blot jeg må komme med.”

Enden på det blev, at jeg lovede at gå med til Mohammeds onkel, soldaten, den næste dag, så ville vi høre, hvad han ville sige dertil.

Den næste morgen pakkede vi alt sammen og kørte i startklar tilstand til det hus, hvor onkelen boede.

Huset lå i Tripolis’ udkant. Det havde fem værelser, og i hvert værelse boede der en familie. Alle værelserne vendte ud til en åben gård.

I det værelse, hvor Mohammeds onkel havde tilhuse, sov der hver nat syv personer. Onkelen, hans kone, Mohammeds mor, en broder til onkelen, Mohammeds to brødre, en et par år ældre, en et par år yngre end Mohammed, – en søster, der var fire år gammel, et spædbarn, frugten af det nye ægteskab, og endelig Mohammed selv.

Da vi kom ind, blev Mohammeds mor jaget bort, vi måtte ikke se hende, og hun måtte gemme sig et sted i gården.

Onkelen viste sig at være meget uelskværdig; da jeg spurgte, om Mohammed måtte køre med, sagde han ganske kort: ”Nej.”

”Men hvorfor dog ikke?”

”Nej, han er netop kommet i den alder, hvor han kan begynde at tjene penge. – Nu har jeg født på ham så længe. Vi kan ikke undvære ham herhjemme.”

Alle forhandlinger syntes at være frugtesløse, onkelen ville ikke høre på mine forestillinger, det hjalp heller intet, da den ældre broder sagde:

”Hvorfor kan han ikke køre med til sin onkel i Bengasi?” ”Han kan jo blive der.”

Tilsidst satte Tarbox og jeg os op i bilen. Mohammed stod ved siden af for at sige farvel helt opløst af gråd.

Onkelen kom også ud. Jeg forsøgte det sidste middel. Jeg tilbød ham 100 lire. Ikke tale om, han holdt alt for meget af Mohammed til, at han ville undvære ham. 200 lire! Heller ikke det hjalp. Først da jeg kom op på 300 lire, blev han blødgjort af Mohammeds gråd. Mohammed fik lov til at køre med.

Da vi havde startet vognen, kunne moderen ikke holde sig skjult længere, hun kom på trods af alle sømmelighedshensyn sturtende ud ad den åbne port, knugede Mohammed ind til sig, græd og kyssede ham og besvor mig at være god mod ham.

Afsted mod Misurata!

Der var rigtig landevej, og den var god, så vi fik allerede ved totiden Misurata i sigte. Byen er på alle sider omgivet af en høj mur, og der er kun en port, der fører ind til byen mod nord, og en mod

syd.

Vi blev ikke længe i Misurata, men da vi holdt på byens torv for at få papirerne stemplet, kom der en ung araber hen til mig og spurgte, om han kunne få lov til at køre med til Syrte.

Jeg sagde nej, da det naturligvis var forbudt at tage passagerer med. Tilladelsen var personlig og gjaldt kun for os, og jeg troede, at dermed var sagen afgjort.

Vi forlod alle tre bilen for at strække benene en smule ovenpå den lange biltur, og måske var vognen nogle minutter uden opsyn.

Så startede vi atter mod Syrte, som vi håbede at nå samme aften.

Men det skulle ikke gå så godt. Motoren begyndte at hamre, da vi kom uden for byen, og kun en snes kilometer på den anden side Misurata måtte vi gøre holdt for natten.

Solen var allerede ved at gå ned. Tågen hang lavt over det flade landskab omkring os, hist og her skimtede vi bålene fra beduinerne gennem tågen. Vi tog teltet og tæpperne af vognen, men hvem skildrer vor forbavselse, da vi bag i vognen under tæpperne fandt den unge araber, der havde spurgt, om han måtte komme med til Syrte. Han havde benyttet sig af opholdet i Misurata til at skjule sig i vognen.

”Du fortjente, at jeg lod dig gå tilbage,” sagde jeg til ham, der åbenbart ikke havde ventet, at vi ville standse før Syrte; men han bad så mindeligt for sig, at jeg tog ham til nåde. Han blev sat til at hjælpe med at rejse teltet og gøre lejren i orden.

Da vi var færdige, var det blevet mørkt. Vi spiste aftensmaden, tændte lejrålet og tænkte på at lægge os til ro, da et par skikkelser kom listende ud fra tågen og mørket.

Det var to beduiner fra den lejr, der var nærmest vor. De kom med æg og mælk til os.

Gæstfrihedens love bød, at jeg inviterede dem indenfor i vort telt, og her blev de lige til midnat spørgende os ud og fortællende om sig selv og det liv, de førte.

”Det er ikke nemt for os at eksistere,” sagde den ene. ”Vi må ikke have geværer mere, og vi må ikke mere selv bestemme, hvor vi vil have lejr. I det store frugtbare distrikt på den anden side Nufilia må vi slet ikke komme.”

”Hvorfor ikke?”

”Vi er underkastede. Vi kunne ganske simpelt ikke føre krig mod italienerne mere. Vi blev fattigere og fattigere, vore brønde havde de cementeret til, så kvæget intet kunne få at drikke, der var ikke andet at gøre end at give op.” Han rystede på hovedet. ”Og hvad er resultatet blevet? At vi nu sulter langsomt ihjel, mens vi før gjorde det hurtigt. Vi må betale skat til den italienske regering, og vi må ikke komme i nogle af de distrikter, hvor de frie beduiner er, fordi italienerne er bange for, at vi skal gøre fælles sag med oprørerne. Det er håbløst det hele.”

Den anden indskød nu: ”Jeg tror, at italienerne vil udrydde os helt.”

”Det er umuligt,” svarede jeg. ”De vil vel blot have en ende på oprøret.”

”Hvilket oprør?” sagde han, der havde talt sidst, stille. ”Her er ikke noget oprør. Her er blot en fortvivlet kamp for eksistensen på den jord, som vore fædre så længe har haft før os.” Han tilføjede stadig i sin rolige tone: ”Men det må vel være Allahs vilje således, vi bliver mere og mere uvidende, mere og mere fattige, mere og mere som dyr, det, de kalder os.”

Sådan fortsattes samtalen, til de to beduiner endelig listede hjem til deres lejr, kort efter sov vi trygt.

Den næste morgen pakkede vi hurtigt og startede mod Syrte. Der var stadig vanskeligheder med motoren, den trak ikke rigtigt, og i løbet af formiddagen punkterede vi et par gange i det mere og mere vanskelige terræn. Men civilisationen var ikke helt uddød endnu, da vi var halvvejs mellem Misurata og Syrte, kom vi igennem en lille landsby, hvor der var en købmandshandel, der havde benzin i plomberede dunke. Vi trængte dertil. Vi var allerede begyndt at blive ængstelige for, at vor benzinbeholdning ikke skulle slå til til Syrte, for motoren brugte mere og mere, end den plejede.

Terrænet blev fuldstændig fladt, vejen forsvandt, men ørkenen var glimrende at køre på, det så ud til, at her var gammel havbund, og det var let at holde retningen, for vi skimtede stadig en blå stribe

hav ude til venstre.

Mohammed sad ved siden af mig. ”Sig mig,” spurgte jeg ham, ”hvordan kan det være, at du både kan læse og skrive? Det er da ikke almindeligt, at drenge i din alder kan det.”

”Det er min far, der har lært mig det,” svarede han.

”Hvor var din far fra?”

”Fra en oase ikke så langt fra, hvor vi er nu.” Han sad lidt stille, så tilføjede han: ”Det er derfor, jeg ikke er bange for at tage med jer. Hvis beduinerne kommer her, så gør de os ikke noget, når jeg har fortalt dem, hvem min far var? Hans øjne lyste. ”Min far var en stor shejk. De kendte ham allesammen.”

”Hvad døde han af?”

Som om det var den naturligste sag af verden, sagde Mohammed:

”Han blev skudt af italienerne.”

”Men hvad havde han da gjort?”

”Ikke noget.”

”Men man bliver dog ikke skudt, dersom man ikke har gjort noget?”

Mohammed rynkede panden: ”Jeg kan ikke rigtig huske det. Det er nu tre år siden. Men det skete dengang italienerne kom. Ved Allah, vi havde det så godt, da min far levede.”

”Hvordan det?”

”Har du nogensinde smagt kamelkød? Du kan tro, det smager, det fik vi meget tit.” Endnu mere begejstret tilføjede han: ”Og så fik vi hver dag tamr (dadler) og kamelmælk. Det skulle du smage, der er ikke noget som det.” Han sukkede. ”Nu får jeg det aldrig mere.”

”Men du har det da meget godt her.”

”Ja, jeg kan meget bedre lide dig end min onkel, og så er han asker (soldat) men det var alligevel bedst, da min far levede.”

”Hvordan blev han skudt?”

”Jeg kan ikke rigtigt huske alting, men de havde kæmpet uden for byen, og en dag blev han og ti andre fra vores oase bragt ind til byen af italienerne. De var alle i lænker. W’Allah! Det var forfærdeligt; min moder hylede og rev sig i håret, sådan som kvinder gør, og vi græd allesammen af sult, jeg havde to små brødre, der døde af det, for i ni dage fik vi ikke noget at spise. Så skød de min far.”

”Så du det?”

”Ja, de blev alle ti stillet op ad en mur, min ældste broder og jeg gik hen for at sige farvel til ham. Så skød soldaterne. Min far var ikke død med det samme, han forsøgte at kravle bort. Vi troede, han ville komme bort. Men så gik der en officer hen og skød ham gennem hovedet.”

Den lille dreng så så oprigtig ud, at jeg ikke kunne tro andet, end at han talte sandhed. Jeg har aldrig grebet ham i en løgn.

Ti minutter til hakkede vi os frem; vi var måske en snes kilometer fra Syrte, da jeg på en gang mærkede en brændt lugt. ”Der er noget, der brænder,” sagde jeg til Tarbox, ”kan du lugte noget?” Også han kunne lugte, at det brændte, og vi standsede bilen.

Det røg op fra motoren, og tiltrods for at jeg drejede strømmen fra, blev stemplerne ved med at hamre. Det var olien, der brændte. Vi fik hurtigt maskinen bragt til at standse, men det brændte stadig nede i motoren.

Det viste sig, at vandet i køleren var løbet ud. Først frygtede vi, at cementen var gået løs, men da vi så efter, opdagede vi, at det kun var skruen i bunden af køleren, der var faldet ud.

Vi fandt en skrue, der passede. Og Mohammed og jeg gik til havet, der kun var tre kilometer borte, for at hente nyt vand til køleren.

På strandbredden var der en mængde dyrespor. Mohammed kendte dem alle. ”Dette her er hyænen, og det er sjakalen, og her skal du se, her er et af en panther.”

”Er der panthere her?” spurgte jeg forbavset.

”Ja, ja, dem får vi nok at se. Dem er der mange af.”

Vi fik vandet, hældte det på køleren og kørte mod Syrte.

Et par kilometer udenfor byen, der har karakter som en fæstning, satte vi den blinde passager af. Vi ville ikke have noget vrøvl med ham, han måtte komme alene til Syrte.

Det var ved at blive mørkt, og vi var nær ved at køre ind i de pigtrådshegn, der på alle sider omgiver Syrte. Men vi kom igennem, og nåede til en port, hvor en skildvagt paraderede frem og tilbage, kørte op ad en lille bakke og var på torvet. Centret for fæstningen Syrte.

Syrtes kommandant var en tyk oberst. Med lang pibe i munden spadserede han frem og tilbage på pladsen i ivrig samtale med en franciskanerpræst, der åbenbart havde som opgave at omvende beduinerne. Da vi kørte ind på pladsen, kom han, så hurtigt hans tykke ben kunne bære ham, ilende hen til automobilen. ”Hvor kommer De fra, og hvor skal De hen?”, spurgte han mistænksomt. Jeg viste ham vore pas, men han kiggede op og ned af vort arabiske tøj og sagde: ”Ja, De kan ikke foreløbigt køre videre. Der er aldrig nogen, der har fået lov til at køre længere end til Syrte. Jeg må have nærmere ordre fra Tripolis.” Lidt ubeslutsomt tilføjede han: ”Hvor har De tænkt Dem at bo inat. Vi har ingen plads her.” ”Det klarer vi nok,” svarede jeg. ”Vi har vort telt. Vi slår lejre her udenfor på marken.”

Han svarede ikke noget, og vi fandt et sted, hvor vi kunne slå teltet op.

Syrte var spækket med militær. Abyssinske soldater fra det kristne Erythrea, der er italiensk koloni, drev gennem gaderne. Italienerne kan ikke få araberne, som de betegner som upålidelige, til at kæmpe mod beduinerne, og som følge deraf holder de et meget stort kontingent sorte tropper både i kolonierne Tripolitanien og Cyrenaica.

Nedenfor Syrte lå der en stor beduinerlejr. Bål flammede ved bål udenfor teltene, og mens Tarbox lagde sig til at sove, gik Mohammed og jeg ned for at se på lejren. Aldrig har jeg set en lignende fattigdom. Kvinderne havde kun iturevne pjalter omkring sig, og mændene så ligeså slemme ud. Børnene kom forsultne løbende og tiggede os om en skilling, da vi gik gennem lejren. ”Hvor længe har I boet her?”, spurgte jeg en af beduinerne. ”Tre måneder,” sagde han, ”og vi ved ikke, når vi må flytte. Vi kan jo kun leve ved at drage omkring. Her er ikke mere græsning til vore får. Vi må nu sælge dem blot for at leve og købe foder til de andre. Jeg ved ikke, hvad vi skal gøre.”

”Men ønsker man da, at I skal blive fastboende?”

”Allah, alene ved det. Jeg tror, man ønsker, at vi skal dø.”

Bålene skinnede klart. De pjaltede kvinder med de spidse rovfugleansigter ragede i gløderne.

Børnene var ikke som rigtige børn, magre, uhyggeligt magre, så ribbenene sås tydeligt, og maverne var udspilede.

Næste morgen startede vi mod Nufilia. Obersten havde telegraferet til Tripolis og fået vor tilladelse til at køre igennem bekræftet. Han sendte telegram til den trådløse station i Nufilia, at vi var taget afsted.

På den anden side Syrte holder al vej op. Alt, hvad der kan minde om mennesker, forsvinder mere og mere, efterhånden som man trænger dybere mod syd. Indenfor de første 50 kilometer kan man endnu møde fårehyrden, der vogter sin store hjord, men så forsvinder også han. Alt bliver ét stort øde, kun afbrudt af dyrenes skrig og af vinden, der hvisker i det stride græs.

Kort efter at vi havde forladt Syrte mødte vi en sådan hyrde. Han levede som sine får, sov på jorden om natten, drak deres mælk og var klædt i en kofte lavet af fåreskind. Da vi fik øje på ham, standsede vi bilen. Han stirrede på os som på et under. I måneder havde han levet her, i måneder havde han intet menneske set, og i hvert tilfælde er det usandsynligt, at han nogensinde før havde set en automobil. Da vi steg ud af bilen og nærmede os ham, tog han store sten op fra jorden og truede os. Vi råbte til ham, at vi ikke havde noget ondt i sinde, men at vi blot ville købe en smule

fåremælk.

Mohammed gav ham vor spand, og han malkede et par af fårene. Men han ville ikke have penge for mælken. Den kunne vi tage, blot vi ville lade ham og hans får være i fred. På spørgsmålet om, hvor han og fårene hørte hjemme, pegede han mod øst og svarede: ”Vor lejr ligger mange dagsrejser herfra, men nu vender jeg snart om og drager tilbage.”

Længe så vi ham stå på en bakkekam og stirre efter os.

Landskabet havde en melankolsk karakter. Hist og her var der store slugter, som vi måtte udenom. Det gjaldt for os ikke at komme for langt til siden. Vi måtte stadig kunne skimte havet, således at vi var sikre på, at vi kørte i den rigtige retning.

Da vi havde kørt et par timer, standsede vi for at lave mad. Vi havde købt et par høns i Syrte, og vi slagtede den ene. Tarbox ville have hugget hovedet af hønen, men der var ikke tale om, at Mohammed ville lade ham røre den. ”Du skal gøre det,” sagde han og pegede på mig. ”Du ved, hvordan det skal gøres.” Og jeg måtte skære halsen over på hønen. Jeg søgte at forklare Mohammed, at blodet ligesåvel kom af hønen, dersom hovedet blev hugget af, men han påstod hårdnakket, at det ikke var det samme, og at han i hvert tilfælde ikke skulle spise noget, hvis halsen ikke blev skåret over.

Blomsterne nikkede, for den libyske ørken var her, ikke langt fra havet, et stort blomsterhav. Bierne summede fra blomst til blomst, og solen var for alvor begyndt at blive stærk, ude i horisonten flimrede varmetågen, den fik os til at tro, at de små buskvækster, vi nu og da så, var store oaser med høje palmer.

Ved middagstid kogte vandet i køleren, og vi så, at den var løbet læk. Den dryppede dog ikke ret meget, og vi håbede, at vi, når vi skyndte os, kunne nå Nufilia. Vi hældte noget af vort drikkevand på den utætte køler. Men det var vanskeligt at skynde sig, for sandet blev blødere og blødere. Gang på gang sank vi så dybt i, at vi måtte mase halve timer for at få vognen ud igen. Og hver gang tabte vi det kostbare vand.

Ved tretiden om eftermiddagen fik vi øje på en oase ret forude. Vi standsede, da vi nåede den. Den var ubeboet, men vi fandt to brønde med udmærket vand her, og et hus i ruiner.

”Hvad mener I om, at vi slår telt op her og ser at få køleren repareret,” foreslog jeg Tarbox og Mohammed, og de var begge enige med mig i, at det ville være det bedste.

Oasen lå kun halvtreds meter fra vandet. Den så ud til at være meget frugtbar, for der groede henved en snes store dadelpalmer og en mængde buske og blomster. Den var skarpt afgrænset fra ørkenen, der strakte sig så langt øjet rakte ind i landet. I sydøstlig retning, den vej vi senere skulle køre for at nå til Nufilia, lå der en mægtig udtørret indsø. Her måtte for ganske nylig have været salt vand, for man skimtede end ikke det mindste græsstrå. Kun i oasen var der liv. På den gamle ruin sad der en hæslig grib. Hver gang vi nærmede os den, strakte den sin grimme, nøgne hals og fløj et halvthundrede meter i vejret, hvor den svævede i store kredse. Den var stadig forfulgt af ravne og alliker, der havde bygget deres reder i en dadelpalme, og som uafbrudt lod deres hæse skrig høre. Men inde i ørkenen hvilede dødens stilhed. Når man stod ganske stille, kunne man høre vinden blæse gennem det stive græs, og uafbrudt hørte man havet slå mod strandbredden.

Vi fik hurtigt rejst teltet og begyndte at arbejde med køleren, da vi havde fået skruet den af, viste det sig, at lækken var meget mere alvorlig og vanskeligere at reparere end antaget. Heldigvis havde vi loddesager med, og hele eftermiddagen forsøgte vi at lodde hullet til, men det ville ikke lykkes, tinnets bandt ikke.

Henunder aften kom tågen krybende ude fra havet. Den lagde sig tæt mod den flade ørken. Og det blev koldt. Tarbox tog øksen og begyndte at hugge grene af nogle visne buske; men Mohammed standsede ham.

”Det går aldrig at tænde ild her. Hvis beduinerne kommer og ser ilden og automobilen, tror de, at vi er italienere og skyder os, før vi kan komme ud af teltet.”

”Ja, det er sandt, beduinerne, dem havde jeg rent glemt,” sagde jeg. ”Det går skam ikke an at tænde bål.”

Intet tydede på, at der var levende væsener i nærheden. Tågen lå som et tæppe over den flade ørken. Der var intet bål at se og intet at høre udover vindens susen og havets rullen.

De to høns, vi havde tilbage, løb kaglende omkring teltet. Vi fangede den ene, og den kom i suppegryden sammen med macaroni og forskellige grøntsager, vi havde købt i Syrte. Vi lavede maden inde i teltet og dækkede den side, der vendte mod ørkenen, med et tæppe, så man ikke kunne se lyset.

Desværre havde vi ingen våben. Af hensyn til beduinerne havde vi ment det klogest at lade være med at købe geværer. Vore fredelige hensigter var da åbenbare.

Vi rullede os ind i vore tæpper og faldt i søvn.

Klokken var vel omkring to om natten, da jeg blev vækket ved, at noget puslede omkring teltet. Det var bælgmørkt, idet himlen var overtrukket, og til at begynde med lå jeg ganske stille, turde ikke engang tænde lys. Så tog jeg Mohammed i armen, også han lå vågen. ”Kan du høre det pusle,” hviskede jeg til ham. I mørket famlede vi os frem og fik fat på Tarbox’ lommelygte og øksen, jeg åbnede raskt teltet og trådte udenfor. En stor sjakal stod nogle meter fra teltet. Den var i færd med at spise vor sidste høne, som vi havde bundet til en pind, der var stukket ned i jorden. Hønen var allerede flået i stumper og stykker, men mærkeligt nok havde vi ikke hørt noget til selve drabet. Jeg smed øksen efter sjakalen. Den snærrede og gik lidt længere bort, dens gule øjne lyste som fosfor. Der var ikke andet for end at lade den blive. Vi faldt atter i søvn. Der gik nogle timer. Så vågnede vi alle tre.

Det lød frygteligt uhyggeligt. Snart peb det nær ved teltet, snart svandt det langt bort. Snart hørte man lyden fra oven, snart fra en af siderne. Mohammed, der ellers ikke lod sig gå på af noget, blev alvorligt bange. ”Der må være død nogen her,” sagde han med overbevisning. ”Det er djinnerne, der hylér.”

”Sludder og vrøvl,” sagde jeg, ”det er sikkert fugle eller flagermus,” og jeg ville åbne teltet og gå ud. Men Mohammed holdt mig tilbage. ”Lad være med at gå ud,” sagde han bønligt. ”Djinner er meget stærke. De kan vride halsen om på dig, lige så let som man drejer halsen om på en høne.” Tarbox var også blevet uhyggelig tilmode. Det blev ikke bedre, da Mohammed rullede sig ind i sine tæpper og begyndte at synge alle de suraer fra Koranen, han kendte. ”Så kan de ikke gøre os noget,” forklarede han, og under den monotone reciteren faldt vi atter i søvn.

Den næste morgen skruede vi køleren på. Vi havde repareret den, så meget vi kunne gøre det på stedet, og vi forberedte os på at køre videre, forsynede med en lille reservebeholdning af vand. Vi var imidlertid så godt som sikre på, at vi ville finde andre brønde nær havet, og at vi således ikke kom til at mangle vand.

Netop som vi skulle til at starte, råbte Mohammed på Tarbox og mig. Han stod henne ved palmerne. ”Kom her, så skal I se. Det var rigtigt, hvad jeg fortalte inat, det var djinner, der var om teltene.”

Mohammed havde fundet fire grave. De døde havde åbenbart ikke været gravet særlig dybt ned, for deres ben lå spredt, og det så ud, som sjakalerne havde rodet i jorden. Hist og her lå der stumper af tøj. ”Det er italienere,” råbte Mohammed, ”jeg kan se, de har haft uniformer på.”

De døde var åbenbart blevet begravet i største hast. Vi forlod hastigt den uhyggelige oase.

Vi kørte hurtigt henover det stykke ørken, der var gammel havbund, det var som en landevej at køre på, og vi kunne sætte den fart på, vi ville. Derefter kom der atter sand, klitter med marehalm. Ved middagstid var der en alvorlig hindring. Foran os lå der en lille sø, ikke mere end tre meter bred, men så lang, at det ville være umuligt at køre omkring den, idet sandet længere inde i landet blev blødere og ude ved havet fik en kviksandsagtig karakter, så vi kunne risikere aldrig mere at få bilen op, dersom den sank i. Vi vadede ud i den lille sø. Bunden var fast, og der var på det dybeste sted en

meter vand. Men det var nok, det var givet, at det ville skylle op over motoren. Gode råd var dyre. Det var ikke morsomt at pille bilen fra hinanden og bære den over i småstykker, så vi valgte en anden udvej. Vi tog al bagagen af og bar den over på den anden side, så bilen blev så let som mulig, jeg bakkede tilbage, satte fuld kraft fremad, de andre skubbede på, og vi kom nok så nydeligt over. Derefter gik det kun langsomt fremad mod Nufilia, der vel omtrent var 100 kilometer borte. Sandet blev mere og mere vanskeligt, køleren kogte, og vi begyndte at blive bange for, at vi ikke havde vand nok. Naturligvis var der ingen fare. Vi kunne altid hælde salt havvand i køleren. Ved totiden kom vi forbi resterne af et aeroplan. Det syntes at være brændt, og lidt senere så vi en marabus grav, den tarveligste marabugrav, jeg endnu har set. Den var rejst på en høj, og over selve graven var der lagt store kampesten, så de vilde dyr ikke kunne nå ned til den døde. På pinde, der var stukket ned mellem stenene, flagrede der nogle tøjstumper. ”Hvad er det,” spurgte jeg Mohammed.

”Det er en af beduinernes shejker, der er død her,” forklarede drengen. ”Det er en stor mand, for sådan begravede vi også vore shejker.”

”Hvad betyder tøjet?”

”Det er hans klæder.” Vi steg ud af bilen og gik hen til graven. Nogle steder var tøjstumperne bundet sammen, og inde i de poser, der på den måde var frembragt, mærkede man, at der var lagt penge. ”Det er for de vejfarendes skyld,” sagde Mohammed. Alle moslem skal give en fyrretyvendedel af det, de ejer, til de fattige. Men da de frie beduiner ikke har nogen fattige selv og ikke kommer i berøring med andre mennesker, syer de deres fyrretyvendedel ind i marabuens klæder. Enhver, der trænger til det, kan tage det.”

Vi bandt også vor skærv ind i de lasede tøjstumper.

Klokken blev tre. Varmetågen dirrede hele horisonten rundt. Vi standsede for at spise. Vi havde rigeligt brød og marmelade, og vi fik hurtigt lavet the. Da vi havde siddet lidt, fik vi øje på en støvsky i det fjerne. Nogle minutter troede vi, at det var gazelle; men efterhånden skimtede vi figurene i støvskyen. Det var mennesker, mennesker til hest, og de kom med fuld fart imod os.

”Badawi,” sagde Mohammed og pegede mod rytterne, ”man kan se geværene.”

Og rigtigt nok, vi så bøssepiberne glimte i sollyset.

Jeg så på Tarbox. Skulle dette blive enden på vort togt? Vi havde hørt så meget om måden, de uafhængige beduiner dræber på. Og hvordan kunne vi hurtigt overbevise dem om, at vi ikke var italienere.

Rytterne nærmede sig stadig, også de havde fået øje på bilen, og den forreste svang sin bøsse over hovedet og sporede sin hest.

Vi gik om bag bilen; dersom de begyndte at skyde, var vi da i læ for kuglerne, og et øjeblik efter var de fem ryttere oppe på siden af os.

Føreren var en neger. Han havde en art unifonn på, sigtende på os med bøssen kom han hen til os.

”Hvor har I den bil fra?” spurgte han på gebrokkent arabisk.

”Det er min bil,” svarede jeg.

”Men hvor er amerikaneren og englænderen, der skulle komme her? Har I slået dem ihjel?”

Vi stod fuldkommen uforstående.

”Nå, hvor er de?” Tonen var mere truende.

”Det er os.”

”Jer?” Han hævede bøssen. ”Sig nu sandhed. Hvor er I fra?”

”Det er os,” gentog jeg.

”Men hvorfor går I i arabisk dragt?” spurgte han.

Jeg forklarede ham hvorfor og spurgte ham, hvorfra han kom.

”Fra Nufilia. Hvis I virkelig er englænderen og amerikaneren, kan jeg forklare jer, at der er blevet telegraferet fra Syrte for tre dage siden, at I var taget afsted. Vi var bange for, at beduinerne havde

overfaldet jer. Vi er sendt ud for at lede efter jer. Men nu er det jo godt.”

Alle rytterne steg af hestene, der blev tændt bål, og vi lavede the; mens vi drak theen, sagde negerføreren:

”I kan være glade for, at I er sluppet helskindet igennem. Det vrimler med beduiner her. Hvor sov I inat?”

Jeg fortalte ham om oasen med de to brønde. Han fløjtede. ”Å, der,” han så på de andre og viste sine tænder i et grin, ”der blev dræbt fem af vore soldater for en måned siden, beduinerne plejer at komme der for at vande deres kameler.”

Jeg fortalte ham også om den nedstyrtede flyvemaskine, vi havde set, og han bemærkede: ”Ja de skyder som rene djævle. Jeg har hørt om den maskine, de skød den ned med et ganske almindeligt gevær. Det er en morsom historie,” han gav sig til at le af fuld hals. ”Da maskinen var blevet skudt ned, viste det sig, at flyveren var blevet dræbt under nedstyrtningen. Maskinen var naturligvis knust og ubrugelig. Beduinerne ville fejre begivenheden. De tændte ild på benzinen og dansede i vild glæde omkring det brændende bål. Wallah, så skete det. Maskinen eksploderede, den var fyldt med bomber. De blev alle dræbt.”

”Men vi så da ingen ben omkring maskinen.”

”Nej de andre beduiner er vel kommet og har slæbt ligene bort”

Da vi havde drukket theen, skulle vi videre. Føreren erklærede, at det var bedre, at han kørte med os, og en af soldaterne tog hans hest. Soldaterne red derefter bort, og vi kunne starte.

”Hvor langt er der herfra til Nufilia?” spurgte jeg negeren.

”Ikke så forfærdelig langt,” svarede han, ”kun én dags ridt, men vejen er god.”

Han havde ret. Ørkenen var udmærket at køre på, stadig skimtede vi det blå Middelhav ude til venstre.

Da vi havde kørt 20 kilometer, så vi et skilt i sandet, det pegede ind i landet, og med ubehjælpssomme bogstaver stod der malet: ”Til Nufilia 30 kilometer.”

Her var et ganske svagt hestespor, der efterhånden udvidede sig og blev til en regulær vej, og godt 30 kilometer fra havet så vi Nufilia dukke frem.

Nufilia er et fort. Det ligger i en dal mellem høje bakker, der nærmest har karakteren af bjerge. På alle sider er det omgivet af pigtrådshegn og palisader. Det var mørkt, da vi nærmede os Nufilia. En mægtig projektør skinnede fra fortets tag og viste den vej, vi skulle køre. På en gang så vi pigtrådsspærringen lige ud for os. Negeren gav feltråbet, porten blev åbnet, og vi kørte ind i fortets åbne gård, op foran hovedbygningen, et lille træskur, der blev brugt som officersmesse.

Fortets kommandant var kaptajn og hed de Pauli. Han kom os elskværdigt imøde og præsenterede os for de tilstedeværende officerer, der var fem ialt. Lægen, en lille tyk, rødmosset fyr, to artilleriløjtnanter, radiotelegrafisten og en kavaleriofficer, der var fører for den eskadron, der havde hovedsæde i Nufilia, 2. eskadron Savari.

”Nå De havde nok vanskeligheder med at komme igennem?”, spurgte kaptajn de Pauli. ”Vi har modtaget en lang række telegrammer om Dem fra Syrte, vi begyndte allerede at frygte for, at De var blevet overfaldet.”

”Det var køleren, der var gået i stykker.”

”Er den i orden nu?”

”Nej vi kunne ikke få den loddet rigtigt. Tinnnet ville ikke binde.”

”Det skal De ikke bryde Dem om, De kan få den gjort i orden her.” Han så sig om. ”Beppo!” råbte han. En mekaniker kom løbende. ”Sørg for at den køler bliver gjort i orden.” Han pegede på bilen. ”Og så håber vi, De vil spise til aften med os, maden har allerede ventet længe.”

Vi gik ind i messen. Der stod dækket et festligt bord, og vi spiste os mætte i macaroni og gedesteg. Da vi havde spist, var der ikke tale om, at vi måtte slå teltet op. Vi fik et værelse.

Den næste dag fik vi travlt med at reparere bilen. Men det lykkedes os ikke at blive færdige

den dag. – Køleren var alvorligt beskadiget, og den måtte gøres godt istand, dersom det skulle lykkes os at fortsætte til Bengasi.

Jeg gik til kaptajn de Pauli i hans kontor.

”Må jeg ikke have lov til at se et kort over strækningen til Argheila?” spurgte jeg ham.

Han pegede på et stort kort på væggen. ”Vi kender ikke meget til strækningen herfra til Argheila,” svarede han. ”Der er godt trehundrede kilometer, men selvom der nu og da i årenes løb har været nogle hestepatruljer igennem, er det mere end fem år siden en af de store militærautomobiler gjorde turen. Jeg tror, det vil blive vanskeligt for Dem at finde vejen alene.”

”Hvorfor?”

”Terrænet er meget uvejsomt. Der er store strækninger med tykt buskads, som det vil være meget svært for Dem at forcere. Det er bedre, jeg giver Dem en soldat med til Bir Umm el Rich.”

”Hvor er det?”

”Det er en brønd omtrent 70 kilometer herfra. Jeg kan ikke give Dem en soldat med længere, da Tripolitanien grænse holder op ved Bir Umm el Rich, men jeg skal telegrafere til Argheila, der ligger i Cyrenaica og få dem til at sende en patrulje til Bir Merduma. Så kan den vise Dem vejen videre.”

”Hvad er Bir Merduma?”

”To brønde, der ligger omtrent 30 kilometer fra Bir Umm el Rich. De kan sagtens finde vej mellem de to brønde. Der er et dalstrøg imellem dem med højdedrag på begge sider.”

Han telegraferede til Argheila, at vi ville tage afsted den næste formiddag. Men vi kom til at blive to dage i Nufilia, det kneb stærkt med at få køleren tæt. Endelig lykkedes det, og den 15. marts om morgenen var vi parate til at starte. Vi havde købt et gedekid, der lå og brægede bag i vognen, desuden havde vi taget en stor pakke macaroni med, seks brød, nogle dadler og nogle kilo kartofler. Klokken ti tog vi afsked med kaptajn de Pauli og med alle officerer og soldater, den soldat, der skulle vise vej, satte sig op ved siden af mig. Og vi kørte afsted.

Terrænet var frygteligt. Det var fyldt med store huller og kampesten, som jeg uafbrudt måtte køre udenom. Nu og da måtte vi ned ad en flere meter dyb skråning og op igen på den anden side eller gennem tykt buskads, hvor vi knækkede buskene efterhånden som vi trængte frem på første gear. Soldaten, der sad ved siden af mig og skulle angive retningen, havde åbenbart aldrig været i en automobil før, for han viste vej ligesom han sad på en hesteryg, hvor han ikke behøvede at tage så meget hensyn til terrænets beskaffenhed. Når jeg fortvivlet spurgte ham, om vi ikke kunne finde en strækning, hvor det var lettere at køre, rystede han blot på hovedet:

”Jeg kender vejen til Bir Umm el Rich. Vi skal blot blive ved ligefrem.”

”Men kan vi da ikke køre ned til havet?”

”Bir Umm el Rich ligger ikke langt fra havet.”

Bilen gik fremad som et skib i voldsom søgang, ned i dybe huller, så op igen over trærodde og gennem højt græs. Tiltrods for at vore ting var forsvarligt surrede, løsnede de sig dog gang på gang, og Mohammed og Tarbox måtte passe på som smede, for at vi intet skulle tabe.

Ved middagstid var vi kun kommet halvvejs til Bir Umm el Rich. Vi punkterede på to hjul, og da vi fik slangerne af, viste det sig, at de begge var fyldt med de spidse torne fra buskadset. Vi havde kun lapper med til vulkanisering, ialt 80, hvad man skulle synes var nok. Og vi måtte, inden vi kunne køre videre, vulkanisere 40 huller.

Heden var kvælende, sveden drev ned ad os i strømme, det var et mirakel, at bilens fjedre kunne holde til de ustandselige bump, når vi kørte over hullerne. Ved totiden blev terrænet en smule mere plant, vi kunne køre hurtigere.

På een gang fik soldaten øje på en flok gazeller ude i horisonten, der var mindst en halv snes stykker, og vi styrede imod dem. Han fik sit gevær gjort istand, jeg satte fuld fart på bilen, den hoppede vanvittigt i det forfærdelige terræn, men vi halede dog ind på gazellerne. Soldaten skød,

men skød forbi, endnu en gang prøvede han, og denne gang lykkedes det. En af gazellerne faldt, og i en fart fik vi skåret halsen over på den.

Under den spændende jagt havde vi i nogen grad tabt retningen. Vi standsede, soldaten stod af vognen, og langt om længe mente han at have fundet den retning, vi burde køre i. Vi fortsatte efter hans opgivelse af kurs, snart til højre, så til venstre, rundt, rundt og i zigzag.

”Vi kunne aldrig finde vort eget spor tilbage, hvis det skulle blive nødvendigt,” sagde jeg til Tarbox.

Tarbox skuttede sig i uhygge. ”Nej, det er da godt vi har fører med.”

Ved sekstiden, da tågen kom kravlende ind over ørkenen, og solen kun skimtedes som en ildrød kugle bag tågehavet, var jeg så småt begyndt at tvivle om, at vi kunne finde Bir Umm el Rich den dag, da soldaten pludselig råbte: ”Holdt! Det er vist her.”

Vi stod af vognen, ikke langt fra, hvor vi var standset, var der en kuglerund høj, men alligevel som alle de andre høje i det ensformige landskab. På højen var der en bunke hestespor.

”Ja,” sagde soldaten, da vi stod oppe på højen. ”Bir Umm el Rich er her.”

Brønden var omtrent halvtreds meter fra højen. Vi kørte derhen, den var kun et ganske simpelt hul i jorden omkring en meter i diameter og ganske umulig at få øje på, hvis vi ikke stod mindst tyve meter derfra.

Jeg gik hen til hullet, tog en sten og kastede ned i brønden. Det varede flere sekunder, før vi hørte det hule plask, da den berørte vandoverfladen, men her var heldigvis vand, selv om det var langt nede.

Vi havde en spand og hundrede meter reb. Det viste sig at være rigeligt. Vi behøvede blot at bruge halvdelen af rebet for at få vand.

Vi hejste den første spand op og drak. Vandet smagte modbydeligt, det var både salt og svovlholdigt, næsten udrikkeligt.

Så pakkede vi bilen ud. Da teltet var stillet op, skulle jeg bruge en dunk med 18 kilo vand, som vi havde taget med for stadig at have frisk vand. Jeg kunne ikke finde den nogen steder.

”Er der ingen, der har set vandet?” spurgte jeg.

Mohammed kom med en dunk med fem liter vand. Det var reservevand til køleren, vi havde kommet det i en dunk, hvori der før havde været benzin, uden at rense dunken. Det skulle jo kun bruges til køleren.

”Jeg så den anden dunk, lige før vi jagede gazellerne,” sagde Tarbox.

Men dunken var og blev væk. Den var åbenbart faldet af, da vi alle var optaget af jagten.

Soldaten var ifærd med at flå gazellen. Vort gedekid levede endnu. Det brægede af tørst, men det ville ikke drikke af det svovlholdige vand fra Bir Umm el Rich.

Mørket lagde sig over lejren. Vi tændte bål, lavede the på kølervandet og kogte så meget af gazellen, som vi kunne spise. Derefter ville vi lægge os til at sove.

”Det går ikke an, at vi alle sover,” sagde soldaten. ”Her er mange beduiner. Vi må skiftes til at holde vagt.”

Og hele natten holdt vi hver sin vagt udenfor teltet. Tågen dækkede alt. Det hele så så åndeagtigt, uvirkeligt ud, til solen endelig om morgenen stod op, og tågen dampede bort.

Vi pakkede bilen. ”Ja nu skal jeg ikke med længere, nu må jeg tilbage,” erklærede soldaten, netop som vi skulle til at køre.

”De kan da ikke gå helt tilbage til Nufilia,” sagde jeg.

”Jeg kan være der engang i aften,” mente han.

”Jamen – hvordan skal vi finde vejen alene?”

”Det er meget nemt,” han pegede mod syd, hvor en stor dal strakte sig mellem to bjergkæder. ”De skal blot følge dalen, til De kommer til Bir Merduma. Der er to brønde, de er meget lette at kende, og der er godt vand. Der vil der være en eskorte, der venter på Dem.”

Han slængte resten af sin antilope over nakken og forsynet med et af vore brød og en dåse abrikoser begav han sig på vej tilbage mod Nufilia.

Vi var alene. Men helt galt kunne det vel ikke gå. Soldaten havde sagt, at Bir Merduma kun var fem kilometer fra havet. så derhen kunne vi altid søge, om alt andet skulle vise sig at gå galt.

I den dal, vi kørte igennem, var der højt krat, og end ikke den mindste antydning af, at her før havde været mennesker. Stadig måtte vi tage tilløb og mase os gennem det tætte buskads. Men retningen var nem nok at følge, og ved middagstid så vi Merduma dukke frem.

Bir Merduma var en åben, cirkelrund plads, omtrent 100 meter i diameter. På hele pladsen voksede der ikke et græsstrå. I midten lå der to høje. Det var de to brønde.

Vi stillede bilen ved foden af højene og gik op til den nærmeste brønd. Den var omtrent ligeså dyb som Bir Umm el Rich, men vandet, vi hejsede op, var langt klarere end den svovlholdige vædske, den anden brønd indeholdt. Kun var det fyldt med nogle små larver, som vi måtte si fra.

Der var ikke et menneske ved Bir Merduma, ikke det ringeste tegn til eskorte. Først troede vi, at vi var kommet for tidligt, og at eskorten kunne ventes fra Argheila, men så opdagede vi noget frisk hestegødning lige ved brønden, det var øjensynligt, at eskorten var blevet utålmodig ved ventetiden og var taget bort, umiddelbart før vi kom.

Solen brændte hedt. Gedekiddet brægede af tørst. Det lykkedes os at få det til at drikke lidt vand fra brønden. Da vi gik rundt på pladsen, fandt vi ude til højre veritable forskansninger, og på en høj til venstre var der skyttegrave.

”Det ser ud til, at man har kæmpet om brønden,” sagde jeg til Tarbox. ”Se her, man kan endnu se sporene fra kuglerne, der er slået ned i sandet.”

Men alt var stille. Et par gribbe sejlede højt oppe under den blå himmel. Det stive græs bevægede sig. – Uafbrudt havde vi en følelse, som om øjne lurede på os deroppe i bjergene, og at der pludselig kunne komme en kugle susende. Vi var alle i arabiske dragter. ”Det var ikke umuligt, at beduinerne kom her for at få vand,” sagde jeg til Tarbox.

”Så ville de sikkert, når de så automobilen, tro, vi var italienere, og skyde os, før de fik talt med os,” bemærkede Tarbox.

Jeg vinkede til Mohammed, der var ved at prøve at stoppe nogle visne strå ind i kiddets mund. ”Vi må hellere se at komme bort herfra. Kom Mohammed, vi vil se, om vi kan finde et spor.”

Vi gik over på den modsatte side af Bir Merduma og søgte at følge hestesporene, men det var umuligt i det løse sand; pludselig råbte Mohammed til mig, der var gået nogle skridt bort fra ham: ”Se, se,” han vinkede ivrigt, ”her er et automobilspor. Det må føre til det fort, vi skal til.”

Jeg gik tilbage til Tarbox, og sammen undersøgte vi automobilsporet. Det gik i modsat retning af den, vi var kommet fra, og selv om ingen af os vidste, i hvilken retning Argheila lå, og det heller ikke var angivet på kortet, var der virkelig stor sandsynlighed for, at dette automobilspor førte dertil.

Vi havde spist vor sidste dåse abrikoser, fyldt den fem liters dunk, hvor vi havde vandet fra køleren, med vand fra Merduma, der, skønt det også var lidt salt, så dog var bedre end det benzinblandede vand, der i forvejen var i dunken, da vi opdagede, at begge forhjul var punkterede.

Vi måtte reparere. Slangerne var gennemhullede. Da vi havde lappet dem, havde vi kun en snes lapper tilbage.

Så fulgte vi sporet på den anden side.

Snart var sporet tydeligt, så det var let at følge, snart var det så udvisket, at vi måtte stå af bilen og lede længe til vi fandt fortsættelsen. Vi måtte mase os frem gennem krat og løst sand. Vi punkterede flere gange, og det svandt yderligere i vor beholdning af lapper. Da solen gik ned, var vi kun nået 30 kilometer på den anden side Bir Merduma, og vi skulle således have over 150 kilometer tilbage til det Argheila, vi ikke vidste hvor lå.

Ved solnedgang kørte vi over en mægtig slette. Så langt øjet rakte, var der kun stift græs og sand,

fjernt ude i horisonten skimtede vi svagt nogle høje kalkbjerge. Den nedgående sols stråler farvede dem røde.

Vi turde ikke køre, efter at det var blevet mørkt. Det ville have været umuligt at følge sporet. Og vi slog lejr. Vi havde kun 2-3 liter vand igen i dunken, og der kunne således intet blive til gedekiddet, der, så mærkeligt det end lyder, levede endnu.

Da solen var gået ned, blæste det op. Vinden var tør, den kom inde fra landet. Vi rejste teltet og faldt, trætte som vi var, hurtigt i søvn.

Den næste dag, det var den 17. marts, kørte vi omtrent 100 kilometer. Stadig fulgte vi det svage spor, og stadig gik det gennem tommetykt sand. Ved tretiden nåede vi til foden af en høj bjergkæde. Vi standsede bilen, og jeg foreslog, at Tarbox og Mohammed skulle lappe det ene forhjul, der var punkteret, mens jeg besteg bjergkæden, så vi kunne danne os en smule begreb om, hvor vi var. Derefter skulle Tarbox og Mohammed køre bilen gennem den slugt, der gik mellem bjergkæderne, og hvor det hjulspor, vi fulgte, fortsatte.

Jeg besteg bjerget. Da jeg havde nået den første bjergryg, så jeg en kæde foran mig, der var endnu højere, end den jeg stod på, og hvor der var flere stensætninger, der lignede brønde. Jeg kravlede videre, men stensætningerne var ikke brønde, det var ældgamle beduingrave.

Mod syd ad det spor, vi fulgte, var der ørken og kun ørken, sandet strakte sig gult så langt øjet rakte, til det helt ude i kimingen forsvandt i en blå dis. Sporet kunne ikke føre til Argheila. Det var umuligt at Argheila kunne ligge midt i den libyske ørken, dernede hvor alle brønde var lukkede med cement.

Jeg gik ned ad bjergskråningen, der var på den anden side af den, der vendte mod bilen, og fandt kort efter bilsporet. Her så ud til engang tidligere at have været mange kameler, overalt lå der kamelgødning, men intetsteds øjnede man røg, intetsteds så man palmer eller spor af mennesker. Jeg fulgte sporet tilbage til bilen, og fandt den, da det var ved at blive mørkt.

”Hvorfor kørte I ikke videre?” spurgte jeg Tarbox.

”Jeg kan ikke få den ene slange lappet, den er fyldt med huller, og vi har ikke flere lapper,” svarede han.

”Jeg tror, det er bedre at vende om. Dette spor fører ikke til Argheila, det fører lige ud i ørkenen. Hvor meget vand har vi?” sagde jeg nervøst.

”1 liter.”

”Der er så ikke andet for, end at vi imorgen søger at nå tilbage til Bir Merduma. Der har vi da vand. At fortsætte vil være døden.”

For første gang stod muligheden af døden i ørkenen for os, for første gang på denne tur frygtede vi det store øde, der var omkring os.

Vi lavede the af den liter vand, vi havde, og lagde os til at sove. Hele natten var vi syge alle tre, alle troede vi, at vi havde fået dysenteri. Om morgenen sagde Mohammed: ”Jeg forstår egentlig godt, at vore maver er dårlige. Ved du hvad Bir Merduma betyder?” Jeg rystede på hovedet: Nej!” ”Det betyder,” svarede han, ”Brønden med det vand, der giver afføring.”

Den næste morgen forsøgte vi at lappe slangen. Det viste sig umuligt, vi kunne ikke få nogen lap til at binde, og vulkaniseret gummi kan ikke opløses i benzin. Vi rev vore europæiske overfrakker i stykker og kom dem ind i dækket, som vi med meget besvær fik sat på. Det hjalp noget, og ved middagstid var vi nået omtrent 50 kilometer tilbage. Endnu var der 70 kilometer til Bir Merduma. Uheldet ville, at vi punkterede på to hjul.

Situationen var ved at blive fortvivlet. Vi havde intet vand, i et døgn havde vi intet spist, fordi vore maver på grund af det dårlige vand, vi havde drukket, var en i sådan uorden, at vi intet kunne få ned.

Vi holdt en hastig rådslagning og besluttede at forlade bilen, drikke det vand i køleren, vi kunne, og tage resten med os på vej til Merduma, vi havde da en lille chance for at nå levende frem.

Vi beholdt alle tre vort arabiske tøj på. Tarbox tog et tæppe, lidt macaroni og sukker; jeg tog spanden og det reb, der var, sammen med mit eget tæppe. Mohammed tog et tæppe og dunken med de få liter, som vi havde fået fra køleren. Vi skar halsen over på gedekiddet og søgte at drikke blodet, men tiltrods for at vore halse og tunger var ganske tørre af tørst, kunne ingen af os få det vamle blod ned. Så lod vi kiddet ligge i sandet, spise det havde vi hverken tid eller lyst til. Vore maver var stadig syge.

Klokken et forlod vi bilen. Den blev tilbage ude i den uendelige libyske ørken. Et kvarter efter at vi havde forladt den, var den forsvundet i det mægtige øde.

Så stred vi os nogle timer frem gennem det dybe sand. Vi fulgtes ikke ad, det var for varmt til at tale sammen, vi gik i række. Hver halve time gik dunken på omgang mellem os, og vi fik hver lov til at tage en mundfuld af det rustne, olieholdige, lunkne vand. Måske tog vi i vor tørst for store slurke; for klokken tre var dunken tom. Vi smed den bort.

Atter gik vi en halv time fremad uden at mæle et ord. Det var begyndt at blæse op, og det fine sand trængte ind i ører og næse. Det var brændende varmt, hvert vindstød følte som et glødende pust; Vi gik alle tre med blikket stifte rettet i sporet.

Tarbox råbte stønnende til mig: ”Jeg kan ikke mere, lad os hvile os lidt.”

”Nej,” erklærede jeg, ”husk, at vi ikke har mere vand, og om natten kan vi ikke følge sporet. Vi må gå, så længe det er lyst.”

Mohammed var nogle skridt i forvejen. ”Kom nu;” råbte han utålmodigt til os.

Tarbox rejste sig og vaklede videre. Vore ganer var ganske tørre, og tungen følte så underlig i munden. Det var meget varmt, og vinden var fuldkommen tør.

Klokken fire hørte vi en brummende lyd i horisonten. Vi stod stille og lyttede ikke rigtig klare over, hvad det var. På en gang viste der sig to prikker på himlen mod øst.

”Flyvemaskiner,” råbte jeg. ”Vi er reddede.” Vi bredte tæpperne ud på jorden, vi tog vore burnus af og viftede med dem. De to flyvemaskiner kom nærmere og nærmere. Tre minutter efter at vi havde hørt den første brummen, var de lige over vore hoveder.

Vi råbte og skreg, vi viftede, de hverken hørte eller så noget. De fortsatte i 500 meters højde mod vest, så drejede de mod nord og forsvandt lige så hurtigt som de var kommet.

Stilheden følte dobbelt, da de var borte. Nogle sekunder efter at den sidste brummen allerede var døet hen, og man kun hørte sandet risle, turde ingen af os tale. Skuffelsen var for stor. Så bemærkede Tarbox:

”De var sikkert sendt ud for at lede efter os. Det er ærgerligt, at vi ikke var i bilen, så kunne de ikke have undgået at se os.”

Også jeg var ligesom lammet. Jeg svarede kun ”Det er da altid en trøst, at vi ved, at de har opdaget, vi er forsvundet. Så er der sikkert soldater ved Bir Merduma.”

Den lille begivenhed havde livet os op et øjeblik, reaktionen følte dobbelt derefter, det store øde, den tørre vind blev uudholdelig, ingen af os kunne tale, vi kæmpede os stadig fremad i række, først Mohammed, så jeg og tilsidst Tarbox.

Ved halvfemtiden vendte Mohammed sig om og råbte pludselig til mig: ”Tarbox er død.” Jeg vendte mig hurtigt, intet sted kunne jeg få øje på Tarbox. Så så jeg en hvid bylt, der lå på jorden, det måtte være ham.

Vi skyndte os hen til ham. Han var faldet med ansigtet ned mod sandet. Han rørte sig ikke. Jeg vendte ham om, ansigtet var blå, læberne var blå og sprukne af tørhed. Han åndede øjensynlig ikke, og jeg kunne heller ikke høre hans hjerte slå.

”Han er død,” sagde Mohammed utålmodigt, ”kom lad os gå videre.”

Men Tarbox var ikke død. Da jeg havde tumlet med ham i ti minutter, kom han til sig selv til stor forundring for Mohammed, der mente, at han forlængst var død, og at vi også snart ville være det. Jeg børstede sandet bort fra hans ansigt og øjne, og prøvede at rejse ham op. ”Lad mig ligge,” sagde

han, ”jeg har det meget bedre her.”

”Nej kom nu op, vi må videre, det er døden for os alle at blive her.”

Ustandseligt hvislede sandet om os, det stod som en fin, rød tåge flere meter i vejret.

”Jeg vil sove, lad mig ligge,” sagde Tarbox mat og lukkede øjnene påny.

Både Mohammed og jeg ruskede i ham, han måtte ikke sove. ”Det er sandt,” sagde han, ”jeg kan ikke gå videre.” Han sukkede tilfreds. ”Her er meget bedre. Gå I blot videre alene, lad mig sove.”

Hvad skulle vi gøre. Tarbox ville ikke med, han var halvvejs bevidstløs; så snart jeg slap ham, faldt han atter hen. Han havde fået hedeslag, og kun vand kunne hjælpe ham. Endnu engang ruskede jeg i ham. ”I kan jo gå, hvorfor går I ikke?” spurgte han irriteret.

Vi gav ham alle vore tæpper; jeg sagde til ham, at han blot skulle følge sporet den næste morgen, hvis han følte sig stærk nok dertil, ellers skulle han blive liggende. Vi ville så søge at komme tilbage fra Bir Merduma med vand.

Jeg opdagede, at Tarbox havde kastet de pakker fra sig, han havde båret, nu havde vi intet som helst at spise. Men endnu var vore maver i uorden, så vi mærkede intet til sulten.

Mohammed og jeg gik videre. Vi fulgte time efter time det svage automobilspor, der førte tilbage mod Bir Merduma, solen gik ned, og månen, der var i andet kvarter, stod op. Tiltrods for at det var halvmørkt, ville vi ikke give op, vi måtte se at nå Bir Merduma, så vi kunne komme tilbage med vand. Vi var begge fortvivlede, måske var Tarbox allerede død midt i det mægtige sandhav.

Blæsten var blevet stærkere, og det blev, som altid om natten, koldt. Sandet fæg som frostsne, og nu og da skjultes hjulsporet helt under det flygende sand, på lange strækninger gik vi blot på instinktet, til vi atter fandt fortsættelsen.

Men ved halvni tiden tabte vi sporet helt. Vi ledte i alle retninger for at finde det igen. Det var ganske umuligt. Vi gik videre og nåede op på en bjergryg. Det vilde, øde landskab strakte sig så langt øjet rakte. Det gule sand lå overalt, i dalene var der tåge, og op af tågehavet strakte kalkklipperne deres nøgne sider.

Vi skulle finde Bir Merduma, et hul i jorden, knapt nok en meter i diameter, og der var mindst 30 kilometer endnu.

Vi satte os ned på bjergtoppen. ”Nu er Tarbox nok død,” sagde Mohammed

”Ja han er lykkeligere end vi,” svarede jeg og rystede på hovedet. ”Vi finder aldrig Bir Merduma mere. Og der er ingen andre steder, der er vand.”

”Vi skal søge vor tilflugt hos Allah,” sagde Mohammed trøstigt. ”Hvor langt tror du, der er herfra til havet?” spurgte jeg.

”Mindst tre dage,” svarede han, ”og der kan vi heller ikke finde vand at drikke.”

Nej vi kunne ikke gå til havet. Vi havde ikke fået mange dråber vand den dag, og vi kunne ikke holde til tre døgn under brændende sol.

Mohammed havde af sin far lært noget af koranen. Og her i det store øde, hvor sjakaler og hyæner frygtede at komme, sang han en sura.

Tarbox havde vore tæpper. Vi var trætte og søvnige og lagde os ned, hvor vi var, og krøb tæt sammen for at holde varmen. Vinden hviskede omkring os, og det røde sand dækkede os snart. Da vi vågnede den næste morgen, var himlen overskyet. Det så ud til regn, og aldrig har vel mennesker ønsket regn mere, end vi ønskede det den morgen. Da Mohammed vågnede og så skyerne, sagde han:

”Det er Allah, der vil hjælpe os, nu dør vi ikke.”

”Men det er slemt med skyerne,” bemærkede jeg, ”nu har vi ikke engang solen, så vi kan se i hvad retning, vi skal gå.”

”Jeg tror nord er der,” sagde Mohammed og pegede. Vi skulle mod nord; jeg mente, at hans instinkt var skarpere end mit, og vi gik i den retning, han havde angivet.

Den morgen havde vinden lagt sig. Vi følte ikke tørsten nær så slemt som om aftenen, nu da det

ikke blæste, og solen ikke brændte.

I to timer gik vi fremad, stadig fremad uden at følge noget spor, men i den retning, som vi mente, Merduma lå i. På en gang fik jeg øje på en skikkelse langt forude. Skikkelsen var klædt i hvidt, og jeg kunne se, at den gik fremad mod os.

”Kan du se der går et menneske der,” sagde jeg til Mohammed, da jeg var sikker i min sag. ”Jeg tror, det er en beduin,” svarede Mohammed.

Vi frygtede ikke mere for, at det var en beduin. Vi var pjaltede og forsultne og havde gerne mødt alverdens beduiner uden frygt, blot vi fik vand.

Skikkelsen kom nærmere. Vi vinkede, og den vinkede igen. Vi løb, og skikkelsen løb frem mod os. Det var Tarbox, der kom imod os.

Så meget ligner alt i denne ørken hinanden, at vi uden at vide det var gået i modsat retning af den, vi skulle være gået.

Vi faldt alle tre hinanden om halsen og græd af glæde, både Mohammed og jeg havde bebrejdet os selv mange gange, at vi var gået fra Tarbox, selv om det så kun var for at hente vand.

Tarbox sagde, at han var helt all right. Da han var vågnet om morgenen, følte han sig frisk og udsovet, og han var med det samme gået mod Merduma. Han fulgte stadig det spor, som Mohammed og jeg havde tabt om aftenen.

Atter gik vi alle tre fremad. Denne gang med meget mere håb, for skønt der ikke kom regn, var himlen stadig overskyet, og vi kunne atter følge sporet, det spor der med usvigelig sikkerhed førte til vand.

Da vi havde gået tre timer, regnede vi med, at vi kun var ti kilometer fra Bir Merduma. Tarbox ville sove et par timer. Jeg satte mig imod det. Nu var vi så nær vandet. Han holdt stædigt fast ved, at han ville sove lidt. Og atter gik Mohammed og jeg videre alene.

Ved middagstid fik vi øje på Bir Merduma. Vi så den først, da vi var ganske nær, indenfor en afstand af et halvhundrede meter. Vor glæde kendte ingen grænser. Vi hejste spanden ned i den dybe brønd og drak begærligt det salte, larvefyldte vand. Men det var vand, hvad gjorde det, at vi intet havde at spise, vi kunne sulte mange dage endnu, men vand, vand.

Bir Merduma var øde, som da vi havde forladt det. Abrikosdåsen lå der endnu med omslagspapiret gulnet i solen. Vi satte os til at døse i sandet, mens vi ventede på Tarbox.

Men Tarbox kom ikke, da vi havde ventet i to timer, blev vi urolige, tog vandspanden i hånden fyldt med vand og gik ud for at søge efter ham. Vi fandt ham næppe hundrede meter fra Bir Merduma, – han lå i dyb søvn. Vi hældte vandspandens indhold over ham, og aldrig er vel noget menneske blevet så forbavset, som Tarbox blev over dette regnskyl i ørkenen.

Da vi alle tre havde stillet vor tørst, opstod det vanskelige spørgsmål, hvad vi nu skulle gøre. ”Her kommer vel nok mennesker og finder os,” mente Tarbox. Jeg betragtede det ikke som sikkert. ”Vi ved ikke om de flyvemaskiner, vi så i ørkenen, var sendt ud efter os. Det kan vare en måned, før der kommer mennesker her, –og så vil vi være døde af sult.”

”Vi kan jo vente et par dage, hvis der så ingen kommer, går vi videre mod Nufilia,” foreslog Tarbox.

Det kunne jeg ikke gå med til. ”Vi har absolut ikke noget at spise og kan ikke få noget. Vi må bruge kræfterne, mens vi har dem.”

”Hvad mener du, Mohammed?” spurgte jeg drengen.

”Jeg mener, at vi skal gå videre. Her dør vi af sult. Hvis du vil gå, går jeg med dig?”

Resultatet blev, at Mohammed og jeg bestemte os til at gå videre til Bir Umm el Rich. Tarbox skulle blive, og hvis der kom folk, skulle han sende dem efter os; hvis vi mødte nogen, ville vi komme tilbage.

Vi fandt en gammel flaske ved brønden, som soldaterne åbenbart havde kastet bort. Vi fyldte den med Merdumavand, drak selv så meget som vi kunne have i maverne og begav os afsted. Snart var

det Merduma, som vi var så lykkelige ved at have fundet, forsvundet langt borte. Ligesom før fulgte vi automobilsporet. Det var meget svagt, man kunne se, at der også her havde været sandstorm, og til tider kneb det med at se fortsættelsen af sporet. Klokken var vel omtrent tre, da vi gik fra Merduma, og vi regnede med, at vi kunne være ved Bir Umm el Rich samme aften.

Vi havde spanden, rebet og to tæpper med, men Tarbox havde fået halvdelen af rebet, og ved hjælp af en gammel blikdunk, han havde fundet ved brønden, havde han lavet sig en spand, således at han ikke manglede vand.

Omtrent en time før solen gik ned tabte vi automobilsporet, og hvor meget vi end ledte, var det ikke muligt for os at finde fortsættelsen, i stedet for fandt vi et hestespor.

”Hvor længe kan heste være uden vand?” spurgte jeg Mohammed.

”Højst to dage,” sagde han.

”Så må dette hestespor snart føre til en brønd, lad os følge det.”

Vi havde kun den lille flaske vand, og skønt vi sparede, tømte vi den alligevel ud på aftenen.

Skyerne var nemlig forsvundet midt på eftermiddagen, og solen brændte mere hedt end dagen i forvejen.

Da klokken var ni, nåede vi et gammelt blokhus. Her så ud til at have været soldater engang, men skønt vi ledte omhyggeligt, fandt vi ikke antydning af en brønd. Vi gik videre stadig i samme hestespor, det var månelyst, og Mohammed fandt en del paddehatte, som vi spiste.

Ved 12-tiden forsvandt månen, vi kunne ikke se sporet. Der var ikke andet for end at lægge sig til at sove. Vi krøb ind bag en busk og faldt i søvn.

Den næste morgen stod solen op i al sin pragt. Der var ikke en sky på himlen, og solrødmen løb som en luende ild langs kimingens rand. Nogle fugle kvidrede, og en sjakal hilste den opgående sol med sit hyl.

Solen var luerød, da den kom op over horisonten, den blev mere og mere gul, og allerede ved ottetiden brændte den hedt over vore hoveder. Varmetågen bølgede i kimmingen. Atter begyndte tørsten at melde sig, og med den kom mismodet.

”Hvorfor sagde du, at vi skulle følge det hestespor? Det var meget bedre, dersom vi havde fulgt automobilsporet, så var vi da kommet til Bir Umm el Rich, nu ved vi slet ikke, om vi finder en brønd,” sagde Mohammed fortvivlet.

”Du var lige så god om det, som jeg. Du sagde, at hestespor ledte til en brønd,” bemærkede jeg irriteret.

”Brønden kan have været, hvor blokhuset var, vi har blot ikke set den i mørket,” blev Mohammed ved.

Jeg så på den tomme flaske. Solens stråler brændte. Vi havde end ikke den mindste anelse om, hvor der var en brønd. ”Amerikaneren havde ret, vi skulle være blevet ved Merduma,” sagde jeg.

”Vi kan alligevel ikke nå de mange kilometer til Nufilia uden vand,” påstod Mohammed, ”og desuden kan vi slet ikke finde Nufilia, det ligger i en dal. Skal vi vende?”

Også jeg var begyndt at blive betaget af ørkenangsten, og vi vendte, fulgte sporet den vej, vi var kommet fra.

Ved middagstid var heden kvælende og tørsten uudholdelig. Det var et vildt landskab, vi gik i. Omkring os var der buskads, højt tørt græs og små høje, den ene som den anden. Vi så en høj med en stensætning på toppen. Den lignede Bir Umm el Rich. ”Jeg tror, det er Bir Umm el Rich,” sagde jeg til Mohammed. ”Jeg vil gå op og se efter.”

Det så ikke ud, som om højen var ret langt borte, højst en halv kilometer, men varmetågen gjorde, at det var umuligt at bedømme afstande rigtigt. Mohammed var for træt til at gå, han blev derfor siddende i sporet, og jeg gik alene til højen. Den var mindst halvanden kilometer borte, men alene muligheden af, at der kunne være vand fik mig til at skynde mig. Da jeg nåede op på højen, viste det sig, at stensætningen var en gammel grav. Tørsten plagede som den ikke havde plaget før. – På

de visne græsstrå sad der en del store, gule snegle. Jeg prøvede at spise dem, men de var døde og udtørrede, vinterregntiden var forlængst forbi.

Jeg fandt tilbage til Mohammed, og atter gik vi fremad time efter time, til vi om eftermiddagen ikke kunne mere. Vi tyggede på det tørre græs, vi fandt; det gav os ingen væde, vore tunger var ophovnede og blå, og vore ganer var så tørre, at det var vanskeligt at tale. Vi smed os ned.

Vi blev liggende en time. Vi prøvede at tygge på blomsterne fra nogle tørre tidsler, vore fødder var så ømme, at vi næppe kunne slæbe os afsted. På en gang stod Tarbox foran os. Vi havde ikke set, at vi kun var hundrede meter fra Bir Merduma.

”Jeg troede først, I var beduiner,” sagde han, ”derfor turde jeg ikke komme straks, da jeg så jer. Jeg kan jo ikke tale arabisk.”

Tarbox havde indrettet sig praktisk. I en sandhøj ikke langt fra brønden havde han gravet sig en hule. Han havde fundet nogle rustne dunke, som han havde fyldt med rensset vand, – og vi drak, – drak så længe vi orkede.

Den dag talte vi ikke om at gå videre. Vi var alt for lykkelige for det dårlige vand, til at vi atter skulle ønske os ud i ørkenen.

Om aftenen krøb Tarbox ned i sin hule. Vi lagde os under nogle buske, tændte bål og faldt i søvn. Allerede næste morgen vågnede modet påny. Både Mohammed og jeg ville atter afsted. Og denne gang ville vi ikke mere komme tilbage. Tarbox ville stadig ikke med. ”Det er for risikabelt,” sagde han. Og atter gik vi alene ud i ørkenen.

Vi fulgte sporet, så langt som sidst. Men så drejede vi mod nord i den retning, vi mente havet lå. Soldaten havde sagt, at der kun var fem kilometer til havet. Ganske vist lå Nufilia inde i landet, men vi fandt vel nok på en eller anden måde det sted, hvor vi kunne dreje ind.

Vi havde, som sidste gang vi gik, en flaske vand med.

Vi var allerede ved titiden drejet i retning af havet. Det var meget varmt, men vi sparede mere på vandet denne dag; trods alle lyster til det modsatte, brugte vi det kun til at væde læberne med.

Ved middagstid kom vi til et udtørret flodleje, en wadi, her voksede der en slags høje, grønne siv, men vi fandt intet vand. Det var dog øjensynligt, at her for ikke så længe siden havde været vand.

Vi trak hele bundter af siv op og tyggede på de bløde stilke. Det gav en lille smule lindring for tørsten. Men vi blev hurtigt klare over, at soldatens opgivelse med de fem kilometer til havet var falsk, der var meget længere.

Ved totiden fulgte vi stadig wadien, da vi opdagede et dromedarspor. Vi fulgte det, og et kvarter efter så vi det fjerne et hvidt hus. Det var ikke en marabu, det så vi straks, det var et rigtigt hus, hvor der boede mennesker.

Vi havde endnu flasken halvt fyldt med vand. ”Hvad gør det nu,” sagde jeg til Mohammed, ”der ligger et hus, og hvor der er et hus, er der vand. Nu kan vi med rolig samvittighed drikke alt vandet.”

Vi satte flasken for munden og tømte i et sekund alt det kostbare vand, som vi før kun havde turdet benytte dråbe for dråbe.

Jeg tog 500 lire op af lommen. ”Vi har jo penge nok,” bemærkede jeg stolt og gav Mohammed 100 lire, ”når vi nu kommer til huset, kan du købe, hvad du vil.”

”Ja, vi skal have æg, og høns, for hvor der er et hus, må der også være høns. Måske kan vi oven i købet få fat på et lam. Stegt lam smager dejligt,” sagde Mohammed begejstret.

Vi løb i vores iver for at nå huset frem mod den hvide bygning.

Huset så velholdt ud, dets dør var lukket, men rundt omkring det lå der fåregødning, så det kunne ikke være ubeboet. Vi dundrede på døren. Der kom intet svar. Atter dundrede vi. Stadig herskede der tavshed. Så åbnede vi og trådte ind.

En muggen luft slog os imøde, et par store edderkopper benede bort, da døren gik op, en gekko foer op under loftet, hvorfra den betragtede os med sine underlige øjne. Det var halvmørkt i stuen, og

blændede som vi var af det stærke sollys, kunne vi først intet rigtigt se.

Så skimtede vi en skikkelse, der lå på en stenbænk i stuens fjerneste ende. Det var en gammel mand med langt gråt skæg. Vi nærmede os ham. Han var død og havde været død så længe, at han næsten var tørret til mumie. Den ene hånd hang ned mod gulvet, hvor der stod en stenkrug. Krukken var tom. På bordet lå der en opslået koran, den var åbnet på Ya Sin, dødssuraen.

Der lå tommetykt støv overalt. I en krog stod der en trækasse med stumper af ben, insektstykker, flagermusevinger, og gamle fjer.

Vi lukkede døren og gik ud i solskinnet. ”Men der må være en brønd til huset,” sagde Mohammed fortvivlet, hans stemme bævede af skuffelse. Vi fandt brønden, den lå 20 meter fra huset. Den var fyldt med sand.

Fortvivlede gik vi videre. Kort fra huset fandt vi en landsby, den var helt i ruiner. Vi så ikke et helt hus. Også her var alle brønde lukkede. Lidt længere borte stødte vi på en kirkegård. Alle sten stod her i retning mod Mekka, men på nogle af gravene var der ingen sten, men kun henlagt geværer eller pove.

Dødens stilhed hvilede over det hele. En sjakal kom frem bag en af stenene, så ligesom forundret på os og luskede så afsted. ”Hvor mon den får vand at drikke?” spurgte jeg Mohammed.

Mohammed græd. ”Og nu har vi drukket alt vandet,” klagede han, ”og vi kan ikke finde tilbage til Bir Merduma.”

”Nej,” sagde jeg, ”vi må blive ved, til vi når havet. Måske kan vi få vand der.”

”Hvordan tror du det, det er jo salt?”

Jeg tog et af de geværer, der lå på en af gravene. Muligvis kunne vi ved hjælp af løbet og spanden lave et destillerapparat. Jeg vidste ikke hvordan. Men alt måtte prøves.

Vi gik videre mod havet. Wadien blev bredere og mere frugtbar. ”Det ser ud til, at her kan gro meget,” sagde jeg. ”Hvorfor tror du, husene er blevet revet ned?”

”Det er vel italienerne,” sagde Mohammed.

”Har de også ødelagt brøndene?”

”Det gjorde de i den landsby, hvor min far var shejk, hvorfor da ikke her?”

”Men hvad skete der da med befolkningen?”

”De fik lov til at tage til Bengasi, hvor de kunne leve som de ville, hvis de ikke blev skudt.”

”Og kvinderne?”

”Allah ved det. Min mor blev gift med soldaten. De andre har jeg ikke set. Allah alene er retfærdig.”

Græsset blev højere og højere. Vi nærmede os åbenbart det sted, hvor wadien førte ud i havet, på en gang sprang noget gult forbi os i nogle meters afstand.

Mohammed rystede over hele kroppen.

”Hvad var det?” spurgte jeg.

”En panther, lad os skynde os. Den er farlig.”

Og vi skyndte os frem gennem det høje græs.

Lige før solen gik ned, kom vi til havet. Det lå udstrakt foran os, blinkende blå i solskinnet. Vi syntes, vi var reddede. Ganske vist var her ikke et menneske, og ikke en brønd, men den gule, afsvedne ørken var forbi, foran os lå det hav, som vi kendte så godt.

Her var vand nok, men udrikkeligt. Den lange, hvide strandbred rømede i solnedgangen. Havet rullede dovent i langstrakte søer mod den flade strand. Vi tog tøjet af og badede, og det hjalp en smule på tørsten.

Så tog vi fat på at samle sammen til bål. Over hele strandbredden lå der spredt en masse tørt drivtømmer. I løbet af et øjeblik havde vi samlet så meget sammen, at vi fik et mægtigt bål. Men et destillerapparat kunne vi ikke lave. Vi forsøgte forgæves at få tæpperne drivvåde af dampen fra vandet, der kogte i spanden. Men de blev ikke så fugtige, at vi fik mange dråber ferskt vand. Vi

fandt nogle snegle, som vi spiste. Det var alt den aften. Trætte, men taknemlige over at være ved havet, faldt vi i søvn.

Den næste morgen begyndte vor vandring langs strandbredden. Vore fødder var ømme af de mange dages march. Vi gik med dem nøgne ude i vandet, for at de kunne læges. Allerbedst som vi gik, råbte Mohammed pludselig op: ”Jeg har det.”

”Hvad for noget?”

”Hvordan vi kan få vand. I Tripolis gravede vi nogle huller lidt borte fra vandkanten, når vi legede ved strandbredden. Det vand, der kom i dem, kunne vi drikke.”

Jeg stillede mig skeptisk, men vi kunne jo prøve.

Vi gravede huller, og vi gravede mange, men overalt var resultatet det samme. Vandet var salt. Så prøvede vi andre ting. Vi fangede nogle krabber, som vi spiste levende. Der var ikke meget i dem til at slukke vor tørst, vi pillede alle de småsnegle, vi kunne finde, itu og slugte dem, og vi håbede at finde blæksprutter eller andre dyr. Men tørsten blev værre og værre, måske fordi vi også ufrivilligt fik en del saltvand ned, og ved middagstid var den ulidelig.

Men vi fandt på råd. Med tøjet på vadede vi ud i havet, og så fortsatte vi langs strandbredden i det fugtige tøj.

Det hjalp noget. Ved femtiden fandt vi nogle brønde ganske tæt ude ved kysten, der var fem ialt. I de fire var vandet så salt, at det var udrikkeligt, i den femte var det snavset og slimet, men brak. Vi drak så meget, vi kunne få ned og fyldte vor flaske.

Atter den aften tændte vi bål og sov på strandbredden.

”Hvornår tror du, vi skal dreje ind i landet,” spurgte Mohammed mig den næste morgen.

”Jeg ved det ikke bedre end du,” svarede jeg ham. ”Nufilia ligger tyve kilometer fra kysten. Det er bedre, vi bliver ved langs stranden, til vi når lidt længere end Nufilia. Så drejer vi ind og bliver ved, til vi finder vort gamle automobilspor.”

”Hvor langt er der til Syrte,” sagde Mohammed eftertænksomt, ”Syrte ligger ude ved havet, det må vi da sagtens kunne finde.”

”Ja, men så langt kan vi slet ikke gå. Husk vi har ikke fået noget at spise i syv dage, vi kan ikke gå 400 kilometer til. Det vil tage mindst 20 dage mere, det kan vi ikke holde til uden at spise. Er du sulten?”

Mohammed rystede på hovedet. ”Nej, men jeg kan mærke, at jeg begynder at blive træt. Jeg tror ikke, jeg kunne holde det ud, dersom vi hvilede os om dagen. Vi må gå, stadig gå.” Han smilede.

”Hvordan mon amerikaneren har det.”

”Ja, han har da vand.”

”Ja, han må være i Paradis, alt det vand han kan drikke.”

Jeg så i ånden Tarbox i sin hule ved det trøstesløse Merduma.

Hele dagen gik vi fremad i strandkanten. Ved firetiden fik vi øje på et skilt, der stod på en klit.

Da vi kom derhen, viste det sig at være en vejviser. Den pegede ind i landet, og på skiltet stod der en pil med ordene: ”Til Nufilia.” Og nedenunder: ”2den eskadron Savari”.

”Det var jo den eskadron, officeren på Nufilia havde,” sagde jeg begejstret.

Mohammed svarede ikke. Vi var begge ellevilde af glæde af glæde. På en gang råbte Mohammed til mig. Han havde fundet en brønd med vidunderligt friskt vand.

Vi begyndte med det samme at gå ind i landet. ”Iaften får vi macaroni,” sagde jeg, ”der er kun 20 kilometer til Nufilia, vi kan være der klokken otte.”

Foran os lå der en mægtig bjergkæde. Vi besteg den. Der lå en endnu højere bag den, også den besteg vi. Klokken var blevet otte. ”Vi skulle have været der nu,” sagde jeg. Men stadig var der ikke noget spor af Nufilia. Langt borte var der en klippetop, der ragede højere op end det højdedrag, vi stod på. ”Lad os gå derhen,” foreslog jeg. ”Derfra kan vi sikkert se lysene fra Nufilia.”

Mohammed svarede ikke, han havde sat sig ned. For første gang så jeg ham give op. Hans hovede hvilede på hans knæ. ”Jeg kan ikke mere,” hulkede han, ”jeg kan slet ikke gå mere.”
Jeg trøstede ham, så godt jeg kunne. ”Nu er vi så nær ved målet, Mohammed. Nu kan det ikke hjælpe at give op. Når vi kommer op på den klippetop, vil vi ganske sikkert se Nufilia lige ved.”
Mohammed slæbte sig afsted bag mig, jeg skyndte mig fremad ivrig efter at se Nufilia, når jeg kom op på toppen. Jeg var ganske sikker i min sag, havde vi ikke set skiltet nede ved kysten?
Jeg nåede derop. Der var intet at se. Alt var mørke, så vidt øjet rakte. Vinden blæste koldt, men end ikke et skær fra et beduinerbål viste sig ude i mørket.
Jeg ventede lidt. Mohammed kom ikke. Jeg blev urolig. ”Mohammed,” råbte jeg, men der kom ikke noget svar.
Jeg var ved at blive vanvittig, Mohammed var forsvundet. Jeg råbte og skreg, men stadig herskede der kun tavshed.
Hvad der i et sådant øjeblik foregår i et menneskes sind, lader sig ikke beskrive. Her sad jeg på en bjergtop i Cyrenaica, alene, ganske alene, uden vand, uden mad, og uden håb.
Og Mohammed var forsvundet. Mohammed var en ganske almindelig dreng, en dreng, som fintklædte europæere ville kalde en snavset tiggerunge, og nu, jeg længtes efter ham af mit ganske hjerte, jeg ville blive vanvittig, dersom jeg ikke fandt ham. Hans hjerte bankede som mit. Hvad blev alt det, man kalder ånd og kultur i dette store øde. Det forsvandt komplet, og tilbage blev der kun mennesket, der påkaldte den almægtige Gud, og ønskede at høre et andet menneskehjerte banke ved siden af sit eget, så man sammen kunne trodse den uendelige tomhed.
På de fem minutter på bjergtoppen lærte jeg mere visdom, end et helt liv kan lade en lære ved at høre på Europas intelligenteste filosoffer. Liv og død gled over i hinanden.

Månen skinnede temmelig klart. Jeg gik tilbage for at søge efter drengen. Han havde hvidt tøj på, og da jeg havde ledt fem minutter, fandt jeg ham. Han lå på jorden i dyb søvn. Åbenbart havde han sat sig ned for at hvile et øjeblik, og træt som han var, var han faldet sammen. Den nat sov vi begge på bjergskrånningen.

Natten var fyldt med drømme. Natten blev til virkelighed, og dagen blev uvirkelig. Det var, som sindet ikke kunne tage alt dette mørke, og skabte sig et paradys om natten. For natten var et paradys, drømmene indeholdt alle de herligheder, sjælen kunne ønske sig. Medens legemet blev svagere og svagere, blev sjælen ligesom mere frigjort, og drømmene blev af en underlig klarhed.

Da vi vågnede den næste morgen, var vi begge modløse. Vi følte så sikkert, at dette var enden. Vi var åbenbart gået for langt. Men hvordan finde Nufilia, der lå skjult i en dal?

Vi måtte tilbage til havet, hvor der var vand, og vi gik tilbage næsten uden at tale et ord med hinanden.

Vi nåede havet, da solen stod højest på himlen. Vi begyndte at gå langs strandbredden, men bredden skiftede et par timer senere karakter, så vi ikke kunne gå langs vandet. Der kom store klipper, som det var umuligt at komme om ved, og vi måtte gå ind i landet, et par kilometer bag kysten. Her var et tæt buskads af høje buske med spidse torne og læderagtige blade. Det var, som hyænerne og sjakalerne forstod, at vi var så trætte, at det snart var forbi, for vi så flere af dem. De listede så underligt omkring os, nærmere end nogensinde før.

Ved femtiden talte Mohammed for første gang den dag. ”Skal vi ikke finde et sted, hvor vi kan grave en hule?” spurgte han.

”Hvorfor?”

”Så kan vi lægge os der ind. Jeg kan snart ikke gå mere. Og hvad kan det nytte alt sammen. Vi går på må og få. Vi finder aldrig Nufilia.”

”Men hvorfor skal vi grave en hule?”

”Så kan vi dø i fred. Vi kan lægge sten for indgangen, så længe vi endnu har lidt kræfter. Hyænerne

og sjakalerne vil overfalde os, hvis vi falder.”

Han græd. ”Jeg er ikke bange for at dø, ved Allah, min far har lært mig at være en god moslem, men jeg er bange for dyrene.”

Jeg søgte at få modet frem i ham, så godt jeg kunne, selv havde jeg ikke meget. Men det kunne jo være...?

Om aftenen fandt vi et pindsvin mellem buskene. Vi tændte bål, slog pindsvinet ihjel ved at hamre en sten tilstrækkeligt længe mod det og kastede det, som det var, ind i bålet. Da det havde ligget der i nogle minutter, var det kun en sort klump.

Vi pillede den sorte skorpe af og pillede dyret, alt, hvad der overhovedet kunne spises, blev spist.

Hele den næste dag slæbte vi os afsted, stadig et par kilometer inde i landet. Om morgenen fandt vi en brønd med godt vand, men stadig ikke et menneske, stadig ikke et spor.

Klokken var vel omtrent fire, da vi så fæstningen. Den lå højt oppe på en skrænt ud til havet. En flagstang ragede i vejret, men der vejede intet flag. Så hurtigt vi kunne, slæbte vi os derhen. Den var ubeboet. En tyve, tredive grave angav, at der havde været kampe her for ikke så længe siden, og overalt lå der henkastet tomme konservesdåser og flasker. Ikke langt fra gravene havde sjakaler og hyæner gravet deres huler, men i selve mulden groede der vild hvede.

Mohammed plukkede nogle bundter, jeg tændte bål, og vi ristede nogle få håndfulde korn.

Da solen gik ned, blev hyænerne frække, de nærmede sig fæstningen. Vi satte ild på et blokhus og sov i ly af bålet, der flammede hele natten. Hyæner og sjakaler holdt sig borte, men til solen stod op, hylede de deres uhyggelige koncert ud over vandet.

Den næste morgen var det det tiende døgn, vi ikke havde fået mad.

Da vi vågnede, sagde jeg til Mohammed. ”Hvis du vil gå med til det, vil jeg komme med et forslag.”

”Hvad da?”

”Du kan se, at der ligger en mængde tomme flasker her. Lad os fylde fire med vand. Lad os så gå ind i landet, prøve at finde et spor, til de fire flasker er sluppet op, har vi ikke fundet noget inden da, kan vi lige så godt give op, og det er bedre derinde, hvor der ingen hyæner er, end her.”

Mohammed nikkede, vi fyldte flaskerne med vand og gik ind i landet.

Klokken ti fandt vi et spor. Vi fulgte det, men to timer senere delte det sig i tre. Vi vidste ikke, hvilket af de tre vi skulle vælge, men vi lod skæbnen råde og valgte det venstre. En halv time senere kom vi ind i en dal, og på en gang, jeg troede, det var en hallucination, så jeg en radiomast ikke langt borte. Jeg standsede. Spændt spurgte jeg Mohammed: ”Kan du se den mast der.” Han kunne se den. Masten var der.

Det var Nufilia.

Der var ankommet en stor karavane til Nufilia. Beduinerne stirrede på os med åbne munde, da vi gik gennem lejren for at komme til fortets port. Vi så sikkert også mærkelige ud. Vi gik begge barbenede, da skoernes hårde læder havde gnavet benene i stykker, vore burnus var pjaltede og forrevne, vi var kobberbrune i ansigterne, og mit skæg var blevet langt. Det kneb mest af alt at gå de sidste to kilometer, før vi var ved fortets port.

Skildvagten stirrede også forfærdet, han kendte os ganske vist, men han forklarede senere, at han troede, vi forlængst var døde. Jeg gik hen til ham og spurgte, om kaptajn de Pauli var til stede.

Han svarede ikke, men gik i forvejen hen mod officersmessen; soldaterne kom løbende fra alle sider for at se os, da vi gik forbi.

Officererne spiste, soldaten gik ind for at melde, at vi var kommet. Vi hørte klirren af glas og spiseredskaber, der skrabadet mod tallerkener, så på en gang hørte man bump af stole, trampen af fødder, alle officererne kom løbende ud med servietterne i hænderne for at se på os.

Vi var frelst, men vi havde næppe følelsen af det selv, vi følte os ikke trætte; det var, som om alt omkring os var hyllet i tåge, som om selve denne virkelighed kun var den drøm, som vi sikkert

begge havde drømt så tit. Alle officererne så på os, som var vi opstået fra de døde, så kom kaptajn de Pauli. Han gik hen imod mig, han blev så stor, den italienske tricolore over officersmessen begyndte at dreje, bygningen begyndte at svinge og svaje, de mange øjne blev til tusinde øjne.

”Tarbox er ved Bir Merduma, han er ved at dø af sult,” fik jeg sagt. Så blev alt mørke.

Jeg vågnede ved, at der var en, der stænkede mig med koldt vand i hovedet, det var den rødmossede læge. Jeg sad på en stol, Mohammed sad ved siden af, og foran os stod der et fad med dampende macaroni. ”Må jeg ikke få lidt af det?” spurgte jeg. Lægen rystede på hovedet. ”Det kan jeres maver slet ikke tåle. Vent lidt, så kommer der noget til jer.”

En officer kom ind med en flaske konjak og nogle rå æg. Han hældte to glas op, men Mohammed ville ikke drikke. ”Du ved jo, det er forbudt,” sagde han bebrejdende til mig. ”Sludder,” svarede jeg ham, ”det er ganske nødvendigt, at du får det, og så er det ikke forbudt. Drik det nu.”

Vi drak konjaken og de rå æg, det fyldte så lidt, og vi følte en glubende lyst til macaronien, som vi havde fablet om så mange dage, men der var ikke tale om, at vi fik lov til at røre den.

Kaptajn de Pauli sad ved bordenden over for mig. ”Kan jeg leje et par heste i morgen tidlig, så vi kan komme ud efter Tarbox?” spurgte jeg.

Han smilede og rystede på hovedet. ”Det er altsammen i orden, Tarbox er i sikkerhed, han er i Argheila nu, og måske kommer han her i morgen tidlig eller i aften. Lad være med at spekulere på det nu.”

Lægen spurgte da: ”Hvor mange dage er det siden, I har spist?”

”Idag er det 10de døgn.”

Han så vantro på mig, ”10 døgn, det er umuligt, og I er gået hele vejen?”

Jeg nikkede. ”Først gik vi tilbage til Merduma, efter at vi havde forladt bilen i ørkenen, så gik vi vild i ørkenen og nåede tilbage til Merduma, så forlod vi atter Merduma, gik vild, gik langs stranden, og fandt endelig Nufilia.”

Han så på Mohammed, der ikke var andet end skind og ben. ”Og den lille knægt har holdt til alt det.” Han rystede på hovedet. ”Jeg ville ikke tro det muligt. Og I har ikke fået det mindste at spise?”

”Jo, græs, et pindsvin og nogle snegle.”

Alle officererne lo. En af dem bemærkede: ”Pindsvin smager nu heller ikke dårligst, jeg har spist det nogle gange.”

Jeg så på ham, der havde talt. ”Er det ikke Dem, der kommanderer anden eskadron Savari?” ”Jo,” svarede han.

”Jeg så et skilt nede ved stranden, hvorpå der stod: Til Nufilia. 2den eskadron Savari. Det viste ind i landet, men vi fandt intet Nufilia.”

”Nå,” svarede han, ”det skilt, det er meget gammelt, det angiver grænsen mellem Tripolitanien og Cyrenaica, det skulle have vist langs strandbredden, men så må det vel have vendt sig.”

Kaptajn de Pauli afbrød samtalen: ”Nu er det bedre, De går ind for at sove. De kan sikkert trænge til det.”

Mohammed og jeg fik et værelse. Men vi kunne ikke sove, vi var for trætte, og først nu meldte den rigtige sult sig. Jeg listede ned i marketenderiet og købte to dåser med abrikoser. Vi spiste hver en, og følgen var ikke behagelig for vore maver.

Hen under aften følte vi os bedre. Mohammed gik ned til de arabiske soldater, hvor han blev alles helt, jeg blev barberet og gik til kaptajn de Pauli på hans kontor.

Han bad mig tage plads og pegede på en stor stabel telegrammer. ”Så mange telegrammer er der kommet i anledning af Deres forsvinden, De kan se, jeg har haft nok at gøre. Vi har eftersøgt Dem i over en uge, vi havde allerede opgivet at finde Dem og troede, De var omkommet.”

”Det var jo også lige ved,” smilede jeg, ”men hvad nu med Tarbox?”

”Der blev sendt en hestepatrulje ud herfra for fire dage siden, og samtidig sendte de en dromedarkaravane ud fra Argheila. De nåede Bir Merduma omtrent samtidigt. De fandt Tarbox.

Han var mere død end levende, og karavanen tog ham med til Arghella.”

”Og han kommer her?”

”Ja, kommandanten på Argheila, de Ronco, sender to automobiler herover. De er allerede kørt fra Argheila, så vi kan snart vente dem, det var meningen, de skulle have eftersøgt Dem, nu kan de jo køre ud at hente automobilen. Hvorfor kunne den ikke køre igennem til Merduma?”

”Det var gummiet, der var i uorden. Kan jeg ikke købe nogle nye slanger her?”

”Vi kan jo se efter, om der er nogle, der passer i størrelse. Men har De ikke lyst til at høre, hvordan vor hestepatrulje fandt Tarbox?”

”Jo, det ville jeg meget gerne.”

De Pauli ringede, og en ung arabisk soldat kom ind. ”Hent Ibrahim.”

Ibrahim var den negersoldat, der havde fundet os, da vi var på vej til Nufilia. Han gjorde stramt honnør, da han trådte ind.

”Fortæl om, hvordan du fandt amerikaneren ved Bir Merduma,” bad kaptajn de Pauli.

Ibrahim tøvede. ”Må jeg tale arabisk?”

”Ja naturligvis,” smilede kaptajnen, og negersoldaten begyndte.

„Vi kom altså ridende til Bir Merduma. Da så vi et par støvler, der ragede op af sandet. Ved Allah, vi blev forfærdede, vi troede, det var en, der var død. Men da en af soldaterne halede i støvlerne, kom amerikaneren ud af en hule, han havde gravet sig i sandet. Wallah, han så ud, han lignede en mahbul (gal), hele hans ansigt var dækket af sand, og han så på os, som om vi var en djinn.

Jeg spurgte ham, som jeg havde fået ordre til, hvor automobilen og de andre var, og han svarede, at han ikke vidste det. De var gået, og han pegede ud i ørkenen. ”Men hvorfor gemte du dig?” Han forstod ikke, hvad jeg sagde, men sagde noget på et sprog, jeg ikke har hørt før. Jeg pegede ned i hans hule, så forstod han. ”Badawi,” sagde han. Han troede åbenbart, vi var beduiner. Vi gav ham noget at spise, men det var umuligt at få nogen forklaring ud af ham, da der en time senere kom en kamelkaravane fra Argheila. Det var Habasch, abyssinske tropper, og da vi skulle ud at lede efter de to forsvundne, lod vi ham tage med dem til Argheila.”

„Men det brev, amerikaneren gav dig. Har du det endnu?” spurgte kaptajnen.

„Ayoa,” svarede negeren og gik bort for at hente det.

Et øjeblik efter kom han tilbage med et stykke papir og en strømpe. Det var min ene strømpe, som jeg havde smidt en snes kilometer fra Bir Merduma, da den var gået helt i stykker.

Han rakte mig brevet. Det var skrevet på engelsk og adresseret til „Nufilia”.

”My friend and Arab boy disappeared in the desert five days ago,” stod der. ”If possible send help as fast as possible.”

”Hvor har du fået den strømpe fra?” spurgte jeg forbavset negeren, da jeg havde læst brevet.

”Naam ya sidi, strømpen fandt vi, da vi tog afsted for at lede efter dig og drengen. Vi bragte den med hjem for at kunne bevise, at I havde været der, hvor vi fandt strømpen. Men der hørte alle spor op.”

Da jeg havde talt med de Pauli, drev jeg ned for at se på den beduinkaravane, der netop var kommet, og som skulle sendes til Syrte den næste dag. Den var udenfor pigtrådsspærringerne. Lejrens shejk inviterede mig til the i sit telt, og jeg fortalte ham, hvem jeg var, og at jeg kom for at se, hvordan de arabiske stammer i Nordafrika havde det. Vi talte arabisk sammen, og da han hørte, at jeg var moslem, svandt den tilbageholdenhed, han først havde næret, helt.

”Gid Allah ville hjælpe os.” Han sukkede: ”Det er ikke nemt for os at eksistere. Hvis de blot alle var som italienerne her på Nufilia, de behandler os dog som mennesker, men det er så få, der er som el capitano her. Når de fremmede overhovedet skal være i vort land, er han en af de bedste. Vi kan tale med ham, og han sparker ikke til os, som så mange andre.”

”Hvor skal I hen?” spurgte jeg.

”Til Syrte, og derfra skal vi, hvor vi bliver kommanderede hen. Vi kunne ikke sætte os til modværgelse længere. Vi var ved at dø af sult.”

”Men hvor kommer I da fra?”

”Fra det indre af landet, indtil for omtrent en måned siden var vi frie. Men så cementerede de brøndene i det indre til, så vi ikke kunne få vand til vore dromedarer. Så måtte vi søge ud til kysten og underkaste os.”

”Nå, I skal til Syrte,” svarede jeg, og jeg så i ånden for mig den beduinerlejr, jeg havde set uden for Syrte, hvor alle beduinerne var ved at gå til grunde i fattigdom og smuds.

”Hvor skal du hen?” spurgte han.

”Til Cyrenaica.”

Han nikkede eftertænksomt, så gentog han, ”til Cyrenaica,” han smilede, ”ja der vil du få meget mere at se end her. Her i Tripolitanien kan det endda gå an. Men i Cyrenaica er det en ren djævel, der regerer, han hedder general Graziani. Beduinerne bliver skudt og hængt som hunde.”

”Hvorfor?”

Han trak på skuldrene. ”Ja, hvorfor? Der er jo krig på kniven på begge sider, men ved Allah, det var ikke blevet så slemt, dersom de blot ville lade os leve vort liv i fred.” Han sukede. ”Men det er ikke mig, der skal fortælle dig alt dette. Du får det nok at se selv.”

Jeg gav ham hånden, han rejste sig. ”Salaam aleikum, tak fordi du besøgte os, og gid Allah vil bevare dig.”

Jeg gik bort fra lejren betaget af en underlig uhyggestemning. Jeg havde indtrykket af, at kaptajn de Pauli og hans officerer var vellidt af de arabiske soldater, som de også roste i høje toner. Kaptajn de Pauli var ikke alene soldat, men også et menneske, og han gjorde, hvad han kunne for at sætte sig ind i befolkningens tankegang. Da jeg kom tilbage til fortet, traf jeg kaptajnen, og jeg bragte spørgsmålet på bane.

”Hvor skal de beduinere hen?” spurgte jeg ham.

”Til Syrte.”

”Er det sandt, at der er krig i Cyrenaica?”

Han så lidt på mig, så sagde han. ”Ja, men det har ikke noget med Tripolitanien at gøre, her er der nogenlunde fred. Tripolitanien og Cyrenaica er to kolonier, og jeg ved ikke rigtigt, hvad der foregår derovre. Der har været fred nogle år, men nu er det brudt løs igen.”

”Hvorfor?”

Han svarede undvigende: ”Det er jo ikke alle, der forstår befolkningen særligt godt.” Det var alt, hvad jeg fik at vide.

Da vi havde spist, og klokken var blevet otte, lød sirenerne pludseligt fra fortets tag. Kaptajn de Pauli for derop, og et øjeblik efter kom der en soldat for at hente mig derop.

Da jeg kom derop, stod kaptajn de Pauli og stirrede i den retning, hvor Bir Merduma lå, han pegede ud i mørket: ”Kan De se noget derude?”

Jeg anstrengte mine øjne, og lidt efter fik jeg øje på et svagt lysskær, der nærmede sig. ”Det er Deres ven, der kommer,” sagde kaptajnen.

Lysskæret kom nærmere, og snart viste det sig at stamme fra tre automobiler, der kæmpede sig frem gennem sandet.

Projektøren blev sat i bevægelse for at vise dem vejen, og snart strakte den sit gule skær som en mægtig flamme ud over ørkenen.

Det tog omtrent en halv time for bilerne at nå frem, men omsider kom de ind gennem fortets port. De var bemandede med abyssinske tropper. På førersædet i den forreste automobil sad Tarbox ved siden af en lille, italiensk officer.

Bilerne standsede foran officersmessen, og Tarbox og den lille officer sprang ned. Tarbox var stadig i arabisk dragt, han så uhyggelig mager ud. Det varede et øjeblik, for han fik øje på mig, men så

strålede hans ansigt. ”Hvor er Mohammed?” spurgte han. Da han så Mohammed bag mig, åndede han lettet op. ”Jeg var sikker på, at I var omkommet. Dag gik efter dag, uden at jeg hørte noget fra jer, men nu er vi her da heldigvis alle tre.”

Den lille officer kom frem og rakte mig hånden. Tarbox præsenterede os.

”Ja, jeg må såmænd beundre mr. Tarbox, han kom igår formiddags og ville med ud straks for at søge efter Dem, nå nu er det jo ikke nødvendigt.”

Jeg fortalte dem om vor vandring i ørkenen, og Tarbox sagde: ”Det var heller ikke morsomt for mig, hver dag sad jeg oppe på en høj og kiggede ud over ørkenen; men der kom stadig ingen, indtil endelig i forgårs den patrulje kom. Jeg måtte ride på kamel frem til Argheila.”

Jeg kunne ikke lade være at smile. Tarbox havde aldrig før været på en kamel. ”Hvordan gik det?” Han rystede på hovedet. ”Frygteligt!” ”Jeg var mere død end levende, da vi kom til Argheila. Hele tiden var jeg søsyg, det er som at være på et skib i søgang at sidde på en kamel. Og så var der lutter abyssinere med i karavanen. Vi kunne naturligvis ikke tale et ord med hinanden.” Han sukkede lettet. ”Nå, nu er det da heldigvis forbi.”

Vi gik alle ind.

”Vil De have noget imod, at vi starter i morgen?” spurgte den lille officer mig.

”Nej, lad os endelig starte så hurtigt som muligt,” svarede jeg. ”Hvordan gik turen herover?” indskød kaptajn de Pauli.

”Vejen var forfærdelig,” sukkede officeren. ”Men det er jo også mere end fem år siden, at der sidst gik en bil herover fra Argheila,” sagde kaptajnen.

”Ja, nu må vi se, om vi finder bilen. Men beduinerne har vel nok brændt den.” Den lille officer var skeptisk.

Og dermed gik vi til ro.

Men for mit vedkommende blev det ikke en rolig nat. I ørkenen havde natten været det bedste. Der drømte jeg de dejligste drømme og så de herligste syner. Nu da jeg havde både vand og mad, blev natten et sandt helvede, et fuldstændig vanvittigt mareridt.

Jeg lå i en udmærket seng og havde stillet karaflen med det herlige, klare vand ved siden af sengen, men hver gang jeg faldt i søvn, drømte jeg. Jeg vandrede rundt i den uendelige ørken, hvor solen skinnede, og sandet lyste gult, ganen snørede sig sammen af tørst, og tungen svulmede op. Jeg mærkede alle rædslerne langt værre end i virkeligheden. Så vågnede jeg, så vandet ved min side, drak så meget jeg orkede, faldt i søvn og drømte igen. Disse drømme forfulgte mig mange døgn efter, hver eneste nat.

Da reveillen lød den næste morgen, startede de tre biler, spækkede som de var med abyssinske tropper, og glimrende bevæbnet med maskingeværer. Det gik den samme vej, som vi var kørt ud, før de sørgelige ti døgn.

På den vogn, hvor jeg kørte, sad der en umådelig tyk sergeant, han var stærkt skeløjet og bar et martialsk fuldskæg, det var derimod meget svært at bestemme hans race, muligvis var der en smule arabisk blod i ham, for han talte udmærket arabisk med de abyssinske soldater, der var i samme vogn, men som næppe forstod mange ord af, hvad han sagde.

”Og jeg forsikrer,” råbte han, mens han læskede sig ved en flaske chianti, ”at der er ikke noget, der gør mig mindre bange end de beskidte beduiner.”

”Har du mødt nogen, Mustapha?” sagde en ung abyssiner.

”Om jeg har,” Mustapha brystede sig og gjorde en mægtig bevægelse med armen. ”Masser, masser kan jeg fortælle jer. Men beduinerne kender Mustapha, de ved, hvad hans sikre øje vil sige.”

”Hvor har du kæmpet?”

”Er du da fuldstændig døv, man skulle ved Allah tro det. Hvor jeg har kæmpet? Har jeg ikke fortalt

det hundreder af gange? Men du har nok udelukkende dine øjne og ører hos skøgame i Argheila.”
De andre lo, og Mustapha fortsatte veltilfreds.

”Jeg kæmpede mod senoussierne under krigen, da englænderne var med på vor side. Da var der krig, nådada, dette her er rene lapperier mod det, det var dengang. Engang ude i ørkenen var jeg gået i forvejen ganske alene, da så jeg, ved Allah jeg sværger, at det er sandt, en skare beduiner i det fjerne. De svang allerede geværene, og enhver anden ville være blevet bange, men hvem der var koldblodig, var Mustapha, jeg lagde geværet til kinden og ramte på den lange afstand føreren så godt, at han trillede af hesten, så sigtede jeg igen, medens kuglerne – ”

”Beduiner, beduiner,” blev der skreget fra den forreste vogn.

Mustapha glemte at fortælle resten, han blev ligbleg og rystede over hele sin tykke krop.

Da man nøje havde undersøgt horisonten i kikkert, viste det sig, at beduinerne kun var en flok gazeller.

Men Mustapha fortalte ikke flere historier den dag.

Solen var ved at gå ned, da vi ankom til Merduma. Brøndene lå øde, som da vi havde forladt dem, ved den ene brønd lå Tarbox' spand og hans halvtreds meter reb.

Der blev slået lejr. Et maskingevær blev anbragt på højen, og vi sov alle ind, trætte af den frygtelige rystetur gennem ørkenen. Den næste morgen skulle vi søge efter bilen i den libyske ørken.

Morgenen kom med tåge. Det store lejrball flammede, og vi kørte, så hurtigt vi kunne, afsted for at søge efter bilen.

Vi fulgte sporet, som vi dengang selv havde fulgt, og undervejs spurgte jeg den lille officer, hvor det spor egentlig førte hen.

”Det er otte år gammelt,” mente han, ”og fører ned til en oase i den libyske ørken, en oase, der nu er ubeboet.”

”Hvor langt ligger den fra Merduma.”

”Å vel omtrent 500 kilometer.”

Vi kunne prise os lykkelige over, at vi var vendt om. Vi ville ikke engang have haft benzin til halvdelen af de 500 kilometer.

Vi nåede så langt, at vi begyndte at spejde efter bilen. Vi var meget spændte.

”Hvis beduinerne har fundet den, har de brændt den,” sagde den lille officer.

Tarbox fik først øje på den. Og snart så vi den allesammen som en sort prik i det fjerne. Vi nærmede os, den var ikke brændt, den stod som vi havde forladt den, men sandet var føget hen over den.

Klokken var ikke mere end 10 om formiddagen, da vi nåede bilen. Det tog en lille time at få ringene i jorden, Tarbox, Mohammed og jeg satte os i vor egen bil, og påny startede vi mod Bir Merduma.

Ved 1-tiden nåede vi Bir Merduma. Vi standsede overhovedet ikke, men drejede straks af i den retning, der førte til Argheila.

Da klokken var 10 om aftenen, nåede vi Argheila, et fort akkurat som Nufilia, kommanderet af colonel Ronco.

Den lille officer, der havde ledet ekspeditionen, blev modtaget som en helt. Strækningen mellem Nufilia og Argheila regnedes for den farligste i Tripolitanien. Vi var gået rundt der i 11 døgn og havde ikke mødt en beduin, det var komplet uforståeligt.

I Argheila mærkede man straks forskellen på Tripolitanien og Cyrenaica. Her var ikke en eneste arabisk soldat. Alle var de abyssinere fra den italienske koloni Erythrea.

”Hvorfor bruger De ikke arabiske soldater?” spurgte jeg om aftenen colonel Ronco.

”De er ikke til at stole på. De fraterniserer med fjenden.”

”Er abyssinerne da bedre?”

”De er meget trofaste. De hader araberne, der er muhammedanere, da de selv er kristne. Araberne her i Cyrenaica er yderst usle soldater, derimod kan vi fuldtud stole på vore tapre tropper fra Erythrea.

”Vil araberne her da ikke være soldater?”

”Nej, det vil de ikke. Det er ikke som i Tripolitanien. Der er et uudslukkeligt had mellem abyssinerne og beduinerne. Det hændte således engang for nogle år siden, at nogle abyssinske tropper her fra Argheila fik fat på tre beduiner. De brændte dem.”

”Brændte dem?”

”Ja, byggede et bål og satte beduinerne levende derpå og tændte ild.”

”Men blev de da ikke straffede?”

”Nej, de er vore bedste og tapreste soldater; der skete kun beduinerne det, de havde fortjent. Hvor mange af abyssinernes kammerater er ikke blevet dræbt på den mest bestialske måde af beduinerne. I denne krig her kan man ikke vise blødsødenhed.”

Sådan blev mit første indtryk af Cyrenaica.

Tarbox havde taget skade af opholdet ved Bir Merduma. Hans mave var i fuldkommen uorden, og intet syntes at kunne få den til at fungere normalt. Det var indlysende, at han ikke kunne tåle den uregelmæssige levevis, og vi besluttede da også, at han skulle afbryde turen, når vi kom til Bengasi. Vi blev kun en dag i Argheila, forsynede os med benzin og proviant og tog afsted mod fortet Agedabia, der lå i en afstand af 300 kilometer fra Argheila. Terrænet mellem Argheila og Agedabia var af omtrent samme beskaffenhed, som det vi netop var kommet igennem, men der var dog den forskel, at det nu ville være meget vanskeligt at tage fejl af vejen. Et hjulspor strakte sig mellem de to forter.

Ganske tidligt om morgenen den 29. marts, da de fleste af fortets officerer lå i deres sødeste søvn, og kun oberst Ronco var oppe for at sige farvel, havde vi da også alting klar til start.

Netop da motoren var igang, kom en araber forpustet løbende. ”Må jeg ikke have lov til at køre med,” spurgte han.

Jeg så på bilen. Vi havde stort læs på, teltet og vore øvrige sager fyldte godt sammen med benzindunkene, og det kneb næsten for Mohammed at knibe sig en plads til på bageste sæde.

”Du kan jo selv se, her er ikke megen plads.”

”Jeg kan jo sidde ved siden af Tarbox på forreste sæde,” erklærede Mohammed, der efterhånden havde forsonet sig med Tarbox’ ulyst til at gå videre i ørkenen.

”Men det er ikke sikkert, vi kommer hurtigt igennem, vort gummi er omtrent ødelagt,” indvendte jeg, og denne indvending var ikke ganske upåkrævet. Vort eneste reservedæk havde vi måttet smide bort som ubrugeligt, da slangen eksploderede, når vi pumpede det op, det havde været umuligt for os at få et nyt i Argheila, og dækket på det venstre forhjul var så elendigt, som et dæk næsten kunne blive, når det skal køres på, vi havde måttet snøre læderremme omkring det for at dække hullerne.

”Men så kan jeg jo hjælpe jer, dersom der sker noget på vejen,” sagde arabereren.

Så fik han lov til at køre med, og vi startede mod Agedabia, som vi med lidt held håbede at nå inden aften.

Landskabet var ganske fladt, næsten overalt bevokset med et tæt makikrat, og hvor det ikke fandtes, bestod det af udtørrede saltsøer, hvor vi kørte henover det krystalliserede salt. Da vi havde kørt et par timer og var kommet gennem det meste af hundrede kilometer, spurgte arabereren, om vi havde vand. Vi havde rigeligt vand, over tyve liter og jeg fortalte ham det.

”Det er nemlig umuligt at få vand på denne strækning. Brøndene er lukkede.”

”Hvorfor lukker man dem?”

”I hele denne zone må der ingen beduiner være. Hvis vi møder nogen, kan vi være sikker på, at de ligger i krig med italienerne.”

”Men da vi kørte igennem fra Nufilia til Argheila, så vi en landsby, der var fuldstændig ødelagt.

Hvor er befolkningen henne?”

”Allah alene ved det,” svarede arabereren, ”måske i Syrte, eller måske døde, hvis de ikke har

underkastet sig.”

Mohammed fortalte om den døde mand, vi havde fundet i huset ikke langt fra kysten.

Araberen lyttede interesseret. ”Det har sikkert været en marabu. Han har ikke villet forlade de dødes grave, og da man har lukket brønden, er han selv død af tørst.”

”Men du selv?” spurgte jeg, ”hvorfør skal du til Agedabia?”

”Jeg har en købmandsforretning både i Argheila og i Agedabia, men der er fire dage endnu, til der afgår en bil mellem de to forter. Derfor benyttede jeg mig af lejligheden og tog med jer. Er I englændere?”

Jeg fortalte ham, hvor vi var fra.

Det var blevet middag. Jeg standsede bilen og stod af og kiggede på forhjulet. Det så ikke opmuntrende ud. Det var klart, at det kunne eksplodere hvad øjeblik, det skulle være. Den arabiske købmand gik afsides for at fremsige middagsbønnen El Dorr, og jeg fulgte ham.

Da vi var færdige, stirrede han forbavset på mig.

”Jeg vidste ikke, at du var moslem,” sagde han, ”du ligner en af de kristne.”

”Jamen du kan jo høre, at jeg er det,” sagde jeg smilende, ”og især efter de ti dage vi havde i ørkenen. Hver dag troede jeg skulle blive den sidste. Jeg er ligeså overbevist som du om Islams sandhed.”

”Har du været kristen?”

”Ja, men i mit land er kristendommen i forfald, store dele af befolkningen tror slet ikke mere.”

”De fornægter Allah.”

”Ja, de tror slet ikke, der eksisterer nogen Gud.”

”Men hvordan fandt du til Islam?”

”Jeg lærte først Islam at kende, da jeg havde lært arabisk, og da jeg først var interesseret, studerede jeg videre, til jeg blev overbevist.”

”Hvorfor blev du overbevist?”

”Fordi Islam er klarhed. Ved at følge dens regler når man nærmere Gud end i nogen anden religion.”

Araberen nikkede. ”Det er sandt, hvad du siger. Jeg er selv en senoussi. Kender du vor sekt?”

”Nej!”

”Når du kommer til Cyrenaica, vil du lære os at kende. Sekten er grundlagt af Sidi Ahmet Senoussi, der var Sidi Ahmet Idriss’ elev.”

”Sidi Ahmet Idriss fra Meknes?”

”Ja, netop. Og vi følger ordene fra profeten Jesus. Engang spurgte man ham: ”Hvor har du lært din visdom?”

Jesus smilede og svarede: ”Ingen uden Allah har lært mig visdom, men jeg har set dårernes dårskab, og derfor undgår jeg dem, og jeg har lært at rense mig ved Allahs hjælp for det i mig selv, jeg afskyr hos andre.”

Deri ligger senoussiernes lære. ”Du skal nænne dig mere og mere til Allah, ikke ved skønne digte eller kunst, men ved at lade poesien og kunsten virke på dig selv, således at din sjæl bliver ren. Den rene sjæl skal se Allah.”

”Således siger sufieme jo også.”

”Sidi Ahmet Senoussi var også en sufi.”

”Har hans lære mange tilhængere her?”

”Ja, så godt som alle her i Cyrenaica betragter Senoussi som deres lærer, men de er få, der rigtigt følger ham.” Han sukkede. ”Det er også svært at følge ham her. Italienerne forfølger senoussierne på enhver måde. Men alt det opdager du nok selv.”

Vi spiste frokost og kørte videre. Ved totiden eksploderede forhjulet. Det viste sig umuligt at

reparere. Dækket var komplet ødelagt. Vi måtte se at komme til Agedabia, som vi bedst kunne. Vi stoppede græs ind i dækket, og på den måde kom vi langsomt videre. Men ved solnedgang var der endnu too kilometer til Agedabia, vi standsede derfor og begyndte at rejse teltet. Der var ingen fare for, at vi skulle komme til at lide nød. Denne gang havde vi været så forsynlige at tage rigelig proviant og vand med, og vi slagtede et par høns, som vi kom i suppegryden.

Netop som solen var gået ned, fik Mohammed øje på tre kamelryttere, der kom hen mod vort telt. De så ikke fredelige ud. Vi kunne i solnedgangsskæret ikke se dem klart, men vi fik dog øje på deres lange bøsser. Det var utvivlsomt ikke underkastede beduiner. På ørkennis havde de til beskyttelse for sandet bundet tørklæderne op om den nederste del af ansigterne. Da de kom nærmere, sprang de af kamelerne, et øjeblik stod de ligesom tvivlrådige og talte sammen. Købmanden, der var ved at lave suppen inde i teltet, kom nu ud. Da han så rytterne, sagde han. „Ja, det er beduiner. Lad mig hellere tale med dem.”

Han gik hen mod beduinerne ubevæbnet og med fremstrakte hænder. Beduinerne lod ham komme ganske nær, og der fulgte nu en ivrig diskussion mellem dem.

”Det er godt, vi har araberer med,” sagde Tarbox, ”ellers kunne vi let have fået alvorlige vanskeligheder her.”

Da købmanden og de fremmede havde talt sammen nogle minutter, kom han tilbage og bad mig følge med sig til beduinerne.

Føreren var en høj sortskægget og sortøjet mand. Han så krigerisk op og ned ad mig.

Han pegede på købmanden. ”Han siger, du er moslem, er det rigtigt?”

”Ved Allah.”

”Det er godt, og den anden?”

”Han er vistnok kristen.”

”Men han er ikke italiener.”

”Vil du sige god for ham, at han ikke fortæller, han har mødt os.”

”Naturligvis.”

Købmanden vendte sig mod mig. ”Du forstår nok, at det er nødvendigt at tie med dette møde, når vi kommer til Agedabia. Ellers vil italienerne jage beduinerne med flyvemaskiner.”

Jeg nikkede. Så vendte jeg mig til føreren. ”Jeg håber ved Allah, I vil spise med os. Vi har netop nu maden færdig.”

Kamelerne fik forbenene bundet sammen, og de tre beduiner gik hen til vort telt. De lod bøsserne blive tilbage på kamelernes rygge.

Jeg trak Mohammed til side og gav ham ordre til at varte op, og han nikkede glad. ”Jeg skal nok gøre det rigtigt, jeg kender alle deres skikke.”

Lejrbålet blev tændt. Og vi satte os alle omkring bålet. Jeg fik nu rigtigt lejlighed til at betragte mine gæster. Føreren var ren araber og kun en tredive år gammel. Han var spinkelt bygget, men høj, og hans ansigt og øjne havde det rolige udtryk, som livet i ørkenen giver. De to andre så ud til at have lidt negerblod i årene.

”Hvor kommer I fra?” spurgte føreren.

Jeg fortalte ham om automobilturen tværs gennem Afrika og om min start fra Marokko.

Selv herved må rygten om Abd el Kerims heltedige kamp for uafhængigheden være nået, for føreren nikkede eftertænksomt. ”Marrakesch” sagde han ”det er der, Abd el Kerim kæmper.

Hvordan går det med ham?”

Jeg fortalte ham om Abd el Kerims nederlag og om hans fangenskab på Reunion.

”Allah alene er retfærdig,” sagde han, ”således går det overalt. Islam er snart ophørt med at eksistere.”

”Så slemt er det ikke,” bemærkede jeg, ”måske vil netop Islam sejre gennem denne trængselstid. Overalt går den ustandseligt frem, i Indien, i Kina, i Europa.”

”Ja her er det slemt” sukkede han, ”her bliver vi færre og færre. Vore landsbyer bombarderes og ødelægges. Vore kvinder føres bort. Vi kan intet udrette mod italienernes djævelske maskiner.” Han tav et øjeblik, jeg bød ham en cigaret, han afviste den med en håndbevægelse, så fortsatte han: ”I skal til Agedabia, der vil I træffe to af vore folk. De blev taget forleden, da vi havde en kamp med italienerne, nu bliver de vel hængt. Kun Allah er retfærdig.”

”Hvor kommer I fra?” spurgte jeg.

”Fra Cufra.”

”Hvad er det?”

Han så overrasket på mig. ”Kender du ikke Cufra? Det er den største oase i den libyske ørken. Den er heldigvis fri endnu, men vi er alle under våben for at forsvare os mod italienerne, der kan ventes derned hvert øjeblik. Vi var en lille afdeling, der lige har besøgt de oaser, der endnu er frie. Nogle er vendt tilbage, andre er dræbt, og de to, jeg talte om før, bliver hængt en af dagene i Agedabia. Selv vender vi tilbage så hurtigt som muligt.”

Mohammed kom ud til bålet med vaskefadet. Vi vaskede alle hænderne. Da føreren så Mohammed, sagde han overrasket: ”Men han er jo beduin, hvor kommer han fra?”

Jeg forklarede ham Mohammeds historie, som Mohammed havde fortalt mig den, og føreren spurgte nu Mohammed ud:

”Hvem er din far?”

”Hamid ben Abd el Asis.”

”Hamid ben Abd el Asis fra el Muruk?”

Mohammed nikkede.

”Din far var en god moslem, se at komme til at ligne ham, og Allah bevare dig.”

Mohammed smilede stolt.

Og hvor vil du hen nu?

”Til Bengasi. Jeg har en onkel der, ham bliver jeg hos.” Hønsene var færdige, vi spiste. Og efter at vi havde drukket the, lagde vi os til at sove. Der var ikke tale om at de tre beduiner ville sove i teltet, de rullede sig ind i deres tæpper på sandet.

Den næste morgen kort før solopgang ledede beduinernes fører bønnen. Og en halv time senere tog de afsked med os, satte sig på deres kameler og var snart forsvundet.

Så godt vi kunne med det dårlige forhjul humpede vi videre, og uden andre begivenheder nåede vi Agedabia hen under aften.

Der var ikke tale om, at vi fik lov til at bo i telt i Agedabia. Købmanden inviterede os til at bo i sit hus, og der blev vi et par dage.

Agedabia er en ganske lille by, fuldstændig behersket af det pigtrådsindhegnede fort. Dagen efter at vi var kommet til fortet, var hele byen i ophidselse. Der skulle finde en eksekution sted. De to beduiner, som føreren havde omtalt, var blevet dømt til døden og skulle hænges.

Eksekutionen fandt sted morgenen efter på Agedabias markedsplads.

Galgen var rejst midt på pladsen til skræk og advarsel for Agedabias arabiske befolkning, og eksekutionen foregik offentligt, åbent tilgængelig for alle der ville se derpå.

Kort før solen stod op, marscherede en afdeling abyssinske tropper ind på pladsen og stillede sig i en firkant uden om den uhyggelige galge, der stod sort i morgendæmringen.

Abyssinerne var i fine uniformer med høje, røde feze og store sølvkors

hængende om halsen. De stod uden om galgen med fældede bajonetter, men der var ingen at holde på afstand, for den arabiske befolkning holdt sig indendørs bag lukkede skodder.

De to beduiner blev ført frem. De så magre og elendige ud i det sparsomme morgenlys, de var lænkede til hinanden, men deres rejsning var stolt, og intet i deres ansigter forrådte dødsangst. De

førtes hen under galgen, en officer trådte frem, åbnede en papirsrulle og læste

”I anledning af at I har forbrudt jer mod den lovlige regering i Cyrenaica ved at gøre oprør, og af at I er taget tilfange i kamp med våben i hånd, dømmes I begge til døden ved hængning.”

Da dommen var læst op, rørtes trommerne.

De to dødsdømte gav hinanden hånden og besteg roligt skafottet, kravlede derefter uden at gøre modstand op af den stige, der var rejst.

De fik rebet om halsen, stigen blev skubbet bort, nogle få konvulsive trækninger, og alt var forbi.

En italiensk soldat, der havde været en interesseret tilskuer, bemærkede, idet han smed sin cigaret:

”De er ganske sløve de hunde, det rørte dem ikke engang, da de skulle hænges.” Og tropperne drog bort under fanfarer.

Den næste morgen startede vi fra Argheila. Jeg havde fået et nyt dæk, vejen til Bengasi var udmærket, og seks timer efter at vi havde forladt Argheila, kørte vi ind i Bengasi, hovedstaden i Cyrenaica. Turen gennem den libyske ørken var endt.

Bengasi og Tripolis ligner hinanden. I dem begge finder man den store plads, der af italienerne er gjort til et under af modernisme. I dem begge er den arabiske bydel, medinaen, strengt afspærret fra den europæiske bydel. I dem begge finder man Mussolinis skyggehoved på alle mure, og i dem begge er der europæiske hoteller, der i retning af komfort og luksus knap nok finder sin lige i Europa.

Det kan ikke nægtes, at der i Bengasi er skabt civilisation. Hver eftermiddag klokken fire skratter orkestret i Albergo Italias palmehave, og på fortovsrestauranten sidder de elegantklædte italienere med fascistmærket i knaphullet og sribede benklæder, som det hører sig til for at være civiliseret.

Men størsteparten af publikummet på fortovsrestauranten er i modsætning til i Tripolis officerer.

Hvor man vender blikket hen, møder det officerer med lange, blanke støvler og alle de ordener på brystet, som det kan bære. Det blinker af sporer og skarptslebne sabler, travle abyssinske oppassere farer ud og ind mellem bordene med breve og telegrammer, deres sorte kinder stråler, deres øjne er én benovethed over al denne pragt, som de aldrig har set i det fjerne Erythrea.

Også på andre områder mærker man den civilisation, der er europæernes særkende, og som sejrtrængende sig ødelæggende frem over orientens kultur. Albergo Italia har naturligvis en bar.

Whiskyen strømmer i lange baner, de mest fantastisk farvede cocktails bæres af svedige italienske tjenere rundt til bordene. Dammers silkekjoler bruser, musikken spiller skiftevis amerikansk jazz og italienske operaer. To italieniserede arabere med endnu skarpere folder i benklæderne end selvste Bengasis herrer sidder også på fortovsrestauranten og betragter i dyb beundring udslagene af den europæiske overlegenhed.

Klokken var netop fire, da Tarbox, Mohammed og jeg kørte op foran Albergo Italia. Bilen lignede et vrag, den kunne knapt nok stønne sig frem mere, og den trængte til en ganske alvorlig reparation.

Dørene kunne ikke lukkes ordentligt mere, idet hele karosseriet havde forstrakt sig, køleren var så godt som lukket med cement, så det var et sandt vid under at den overhovedet kunne holde motoren blot nogenlunde afkølet, vandet kogte omtrent med det samme, når motoren var blevet sat igang.

Og selv var vi heller ikke for kønne. Vi havde endnu vore arabiske dragter på til stor forundring for alle italienerne, der lægger megen vægt på det udvortes, vort hår var fyldt med støv, sand og olie, og vi var røde i ansigterne af det brunrøde ørkensand, vi netop var kommet igennem.

Officererne fik monoklerne frem og betragtede os interesseret. Det voldte også visse vanskeligheder at få et værelse på albergoet, men efterhånden gik det, vi måtte have et lille pusterum ovenpå de frygtelige dage i ørkenen, inden vi atter tog afsted gennem Cyrenaicas bjerge.

Jeg skriver, at vi skulle tage afsted, det er ikke helt rigtigt, Tarbox havde givet op og ville så hurtigt som muligt til Europa for at få sin mave i orden, og i det øjeblik, vi kørte ind i Bengasi, var det egentlig kun aftalen, at jeg skulle køre videre alene, Mohammed var ikke rigtig klar over, om han ville blive hos sin onkel i Bengasi eller køre med mig til Ægypten.

Da vi havde taget bad, barberet os, klædt os om og sad på fortovsrestauranten og nød den følelse, man har, når man bliver ren, efter at man har fået tre ugers sand fjernet, kom Signor Bombardi. Signor Bombardi var venezianer, og han hører til de italienere, der ifølge hele sit naturel ikke kunne følge den militaristiske fascisme. Ikke at han var antifascist, han udtalte sig klogeligt aldrig om politik, men han var så blød i sindet som et barn. Når araberne skulle hænges, og det skete så godt som hver dag i Bengasi, og alle nationale italienere tog ud med fotografiapparater for at forevige forrædernes henrettelse, lukkede Bombardi sig inde, han kunne ikke forstå det, han var et unikum blandt italienerne i Bengasi, han havde den ganske latterlige og for romere upassende opfattelse, at araberne var mennesker, der havde et følelsesliv. Derfor ville han ikke se dem blive hængt. Da jeg en dag talte med ham derom, sagde han:

”Jeg er fra Venezia, østrigerne var under krigen lige ved at indtage byen, tænk hvis de havde gjort det og hængt alle os, der var imod dem.”

Signor Bombardi var en høj, tyk mand. Han kom hen til vort bord og gav sit kort.

Enrico Bombardi. Repræsentant for Chevrolet. Bengasi.

”Hvor kommer De fra?” spurgte han.

Jeg fortalte ham, at vi var kørt gennem den libyske ørken, og han var med det samme begejstret.

”Det er jo en storartet reklame for Chevrolet, tillader De ikke, at jeg reparerer vognen for Dem, jeg skal gøre det så billigt, det kan lade sig gøre. Må min chauffør køre den til garagen?”

Jeg gav tilladelsen, og hans chauffør kørte vognen, der efterhånden havde samlet en undrende skare omkring sig, til garagen, medens jeg måtte fortælle Bombardi om turen.

”Det er jo formidabelt,” sagde Bombardi, der talte et blandingsprog mellem italiensk og fransk.

”Det er aldrig gjort før. Jeg skal præsentere Dem for redaktøren af ”Cyrenaica”, bladet her i Bengasi, han vil være glad for at skrive noget derom.”

Tilfældet ville, at redaktøren netop i samme øjeblik kom til stede, og vi måtte endnu engang fortælle om den eventyrlige tur.

Det var blevet aften. Reaktionen efter ørkenturen kom nu. Vi var alle dødtrætte. Mohammed gik til sin onkel, og Tarbox og jeg gik til sengs.

Den næste morgen var vore navne på alle læber i Bengasi. ”Cyrenaica” omtalte ørkenturen med fede typer, og især den 12-årige Mohammed var blevet berømt. Han kom til mig på hotellet om morgenen dampende på en stor cigar.

”Jeg vil ikke med længere,” erklærede han.

”Hvorfor ikke?”

”Nej, jeg har fået en udmærket stilling her med 200 lire om måneden, og jeg kan bo hos min onkel, det vil jeg hellere.”

Der var ikke noget at gøre ved det, jeg tog afsked med Mohammed. Jeg så ham aldrig mere.

En time senere kom værten signor Malvicini op på mit værelse og meddelte mig, at der var en herre, der ville tale med mig neden under.

Jeg gik ned. I vestibulen stod der en lille, sortsmusket fyr. Da jeg kom hen til ham, sagde han på italiensk:

”De er den herre, der er kommet her igår aftes?”

”Ja.”

”De skal med til politichefen øjeblikkeligt!”

Jeg gik med til politistationen, en lille skummel bygning, og fik besked om at vente i forværelset. Her var samlet alle mulige mennesker. Tilslørede kvinder ventede med deres børn, de havde taget mad med, så det var åbenbart, at de formodede at skulle vente længe; jødiske handlende sad på bænken og halvsov.

Det trak ud. Da jeg havde ventet en halv time, blev jeg utålmodig og spurgte, hvor længe jeg endnu

skulle vente. Jeg fik besked om, at der var længe endnu, til min tur kom, og at politidirektøren var i guvernoratet, men man ventede ham snart tilbage.

Klokken blev 12, den blev et, jeg spurgte, om jeg måtte gå hjem at spise. Nej, det var der ikke tale om, jeg kunne have taget mad med, den lille opdager, der havde ført mig til politistationen, betragtede mig åbenbart som en meget farlig forbryder, fordi jeg ikke kunne tale italiensk, som man burde.

Klokken omtrent to kom politidirektøren, en lille uanselig mand, med en lang række ordener hen over brystet, han var fulgt af sin fuldmægtig, en sorthåret sicilianer, der skulle oversætte, hvad jeg sagde på fransk til politidirektøren, der ikke kunne tale andet end italiensk. Det viste sig, at tolken heller ikke kunne andet, og forhøret faldt meget vanskeligt.

”Hvor kommer De fra?” spurgte fuld­mægtigen strengt.

”Fra Tripolis.”

”De havde jo ikke nogen tilladelse til at køre igennem.”

Dette blev sagt på et så vanskeligt fransk-italiensk, at jeg ikke forstod det, og jeg bad fuld­mægtigen gentage.

Han dundrede i bordet, hans sorte øjne gnistrede. ”Det er Deres fejl at komme her uden at tale italiensk. Jeg sagde, at De ingen tilladelse havde.”

Jeg trak mit pas op af lommen og viste ham tilladelsen. Han læste den igennem og rakte den til politidirektøren.

Direktøren satte omhyggeligt brillerne på næsen og læste.

”Hm,” sagde han, trak på skuldrene og lagde passet på bordet.

”Hvorfor kom De ikke straks til politiet, da De ankom til Bengasi?”

”Jeg vidste ikke, at jeg skulle melde mig her.”

”Jeg forbyder Dem at køre videre.”

”Jeg har ikke tænkt på at køre videre uden tilladelse.”

”Ja nu holder vi øje med Dem. Af hvilken grund taler De arabisk?”

”Fordi jeg er interesseret i den arabiske kultur.”

”Kultur!” Han vrængede ordet. ”Araberne har ingen kultur. Se hvad vi har bygget op, se på Bengasi, det kan slet ikke interessere Dem at komme ind i landet.”

”Jeg vil gerne have tilladelse til at køre til Ægypten.”

”Den får De vanskeligt.”

”Er der da uro?”

Sicilianeren smilte blidt. ”Nej, alt er roligt, men der er ingen veje. Vi tør ikke tage ansvaret.”

”Jeg spørger guvernoratet om tilladelse.”

Fuld­mægtigen smilede atter. ”Men det er her, papirerne skal skrives. Nu ved De, at De ikke må køre videre.”

Alt blev oversat for direktøren, der nikkede bifaldende, og jeg tog afsked i fuld forståelse af, at Cyrenaica ville blive langt værre at komme igennem end Tripolitanien.

Da jeg kom tilbage til hotellet, spurgte jeg signor Malvicini, om han mente, der var nogen mulighed for at få et interview med guvernøren. Han trak på skuldrene. ”Det kan muligvis være, De kan få det, men general Graziani er meget vanskelig at tale med, han er soldat fra øverst til nederst, og han er meget brysk i sit væsen.”

”Hvorlænge har general Graziani været her?”

”Kun en måned. Der blev klaget i Rom over, at den forrige guvernør ikke nåede tilstrækkeligt gode resultater. Der var alt for meget, der gik i svang. Så blev general Graziani guvernør, det var ham, der ledede felttoget mod Fezzan og Murzuk. Han er meget hård, soldat fra først til sidst.”

Det lød jo ikke videre opmuntrende; jeg spiste og gik udenfor for at få mine sko pudsede, da middagen var forbi.

Bengasi har fire skopudsere. De har dannet en sammenslutning og ve en ny skopudser, der ville forsøge at tjene lidt, han ville blive slået ned med det samme. Det er også grunden til, at disse fire ældre skopudsere kan føre en forholdsvis luksuøs tilværelse, de kan tage de priser, de ønsker, og alle fire bærer de silkeburnus, medens de pudser sko. En af disse herrer lod sig omsider overtale til at pudse mine sko.

Da han havde pudset lidt, spurgte han:

”Du vil køre videre i bilen?”

”Ja helst,” svarede jeg ham. ”Jeg skal til Ægypten.”

”Lad være med at køre videre.”

”Hvorfor dog det?”

”Hele landet er i oprør. El Mahafdia skyder alle, der kommer forbi på landevejene, selv arabere.”

”Hvem er el Mahafdia?”

Han så sig forsigtigt omkring. ”Det er de oprørere, der står under shejk Amar Moktar. Der er mange tusinde. De behersker bjergene helt.”

”Har du set dem?”

Han rystede på hovedet. ”Nej, Allah bevare mig. Så levede jeg da ikke.”

”Er de nær ved Bengasi?”

”Ja, meget nær, i bjergene ved Merg eller Barce, som italienerne kalder det, 100 kilometer herfra, og i den sidste tid er de blevet helt vilde.”

”Hvorfor?”

”Alle de, som italienerne får fat på, bliver hængt eller skudt uden pardon, ja blot en araber har forbindelse med dem, bliver han henrettet. Du vil nok erfare nærmere derom.”

Klokken var blevet fire. Solen skinnede varmt fra den blå himmel, der næsten altid er over Bengasi. Da jeg havde fået skoene pudset, så jeg for første gang den dag Tarbox. Han hang lidt med hovedet. ”Jeg keder mig frygteligt,” sagde han. ”Tror du ikke, man kan få nogle engelske bøger her?” ”Her jo ikke et menneske, der taler engelsk, udover dig, og du er borte hele dagen.”

Vi fandt en lille boghandel ikke langt fra Albergo Italia. Indehaveren var en intelligent jøde. Tarbox og jeg gik ind og spurgte jøden, om han havde engelske bøger. Mærkeligt nok havde han nogle billige Tauchnitz udgaver, og medens Tarbox så dem igennem, sagde han til mig: ”Jeg læste artiklen om Dem i avisen. Det har været en streng tur?”

Det kunne jeg jo kun bekræfte.

”Der stod også, at De var gået over til Islam.”

Jeg blev lidt irriteret. ”Det er jeg snart blevet spurgt om tusinde gange.”

”Ja, ja, det var ikke derfor.” Den lille jøde så helt modfalden ud, ”men jeg er selv meget interesseret i Islam. Jeg har en arabisk ven, der er lærer her i Bengasi. Han er en meget stor filosof, han kender hele den islamitiske filosofi til bunds. Jeg kunne godt lide, at De skulle træffe ham.”

”Det ville jeg gerne. Kommer han her tit?”

”Ja, jeg er næsten sikker på, at han kommer her imorgen. Imorgen er det jo fredag, og han går i moskeen. Han plejer altid at komme herind om formiddagen.”

”Sig til ham, at jeg meget gerne vil træffe ham, dersom han kommer imorgen. Jeg vil komme klokken ti,” svarede jeg.

Tarbox havde fundet de bøger, han ville have, og vi gik tilbage til hotellet. Hele aftenen var Tarbox optaget af sin bog, medens jeg besluttede at gå lidt rundt i den arabiske bydel.

Bengasis medina er meget stor omtrent lige så stor som i Tripolis, det ene firkantede, hvidkalkede hus ligger ved siden af det andet, og i alle gader er der små arabiske cafeer, hvor man for et par øre får kaffe og vandpibe. Souken var ved at lukke. De handlende havde lukket deres boder med

skodder, kamelerne ude fra landet stod med lasten på ryggen parat til at tage afsted, kun cafeerne var åbne, og den monotone, arabiske grammofonmusik trængte ud fra dem alle.

Den café, jeg satte mig ind i, ejedes af en gammel araber ved navn Abdallah. Her var allerede fuldt hus. Gæsterne spillede dam, drak kaffe, røg vandpibe og hørte på musikken, som Abdallah egenhændigt passede. Da jeg kom ind, vendte alle øjne sig mod mig.

"Moslem," hørte jeg dem hviske rundt omkring mig.

Det var ikke så underligt, at det vakte opsigt, at jeg satte mig ind i en arabisk café. Jeg var i europæisk tøj, og italienerne kommer her aldrig, de regner det for at være under deres værdighed. Jeg bestilte min kaffe og en vandpibe, og da jeg havde siddet et øjeblik, kom der en mand hen til mit bord.

"Det er Dem, der er kørt igennem ørkenen i bil?" spurgte han under hele cafeens udelte interesse. Han spurgte på arabisk, og jeg svarede på arabisk, men pludselig slog han over i engelsk.

"Mit navn er el Greco, og jeg er englænder," forklarede han.

"Englænder," jeg forbavset.

"Ja, jeg er fra Malta," svarede han.

Jeg nikkede. Et øjeblik efter spurgte han atter:

"De vil køre igennem til Ægypten?"

Igen nikkede jeg.

"Det kunne være, jeg kunne give Dem værdifulde oplysninger. Jeg har været her i over tyve år."

"Fra før italienerne kom?"

"Ja tre år før. Italienerne besatte Bengasi i 1912 samtidigt med, at de besatte Tripolis. Jeg kan huske da tyrkerne var her."

"Er det så slemt inde i bjergene, som der bliver sagt?"

"Ja, det er meget slemt. Krigen har aldrig været så hård, som den er nu."

"Der er altså virkelig krig?"

Han smilede spodsk. "Ja, De kan tro, her er krig. Den har med et års fred været i omtrent 18 år. Det er bjergbefolkningen, der kæmper for uafhængigheden. Men mange chancer har de jo ikke."

"Hvorfor var der et års fred?"

"Fordi her for nogle år siden var en guvernør, der var meget fornuftig. Han gav araberne suveræniteten i deres eget land, men krævede visse koncessioner for italienerne. Den fornuftige guvernør kom bort. Landet skulle tages. Man forsøgte at lokke Ahmar Moktar til Bengasi, hvor han så var blevet fængslet, men det lykkedes ikke. Ahmar Moktar var for klog, han holdt sig til sine bjerge, der kunne man ikke tage ham."

"Men hvorfor ville man tage ham tilfange, når der var fred?"

"Freden var kun et skalkeskjul for videre erobring. Cyrenaica er for frugtbart til, at det kan overlades araberne, finder italienerne; og man mente, at hvis man havde Ahmar Moktar under lås og slå, kunne man lettere knække bjergbefolkningen."

"Og nu?"

"Ja nu kæmper man vildere end nogensinde. Især efter at general Graziani er kommet hertil, han giver ingen pardon. Alle fanger bliver hængt eller skudt, og blot den civile befolkning viser den mindste smule sympati for oprørerne, som de kaldes, bliver den også straffet. Det er forfærdeligt, hvad der foregår her."

"Det ved Europa intet om?"

"Hvordan skulle man vide det? Alle telegrammer, der går ud herfra, er censurerede. Og regeringen her passer på, at ingen får noget at se."

"Men hvordan kan det være, at det er så slemt her. I Tripolis lader det til at være meget godt?"

"De døde taler ikke. De beduiner, der har kæmpet i ørkenen i Tripolis, er forlængst døde eller flygtede. Og bybefolkningen er meget mere materielt indstillet end landbefolkningen, der forsvare

sine idealer til sidste bloddråbe. Jeg kender ikke Deres land, men tænk Dem engang, at det blev besat af en vildfremmed race, der behandlede indbyggerne som dyr og skød enhver, der satte sig til modværge. Ville De ikke reagere overfor det?"

"Naturligvis."

"Nå ja. Det samme er tilfældet her. Befolkningen kæmper nu fortvivlet for sit land, dog ikke med meget håb, hvad kan den stille op mod giftgas eller maskingeværer. Og det kalder man civilisationens fremtrængen. Å, det er en skændsel at se på."

El Greco drak sin kaffe, så fortsatte han.

Det er muligt, at De får lov til at køre videre gennem bjergene. Men der vil blive passet på Dem, kan De være sikker på, når jeg tager derind, er jeg omgivet af spioner på alle sider. Men jeg er engelsk borger, så man kan intet gøre mig. I Merg vil De forresten træffe en meget sympatisk italiensk officer, han er kommandant over bjergdistriktet, hvis det stod til ham, var der fred imorgen. Han er retfærdig. Han gør ikke forskel på en italiener eller en araber, men behandler alle som mennesker, selv bjergbefolkningen holder af ham og ønsker ikke at gøre ham noget ondt. Men han er jo kun en eneste mod så mange."

"Jamen hvorfor fører italienerne dog ikke en mere menneskelig politik?"

"De er blevet fuldkommen forrykte, efter at de har fået fascismen. Egentlig er de meget rare mennesker, men nu tror de, at de er jordens salt. De er fjendtlige mod alt og alle, der ikke er italiensk. De føler sig som Roms arvtagere. Enhver grøn officersdreng taler allerede om den krig, der snart skal føres mod Frankrig. Som om der ikke havde været krig nok i Europa."

"Men fascismen har dog bragt orden i mange ting i Italien?"

"Ja måske i det indre. Jeg kender det så lidt. Her er det idet mindste forfærdeligt. For tiden finder her mange henrettelser sted om dagen. Og det er latterlige bagateller, folk henrettes for."

El Greco sukede. "Og her kunne være så godt. Befolkningen her er udmærket, nøjsom og arbejdsom, men jeg forsikrer Dem, at den er blevet tirket, så det er intet under, at her er som nu."

Der var ingen, der havde forstået, hvad vi talte om. Jeg forsøgte at tale med nogen af de tilstedeværende bengasibeboere, men alle påstod de, at her aldrig havde været så godt som nu.

Ingen turde udtale sig om forholdene i Cyrenaica.

Det var sent, da jeg nåede tilbage til hotellet.

Den næste formiddag traf jeg læreren Ahmet Ali i boghandelen. Han var en ganske ung mand med et blegt ansigt, han var ikke moderniseret som enkelte af Bengasis unge arabere, han gik i den gammeldags burnus. Han hilste venligt på mig og udtrykte sin glæde over, at jeg var moslem.

Den jødiske boghandler havde en del arabiske værker, Ahmet Ali tog et af dem ned og spurgte:

"Kender du sufismen?"

"Ikke meget," svarede jeg.

"Så burde du lære den at kende, først den kan rigtigt få dig til at fatte, hvad der sker her, eller den udvikling; Islam har taget. Her er en bog af ægypteren Omar Ibn al Farid, der levede for seks hundrede år siden, det er noget af den mest vidunderlige digtning, Islam ejer." Ahmet Ali åbnede bogen og læste op:

O Allah,
i prøvelsens time forskønnede du den,
og du gav den fri rådighed over mig,
så den blev til en pryde.

Thi når mennesket jager efter din skønhed,
går dets sjæl glad i døden fra det yppigste liv.

Kærligheden til dig vindes ikke af ånden,
der har fundet hvile,
hengivelsen i din ånd vindes ikke af sjælen,
der elsker det bekvemme liv.

Jeg tilhører ingen bekendelse,
der fører bort fra min bekendelse af kærligheden til dig,
hvis jeg veg fra den,
ville det være at bryde med min religion.

Ahmet Ali lagde bogen. "Det digt udtrykker rigtig godt sufismen, sufismen er den højeste form for Islam. Den tilstræber, at sjælen går fuldstændigt op i guddommen, bliver et med den."

"Hvordan?"

"Hvis et menneske fordyber sig helt i sin egen underbevidsthed og samtidig ophører at være slave af alle materielle foreteelser, hvis han stadig har tanken henvendt på den almægtige Allah, vil der en dag ske det, at han vil smage en dråbe af Guds kærligheds bæger. Fra det øjeblik vil han aldrig mere kunne glemme Gud, alle legemlige nydelser, alt der stammer fra den materielle verden, vil være ham småt og ligegyldigt. Han vil være på det første stadium af en sufis udvikling. Hvis han var kristen, ville han finde den ene og mægtige Gud i treenigheden, hvis han var afgudsdyrker, ville han ane Gud bag stenen han tilbad."

Alim Ali tog atter bogen og læste:

Og sikkert kastes der glans over en moskees bedenische ved Koranen,
men lige så sikkert blev ingen kirke vanæret af evangeliet.

Og bøgerne som Moses bragte sit folk,
ved dem samtaler rabbinderne hver nat med Gud.

Hvis en from kaster sig for stenene i et afgudstempel,
da er der, for den der forstår, kun liden grund til fanatisme.

For det kan hænde, at han bag stenen
i virkeligheden aner den almægtige Allah.

Fra Allah har advarslerne nået, hvem de søgte
og ved Allah blev undskyldningerne kendt gyldige i alle religioner.

Her afbrød jeg læsningen. "Men sufierne mener dog også, at Islam er den rigtige religion." Ahmet Ali smilede. "For i alle religioner findes Islam, og ved at følge Islams regler, når man nemmest til at ane Allahs vælde, Islam, ved du, betyder Guds vej. I alle andre religioner er der dogmer, i Islam er der kun et eneste, du skal tro på den ene, udelelige Gud og på koranen, der er rettesnoeren for at nå denne Gud."

"Jeg har selv mærket, hvor værdifuldt det var at følge Islams forskrifter, siden jeg er begyndt at følge dem, har jeg følt en glæde og lykke ved livet, som jeg ikke har følt før. Jeg kan atter se, at naturen er smuk, jeg kan atter høre det skønne i musikken, det kunne jeg ikke, før jeg antog Islam, da jeg ingen religion havde," sagde jeg.

"Det er netop forskellen på kristendommen og Islam," svarede Ahmet Ali, "selvfølgelig gives der indenfor kristendommen mennesker, der er langt bedre, og langt bedre følger Guds vej end mange moslem, men kristendommen lægger vægten på tro og frelse, begreber vi næppe kender, og glemmer gerningerne, det eneste i verden, der åbner øjet for Gud."

Han gjorde en lille pause.

"Al Ghasali, en persisk sufi, fortæller, at profeten Jesus en dag kom forbi nogle mennesker, der sad

på en grøftkant. De så magre og elendige ud, og Jesus spurgte dem: "Hvad er der med jer?" Da svarede de: "Frygten for helvede har gjort os således." Så sagde Jesus: "I har fortjent, at Allah befrier jer for denne frygt."

Lidt senere kom han atter forbi nogle mennesker, der så mere magre og elendige ud, og da han også spurgte dem, svarede de: "Længslen efter paradiset har ladet os blive sådan." Jesus sagde: "I har fortjent, at Allah opfylder jeres længsel." Lidt efter kom han forbi nogle mennesker, der så endnu mere afmagrede ud, men deres ansigter strålede som solen. Da spurgte Jesus også dem, og de svarede: "O, Guds ånd, vi har set Gud, og det har fået os til at glemme alt andet." Og Jesus sagde: "I er de, der på den yderste dag vil være nær Guds ansigt, I er de, i hvem den almægtige har fundet velbehag."

Den lille legende udtrykker netop forskellen på mennesker, der af frygt for sin samvittighed eller af længsel efter paradiset følger sin religion, endnu højere står sufien, for han drives kun af et eneste, af kærligheden til Gud, som den er udtrykt i skønheden, i musikken i den højeste etik, i al guddommelig kunst. Sufien har set alt dette, der kun er en ganske svag afglans af Gud, og deraf glemmer han alt andet."

Ahmet Ali så på sit ur, så sagde han: Klokken er snart halvtolv, det er på tide at gå i moskeen. Men jeg sagde dig alt dette, for at du skal kunne forstå Cyrenaica. Hvert eneste af de mennesker, der kæmper i bjergene, er betaget af den tanke. Hvert eneste menneske, hvor pjaltet og enfoldigt det end kan se ud, følger Islam og sufismens grundsætninger. Det er derfor, de kæmper, som de gør."

"Hvem har lært dem sufismen?"

"Sidi Ahmet Senoussi. Gå nu med til moskeen, så skal jeg fortælle dig nærmere om ham."

Vi gik. Moskeen lå temmelig langt borte ved indgangen til souken, og medens vi gik derhen, fortalte Ahmet Ali:

"Sidi Ahmet Senoussi blev født i Mostagenem for omtrent 200 år siden. Han blev allerede som ung stærkt religiøs grebet og forargedes især over den degeneration, Islam var undergået i Nordafrika, og som vi desværre også ser mange steder den dag idag. Han så, hvordan man tilbad marabuer som helgener, skønt al menneskedyrkelse af profeten selv udtrykkelig er forbudt, han så, hvordan de islamitiske bønner, der skal fremsiges fem gange om dagen, kun var blevet en plapren med læberne uden mening, og hvordan befolkningen mente, at når denne fremplapren var overstået, havde den gjort sin pligt.

Da han var midaldrende, drog han til Mekka, og her traf han sammen med Sidi Ahmet Idriss, en af Marokkos største sufier. Sidi Ahmet Idriss påvirkede Senoussi stærkt, og Senoussi begav sig på den pilgrimsvandring, der skulle blive så betydningsfuld for hele Islams udvikling i Nordafrika. Han lærte, at en bøn ikke må fremsiges, uden at den bliver fulgt, at man skal leve sit liv i overensstemmelse med det, profeterne prædikede, og man vil da nå en lykketilstand, der kan sammenlignes med paradiset her på jorden. Ved at man lever i overensstemmelse med religionen, vokser gudsbilledet i hjertet. Over alt fik han tilhængere, men især blandt bjergbefolkningen i Cyrenaica og i oasen Cufra."

"Ja den har jeg hørt om."

"Den ligger i det sydlige Cyrenaica. Den er en oase midt inde i ørkenen. Her og i Cyrenaica blev han konge, og hans slægt har siden da hersket over både Cyrenaica og Cufra. Nu har italienerne fordrevet senoussierne, der egentlig burde herske over Cyrenaica, Sidi Idriss lever som landflygtig i Aleksandria."

Vi var nået til Moskeen. Der var netop blevet råbt til bøn, da vi gik ind, og moskeen var fyldt med mennesker. Da bønningen var endt, gik enhver til sit. Jeg gik til hotellet, hvor signor Malvicini modtog mig. "Der er kommet en anvisning til Dem," sagde han.

Jeg så på anvisningen. Den var fra Danmark og på 1000 lire, og jeg gik straks på postkontoret for at hæve pengene.

En postembedsmand, der sikkert ligesom politifuldmægtigen var sicilianer, stod bag skranken. Jeg rakte ham anvisningen. ”Han vendte og drejede den. ”Jeg må se Deres pas,” erklærede han så. Jeg gav ham mit pas, og han bladede det igennem. Han så mit billede, han så mit navn og alt, der var nødvendigt, men da han kom til formularerne over stilling o.s.v., der som bekendt på danske pas er skrevet på dansk, fransk, tysk og engelsk, rystede han på hovedet.

”Jeg kan ikke udbetale Dem pengene,” erklærede han kategorisk. ”Hvorfor dog ikke?” spurgte jeg forbløffet.

”Deres pas er ikke reglementeret.”

”Hvad vil det sige?”

”Der er ingen tekst på italiensk, og dette er et officielt italiensk postkontor. De må få oversat teksten på italiensk, så jeg kan læse den, før får De ingen penge.” Den fascistiske embedsmand trak hovedet tilbage, men det blev mig for meget.

”Vil De blot udbetale mig pengene, det er mine penge, og mit pas er udfyldt i overensstemmelse med de internationale forskrifter,” sagde jeg rasende.

Den bureaukratiske embedsmand rystede på hovedet.

”Pas på Deres tunge, dette er Italien, at De ved det.”

”Det er jeg tilstrækkelig klar over, jeg protesterer mod den behandling, De giver mig.”

”Hvis De ikke tier stille, går jeg til politiet,” sagde postembedsmanden så rød i ansigtet, han kunne blive under den gullige hud.

”Udmærket, så går vi sammen.” Og begge gik vi til den uanseelige politistation.

Da opdageren så os komme anstigende begge røde i hovederne af ophidselse, gik der et jag af fryd igennem ham. Han havde haft et alvorligt horn i siden på mig, siden jeg havde talt fransk til ham, og han ønskede sikkert intet hellere end at få lov til at sætte mig ind.

Jeg leverede mit kort ind til politifuldmægtigen, der et øjeblik efter lod meddele, at vi kunne komme ind.

Postmanden gjorde rede for sagen med fægtende arme, hvordan denne fremmede havde sine papirer i uorden og kom anstigende med et identitetspapir, der var ugyldigt, da der ikke var et ord på italiensk deri. Han følte sig overbevist om, at jeg var en farlig forbryder, der ville tilegne mig 1000 frs. af det offentliges kasse.

Den sicilianske fuldmægtig lod sine sorte øjne hvile gennemborende på mig. ”Må jeg se Deres pas?” spurgte han.

Jeg gav ham mit pas.

Han bladede det igennem. Så sagde han til postmanden. ”Ja, jeg kan jo ikke garantere for, at han ikke har skrevet det selv.”

Postmanden smilede triumferende, opdageren stak hovedet frem parat til at gribe ind.

Ude af mig selv af vrede greb jeg mit visitkort, der lå på bordet, og rev det i stykker.

”Hvad er det De gør,” råbte fuldmægtigen.

”De skal ikke have mit visitkort, De har insinueret, at jeg har skrevet passet selv.”

Fuldmægtigen blev hvid af raseri. ”De er arresteret,” hvæsende han, han trykkede heftigt på en knap i bordet. Opdageren kom ind.

”Bevogt ham,” sagde fuldmægtigen strengt.

Opdageren trak mig ud, og jeg blev anbragt i et sideværelse. Jeg fik ikke lov til at sidde ned, og da jeg ville tænde en cigaret, blev det nægtet mig; jeg var arrestant.

To timer efter kom politimesteren. Jeg blev kaldt ind, fuldmægtigen fulgte med og forklarede under store armbevægelser sagen.

Politidirektøren bakkede på sin cigar, strøg asken af, rystede på hovedet og sagde: ”Ja det er jo en meget alvorlig historie.”

”Jamen der blev insinueret, at jeg havde skrevet mit pas selv.”

Politimesteren strakte hånden frem. ”Stille, alle papirer her skal være skrevet på italiensk.” Han gjorde en kunstpause. ”Men måske kunne De ikke vide det, og det er den eneste undskyldning, jeg kan finde for Deres opførsel, havde De været italiener, var De kommet i fængsel for at have fornærmet en statsembedsmand, men da De er fremmed, vil jeg se gennem fingre dermed. Jeg håber, De føler Dem taknemlig.”

Jeg tav klogeligt.

Han kaldte opdageren ind. ”Gå med denne signor til posthuset og sig fra mig, at pengene godt kan udbetales.”

Og med denne overraskende bemærkning endte sagen, opdageren skulede, medens vi gik til posthuset, og jeg følte det virkeligt, som om det var en særlig nåde, at jeg fik lov til at få mine egne penge.

Signor Malvicini rystede på hovedet, da han hørte historien. ”Ja det er ikke første gang,” sagde han, ”men nu har De fået dem på nakken, De gør bedst i at tage Dem iagt.”

Tarbox havde passet sig selv under alle disse besværligheder, han havde også nok at gøre med den lettere dysenteri, han havde pådraget sig. Vi havde aftalt, at han foreløbig skulle blive i Bengasi, til han følte sig raskere, så ville vi tage den endelige bestemmelse.

Lørdag morgen udkom den fascistiske avis ”Cyrenaica” med sort rand og med hele forsiden fyldt med et billede af en mavesvær geistlig. Efter at fascismen og paven har sluttet fred, er de to åndsmagter blevet overordentlig gode venner. Det ytrer sig på alle områder, enhver fascist med respekt for sig selv skal være katolik. En ung italiener, der blev betaget af Islam, som man finder den i Cyrenaica, blev omgående eksporteret til Italien. Religionsfriheden er ophørt at eksistere. Og især viste det sig i dette lørdagsnummer af ”Cyrenaica”. Bengasis biskop var død den samme nat, og hans nekrolog fyldte spalte efter spalte. Som overskrift på nummeret stod der ”Hele Cyrenaicas befolkning sørger”.

Jeg gik min sædvanlige morgentur. Alle cafeer var lukkede, og på alle døre var der klæbet store plakater med et kors og indskriften: ”Dolore Cittadini”. Jeg traf Abdallah, der ejede cafeen, jeg havde besøgt nogle aftener i forvejen, og spurgte ham, hvad det betød. Han trak på skuldrene. ”Det er ordre fra politiet, alt skal lukke, og alle skal vi klistre plakaten på dørene.”

Og på alle døre i den hele by prangede den sorthvide plakat med korset og indskriften om borgernes tunge sorg:

Bengasi var en katolsk og en sørgende by.

V CUFRA, -- SAHARAS HEMMELIGHED

Da jeg kom tilbage til "Albergo Italia", var det spisetid. Jeg satte mig hen til mit bord, hvor Tarbox allerede var ved at spise. Signor Malvicini kom hen til mig og pegede over mod et andet bord, hvor et par officerer var ved at spise frokost. "Den lille, tykke officer derhenne er kaptajn Aldro Fornari, ham skulle De se at komme til at tale med. Han kunne sikkert fortælle Dem meget interessant, han har været fange i Cufra, hvor der aldrig har været europæere."

"Jeg synes ikke, jeg har set ham før i Bengasi," bemærkede jeg.

"Nej, han har også station i Merg."

"Jeg har hørt, at der skal være en udmærket kommandant der."

"Ja, ja Diodiece. Ham holder alle meget af."

Malvicini forsvandt, og jeg fik lejlighed til at betragte Fornari.

Han var en lille, glatbarberet italiensk officer med et rundt fuldmåneansigt. Han snakkede og lo uafbrudt, som var han det mest sorgløse menneske i verden, og medens han snakkede, puttede han med forbløffende fingerfærdighed den lange marcaroni i munden.

Da han var færdig med at spise, gik jeg hen til ham, præsenterede mig og spurgte, om han ikke ville fortælle mig om sine oplevelser i Cufra. Det var han mere end villig til, og vi satte os ud på terrassen ved en kop kaffe.

"Signor Malvicini fortalte mig, at De har været taget tilfange af araberne i Cufra."

"Ja," lo han og viste i et smil alle de hvide tænder. "Det er heldigvis forbi nu. Og jeg håber, at jeg aldrig mere må opleve måneder som disse fire. Det var mit arabiske, der reddede mig. Men morsomt var det ikke i månedsvis at leve af halvsur kamelmælk og dadler. De forstår sikkert godt, at jeg tager for mig af retterne nu."

"Hvor ligger Cufra?"

Fornari bad om et stykke papir, tog en blyant frem og tegnede en skitse: "Cufra ligger omtrent 1000

kilometer syd for Bengasi og 500 kilometer vest for el Kharga i Ægypten. Vi har længe vidst i den italienske generalstab, at denne oase var sædet for alle uroligheder i Cyrenaica. Jeg har ligesom min foresatte, kommandant Diodice, altid været stemt for, at vi skulle søge at nå til en forståelse med araberne, og kunne vi på en eller anden måde nå til forståelse med emiren i Cufra, Mohammed Senoussi, ville ganske overordentligt meget være vundet.”

Her afbrød jeg Fornari: ”Men Mohammed Senoussi, hvem er det? Jeg har fået at vide, at det er Sidi Idriss Senoussi, der lever i Aleksandria, der leder hele kampagnen.”

”Det er det også,” svarede Fornari, ”men Mohammed Senoussi var en art stedfortræder for Sidi Idriss i Cufra. Der er to slægtslinier, den hvide til hvilken Sidi Idriss hører, og den sorte, der stammer fra en af Senoussiernes forbindelse med en negerlavinde, og til denne hører Mohammed Senoussi. Mohammed Senoussi havde altid været gunstigere stemt mod italienerne end Sidi Idriss, der forlanger fuld autonomi for araberne, derfor henvendte vi os naturligvis til Mohammed.”

”Vidste Sidi Idriss noget om det?”

”Det gjorde han ikke til at begynde med. Og det var først, da han fik det at vide, at vanskelighederne begyndte. Det var mig, der var udset til at lede ekspeditionen til Cufra. Men foretagendet syntes ikke let gennemførligt. I 200 kilometers afstand fra oasen begynder et mægtigt sandbælte bestående af meget løst flyvesand, der nu og da ophober sig til veritable bjerge. Dette flyvesandbælte er absolut uigennemtrængeligt for automobiler, ja selv for dromedarer kan det knibe at komme igennem. Karavanevejen til Cufra er i højere grad end nogen anden fyldt med blegede ben.

Der har aldrig været nogen europæisk mand i Cufra, men mærkeligt nok en kvinde, Rosita Forbes. Ganske vist så hun ikke meget af byen, idet hun kun var der én nat, befolkningen frygtede, at hun var en forløber for europæiske efterstræbelser og truede med at dræbe hende, der som hun ikke hurtigst muligt fortrak, så hun måtte skyndsomst tage tilbage til Ægypten, hvorfra hun var kommet. Lejligheden for mig til at komme i forbindelse med Mohammed Senoussi kom på en ganske uventet måde. En af emirens sønner blev meget syg, og det var ganske klart for alle, at kun hurtig lægehjælp kunne redde ham. Emiren bad derfor uofficielt om at få en læge fra Cufra, idet man så samtidigt kunne forhandle om en overenskomst. Regeringen i Cyrenaica, det var kort før general Graziani kom hertil, besluttede ikke at lade denne lejlighed gå ubenyttet hen, og der blev sendt en hel ekspedition af sted, bestående af en læge, en radiotelegrafist og mig, der talte arabisk som politisk officer.

Det var sidst i december 1928, da vi drog afsted på dromedarryg, og vi var ualmindeligt godt udrustede. Vi startede fra Bengasi, og det var meningen, at vi alene skulle drage til den yderste italienske militærpost mod syd, den ligger i en afstand af 200 kilometer fra Bengasi; og her skulle vi så afvente en karavane, som emiren ville sende fra Cufra til denne militærpost. Da vi havde ventet nogle dage, kom karavanen, Mohammed Senoussi i egen person var med, og han var ledsaget af sine to sønner, hvorfra den ene var den dreng, der var syg. Han kom øjeblikkelig under behandling. Så drog vi afsted. Stadig på dromedarryg og med mægtig oppakning. Naturligvis var det kun ganske små dagsmarcher, vi kunne foretage. Jordbunden var ikke god, selv for kameler, og langt værre blev det, da vi kom til de store sandbanker. Her var det ofte så slemt, at kamelerne nægtede at gå videre, de ville vende, og kun piskeslag til blodet drev fik dem til at stride sig yderligere fremad i det bløde sand.

Fornari tog et par drag af sin cigaret, hans øjne blev fjerne, som om han atter så den uendelige ørken for sig, så fortsatte han:

”Dromedaren er dog igrunden et mærkeligt dyr. Den har de skarpeste sanser, jeg har observeret hos noget levende væsen, og araberne, der rider på den, behøver næsten ikke være på vagt. Dromedaren skal nok besørge det hele. Når det trækker op til den frygtede sandstorm, mærker dyret det mange timer i forvejen, den bliver urolig og begynder at snøfte nervøst på en ganske bestemt måde med de

store næsebor vidt opspilede. Dromedaren har ligeledes et overordentligt skarpt syn. Når den får øje på noget i horisonten, og det sker længe før menneskeøjet kan opdage noget, mimrer den på den mest komiske måde med munden og rejser ørerne, så ved man altid, at der er noget galt.”

”Hvor længe kan dromedarer undvære vand?” spurgte jeg.

”Sikkert over en uge. Nå, jeg må videre med den egentlige fortælling. Vi havde mange og frygtelige sandstorme undervejs, men det gik dog stadigt fremad, og efter at vi var draget afsted i tre uger, kom vi til det alvorligste stykke af ørkenen, den store sandbarriere, der strækker sig som en mur mellem den nordlige ørken og Cufra. Her hændte den begivenhed, der med et slag lod alle vore lyse drømme blive til intet.

Vi havde kæmpet os møjsommeligt frem gennem de kæmpehøje sanddynger et par døgn. Vi havde kun sparsomt med vand, kamelerne skulle jo også have en smule at drikke, da dromedarerne en eftermiddag begyndte at blive urolige. De anede eller så måske noget ude i horisonten, som vi endnu ikke kunne få øje på. Vi ventede spændt, men egentlig ikke angste for hvad der ville komme; vi havde jo emiren og hans sønner med. En halv time efter at vi havde mærket dyrenes uro, dukkede en stor skare kamelryttere op i horisonten. I spidsen red føreren, som bar et flag. Vi talte omtrent hundrede ryttere, og da det var åbenbart, at de kom sydfra, mente emiren, at det var tropper fra Cufra, der var kommet for at byde os velkommen.

Men vi blev snart overbevist om, at det egentlig ikke var velkommen, de ville byde os. For aldrig så snart var de kommet nærmere, før de dannede halvcirkel, lagde geværene an og opfordrede os til at overgive os.

Meningen dermed var tydelig nok, om at sætte sig til modværge kunne der naturligvis ikke være tale, og et kvarter efter var emiren og hans sønner fanger i deres telte med en vagtpost foran, medens vi lå bastede og bundne på sandet.

Vi erfarede hurtigt, at der var udbrudt revolution i Cufra. Man var meget utilfreds med, at Mohammed Senoussi ville forhandle med italienerne, uden at det virkelige overhoved for familien Sidi Idriss vidste noget derom, og da man fik at vide, at der var italienske officerer på vej til Cufra, besluttede man at afsætte Sidi Mohammed og foreløbig udråde en republik.

Måske kunne det hele have været undgået, dersom emiren ikke selv var draget os i møde. Men netop det, at han i flere måneder var borte fra oasen, gav agitationen mod ham vind i sejlene, og resultatet var det overfald, der fandt sted på vor karavane.

Nogle timer efter, at vi var blevet taget til fange, blev vi ført til et telt for at blive underkastet forhør. Emiren var stadig i sit telt, ham så vi ikke mere før i Cufra.

Forhøret var ganske kort, vi blev spurgt, om det var vor hensigt at forberede en italiensk militærinvention i Cufra, og da vi benægtede det, ville man have at vide, hvor mange penge vi havde på os. Jeg svarede, da jeg var den eneste, der talte arabisk, at vi ikke havde flere, end dem, man allerede havde taget fra os. Men ingen ville tro det. Man blev ved med at krydsforhøre os, og alle var ganske overbevist om, at vi havde gemt en større pengesum et eller andet sted. Vi kunne jo kun nægte det. Omsider blev dommen afsagt, den lød på skydning og skulle eksekveres med det samme.

Vi blev ført ud i ørkenen i nogen afstand fra teltene og fik ordre til, at vi skulle grave vore egne grave i sandet. Da det var overstået, blev vi stillet i række, en afdeling soldater stillede sig op, lagde geværene an, anføreren hævede armen, vi ventede skuddet, da føreren begyndte at tale til os:

”Fortæl så hvor de penge er,” sagde han.

Jeg svarede ham, at vi ingen havde, hvis vi havde haft nogle, ville vi sige det, vore liv var os dog mere værd end en ussel sum penge. Eksekutionen blev derefter udsat, vi skulle atter i forhør, når vi kom til Cufra.

En rædselsfuld vandring over to hundrede kilometer sand fulgte.

Vi fik ikke lov til at ride, men måtte løbe så hurtigt vi kunne ved siden som så mange lande i Nordafrika er blevet solgt til frankerne, og derfor af dromedarerne. Løb vi ikke hurtigt nok, skulle vi nok få det at føle. Da lægen beklagede sig, sagde føreren: ”Synes I ikke, I har fortjent en skæbne, der er meget værre end denne. Min broder blev hængt af jeres tropper.”

På denne tur fik vi overhovedet ikke andet at spise end dadler, fordi beduinerne selv ikke havde anden proviant med; de var ikke appetitlige, klumpede sammen, som de var, men vi blev hurtigt så sultne, at også de gled ned. Den ene dag kædede sig til den anden, og fjorten dage efter at vi var blevet taget til fange, fik vi Cufra i sigte.

Oasen lignede mest af alt en ø i det mægtige sandhav, og den er næsten også lige så afskåret fra omverdenen som en ø i verdenshavet. Mod sydvest ligger Tibestbjergene, der, såvidt jeg har erfaret, er beboede, men hvor der aldrig har været europæere, og mod øst tager det en måned at nå til Ægypten, mod syd er det nærmeste land fransk Sudan, som det også tager umådelig lang tid at nå til.

Modtagelsen i Cufra var ikke morsom. Beduinerne havde været slemme ved os, men den modtagelse, vi fik af kvinderne og børnene i oasen, var næsten værre. De havde aldrig set europæere før, de betragtede os som en art skadelige dyr, og yor europæiske klædedragt vakte megen morskab. De spyttede på os og kastede sten og jord i hovederne på os, og flere gange var vi bogstavelig talt angst for, at de ville rive øjnene ud af hovederne på os.

Mærkeligt nok slap vi igennem denne skærsild, og vi blev anbragt i et solidt stenhus, hvorfra det ville være umuligt at tænke på flugt.

Dagen efter kom vi i forhør. Det foregik i et stort hus, og alle familieoverhovederne var tilstede. Vi blev holdt i baggrunden, mens den tidligere emir kom for.

Det var Cufras kaid (dommer), der forhørte, og han erklærede straks, at hele befolkningen var enig om, at emiren ville sælge landet til de kristne italienere, og at han derved havde krænket en af Islams hellige love.

Emiren benægtede dette, han ville kun have en læge til Cufra.

”Nej,” sagde kaiden, ”det tror vi ikke, du ville sælge oasen, ligesom så mange lande i Nordafrika er blevet solgt til frankerne, og derfor kan du ikke være vor emir mere. Vi vil ikke gøre dig noget ondt for din bedstefader Sidi Ahmed Senoussis (fred være med hans navn) skyld, men du må tage bort fra Cufra, inden der er gået en uge.”

Og derved blev det. Den tidligere emir bøjede sig for afgørelsen og forberedte sin afrejse.

Vi kom kun i et ganske kort forhør, og den første uge fik vi hver aften fortalt, at vi skulle skydes om morgenen ved solopgang. Alle forberedelser blev truffet, men hver morgen blev henrettelsen af ubekendte grunde udsat til næste dag.

Dagen igennem blev vi fremvist overalt, omtrent som man fremviser vilde dyr på et marked. Alle kunne få lov til at gå hen til os og føle på vort tøj, mærke vor hud, om vi nu også var rigtige mennesker. Selv kvinderne betragtede os utilslørede, som kristne regnede de os ikke for rigtige mænd, som man burde skjule ansigterne for.

Efter den første uges pinsler fik vi mere ro. Den tidligere emir tog bort til Sudan, hvor han, efter hvad det senere er blevet mig fortalt, blev fængslet af franskmændene, som han engang havde ført krig imod.

Man diskuterede stærkt vor videre skæbne i hele oasen. Et meget stort parti var stemt for, at vi skulle dræbes, for hvor mange arabere havde italienerne ikke dræbt? Andre foreslog, at vi skulle sælges som slaver i Cufra, hvor der hver torsdag er et stort slavemarked. Den, der købte os, kunne så eventuelt videresælge os til Sudan, hvor slaveriet flourer den dag idag. Naturligvis ønskede vi, at de sidste måtte sejre, kunne vi komme til Sudan, var vi reddede. Endelig var der nogle, der søgte at påvirke os til at gå over til Islam, dermed ville alle forfølgelser bortfalde, og vi kunne som frie

forblive i Cufra. I praksis var vi ikke andet end slaver. Vi blev sat til at udføre det groveste arbejde. Vi fik rigelig mad, men som alle andre kun dadler og kamelmælk. Engang imellem fik vi lidt fårekød, men aldrig brød, det kendes slet ikke i Cufra.

Meningerne med hensyn til vor videre skæbne var stadig stærkt delte.

Hver dag blev der holdt store rådslagninger, men stadig kunne man ikke blive enige.

En dag havde disse rådslagninger nær fået en brat ende for os. Man havde skændtes til langt ud på aftenen. Vi var allerede gået til ro, da vi blev vækket af en araber. Han bad os om at stå op, tage vort tøj og følge med. Der var naturligvis ikke andet at gøre end at adlyde, og vi fulgte med ham.

Vi blev ført ud i ørkenen, anbragt på kameler og med en eskorte på 50-60 mænd, der alle var bevæbnede, gik det afsted gennem ørkenen mod syd.

Det varede ikke længe, før det gik op for os, at vi var stjålet. Det parti, der ønskede os solgt som slaver og som ikke kunne blive enige med de andre, havde grebet tingene overtvært. De havde fundet på den drastiske udvej at tage bort med os og uden videre sælge os i Sudan. De regnede med, at de kunne få en temmelig høj pris for hvide mænd, der oven i købet var Hakim, læger. Eventyret varede dog ikke mange timer. I Cufra opdagede man hurtigt flugten, man satte mandstærkt efter røverne, og ved solopgang kom det til en alvorlig kamp, hvorunder der blev dræbt en halv snes stykker på begge sider. Så sluttede de stridende parter fred, og i triumf blev vi ført tilbage til Cufra. Nu fremsatte jeg mit forslag til en løsning.

”Hør,” sagde jeg til førerne, ”i stedet for at henrette os eller sælge os som slave; var det da ikke meget bedre, at vi købte os selv?” Man snakkede frem og tilbage om forslaget, og tilsidst blev man enige om, at vi kunne købe os selv for en pris af to millioner lire.

Det ville have været umuligt for os at skaffe to millioner lire, og vi så helst ikke, at regeringen blev blandet ind i sagen med vor forsvinden. Gode råd syntes dyre. Jeg lod, som om jeg forargedes dybt.

”Ved I i det hele taget, hvor meget to millioner lire er?” spurgte jeg.

Det var der naturligvis ingen der vidste. Man gættede på forskelligt, men kom ikke til noget resultat. Vi snakkede atter frem og tilbage om tingene, men stødte så uventet på en ny vanskelighed.

Hvordan skulle pengene fremskaffes?

Beduinerne sagde, at jeg skulle skrive, så ville de afhente pengene i Ægypten, men naturligvis var vi ikke begejstrede for denne plan. ”Det er ganske umuligt,” fortalte jeg, ”at pengene kan komme på denne måde. En af os må drage til Bengasi for at hente pengene, så må de andre blive tilbage som pant.”

Men man ville ikke høre tale herom. Vi diskuterede spørgsmålet længe, men det syntes umuligt at nå til enighed.” Fornari var blevet tør i stemmen, han bestilte noget at drikke. Da han havde fået det, sagde han: ”De ved ikke, hvor det er herligt atter at få rigtig klart vand, det vand, der var i Cufra, var ikke godt.”

”De kan tro, jeg kender det,” svarede jeg ham, ”jeg har selv prøvet en halv snes døgn uden mad i ørkenen.”

Så fortsatte Fornari sin spændende fortælling.

”Dag gik efter dag. Vi var stadig fanger. Vi havde fået lov til at bygge vore egne hytter, vi byggede dem af strå, og vi blev behandlet en smule bedre. Men efterhånden faldt tøjet naturligvis i pjalter omkring os, og vi kæmpede svært med alle slags utøj. Så skete den begivenhed, der skulle føre til vor redning.

Man besluttede at foretage et stort angreb på italienerne i Cyrenaica. Daglig blev der holdt store øvelser, og da man havde over 1000 soldater, der var godt bevæbnede, mente man, at man kunne erobre endogså Bengasi.

Jeg frarådede et angreb på Bengasi og fortalte, at de italienske maskingeværer ganske simpelt ville meje de 1000 mand ned, men ingen troede mig. ”Du er italiener og taler italienernes sag,” sagde

man til mig, og tilføjede, "araberne er tapre, en araber kan sagtens tage det op mod fem italienerne." Efter det regnestykke planlagde man felttoget.

I begyndelsen af dette år drog de tusinde mand så ud for at angribe italienerne.

Da hæren var borte kom vor chance. Jeg samlede alle shejkerne, der var tilbage i lejren, og foreslog, at man skulle lade os gå for 200.000 lire. Man var også villige hertil, men vanskeligheden lå stadig i at få fat på pengene.

Jeg fik en af shejkerne på min side, og det lykkedes ham ved kraftig bearbejdning at få omstemt de andre. Det blev bestemt, at jeg skulle drage til Ægypten og derfra til Bengasi. Når pengene var deponeret i Ægypten, ville fangerne blive udleveret.

Jeg udrustede en karavane på kredit, jeg købte de nødvendige kameler på kredit, jeg lejede mod efterbetaling nogle beduiner til at drage med mig, og her må jeg sige, at araberne optrådte med absolut tiltro. De tvivlede ikke på, at jeg ville holde, hvad jeg havde lovet.

Så drog vi afsted mod Ægypten. Det blev en forfærdelig tur, den tog over en måned, og vort drikkevand slap op. Jeg havde her lejlighed til atter at forundres over beduinerne. Da vi kun havde en ganske lille smule drikkevand tilbage, sagde de til mig: "Drik du, vi er vant til livet i ørkenen og til både at sulte og tørste, men du vil dø, dersom du ikke får vand." Men omsider nåede vi Ægypten, og min glæde kendte ingen grænser, da jeg for første gang følte mig fri for den dødsangst, der i flere måneder havde jaget mig hver eneste dag.

Derefter gik det naturligvis hurtigt. Jeg kom til Cairo, hvor jeg traf Ægyptens engelske rådgiver lord Lloyd, han sagde, at jeg kunne prise mig lykkelig, jeg var den første europæer, der var sluppet levende fra Cufra.

"Hvordan er det med slaveriet i Cufra?"

"Slaverne behandles egentlig ganske godt. Som regel er det negre, der ikke er trådt over til Islam. De er købt i Sudan, og de udfører alt det grovere arbejde. Men hvis en araber får et barn med en slavinde, bliver både moderen og barnet frie."

"Hvordan er det med køb og salg?"

"Hver torsdag, yom el hramiz, er der stort slavemarked, en god slave kan komme til at koste op til 1000 lire. Men jeg vil lige fortælle Dem slutningen på eventyret, for det var trods alt lige ved at gå galt.

Fra Cairo tog jeg til Bengasi, og det lykkedes mig at få de nødvendige penge fremskaffet. Så måtte jeg tilbage med pengene til oasen Kharga, hvorfra de skulle udleveres, når de øvrige fanger kom. Da jeg havde ventet to måneder i Kharga, kom de, det var en forfærdelig historie, de havde at fortælle. Nogen tid efter at jeg var taget bort, kom de mænd, der var taget på krigstogt til Cyrenaica, tilbage. Det vil sige af de 1000, der var taget ud, var der kun 400 igen. Resten var mejet ned af maskingeværerne. De forlangte, at vi straks skulle dræbes som hævn for de skudte kammerater. Men heldigvis sejrede lysten til pengene over blodtørsten. Og alt blev således godt.

Men Cufra er en mærkelig oase. Alt hvad befolkningen bruger, forarbejder den selv. Den driver så godt som ingen handel med omverdenen, og jeg har ikke under hele mit lange ophold set en eneste brugsgenstand, der var europæisk." Fornari sluttede med et suk: "Så mærkeligt det end lyder, kunne jeg egentlig godt lide de mennesker."

"Hvad mener De om forholdene i Cyrenaica?"

"Det kan jeg vanskeligt udtale mig om. Jeg mener, vi skulle se at komme til en forståelse med araberne. Kun gennem et lykkeligt samarbejde mellem europæisk civilisation og orientalsk kultur vil her kunne opnås gode resultater."

"Er her mange, der mener som De?"

"Nej, de kan hurtigt tælles, mangfoldige, der kommer herover, betragter araberne som dyr og behandler dem derefter, men hvad kan der forlanges andet af mennesker, der ikke taler et ord arabisk, og som lever i den mærkelige forestilling, at civilisationen er kultur. Nå, jeg må gå nu, hvis

De kommer til Merg, så spørg efter mig.”

Jeg erfarede senere, at Fornari havde tilfælles med sin chef kommandant Diodiece, – at han var vellidt af den arabiske befolkning.

Den næste dag var det søndag, og Bengasi strålede i fest. Fra alle offentlige bygninger vajede den italienske tricolore på hel stang, og gaderne var fyldt med abyssinske tropper i flunkende nye paradeuniformer. Det var søndagen, hvor de fascistiske drenge på 16-18 år var blevet gamle nok til at få deres geværer. Alle drengene, ja næsten alle Bengasis italienske mænd med undtagelse af Bombardi og et par stykker til, var i de sorte skjorter. Da klokken var ti, marcherede de op foran regeringsbygningen, der lå på den store plads omtrent overfor ”Albergo Italia”. De havde en halv time i forvejen fået deres geværer, og de stillede sig nu op og ventede på guvernøren, general Graziani, der skulle tale fra balkonen.

Et musikkorps spillede fascistmarchen. Alle drengene jublede, og general Graaiani viste sig på balkonen. Han var en høj, tynd mand med et skarptskåret ansigt, der tilkendegav den absolutte militære. Han talte ikke særlig godt, lidt stødvis, ligesom han kommanderede.

”Drenge,” råbte han, ”I har idag fået jeres geværer, de geværer I skal bruge til forsvar for det Italien, som vi alle elsker, og til at udbrede dets magt og ære, om det er fornødent. Husk i alt hvad I foretager jer, at I er italienere, romere, og husk at eders forfædre engang før jer har stået i dette land. I er romere, der kæmper mod barbarerne, vær venlige mod dem, men vær aldrig deres lige, husk I er romere.”

General Graziani hævdede hånden og så op mod den italienske tricolore. ”Italiens flag vajer atter på dette sted, for aldrig mere at blive taget ned. Eviva Italia.” Alle drengene skreg et leve med deres klare røster.

Musikken spillede atter op. Drengene sang fascistmarchen og marcherede bort. Et regiment abyssinske tropper stillede sig op foran regeringsbygningen, og general Graziani fortsatte, men denne gang med en tolk, der oversatte hans ord til abyssinsk.

”Mine tapre tropper fra Erythrea, I der fulgte mig under kampene i Tripolitanien om Murzuk og Fezzan, I der sammen med mig kæmper for, at den italienske ørn skal brede sine vinger påny udover det gamle romerske Libya, modtag jeres generals tak for hvad I ydede.

Her forestår nye kampe for jer. Men jeg ved, at I vil sejre sammen med os italienere, der har samme religion som I. Lad os råbe et leve for Italien og dets koloni Erythrea.”

Generalen hævdede hånden. De italienske officerer, der stod mellem de sorte tropper, førte an, og der lød tre ”Hra – hra – hra” op mod generalen. Det lød som hæse krager, der skreg.

Så begyndte de abyssinske tropper at synge og danse på gaden. De dannede grupper på en halv snes stykker, tog hinanden under armene, og dansede rundt, mens de sang med de mærkelige strubelyde, der er deres hjemlands sprog. Araberne betragtede hele optrinet tavst, men de fleste af byens befolkning holdt sig fjernt inden døre, så længe dette militære skuespil varede.

Da Tarbox og jeg havde spist, satte vi os ud på terrassen foran hotellet. Vi havde kun siddet der et øjeblik, da Bombardi kom anstigende. Han gik lige hen til os. ”Bilen er færdig nu,” sagde han. ”De kan køre hvad dag, De vil, når De har tilladelsen.”

”Hvad har De gjort ved køleren?”

”Vi har byttet cementen om med en endnu bedre sort. Jeg er sikker på, at den kan holde, lige til De kommer til Ægypten.”

”Var der meget i vejen?”

”Uhyre meget. En masse småting måtte fornyes, og den måtte efterses fra nederst til øverst. Hvis De har lyst, kan De jo prøve bilen nu.”

Både Tarbox og jeg havde lyst til at prøve bilen, og vi gik med Bombardi til garagen. Bilen var klar,

og vi kørte gennem gaderne på vej til en af Bengasis porte. Bengasi er nemlig for en stor del omgivet af pigtrådshegn, ved alle landeveje er der porte, hvor der står soldater med opplantede bajonetter.

Da vi kom til porten, blev vi standset. En abyssinsk sergeant gjorde tegn til mig, at jeg ikke måtte køre videre, og kom hen til bilen. ”De må ikke køre ud på landevejen.”

”Men hvorfor dog ikke?”

”Jeg har ordre til ikke at lade Dem passere.”

Bombardi forsøgte at protestere. ”Alle andre biler kan dog passere.” Soldaten fastholdt sin påstand.

”Netop denne bil her må ikke passere, der er ordre fra chefen for carabinieriene.”

Jeg sendte min ven politifuldmægtigen en tanke, og vi kørte tilbage til garagen.

Selv om prøveturen havde været kort, havde den dog adskillige alvorlige følger. Næppe havde jeg standset bilen i garagen, før jeg så, at der stod en stråle ud fra køleren. Denne gang var det mere alvorligt end sidst, for hullet i køleren var ovenfor, hvor køleren var blevet forvandlet til en cementklump. Jeg gjorde Bombardi opmærksom derpå, og han rystede på hovedet.

”Jeg tror, De må have en ny køler,” erklærede han.

Det var en alvorlig og en dyr historie, men der var ikke andet at gøre, og så købte jeg en ny køler af Bombardi. Den kunne allerede den næste morgen være sat på vognen. Jeg ville da være startklar.

Tarbox og jeg havde en alvorlig samtale, da vi kom tilbage til hotellet. ”Hvis jeg nu får lov til at starte imorgen, — vil du så ikke med?”

Tarbox rystede på hovedet. ”Ærligt talt, jeg vil helst være fri. Hvis vi var blevet her i Bengasi en måned mere, så jeg kunne være kommet til kræfter, ville jeg gerne have været med, men som det er nu, tør jeg ikke.”

”Men hvad så?”

”Ja nu kan du jo køre, det kan ikke vare mere end en fjorten dages tid for dig at komme til Ægypten, når du kommer der, kan du telegrafere til mig, så vil jeg komme med damper til Aleksandria. Men foreløbigt er det bedre, jeg bliver her.”

Derved blev så aftalen.

Mandag formiddag havde jeg fået tilstået audiens hos general Graziani.

Det foregik under meget stor højtidelighed. Jeg blev modtaget af generalens sekretær, oberst Mafaldia. Han bar hvide handsker og skærf over brystet. Han meddelte mig, at jeg skulle vente et øjeblik, så ville generalen modtage mig.

Da jeg kom ind i general Grazianis private kontor, fandt jeg generalen siddende bag et mægtigt skrivebord. Han rejste sig ikke op, men bad mig med en håndbevægelse om at tage plads på en stol foran skrivebordet.

General Graziani havde et glatraget, rødmosset ansigt, hans hår var sølvgråt, og hans øjne var omtrent sorte. Når han talte, var det altid med appel, han talte fortræffeligt fransk.

”Nå så det er Dem, der er kørt igennem fra Marokko?”

Det kunne jeg kun bekræfte.

”De kan ikke få lov til at køre videre.”

”Ja men nu er jeg så nær ved Ægypten. Dersom det kan lykkes for mig at køre igennem, er jeg den første i verden, der har gennemkørt Afrika fra vest til øst.”

”Hm, nå, ja, er det Deres eneste formål med rejsen?”

”Nej, jeg interesserer mig også for arabernes kultur og tænke måde.”

”Og hvad mener De om det, vi har bygget op?”

”Fra et civilisationsmæssigt standpunkt er det udmærket, men det er ikke det, jeg vil skrive om.”

”Hvad da?”

”Alt det italienske kan jeg lige så godt eller meget bedre se i Europa. Det er det, jeg ikke ser i

Europa, der interesserer mig.”

”Hvis De vil tage ansvaret selv, er det muligt, De kan få tilladelsen. Se senere op til min sekretær.” Generalen rejste sig, han bukkede stift og gav sig med det samme til at diktere breve til sin sekretær, der var listet ind, medens vi talte de sidste ord.

Bilen var klar. Jeg hentede den, pakkede mine ting i den og lod den stå udenfor hotellet klar til start. Den havde næppe stået der en time, før chefen for carabinieriene i Bengasi bad om at komme til at tale med mig.

”Hvorfor står den bil der?” spurgte han.

”Fordi jeg skal køre.”

”De har ingen tilladelse.”

”Nej, men det tænker jeg, jeg får.”

”Vil De køre uden tilladelse?”

”Naturligvis ikke.”

”Nej, De ville heller ikke komme ret langt.”

Han satte en politibetjent til at passe på, at jeg ikke kørte, og jeg hørte senere, at der var blevet telegraferet til alle poster, at jeg skulle arresteres, dersom jeg kom forbi. Man havde altså ikke helt tiltro til, at jeg ikke ville køre uden tilladelse.

Klokken tre gik jeg til oberst Mafaldia. Han meddelte mig, at man efter megen betænkelighed gav mig tilladelse til at køre. Den italienske regering var jo ansvarlig, hvis jeg blev dræbt. Jeg måtte underskrive en erklæring omtrent enslydende med erklæringen, jeg havde underskrevet i Tripolis. Selveste politidirektøren skrev med et syrligt smil tilladelsen til at køre ind i mit pas. Jeg var forberedt på at starte den næste morgen.

Da jeg kom tilbage til hotellet strålende af glæde over at have fået tilladelsen, var der en ganske ung araber, der ventede på mig.

”Jeg hedder Hamid,” sagde han, ”må jeg ikke have lov til at køre med til Ægypten.”

”Hvor gammel er du?”

”19 år, og jeg kan køre bil.”

Det sidste var jeg nu ikke så begejstret for, jeg holdt mest af at køre bilen selv. Men på den anden side var det ikke rart at være ene, så jeg slog til.

Hamid gjorde sig det hyggeligt i vognen, hvor han ville sove om natten, og jeg forberedte mig på at starte fra Bengasi den næste morgen klokken 4...

VI ET FOLK DER GÅR TIL GRUNDE

Det var mørkt endnu, da jeg vågnede om morgenen. Jeg skyndte mig at klæde mig på. Al bagagen var pakket, så jeg havde ikke meget at tage mig til. Så gik jeg hen til Tarbox' dør og bankede på den. Da jeg havde banket længe, vågnede han. Vi tog afsked med hinanden, og jeg gik ned til bilen, der stod startklar på gaden.

Hamid sov sammenkrøbet på bagsædet. Jeg vækkede ham. Vi fik bilen igang og kørte ud mod den port, der førte til landevejen mod nord, mod Merg, 140 kilometer borte.

Porten var spærret med pigtrådshegn. Vi tudede, og langt om længe kom den abyssinske sergeant, jeg allerede engang havde stiftet bekendtskab med, ned. Han blev meget ophidset, da han så mig.

"Jeg har jo en gang sagt Dem, at jeg har den strengeste ordre til ikke at lade Dem passere, og især da ikke nu til morgen."

"Hvorfor dog ikke?"

"Der blev skudt tre oprørere ved et lille fort tolv kilometer ude ad landevejen."

"Men jeg har tilladelse til at passere." Jeg viste ham tilladelsen i mit pas.

Han vendte og drejede passet uden at være istand til at læse det og rakte det omsider tilbage "Det kender jeg ikke noget til. Jeg har ordre til, at De ikke må passere."

Omsider gik han ind på at telefonere til chefen for caribiniererne, han gik hen til sin post, hvor der var telefon, og nogle minutter efter kom han gnaven tilbage. "Jeg forstår det ikke," brummede han.

"Nu må De passere." Han åbnede pigtrådspærringen, vejen var fri.

De første 80 kilometer går vejen til Merg hen over en mægtig slette, der er ganske flad uden endogså den mindste høj. Så begynder bjergene, og der er nu uafbrudt bjerglandskab med meget vanskeligt terræn at køre igennem lige til Derna, 500 kilometer fra Merg. Det er her, krigen føres med en voldsomhed, der grænser til raseri, og mange af de transportere, der kører igennem, har fægtninger med bjergboerne.

Da vi havde kørt i ti minutter, fik vi øje på et fort på vejens venstre side. "Det er her henrettelsen foregår," sagde jeg til Hamid, "skal vi standse?" Hamid rystede på hovedet. "Jeg vil ikke se det,"

erklærede han kategorisk.

Fortet lå lige ved landevejen, og da vi kom ud for det, standsede jeg bilen og steg ud. Hamid erklærede, at han hellere ville blive siddende i bilen.

Henrettelsen skulle finde sted ved solopgang, og man var nu ifærd med at forberede den, for det lysnede allerede svagt i øst. En afdeling abyssinske tropper, omtrent en halv snes stykker, stod opmarcherede foran den mur på fortet, der vendte ud mod vejen. De ulykkelige arabere, der skulle skydes, så man ikke noget til.

En stor lastbil kom brummende inde fra Bengasi. Tiltrods for at det allerede var halvvejs lyst, havde den begge de skarpe lanterner tændt. Over det bageste af bilen var der lagt en presenning. Omtrent ud for hvor min bil stod, svingede den ind til fortet, og den standsede kun nogle få meter fra de abyssinske soldater.

Jeg stod i henved fyrretyve meters afstand fra soldaterne, da der pludselig lød et hornsignal. En søvnigt udseende officer med lange ridestøvler og revolver i bæltet kom ud gennem fortets port og stillede sig op ved siden af de sorte soldater. De præsenterede gevær, da de fik øje på ham, men et øjeblik efter stod de atter med geværene ved fod.

Fangerne blev ført ind. Det var tre arabere, høje, kraftige mennesker. Da de kom ud gennem porten, stirrede de et øjeblik ligesom forvildede på soldaterne, de standsede et par sekunder, så gik de videre, medens de kæder, som de var lænket sammen med, klirrede.

Jeg gik nærmere og stod nu så nær, at jeg tydeligt kunne høre og se alt, hvad der foregik.

Chaufføren, der havde kørt lastvognen, var araber, også han gik nærmere. Pludselig gav det et sæt i en af fangerne, han havde fået øje på den arabiske chauffør. "Men Ahmet, er det dig?"

Chaufføren svarede ikke, han så sig forskræmt omkring, som om han var bange for, at det kunne få alvorlige følger for ham, at han kendte fangen nærmere, så trak han på skuldrene, gik hen til fangen og gav ham hånden.

"Godmorgen onkel," sagde han muntert, "ved Allah, jeg havde ikke ventet at træffe dig her."

"Jeg heller ikke dig Ahmet," smilede onklen, der snart skulle skydes. "Hvordan har du det?"

"Udmærket, og du?"

En officer var kommet tilstede, han havde en rulle papir i hånden og begyndte at læse op. Onklen blev ved med at snakke med Ahmet og spørge, hvordan hans familie havde det.

Officeren afbrød et øjeblik oplæsningen og tyssede på ham. "Ved den barmhjertige Allah, hvorfor må jeg dog ikke tale, det er jo dog snart forbi, og jeg kender det, du læser op."

Officeren trak kun på skuldrene og fortsatte sin oplæsning.

Da den var endt, bad den araber, der stod ved siden af onklen, om en cigaret, han fik den, men onklen vendte sig bebrejdende mod ham. "Lad dog være med at ryge netop nu, da vi skal forberede os på at dø."

Den anden bøjede samtykkende hovedet.

Chaufføren Ahmet blev puffet tilside. Et skarpt kommandoråb lød, geværene blev lagt an, og ti skud knaldede. De tre arabere svajede et øjeblik, så sank de sammen uden en lyd. Få sekunder efter var de læsset på lastbilen, og den brummede nu med Ahmet som chauffør ind mod Bengasi.

Solen var stået op, og rimfrostene perlede på alle strå, i en egen uhyggestemning gik jeg tilbage til bilen, jeg havde fået en blodig forsmag på det Cyrenaica, jeg nu skulle igennem.

Hamid sad bag i bilen og sov. Jeg vækkede ham. "Hvorfor ville du dog se på det?" bebrejdede han mig.

Jeg trak på skuldrene, "det ved jeg såmænd ikke rigtigt."

"Det er forbudt at se på det, de har jo ingenting gjort," erklærede Hamid. Jeg svarede ikke, men satte bilen igang, og vi rullede atter afsted mod Merg.

Alt gik godt, til vi var omtrent 70 kilometer fra Bengasi. Vi kørte med 80 kilometers fart, og på engang begyndte styregrejerne at svinge. Først løb bilen over i den ene side af vejen, jeg drejede på rattet, det hjalp intet, så fortsatte den over i den anden side, kørte i grøften, atter op, så ind på marken, og endelig lykkedes det mig at få den standset.

Det viste sig, at den stang, der forbinder de to forhjul med styremekanismen, var faldet ned. Lejet var slidt itu, det kunne umuligt repareres på stedet. Der skulle en ny stang til. Det var alt andet end venlige tanker, jeg sendte signor Bombardi, der havde garanteret, at alt var i orden, nu var der ikke andet for, end at jeg så hurtigt som muligt måtte tilbage til Bengasi. Men hvorledes? I bilen kunne jeg ganske umuligt køre, det ville være livsfarligt.

Heldet ville, at der omtrent i det samme kom en militærautomobil forbi. Jeg spurgte, om jeg måtte køre med til Bengasi, og da jeg fik ja, bad jeg Hamid om at passe på bilen så længe. Han lovede ikke at røre noget og at passe på, at intet blev stjålet, og jeg tog så tilbage til Bengasi.

Jeg traf signor Bombardi med det samme og forklarede ham situationen. Han vidste ikke alt det gode, han ville gøre for at hjælpe mig. ”Tag min lastbil,” sagde han, ”og kør med min chauffør ud til Deres bil, så kan han i løbet af en halv time skifte styrestangen derude.”

Som sagt så gjort. Chaufføren og jeg satte os op i lastbilen, og så suste vi afsted for så hurtigt som muligt at nå den havarede vogn. Jeg var ved godt mod. Det var endnu ret tidligt på formiddagen, med lidt held kunne vi være færdige ved middagstid, og så kunne jeg allerede om aftenen være i Merg, så var der slet ikke spildt nogen tid.

Da vi var hen ved 65 kilometer fra Bengasi, begyndte vi at kigge efter bilen. Vejen slog netop her nogle store sving, og jeg ventede hvert øjeblik at se vognen dukke frem.

”Jeg satte Hamid til at passe på den,” forklarede jeg chaufføren.

Han nikkede kun, Bengasi er ikke så stor en by, og alle arabere kender hinanden.

Vi nåede 70 kilometer fra Bengasi. Men der var stadig ikke nogen vogn at se. Jeg forstod det ikke rigtigt. ”Det forekommer mig, at det skulle være her,” sagde jeg lidt betænkelig ved situationen.

Vi kørte videre, da vi var endnu ti kilometer videre fremme, standsede vi. Det var håbløst at fortsætte. Bilen var borte. Chaufføren kløede sig i hovedet, det kunne han ikke begribe. ”Er du sikker på, at det var 70 kilometer fra Bengasi,” sagde han. ”Ganske sikker,” erklærede jeg kategorisk. ”Kilometertælleren viste netop 70 kilometer.”

”Ja, så må bilen jo være stjålet.”

Jeg rystede på hovedet. ”Først og fremmest kunne den ikke køre, og endelig var Hamid sat til at passe på den.”

”Ja tilbage til Bengasi kan han ikke være kørt,” sagde chaufføren, ”for så måtte vi da have mødt ham.”

Det kunne jeg ikke benægte, vi stod af bilen og begyndte at undersøge vejen, men vi kunne ikke finde noget spor, der så ud til at være fra min bil.

”Lad os køre lidt tilbage og finde det sted, hvor bilen har holdt, så kan vi lettere se, hvilken vej den er kørt,” foreslog jeg.

Det gjorde vi så, og vi fandt forholdsvis let det sted, hvor vi var kørt i grøften, derfra gik alle bilens spor tilbage til Bengasi, ikke et eneste gik frem.

Det ser ved Allah mærkeligt ud,” erklærede chaufføren, ”den er kørt tilbage mod Bengasi.”

Stille bandende indvendigt begge to vendte vi Bombardis vogn og satte atter kursen mod Bengasi.

Mellem det sted, hvor vi var, og Bengasi, er der fem militærposter. Da vi nåede til den første, standsede vi lastbilen. Jeg gik hen til den arabiske soldat, der stod vagt. ”De har ikke set en bil med en mægtig bagage komme her forbi.” ”Naam ya Sidi,” svarede soldaten, ”det er en time siden, den kom forbi. Den kørte som bare djævelen.”

”Hvor mange var der i den?”

”Kun én, ya Sidi.”

Jeg så betænkeligt på Bombardis chauffør. ”Det har været Hamid,” sagde jeg, ”men hvordan er han kommet forbi os, og hvordan har han kunnet køre bilen, når det ene forhjul gik til den ene side, og det andet til den anden. Historien begynder at blive mystisk.”

Atter satte vi fart på lastbilen. Og ved hver post, vi kom forbi, fik vi det samme svar. En bil var for en time siden kommet susende forbi. Der var ingen tvivl. Det var min bil.

Da vi nåede tilbage til garagen, stod bilen der, og Hamid stod ved siden af, han så ud som den hvideste uskyld.

”Hvorfor kørte du bilen tilbage?” spurgte jeg rasende.

”Der kom nogen og sagde, at jeg ikke måtte holde på vejen.”

”Det er ikke sandt. Jeg havde sagt til dig, at du skulle lade den stå. Hvordan er du kommet her til Bengasi, uden at vi har set dig?”

”Jeg kom tilbage to minutter efter, at i var kørt ud,”

”Og hvordan turde du køre med styregrejerne i uorden?”

”Jeg bandt dem sammen med sejlgarn.”

Så fik Hamid sin afsked, jeg ville hellere køre afsted alene end risikere, at vognen var borte hvert øjeblik, og Hamid blev i Bengasi.

Ved tretiden startede jeg atter mod Merg, og denne gang nåede jeg uden vanskeligheder af nogen art til fortet Bacur, der ligger ved foden af bjergene omtrent 40 kilometer fra Merg. Klokken var da henved seks, og tiltrods for det begyndende mørke ville jeg køre videre til Merg med det samme, men kommandanten på Bacur, en kaptajn, der havde forlangt at se mine papirer, forbød det.

”Det er livsfarligt at køre herfra til Merg om natten,” sagde han.

”Men hvorfor dog det?”

”Oprørerne kan se skæret af Deres automobillygter på lang afstand, og jeg forsikrer Dem, at det vrimler med oprørere her i bjergene. De må blive her i Bacur nat, så kan De imorgen formiddag klokken 11 køre videre til Merg.”

”Men hvorfor kan jeg i hvert tilfælde ikke køre videre straks imorgen tidligt?”

Atter beklagede kaptajnen. ”Der kommer imorgen kl. 11 tre lastbiler, der skal til Merg med fødevarer, de har armeret eskorte med, dersom De følger med den, kan der ikke hænde Dem noget.”

”Jeg er ikke bange for araberne.”

”De kender dem ikke. Jeg forsikrer Dem, at det er ikke overdrevet, når jeg fortæller, at de er rene djævle. Hvis De møder oprørerne, bliver De skudt ned med det samme.”

”Må jeg så slå mit telt op her?”

Kaptajnen stod et øjeblik forbavset og vidste ikke, hvad han skulle svare. ”Det er også meget vanskeligt, det hænder nu og da, at oprørerne angriber fortet om natten. De må i hvert tilfælde ikke slå det op udenfor fortets mure.”

Aftalen blev så, at jeg slog mit telt op inde i fortets gård. Kaptajnen gav et par abyssinske soldater ordre til, at de skulle holde vagt udenfor teltet hele natten. Og under deres ensformige trampen frem og tilbage faldt jeg i søvn.

Den næste formiddag klokken 11 kom lastbilerne med eskorten. Der var tre store lastbiler fyldt til randen med sække, og eskorten bestod af en armeret fordvogn, der var i stand til at løbe sine 100 kilometer i timen. Den kørte i spidsen for karavanen, og en arret abyssinsk soldat holdt vagt ved maskingeværet, der var fastspændt på bageste sæde.

Turen til Merg foregik dog i den yderste ro. På hele den 40 kilometer lange strækning mødte vi ikke et menneske. Men det gik kun langsomt fremad. Medens vejen fra Bengasi til Bacur havde været ganske fortræffelig, var den næsten ikke andet end et hjulspor herfra til Merg. Sporet gik gennem et vildt og øde bjerglandskab, på begge sider øjnede man kæmpestore nåleskove, så langt blikket rakte, og oppe under den blå himmelkuppel kredsede de mægtige kongeørne. Vejen gik uafbrudt i

zigzag stejlt op og ned, og dyrelivet var uhyre rigt. Hist og her smuttede en kæmpe stor leguan, et firben, der måler omtrent halvanden meter fra snude til halespids, over vejen, og inde mellem stammerne skimtedes nu og da sjakaler, der nysgerrigt stirrede på bilerne, som brummede forbi. Da klokken var et, var vi i Merg.

Den første, jeg mødte, var kaptajn Fornari, han var taget tilbage dagen i forvejen. Han gik på gaden i den stærkt europæiserede by, som Merg i det sidste par år er blevet. Han blev lige så forbavset som jeg, da han så mig komme kørende.

”Igår fik jeg telegram om, at dersom De kom til Merg, skulle De øjeblikkelig standses, og idag netop for en time siden fik jeg at vide, at De kunne køre videre.”

”Kan jeg køre videre med det samme?”

”Det må De snakke med min chef, kommandant Diodiece om, jeg skal præsentere Dem for ham, når De har fået bilen anbragt. Hvor vil De bo?”

”I mit telt.”

”Det kan De ikke få tilladelse til, det er alt for farligt. Tag De hellere hen på hotellet. Det drejer sig jo kun om en enkelt nat.” Og så kørte jeg til hotellet.

Klokken tre gik jeg hen i guvernoratet i Merg. Merg er nemlig hovedsædet for den italienske administration i bjergdistriktet, og kommandant Diodiece er kommandant over dette distrikt. Hans fredelige tendenser og forstående måde at komme den arabiske befolkning imøde på er naturligvis i nogen grad hæmmet af det diktatur, der hersker i Cyrenaica med general Graziani som hersker. Naturligvis udtalte han sig aldrig selv, dertil er han for forsigtig, men jeg fik ved samtaler med store dele af den arabiske befolkning det absolutte indtryk, at han var lige så vellidt som adskillige andre italienere med general Graziani i spidsen var forhadte. ”Graziani forsøger at kvæle os i blod, Diodiece kunne skabe fred med et håndtryk,” siger araberne.

Og sandt er det, at man søger at underkue Cyrenaicas millionstore befolkning ved magt, i rædselsperioden under den store, franske revolution blev der henrettet tre mennesker dagligt i Frankrig, det giver omtrent 1200 om året, i den tid jeg var i Cyrenaica, fandt der 30 henrettelser sted om dagen, det vil sige, at der henrettedes 12.000 arabere om året, foruden hvad der dræbes i krigen på italiensk side af importerede, abyssinske tropper. Landet svømmer i blod.

Kommandant Diodiece var meget høj og ligesom Cyrenaicas guvernør, general Graziani, havde han sølvhvidt hår. Hans øjne var brune, og hans træk meget uregelmæssige. Når han talte, skete det altid meget langsomt og meget behersket, det var, ligesom han ledte efter ordene. Det første indtryk, man fik af ham, var, at han var et køligt og afvisende gemyt; men ved nærmere bekendtskab ændredes dette indtryk komplet. Man mærkede da, at Diodiece var en overordentlig varmtfølelse mand med en udpræget retfærdighedssans, og at han gjorde sit yderste for at bringe et brutalt militærsystem i overensstemmelse med sin samvittighed, skønt det måtte falde svært. Selv udtalte han sig aldrig derom.

Hans omtale af araberne var altid præget af den største sympati, og man hørte ham aldrig bruge de ord, der næsten benyttedes overalt i omtalen af landets retmæssige befolkning: ”De hunde, de dyr.” Selv om den øjeblikkelige italienske kolonisering af Cyrenaica er af en sådan art, at den europæer, der får et indblik deri, må skamme sig over at tilhøre sin egen race, der her driver sit moderne krigsbarbari i renkultur, så er kommandant Diodiece et forsonende moment, og da han var en af de få, jeg så i Cyrenaica, nævner jeg netop ham.

Diodiece var nemlig i besiddelse af den kultur, som så mange mener kan erstattes af civilisation. Da Diodieces sekretær, kaptajn Fornari, der også fungerede som en art tolk i Merg på grund af det kendskab til arabisk, han havde erhvervet sig under sit fangenskab hos beduinerne i Cufra, havde ført mig ind i kommandantens kontor, rejste denne sig og gav mig hånden:

”Det gør mig ondt, at jeg ikke kan lade Dem rejse videre straks imorgen tidlig. Risikoen er for stor. De kommer til at vente til i overmorgen ved solopgang. Der skal da afgå en militærkolonne til

Cyrene.”

”Jeg må altså ikke køre alene?”

”Nej, der er ordre fra Bengasi, at De skal følge militærkolonnen herfra til Derna over Cyrene. Der er nemlig en oberst, der skal til Derna i overmorgen, kolonnen herfra følger ham til Cyrene, derfra bliver der dannet en ny kolonne til Derna.”

”Er omegnen da meget farlig?”

”Det er ikke så slemt herfra til Cyrene. Der er en afstand på henved 200 kilometer, men mellem Cyrene og Derna, er det værre. Så godt som alle transporter bliver overfaldet.”

”Og fra Derna til den ægyptiske grænse?”

”Er det ikke så slemt. De skal først til Tobruch, og derfra er der kun nogle få kilometer til Sollum i Ægypten, men alt det må De tale med kommandanten i Derna om.”

”Hvad er der at se her i Merg?”

”Ikke så meget i selve byen. Den bygning, De står i nu, stammer fra den tid, da tyrkerne var her. De kan endnu se de tyrkiske kanoner stå udenfor, men ellers er byen helt moderne. Dersom De har lyst til at tage med ud i en stor beduiner-koncentrationslejr her udenfor, kan vi tage derud imorgen. Men alt det kan vi eventuelt tale om i aften, hvis De har lyst til at spise til middag med mig klokken seks. De kan blot komme her, så vil kaptajn Fornari vise Dem, hvor jeg bor.”

Jeg lovede at komme og tog afsked. Nede i porten var der en kasse slået op på væggen, i kassen var der forskellige opråb fra regeringen i Cyrenaica; jeg bringer her et af dem:

Til befolkningen i Merg.

Den 28. april blev købmanden Hamed Ben Mohammed Sharhadi dømt til døden ved skydning. Ved en særlig nåde er hans dødsstraf blevet forandret til livsvarigt tvangsarbejde. Dette betyder ikke, at der for fremtiden vil blive set mildere på hans forbrydelse, at forsyne den oprørske bjergbefolkning med fødevarer. Tværtimod vil alle forbrydelser af denne art blive straffet med døden.

Commando Cyrenaica. Bengasi 1. maj 1930.

Klokken seks stillede jeg atter i kominandanturet og fandt kaptajn Fornari der, vi begav os med det samme afsted til kommandant Diodieces hus, der ikke lå langt fra kommandanturet.

Ved middagen, hvor der ikke var andre tilstede end værten, kaptajn Fornari og jeg, talte kommandanten ikke meget. Men da middagen var forbi, førte han mig ind i sit bibliotek. Han havde en pragtfuld bogsamling, især bøger der omhandlede orienten, og jeg fik blandt andet øje på en bog af en fransk journalist omhandlende hans besøg hos Abd el Kerim under kampene i Riff, da jeg tog den frem og bladede i den, spurgte Diodiece mig:

”Hvad mener De egentlig om Abd el Kerim?”

”Det er ganske naturligt, at jeg har sympati for ham,” svarede jeg, ”han var ganske utvivlsomt et feltherregeni. Med en håndfuld mænd angreb han et spansk fort, erobrede de geværer og kanoner, der var, og begyndte så på krigen. Så holdt han ud i fire år mod både Frankrigs og Spaniens forenede styrker, det er vel nok en glimrende præstation.”

”Ja det var virkeligt forbavsende,” svarede Diodiece, ”det er ikke underligt, at vi næppe kan få bugt med oprørerne her i bjergene. Er terrænet her værre end Riffbjergene?”

”Nej, det er omtrent det samme, måske er Cyrenaicas bjerge mere bevoksede med skove end Riffbjergene.”

”Er der fred nu i Marokko?”

”Franskmændene er i krig mod befolkningen i Tafilelet. Der er en kvart million mand under våben på arabisk side. ”Men i selve Marokko er der ro.”

”Ja,” sukkede Diodiece, ”jeg har altid beundret den franske kolonisation, de forstår at vinde befolkningen.”

”Men på den anden side ikke altid til befolkningens bedste.”

”Hvorfor ikke?”

”Den europæiske race indfører civilisationen i orienten og tramper den kultur, her er, ned. Og samtidig med at civilisationen med dens fabrikker trænger frem, følger civilisationens kræftskader med. Den indfødte håndværker, der utvivlsomt er en kunstner på sit område, og som er tilfreds med lidt, lærer at blive materialist, som størsteparten af Europas befolkning er det, han bliver utilfreds, degenereres, drikker spiritus og forsømmer sin religion, der før gjorde ham meget værdifuld som menneske.”

Diodiece smilede. ”Måske er der noget i, hvad De siger, men mon det ikke er bedre at lade det emne hvile. Vi kan jo dog aldrig blive enige.”

Den næste morgen klokken ni startede vi mod beduinerlejren, der lå omtrent tre kilometer fra Merg. Udenom Merg er der en stor slette, der i nogle få kilometers afstand fra byen glider over i det bjerglandskab, som fortsætter til Derna. På denne slette tæt op ad bjergvæggen lå beduinerlejren. Vi kørte i Diodieces lille automobil, som han selv førte, og der var ikke andre end os i vognen. Lejren var mægtig stor. Den indeholdt mindst 1500 telte og havde en befolkning på 6-8000 mennesker. Den var overalt indhegnet med pigtråd, og ved alle indgange stod der vagter med maskingeværer.

Da vi kørte ind mellem teltene, kom børnene løbende. De var pjaltede og forsultne, men de var åbenbart vant til, at kommandanten gav dem penge, når han kom, for de strakte hænderne frem og råbte på italiensk: ”Un soldi, signor, un soldi.” Diodiece standsede vognen, stak hånden i lommen, som han åbenbart i forvejen havde fyldt med kobberpenge, og delte rundhåndet ud til de skrigende børn.

Beduinerne samlede sig om os, de så eventyrligt pjaltede ud, på fødderne havde de huder, der var bundet sammen med sejlgarn, deres burnus var flikket sammen af alle mulige brogede stumper, mange af beduinerne så også ud til at være syge og elendige, de humpede afsted med krogede rygge eller med arme og ben, der var uhyggeligt vanskabte.

Diodiece, der talte arabisk, spurgte dem, hvordan de havde det, og en af dem trådte frem fra den forsamlede skare, der frygtsomt holdt sig på afstand. ”Det går ikke godt, ya Sidi, hvad skal vi gøre, så længe denne krig varer. El Badawi kommer ned fra bjergene og tager vore får og vore heste, og her er der næsten ikke græsning mere, kunne vi dog blot snart komme med vort kvæg på sletterne mellem bjergene.”

Diodiece trøstede ham, ”du skal se, krigen får nok snart ende.” ”Ja gid Allah ville se i nåde til os, for ellers må vi dø af sult.”

Diodiece svarede ikke, han startede atter bilen, og vi kørte tilbage til Merg; på vejen bemærkede han: ”I sandhed, de er at beklage. Nu uddeler vi konserves mellem dem, men hvad forslår det. De bliver overfaldet af beduinerne i bjergene, der bebrejder dem, at de har underkastet sig, og de kan ikke forsvare sig, da de må aflevere deres geværer, når de underkaster sig. Man må oprigtigt håbe, at denne fortvivlede tilstand må få ende.”

Den næste morgen ved solopgang var kolonnen klar til at starte. Jeg havde allerede om aftenen taget afsked med Diodiece og kørte nu min bil ind i rækken bag den åbne fiatvogn, som obersten, der skulle til Derna, sad i. Kolonnen var meget sor, foruden to armerede vogne indeholdt den tre lastbiler fyldt med abyssinske soldater. De armerede vogne var forsynet med panserbeklædning og tre maskingeværer. Føreren var en italiensk sergeant; da vi skulle til at starte, råbte han til mig: ”Nu må De holde Deres plads i rækken og ikke forsøge at køre hurtigt, selv om vi skulle blive beskudt.”

Jeg lovede det lidt beklemt om hjertet ved tanken om det, der muligvis ville komme.

I den østlige horisont lå der tunge skyer. Solen var endnu ikke kommet op bag skyerne, så det var endnu halvmørkt, da vi kørte mod bjergene hen over sletten, hvor beduinerlejren lå. Da vi nåede bjergene, der rejser sig som en mur fra den næsten helt flade slette, var skyerne ved at spredes, og hele kimmingen mod øst var eet ildhav. Vinden blæste ned fra bjergskråningerne og førte en vidunderlig duft fra alle mulige blomsterdyb mod de armerede biler. To store gribbe svævede højt over vore hoveder og udstødte nu og da hæse skrig. Ellers hørtes ikke andet end motorens brummen og den stadige pludren fra de abyssinske soldater.

Stigningen blev med det samme meget stærk, da vi nåede bjergene, og da vejen var yderst dårlig, den var kun hugget råt ind i klippevæggen og fyldt med store rullesten, kom vognene næppe fremad, selv om de gik i laveste gear. Flere gange blev stigningen, hvor der kom en kurve så stærk, at jeg frygtede for, at vognen ville gå istå, tiltrods for at jeg gav den fuld benzin.

Da vi var kørt op ad en halv times tid, nåede vi en mægtig bjergryg med dybe, skovfyldte dale på begge sider. Solen var endnu så lavt på himlen, at dalene lå i skygge, men bjergenes sider glødede, op fra dalenes bund steg den hvide tåge, som var den damp fra kæmpemæssige heksegryder.

Hele dagen kæmpede vi os fremad i det vanskelige terræn, og udover militærpatuljer, der var sendt ud fra småforter på vejen for at passe på, at der ingen fjender var i nærheden, mødte vi ikke et menneske. Beduinerne var som blæst bort.

Ved femtiden nåede vi efter utallige punkteringer og reparationer en mægtig bjergkæde, tilhøjre så man en dyb slugt, der gik ind mellem bjergkæderne, det var den såkaldte dødsslugt, hvor utallige kampe har fundet sted, og hvor mangfoldige ben ligger gnavet hvide af hyæner og sjakaler.

På toppen af bjergkæden lå der et fort, dernede fra, hvor vi kørte, tog det sig ud som en lille firkantet kasse oppe på bjergryggen, men da vi kom nærmere, efterhånden som vi kæmpede os op ad bjergskrånningen, så vi, at det var en veritabel fæstning, svært armeret med kanoner og maskingeværer, og med den italienske tricolore vajende fra en råt til- hugget flagstang, der var rejst midt mellem pigtrådsspærringerne.

Udenfor fortet lå der telt ved telt, så langt øjet rakte, også her kom beduinerne, der gav op, for at underkaste sig. Men i horisonten, langt, langt borte midt i de mægtige skove, hvorover kongeørnen svæver, skimtede man spinkle, blå røgsøjler, der som tynde streger stod mod den blå himmels baggrund. Det var røgen fra de frie beduiners bål. Det var de folk, italienerne kalder oprørere. Vi var i fortet Maraua midt i Cyrenaicas bjerge.

Vi blev modtaget af oberstløjtnant Piatti, en blond kæmpe, der mest af alt lignede en skandinav. Da jeg bad om at få lov til at slå mit telt op, lo han, så alle de røde ar og flænger i hans ansigt fortrak sig:

”Nej, det kan der ikke være tale om. De er i Maraua, og her skal De sove indenfor murene.”

Resultatet var, at jeg fik anvist et værelse i en barak, en feltseng og et tæppe til at gøre mig det behageligt med.

Solen gik ned, og bålene blev tændt i beduinerlejren, der lå udenfor pigtrådsspærringerne.

Mændene, der så renligere og mere velklædte ud end de beduiner, jeg havde set i Merg, var tillige med drengene ifærd med at drive fårene og gederne sammen, medens kvinderne malkede dromedarerne, og vandkedlerne snurrede over den flammende ild. Jeg gik en runde i lejren, inden jeg gik til ro; overalt var der liv og travlhed, de unge mænd havde foranstaltet forskellige lege med dans og boldspil, jeg spurgte en af beduinerne:

”Hvor er Ahmar Moktar?”

Beduinen viste sine hvide tænder i et smil. ”Ahmar Moktar,” sagde han og gjorde en stor bevægelse med armen ud over bjergene, ”han er overalt i kløfter og bjerge.”

Det var mørkt. Bålene kastede lange slagskygger af mænd og dyr. Får og geder brægede, og førerdyrenes klokker klemmede svagt. Jeg gik tilbage til fortet. Vagten hilste, så drejede han atter

maskinkanonens munding ud imod lejren.

For overalt i bjergene svæver den enarmede fører Ahmar Muktars ånd.

Den næste morgen blev der ikke tid til andet end lige at sluge en kop sort kaffe, før vi atter skulle afsted. Men denne gang ville rejsen ikke komme til at vare så længe. Det gik nedad bakke til Cyrene, og vi regnede allerede med at kunne nå denne by ved middagstid, dersom alt gik vel, og vi ikke kom i kamp. Mens jeg slugte morgenkaffen, fik jeg lejlighed til at tale lidt med den oberst, for hvis skyld kolonnen var blevet dannet.

Han var en høj, kultiveret mand fra det nordlige Italien. Han talte glimrende fransk, næsten lige så godt som en franskmænd, men han nærede et ligefrem uhyggeligt had til den latinske søsternation. Hver gang, jeg i samtalens løb omtalte Frankrig, blev hans stemme snerrende. Da jeg spurgte ham, hvorfor der var så mange tropper fra Erythrea i Cyrenaica, sagde han: "Fordi det er de eneste tropper, vi kan stole på. Araberne er dovne og upålidelige og flygter for et godt ord, medens derimod abyssinerne er fuldt ud loyale mod os italienere. Jeg har selv været lang tid i Erythrea, og der har vi aldrig opstand eller oprør, der har befolkningen tilfulde forstået, hvilke goder de kan have af, at den italienske civilisation bliver indført. Her er vi jo næsten nødt til at dræbe hele befolkningen, før den forstår, at vi er de stærkeste." Vi kom ikke videre ind på emnet, skønt der egentlig nok kunne have været bemærket en del, han slugte også sin kaffe, og vi besteg bilerne og kørte afsted.

Det gik uafbrudt nedad bakke, men på en ganske forfærdelig vej fyldt med grene, store sten og huller, uafbrudt knagede det i hele bilens karosseri, så jeg følte mig overbevist om, at den måtte gå i stykker.

Det skete også. Omtrent 10 kilometer fra Cyrene knækkede fjederen på det venstre forhjul. Der kunne ikke være tale om at få den repareret, jeg måtte køre videre, som jeg bedst kunne. Det var vanskeligt, men det gik, og i den mærkeligste vogn, jeg nogensinde har kørt i, holdt jeg mit indtog i Cyrene.

Cyrene ligger omtrent 20 kilometer fra Middelhavet på to høje. Mellem de to høje foretager man for tiden vældige udgravninger af den by, der har været her i romertiden. Byen er næsten helt udgravet og ganske godt bevaret. Man ser tydeligt søjlerækkerne omkring Forum og adskillige templer. Midt imellem templerne slog jeg mit telt op.

Bilen så frygtelig ud, fjederen var knækket på en sådan måde, at den var ganske umulig at reparere; jeg tog den derfor helt af. Men det syntes ganske umuligt at få nogen anden. Måske kunne jeg, dersom jeg havde ventet 14 dage, have fået en fjeder fra Bengasi, men vi skulle allerede starte mod Derna den næste morgen, og det var meget usandsynligt, om der gik nogen anden transport til Derna den næste måned, og at blive i den lille by Cyrene var ikke morsomt.

Omsider lykkedes det mig for gode ord og betaling at få en gammel lastbilfjeder, den var ganske vist alt for stor til en Chevrolet og meget hårdere end fjederen i den anden side, men i hvert tilfælde var den bedre end ingenting, og ved hjælp af tykt ståltråd fik jeg den anbragt.

Da jeg var færdig med det arbejde, var det mørkt, så jeg fik ikke meget at se af Cyrene, jeg knappede mit telt til og faldt i søvn.

Jeg må åbenbart have sovet for længe den næste morgen, for medens jeg sov allerbedst, blev teltet revet bort over hovedet på mig, og to abyssinske soldater stod ved siden af det væltede telt med en lygte i hånden. "Du skal skynde dig, de er allerede ved at køre," sagde abyssineren og begyndte elskværdigt at hælde alle mine ting op i bilen.

Det var endnu bælgravende mørkt, og da jeg spurgte, erfarede jeg da også, at klokken kun var fire; "men," forklarede den ene abyssiner, "vi må afsted med det samme, der er tohundrede kilometer at køre, og vi må ubetinget nå det inden mørkets frembrud. Det er det farligste stykke på hele turen." Jeg fik hurtigt pakket og skyndte mig til det sted, hvor automobilkolonnen holdt. Obersten var

gnaven og sagde ikke engang godmorgen, han satte sig op i sin bil og gav ordre til afgang. Vi kørte et par timer i mørke henover en flad slette. Så begyndte bjergene igen samtidigt med, at solen stod op. De var endnu mere vilde end bjergene på den anden side Merg, snart kørte vi gennem dybe kløfter, hvor et tæt krat på begge sider kravlede op ad bjergskråningerne, snart krøb vi selv hen langs en bjergryg, hvor vi kunne ses milevidt.

Da klokken var henved syv, begyndte jeg at få vanskeligheder med den fjeder, jeg havde repareret. Til at begynde med tillagde jeg det ikke større betydning, jeg var jo nødt til at følge med de andre, men på en gang mistede jeg komplet herredømmet over rattet. Bilen for fra den ene side til den anden. Der var ikke andet at gøre end at standse.

Jeg standsede. De andre vogne kørte forbi mig, først kom den armerede vogn, så vognen med de abyssinske soldater, og tilsidst en lastvogn med en bunke sække og en tre-fire abyssinske soldater med maskingevær.

Da denne vogns chauffør lagde mærke til at jeg standsede, stoppede også han sin motor og kom hen til mig. Allerede på afstand vinkede han og råbte ængstelig: ”De må skynde Dem, De kan ikke blive her alene, her har vi det farligste sted.”

Jeg havde hurtigt set, at der i den første time ikke kunne blive tale om at køre videre, jeg måtte atter reparere, og jeg forklarede ham det. Et øjeblik svarede han ikke, vi hørte motorerne fra de armerede vogne, der forsvandt mere og mere. Chaufføren sagde da nervøst: ”Jeg må så køre videre. Når De har repareret, er det bedre De kører tilbage til Cyrene, her er fuldt op af beduiner, og får de fat på Dem, så Gud nåde Dem.” Mens vi talte, havde de abyssinske soldater på lastvognen kigget sig ængsteligt omkring, stadig parat med maskingeværet, nu begyndte de at trampe i vognens bund af utålmodighed. Chaufføren bød mig farvel og skyndte sig tilbage til sin vogn, der et øjeblik efter var forsvundet i det fjerne.

Jeg var helt alene. Alt syntes fredeligt. På min ene side havde jeg en skrænt bevokset med et tæt makikrat, på min anden side lå der en højslette, der skrånede svagt nedad mod lavlandet. Bierne summede omkring mig og fløj fra blomst til blomst.

Nu da jeg alligevel var alene, hastede det ikke så stærkt. Jeg lagde mig ned ved siden af bilen og tyggede på et strå. Kun nogle sekunder efter blev jeg vækket af min halvdøs ved en fjern ringen. Jeg satte mig op, men kunne ikke få øje på noget, men den spæde klang blev ved. Da jeg omtrent havde opgivet at finde ud af, hvad det var, fik jeg øje på en fåreflok noget borte. Det tog mig omtrent et kvarters gang at nå den, men omsider var jeg midt mellem alle fårene. De blev vogtede af to smådreng med solbrændte, alvorlige ansigter. Da de så mig, ville den yngste løbe bort, men den ældste, en 14 års dreng, tog ham i armen, ”men Nazmi dog, skam dig, er vi ikke blevet til at passe på fårene?” Han tog sin kæp i hånden og gik truende frem mod mig. Jeg standsede ham. ”Jeg vil ikke tage nogle af dine får,” sagde jeg, ”men kunne jeg ikke købe lidt mælk.”

”Du er italiener,” sagde drengen, ”hvis du vil have mælk, kan du gå til dine egne.”

Jeg forklarede ham, at jeg ikke var italiener, men at jeg var fra et helt andet land. Han så stadig lidt mistænksom ud: ”Men arbejder du da ikke for italienerne?”

”Nej,” sagde jeg, ”jeg konuner fra Marrakesch.”

”Fra Marrakesch!” gentog han og rynkede panden, ”et kender jeg ikke. Hvor er det?”

”Helt ude mod vest,” forklarede jeg.

”Wallah, jeg ved det, du kommer fra Trables.”

”Nej,” sagde jeg, ”Marrakesch er meget længere borte.” Han opgav at få nærmere forklaring derpå, men skyndte sig hen for at malke et af fårene i en træskål. Han rakte mig skålen med den fede mælk, og jeg drak den begærligt. Da jeg var færdig, ville jeg betale ham og gav ham et par lire. Han vendte og drejede mønten, og rakte den så tilbage til mig. ”Den kender jeg ikke,” sagde han.

Jeg havde desværre ikke nogle af de ældgamle sølvmonter, der er kurante blandt beduinerne, og jeg bad derfor ham og hans broder om at gå med hen til bilen, så kunne vi se, om jeg havde noget, de

kunne bruge.

Det var de også villige til, nu da de ikke mere var ængstelige for mig, men da jeg prøvede at give dem en plade chokolade, som jeg havde med, så de ængsteligt på den. De havde aldrig smagt chokolade og spyttede den ud, da jeg lod dem prøve. Tilsidst fik jeg dem til at tage imod en gammel burnus, jeg havde med fra Marokko.

Så godt de kunne, hjalp de mig med at reparere bilen. Det blev et vanskeligt arbejde, jeg måtte have hele forpartiet op på dunkraft, og da det var gjort, gjaldt det om at få fæstnet fjederen på betryggende måde; jeg bandt den fast med reb og mente nok, at det kunne holde, til jeg engang kom til Derna.

”Hvor hører I til?” spurgte jeg drengene. ”Vores stamme har en lejr borte i bjergene, ikke så langt, kun en dags gang herfra.”

”Men er I ikke bange for italienerne?”

Den ældste dreng nikkede alvorligt. ”Naam, det er vi, men de får os ikke at se, de følger altid den vej, din bil står på, og den holder vi os langt borte fra. Desuden skynder de sig altid sådan med deres biler, at de er væk, næsten før man får øje på dem.”

”Og hvis de nu får øje på jer. Hvad gør de jer så?”

”Måske ikke noget. Vi er jo endnu så små. Men vi havde en broder, der var lidt ældre, ham skød de, fordi han havde et gevær, så han kunne forsvare sig og fårene mod sjakalerne.”

Jeg tog afsked med de to drenge og kørte videre mod Derna, hvortil jeg regnede, at der var 150 kilometer.

Det var en vidunderlig formiddag, og sjældent har jeg set noget så smukt som den bjergegn, jeg kørte igennem. Alt var farver, fra himlen, der dyblå hvævede sig over mit hovede, til de tusinder afskygninger af grønt, der var i skoven omkring mig. Jorden var tæt bestrøet med alle mulige blomster, og sorte og brunrøde sommerfugle flagrede omkring mellem de brogede blomster. Her var klipperne, når de trådte nøgne frem, heller ikke grå, også de indeholdt en rigdom af farver. Jeg fulgte stadig det smalle hjulspor, snart henover højslette snart gennem nåleskov eller mellem forrevne klipper.

Ved middagstid begyndte hjulsporet at bugte sig mellem to bjergkæder, de blev stadig højere og kom ligesom tættere sammen, på dem begge voksede der et tæt krat, og hist og her krøb skovbevoksede slugter ind i de høje fjælde.

Motoren snurrede søvndyssende. Det var meget varmt, og jeg tror, jeg var nær ved at falde i døs, da der pludselig knaldede et skud. Først var jeg ikke rigtigt klar over, at det var et skud, jeg troede, der var noget galt med motoren, men så knaldede det en gang til, og en kugle pløjede igennem teltlærredet, der lå bag i vognen. Da jeg kiggede op ad bjergskråningerne, fik jeg øje på en fin, blå sky, der svævede over krattet på venstre skråning. Jeg var med det samme klar over situationen, det var beduiner, der lå deroppe og fyrede på mig. Jeg standsede vognen med det samme, og rystende af angst for, at den næste kugle skulle træffe rigtigt, ventede jeg på, at araberne skulle komme frem. Jeg fik heller ikke lov til at vente længe, for kun få sekunder efter at jeg havde standset motoren, kom to mænd bevæbnede med lange geværer ud fra krattet. De gik hen imod mig med geværene løftede parate til at fyre, dersom jeg rørte mig. Jeg blev siddende ganske stille i vognen.

Fire arabere til, alle bevæbnede til tænderne med patronbælter på kryds over brystet kom nu til, og da de var nær ved bilen, råbte den ene: ”Nå så du troede, du kunne slippe igennem, ved Allah, det skal blive dig en dyr spøg, en forræder som du, der kører italienernes biler.”

Jeg forstod ikke ganske, hvad han mente, men da alle araberne var nået helt hen til vognen, spurgte en høj, sortskægget araber, der åbenbart var anføreren, hvor jeg gemte mine våben. Jeg sagde til ham, som rigtigt var, at jeg ingen våben havde, og de gav sig nu alle til at gennemrode bilen, medens en ung araber holdt vagt ved siden af vognen.

Da de var færdige med at søge efter våben i bilen, bandt de mine hænder bag på ryggen, jeg måtte stige ud af bilen og blev beordret til at sætte mig ned.

De talte dæmpet sammen. Jeg forstod ikke meget af, hvad der blev sagt, for samtalen blev ført i en dialekt, der var ret forskellig fra det arabiske, der taltes i Tripoli eller Bengasi, men det blev mig efterhånden klart, at de drøftede den døds måde, der ville være den mest passende at anvende over for mig.

Da de havde diskuteret en tid, vendte den sorts-kæggede fører sig til mig, og idet han sparkede til mig, sagde han: "Ouen beledak, kelb, inte?" (Hvor er din stamme din hund).

Jeg forklarede ham, at jeg slet ikke var fra Afrika, men fra et land højt imod nord, et land, der hed Danmark.

"Men hvorfor kører du italienernes automobiler?"

"Jeg kører ikke italienernes automobiler, det er min egen automobil, og jeg kommer fra Marrakesch."

"Hvorfor bærer du tarbuseh, når du ikke er moslem?"

"Jeg bærer tarbusch, netop fordi jeg er moslem, og jeg er på vej til Ægypten, derfra vil jeg tage til Mekka."

Føreren diskuterede et øjeblik med de øvrige fem, så sagde han: "Jeg tror, du lyver. Du har taget arabisk dragt på og siger, du er moslem, blot for at vi ikke skal gøre dig noget. I virkeligheden er du en af de andre frankere, der kommer her for at ødelægge os i bjergene."

Jeg forsikrede ham, at det var, som jeg sagde, men han ville ikke tro mig.

"Du skal dø nu," sagde han, "for hvor mange af vore brødre har I ikke slået ihjel?"

En af araberne tog sit fyrstål frem for at stikke ild på automobilen, og for anden gang på denne tur følte jeg mig overbevist om, at nu var det forbi, nu var der ingen redning mere, da føreren pludselig syntes at få en idé. "Hvis du var moslem, kan du koranen, fremsig hvad du kan af den."

Jeg fremsagde nogle suraer, og da jeg var færdig, sagde føreren henvendt til de andre: "Det kunne han ikke lære på en dag."

Jeg begyndte at fatte håb, og sagde til araberne: "Jeg er jo netop kommet her for at lære jeres liv at kende, i Europa er der ingen, der kender noget dertil."

"Hvad er Europa?" spurgte føreren.

"Europa, det er der, hvor englænderne og franskmændene og mange andre nationer er."

"Også italienerne?" Han kaldte dem rumi.

"Ja, også italienerne, men jeg tilhører en helt anden stamme end italienerne."

"Hvis det er sandt, alt det du siger, så vil vi overveje, hvad der kan gøres, vi vil tage dig med til vor lejr, det kan så blive bestemt der, hvad der videre skal ske."

"I kan let få bevis for, at det er sandt, i min bagage ligger koranen."

"Har du koranen?" udbrød alle araberne forbavset, "ved Allah, det var godt vi ikke brændte din bil, når koranen lå deri, det havde været en forfærdelig ting, som Allah aldrig havde tilgivet."

Jeg fik hænderne løst, og alle mændene begyndte at betragte mig med mildere blikke, skønt deres mistillid ikke ganske var forsvundet. Føreren sagde, at det var bedre, jeg tog nogle tæpper med, for det kunne være, at jeg kom til at sove på jorden om natten. Jeg tog tæpperne og nogle fødevarer, bilen blev kørt ind i en kløft noget borte fra vejen, dækket til med grene og skjult, og vi begyndte på marchen ind i landet.

Klokken var under alle disse sindsoprivende begivenheder ikke blevet mere end henvend to, en time marcherede vi afsted gennem tæt underkrat og gennem meget uvejsomt terræn, så kom vi til en lille bæk, der brusede afsted mellem klipperne. Føreren standsede. "Det er el Asr nu," sagde han, og så op mod solen. "Vil du bede med," spurgte han henvendt til mig. Jeg nikkede, og alle vaskede sig i den lille bæk. Da bønnen var endt, spurgte føreren mig, om jeg ville læse lidt op af min koran, for der var ingen af dem, der kunne læse, jeg gjorde det, og med tavse, alvorlige ansigter lyttede de alle

til koranens ord.

Da jeg havde sluttet oplæsningen, gik vi videre, til mørket faldt på, så blev der tændt bål på en lille åben plads, som vi valgte til opholdssted for natten.

Da bålet flammede, satte vi os omkring det alle syv. Jeg spurgte føreren:

”Men er I da ikke bange for, at italienerne skal se jer?”

”Nej,” svarede han hånligt. ”De tør ikke komme uden for deres byer, uden at de har mange soldater og de hurtigt skydende geværer med. Vi kan høre dem, længe før de kommer, og i mørke tør de slet ikke angribe os.” Da føreren havde talt, spurgte en anden af araberne: ”Du har talt med italienerne, hvad siger de om os?” Jeg fortalte, at italienerne beskyldte bjergbefolkningen for de frygteligste grusomheder, og for at pine de fanger, de tog. Føreren så et øjeblik på mig, så tog han en tyk gren og kastede ind i bålet, så gnisterne stod i vejret. ”Nu da vi ved, at du er en god moslem, og at du ikke vil falde os i ryggen, skal jeg fortælle dig noget, jeg forsikrer dig ved den almægtige og miskundige Allah, at det er sandt, det jeg fortæller. Jeg har ikke altid været her i bjergene, men jeg er blevet jaget herind, fordi der ikke var andet for mig at gøre, og fordi min oase blev ramt af en frygtelig ulykke.

Syd for bjergene her strækker ørkenen sig, den mægtige, gule ørken, hvor onde djinner huserer, og hvor brøndene er muret til; helt ned til Cufra er der ørken, har jeg ladet mig fortælle, ja måske længere endnu imod syd til de lande, vi ikke kender, men hvor de sorte bor. Ikke langt fra de bjerge, hvor vi nu er, var den oase, hvor min far havde boet, og hans far før ham og min hele slægt så mange nymåner tilbage som der er kameler i hele Sahara. Jeg var lykkelig, jeg havde en søn, Allah alene ved, hvor han er nu, jeg havde en datter, der var mit øjes lyst, ja jeg forsikrer dig, den ædleste hest havde, når den bøjede halsen, ikke yndefuldere bevægelser end hun, hendes hud var blød som ferskenen, og hendes øjne var sorte som natten, jeg elskede hende, som jeg elskede min søn, og du ved, at kun kærligheden til Allah er højere end faderens kærlighed til sin søn.”

Jeg nikkede stumt, de andre arabere havde sikkert hørt historien mange gange, men de sad alle opmærksomt lyttende, man hørte kun ilden knitre i det tørre træ. Føreren havde fået tårer i øjnene, jeg kunne se dem glimte i skæret fra bålet. ”Allah bevare mig for at vise mig som en kvinde, men det, der skete, har gjort mit hjerte hårdt mod alle de vantro, der oversvømmer landet, og det har gjort mit sind blødt som et barns, når jeg tænker derpå. Alene Allah er retfærdig.

Ak, vi levede lykkeligt i vor oase. Jeg var rig, jeg havde over hundrede kameler, og alle i oasen lyttede til mit ord. Vi vidste nok, at der var krig i Cyrenaica, nu og da drog vore unge mænd ud for at hjælpe befolkningen i bjergene, men vi vidste ellers ikke meget derom, indtil en dag:

En snes af vore mænd med mig i spidsen havde været i en nabooase til en stor fest. Den varede tre dage, og vi begav os atter tilbage til vor oase. Alt syntes da roligt, men den første, jeg traf, var min hustru, hun kom løbende imod mig med rædsel i blikket, med håret udslagent og tøjet flået af kroppen. ”O kom ikke hjem, kom ikke hjem,” jamrede hun, ”Allah tilgive mig for at jeg skal fortælle dig, hvad der er sket.” Hun hulkede og skreg, og jeg kunne ikke få et ord ud af hende. Jeg steg af kamelen, da kom min broder gående, han gik hen til mig, kyssede mig på begge kinder og sagde: ”Broder, du ved som jeg, at kun Allah yder menneskene retfærdighed, Mohammed er død.” ”Død,” sagde jeg, ”men han var jo slet ikke syg.” ”Nej,” sagde han, ”vor broder blev skudt, italienerne har været her, de skød hver femte mand, fordi vi satte os til modværge.”

Jeg blev så bevæget, at jeg ikke kunne tale, men min broder fortsatte, ”du må sætte din tillid til Allah i alt, hvad der sker, Aischa er borte.” Aischa var min datter, og da kunne jeg ikke beherske mig længer. ”Sig det,” råbte jeg til ham, ”er hun død?” Han rystede på hovedet. ”Nej,” sagde han, ”her kom en italiensk sergeant med nogle abyssinske tropper, de drev kamelerne bort, og da de tog bort med dem, tog han Aischa med sig.” ”O, min broder,” sagde jeg, ”kunne du ikke have forhindret det og sparet mit hus for den skændsel og mit hjerte for den sorg, du ved, jeg elskede hende, men hellere måtte du have dræbt min datter, end skændselen skulle ramme mit navn.”

Han rystede på hovedet. ”Jeg vidste intet, før det var for sent. Abyssinske soldater holdt vagt overalt.”

Længe svarede jeg ham ikke, da sagde jeg: ”Tag du dig af min hustru og min søn.” Ahmet, der kun var ni år gammel, stod ved siden af sin moder, ”jeg vil søge efter Aischa.” Og så forlod jeg oasen på den eneste kamel, jeg havde tilbage. Jeg vidste ikke, at jeg aldrig skulle se den mere.

Jeg søgte i mange måneder i mange byer, og tilsidst fandt jeg hende. Hun var anbragt i et offentligt hus i Derna, et hus, hvor alle kunne drive utugt for betaling. Føreren knyttede hånden om sit gevær. Hun kendte mig, og jeg bad hende gå med mig. Hun rystede på hovedet og græd. ”O fader,” sagde hun, ”jeg tror, jeg er syg, og har jeg den sygdom, bliver jeg aldrig rask mere.” ”O Aischa,” svarede jeg hende, ”jeg har tilgivet dig, ligesom Allah vil tilgive os alle. Hvordan kom du her?” Italieneren tog mig med sig, da han tog bort med kamelerne, og bagefter blev jeg bragt her til huset. ”Hun hulkede, ”og kun Allah den barmhjertige ved, hvad jeg led i det øjeblik.” ”Dræb mig, fader,” bad hun, ”jeg må aldrig komme ud herfra, og døden er en nåde, når den kommer fra din hånd.” Så dræbte jeg hende, kyssede hendes pande og flygtede, flygtede op i bjergene. Og det siger jeg dig, at hver italiener, jeg træffer, skal dø, det er retfærdigt. Havde jeg troet, at du var italiener, havde min første kugle også ramt, nu så jeg din tarbusch og besluttede at vente.”

Alle sad tavse. Jeg kunne ikke svare ham, så bevæget var jeg blevet. Så fortsatte han: ”Og endnu engang sværger jeg ved den levende Allah, den almægtige og barmhjertige, at der ikke er en eneste her, der ikke kunne fortælle en historie som den, jeg fortæller. Derfor giver vi ikke op, derfor bliver vi ved at skyde, til bøsseløbene brændes op; vi frygter ikke døden fra deres maskingeværer, vi frygter ikke sulten, eller at vi skal gå i pjaltede klæder. Vi kæmper, til der kun er en mand tilbage, der drager ånde. Vi elsker alle Gud, men vi hader de hvide djævle, der gør os mere ondt, end nogen kan tænke. Hamid, hvorfor er du her?”

”Min broder blev hængt,” svarede Hamid.

”Og du Abdallah?”

”De tog min ejendom fra mig og sagde, det ikke var min, fordi jeg ingen papirer havde på den, skønt den havde tilhørt min far.”

”Og du Mohammed?”

”Min far og min broder blev skudt.”

”Og du Ali?”

”Fordi de ville spærre mig inde i en by.”

”Og endelig du Abdeslam?”

”Fordi jeg blev dømt til år i saltminerne og ikke ville underkaste mig. Jeg løb min vej.”

Føreren vendte sig atter mod mig. ”Nu har du hørt det hele, og jeg påkalder endnu engang Allah til vidne på, at det hele er sandt. Var det ikke retfærdigt, at vi ville have skudt dig, hvis du havde været i italienernes sold?”

”Jamen det var jeg jo ikke,” protesterede jeg. ”I kan jo også se på min dragt, at jeg ikke er fra Cyrenaica. Den dragt, jeg har på, er fra Marokko.”

”Det har jeg allerede set for længe siden,” sagde føreren, ”og det var derfor, jeg lod dig fremsige koranen. Hvis vi nu havde ladet dig køre, hvor var du så kørt hen?”

”Til Derna.”

”Og derfra ville du køre til Ægypten?”

”Ja, så hurtigt som muligt.”

Han talte nogle minutter i en hviskende tone til de andre mænd, så sagde han, ”vi har tiltro til dig, fordi vi tror, du virkelig er moslem, og at det ikke er noget, du har sagt af angst. Der er tre dages march endnu til vor lejr, hvis du hellere vil gå tilbage til din bil i morgen tidlig, må du det, men på én betingelse: Du skal love os ved Allah, at hvis du kommer til Aleksandria, vil du gå op til Sidi Adriss Senoussi, den retmæssige emir over Cyrenaica, og sig til ham, at vi vil kæmpe til sidste

mand. Vil du love det?"

"Ved Allah, det lover jeg."

Han gjorde tegn til, at vi skulle bede den sidste bøn før natten, og da den var endt, sagde han: "Så går du i morgen med Ahinet og Abdeslam tilbage til din bil."

Det var bælgmørk nat. Ilden flammede svagere og svagere; jeg tilbød føreren mit ene tæppe, men han afslog det, de seks arabere lagde sig, hårdføre som de var, på den nøgne jord, jeg hyllede mig ind i mine tæpper og faldt i søvn.

Og ude i mørket græd hyænerne som små børn.

Jeg vågnede den næste morgen før de andre. Himlen var endnu sort, og stjernerne blinkede klart, mod øst begyndte man at kunne skimte en ganske svag lysning. De fem arabere sov endnu, den sjette var ifærd med at få bålet til at brænde, han lagde grene på det, men så ikke, jeg var vågen, da han sad med ryggen til mig med geværet ved siden af sig. Jeg betragtede de øvrige, der lå i dyb søvn. De så pjaltede ud, men selv nu i søvnen var der på alle ansigter et ejendommeligt udtryk af beslutsomhed og fred. Jeg begyndte at fatte, hvorfor disse mænd kunne dø uden at blinke med øjnene. Såvidt jeg havde set den ene dag, jeg nu havde været sammen med dem, hvilken skæbne det skulle være, det ville aldrig falde dem ind at bebrejde Gud, hvad der hændte. Medens de stod på galgen, ville de takke Gud for det liv, de havde levet, og de ville have hengivet sig med ro i alle lidelser. Disse mænd, der sov der, var måske nok fattige og uvidende, de kunne ikke læse og knapt nok stave deres eget navn, men det er de sandeste adelsmænd, jeg nogensinde har truffet.

Himlen flammede nu rødt i øst, det var tid til at bede morgenbønnen el Subr, og han, der passede bålet og åbenbart havde holdt vagt de sidste par timer, gik nu hen og ruskede i os. "Det er el Subr nu," sagde han.

Vi gik alle hen til en lille bæk, der var lige ved og foretog den rituelle vaskning, derefter ledede føreren endnu engang den korte morgenbøn.

Da det var forbi, og vi havde spist lidt af de dadler, jeg havde med fra vognen, tog jeg afsked fra de fire, sagde dem tak fordi jeg måtte gå tilbage, og sammen med Ahmet og Abdeslam gjorde jeg forberedelser til at gå den samme vej tilbage, som vi var kommet. Inden vi gik, spurgte jeg føreren:

"Egentlig ville jeg gerne have været med til lejren, der havde jeg måske truffet Ahmar Moktar?"

Føreren smilede: "Ham ville du ikke have truffet der, han er langt borte nu, midt inde i centret af bjergene."

"Er det Ahmar Moktar, der kommanderer?"

"Ja, men han er kun stedfortræder for Sidi Idriss Senoussi."

"Hvor mange er I?"

"Det ved jeg ikke engang selv," svarede føreren, "vi er vel nok nogle tusinde spredt over det hele."

Han nikkede et par gange eftertænksomt, "men der falder også mange. Vi var ti, da vi drog ud, nu er vi kun seks tilbage, de øvrige fire faldt, da vi kom i kamp med en automobilkolonne med maskingeværer, der kom forbi lige før dig." Han smilede til mig og rakte mig hånden, "nå Salaam aleikum, du skulle hellere prise dig lykkelig over, at du får lov til at gå. Du er den første, der får lov til det."

"Efter det, jeg har hørt, ville det egentlig også være forståeligt, om I havde skudt mig."

Han trak på skuldrene. "Allah alene kender dit hjerte og dit sind, jeg tror, det er rigtigt, hvad du har fortalt, men hvordan tror du, en af os ville være blevet behandlet, dersom han var blevet taget af italienerne?"

Jeg tav. De bød mig alle endnu engang hænderne, og Ahmet, Abdeslam og jeg begav os atter på vej tilbage til bilen.

Vi nåede den kort før middag. Vi spiste sammen, og jeg tog afsked med de to solbrændte beduiner; længe så jeg dem stå ved vejen og stirre efter mig, så forsvandt de i krattet. Jeg var atter alene.

Terrænet var stadig uhyre uvejsomt, og vejen snoede sig bestandig gennem klipper og skov. — Jeg frygtede hele tiden, at der skulle blive skudt, jeg kunne jo møde nye arabiske tropper, og det var da ikke så sikkert, at det ville gå så godt denne gang, som sidst. Men alt gik godt, og ved tretiden kom jeg til et fort. En tre-fire abyssinske soldater spærrede vejen. De stoppede bilen og bad mig følge med til kaptajnen oppe på fortet.

Jeg kørte ad en stejl sti derop og stoppede bilen udenfor det pigtrådshegn, der omgav fortet.

Kaptajnen kom ud. Han så meget ophidset ud. ”Hvor kommer De fra?”

”Jeg forstår ikke italiensk.”

Han blev endnu mere ophidset. ”Fremmed,” sagde han og nikkede et par gange betydningsfuldt, så tilkaldte han en italiensk soldat, der kunne tysk, og med ham som tolk fortsattes samtalen.

”Kaptajnen spurgte, hvorfra De kom,” sagde tolken.

”Fra Cyrene.”

”Hvem har givet Dem tilladelse til at køre alene?”

”Jeg har en tilladelse til at køre i mit pas.”

Han fik passet og gennemså det omhyggeligt. Ved hjælp af tolken sagde han: ”Det giver Dem ikke nogen tilladelse til at køre alene.”

”Jeg var også med en kolonne, men min automobil gik i stykker, og så ventede man ikke på mig, men kørte videre,” svarede jeg.

”Hm, det lyder lidt mærkeligt. Hvor skete det?”

”Omtrent halvtreds kilometer fra Cyrene.”

”Og så er De kørt hertil alene? Gennem den farligste egn,” kaptajnen blev mere og mere ophidset.

”Har De mødt beduiner?”

”Ja.”

”Og de gjorde Dem ikke noget?”

”Ikke det mindste.”

”Sig mig engang, signor, har De særlige formål med at komme til Cyrenaica?”

”Ja, jeg skal igennem til Ægypten.”

”Det er ikke det, jeg mener,” snerrede kaptajnen, ”har De til opgave at sætte Dem i forbindelse med befolkningen?”

”Ikke udover at jeg overalt er interesseret i den arabiske befolkning.”

”Taler De arabisk?”

”Ja.”

”Se, se, det bliver mere og mere mystisk.” Han tænkte sig om et øjeblik. ”Igår blev fire af de mænd, der var med i eskorten dræbt. Det er mærkeligt, at oprørerne skulle have ladet Dem gå, dersom der ikke var særlige grunde. Må jeg se, hvad De har på Dem af papirer?” Han undersøgte mine lommer, så råbte han til en soldat: ”Å Francesco, se lige efter, hvad der er i vognen.”

Soldaten så efter, men han fandt ikke andet arabisk end koranen, som han gav til kaptajnen. Denne bladede i den; så spurgte han mig: ”Er det Deres?”

”Ja.”

”Hvorfor har De den?”

”Fori jeg er gået over til Islam.”

”Jeg kender ikke Deres land, er man moslem der?”

”Nej, man kan have hvilken religion, man vil.”

”Når alle andre er kristne i Deres land, hvorfor er De det da ikke?”

”Fordi jeg regner Islam for at være den sande kristendom.”

”Ja, nu må De vente her. Jeg telefonerer nu til Derna. Francesco, pas på ham så længe.”

Og Francesco stod stiv som en støtte med geværet ved fod ved siden af min automobil.

Et kvarter efter kom kaptajnen igen. ”Jeg har talt med Derna og forklaret sagen der. De vil i morgen tidlig få lov til at køre videre, men jeg giver Dem et par karabinierer med, der skal aflevere Dem i kommissariatet. Hvor vil De sove inat?”

”I mit telt.”

”Det kan der vel ikke være noget i vejen for.”

Jeg slog mit telt op på marken indenfor pigtrådsspærringerne, og hele eftermiddagen var det en sand forlystelse for de abyssinske soldater hvert øjeblik at tage teltdugen tilside og kigge ind i teltet. Om aftenen fik jeg fred, selv om der blev sat fire abyssinere til at passe på mig.

Den næste morgen ved nitiden, da jeg forlængst var færdig med at pakke bilen, kom kaptajnen fulgt af to arabiske karabinierer. De var begge svært bevæbnede; kaptajnen gav dem ordre til at sætte sig op i min bil. Den ene satte sig på forreste sæde ved siden af mig, og den anden på bagsædet.

Så kørte vi afsted mod Derna, efter at de to karabinierer havde fået de strengeste instrukser om at aflevere mig i kommissariatet. Jeg var ikke fri for at være en smule angst. Vejstykket fra Guba, således hed det fort, hvor jeg var blevet standset på en så ubehagelig måde, til Derna var også spækket med beduiner, og mødte vi her nogle, ville de sikkert ikke være villige til at give pardon, nu da jeg havde to karabinierer i vognen.

Karabiniererne var heller ikke allermest rolige; medens vi kørte, kiggede de sig stadig nysgerrigt omkring; så spurgte han, der sad ved siden af mig: ”Der bliver sagt, at du har set el Mahafdia?”

”Det har jeg også.”

”De slår alle ihjel. Hvorfor slog de ikke dig ihjel?”

”Fordi jeg er moslem.”

”Ja det sagde kaptajnen,” bemærkede karabinieren, ”men vi er også moslem, og hvis de møder os, slår de os ihjel.”

”Jamen jeg kommer fra Marokko, og jeg har hverken krig mod italienerne eller araberne. De forstod, at jeg ikke var fjendtligsindet.” Karabinieren tav skyldbevidst.

Vi kørte stadig mellem bjerge. Der var 70 kilometer fra Guba til Derna, og da vi var kommet igennem 40 kilometer, begyndte bjergene at skråne brat nedad mod den slette, hvor Derna ligger. Karabiniererne greb fastere om geværene, og han, der sad ved siden af mig, sagde ængsteligt: ”Her er meget farligt her. Her er fuldt op af beduiner.”

Vejen gik nu i zigzag med stærk hældning nedad, på vor ene side havde vi en gabende algrund, på den anden kratbevoksede skrænter. Karabinieren flyttede sig nervøst frem og tilbage på sædet, så sagde han:

”Hvordan standses vognen?”

”Hvorfor det?”

”Jo, for hvis de skyder oppe fra skrænten, skyder de først på dig, og hvis du bliver ramt, kører vi alle ned i afgrunden.”

Jeg trak på skuldrene. ”Hvis jeg bliver ramt, kan du ikke standse vognen alene, derfra hvor du sidder.” Karabinieren blev bleg, han stirrede angst omkring sig, medens vi med stærk fart susede nedad bakke og om det ene skarpe hjørne efter det andet.

Vi var omtrent nede af den kilometerhøje bjergside, da jeg, lige da vi havde passeret et sving, så, at vejen 15 meter foran mig var spærret. Tværs over den var der bygget ligesom en barrikade af store klippeblokke. Barrikaden var omtrent en meter høj, og jeg ville have knust bilen og sandsynligvis også os, dersom jeg kørte ind i den. Gode råd var dyre; til at standse var der ikke tid, i et hurtigt blik, så jeg, hvad der var på min venstre hånd, der var en skrænt omtrent 20 meter dyb og meget stejl, den førte ned til den flade slette. Jeg drejede bilen ud over skrænten, og den kørte mærkeligt nok uden at vælte nedad de 20 meter, stødte for foden af skrænten mod en stor sten og punkterede på begge forhjul.

Gendarmene styrtede ud gulgrønne i ansigterne af angst. ”Lad os køre videre med det samme,”

råbte de i munden på hinanden. ”Det er oprørerne, der har lagt stenene tværs over vejen, de kan begynde at skyde hvad øjeblik det skal være.”

Jeg prøvede at starte vognen, motoren gik godt nok, men det var umuligt at køre på de to flade forhjul. Jeg forklarede karabiniererne, at vi måtte reparere først. Vi gav os i lag med arbejdet. Det tog en halv time. De to karabinierer pustede af anstrengelse, da de pumpede, men vi så intet til ”el Mahafdia”. De var forsvundet som dug for solen.

Omsider var alt klart, jeg kørte vognen hen på vejen, der en 50 meter længere fremme gik hen over sletten, og vi kørte de sidste syv kilometer til Derna.

Hvad klima angår er Derna et paradys på jorden. Den ligger ved det blinkende, blå Middelhav, den har de vidunderligste temperaturer i hele Afrika, om sommeren bliver der meget sjældent varmere end 30 grader, da vinden kommer ude fra havet. Om vinteren går temperaturen aldrig under 15 grader, og det regner meget få dage i året.

Alligevel er der aldrig tørke i Derna, som man ser den i ørkenen, hvor nedbøren er sjælden. Jorden er ikke gul og trist, det er ikke en oase med nogle enkelte palmer, der står halvt begravede i sand, men hele Derna er et eneste blomsterflor, og her kan gro alverdens dejlige frugter.

Derna har det klareste, sødeste og reneste vand i hele Nordafrika. Det kommer oppe fra bjergene, og det overrisler jorden i selve byen og dens nærmeste omegn, således at man har måttet grave grøfter og rendestene, hvorigennem vandet stadig strømmer. Og alligevel er jorden ikke sumpet, for vandet rinder uafbrudt til havet. Jorden i Derna er dækket af et tykt græstæppe, hvor blomsterne stråler i alle mulige farver mellem det grønne græs. I haverne bærer de vifteformede bananplanter deres gule byrder hele året rundt, og selv om bananerne ikke er så store som de berømte frugter fra Jamaica, er deres smag dog meget bedre, de smager som en blanding af ananas og jordbær. Her vokser abrikoser og ferskener så store som gåseæg, og de blå og grønne druer, der slynger sig på stativer over alle gader, og som ved efterårets begyndelse er lige ved at sprænges af saftspænding, er store og tunge som dueæg.

Derna er paradiset på jorden, som den ligger nedenfor de vilde bjerge i Cyrenaica, hvor skuddene knalder, og hvor galge, mord og brand hører til dagens orden. Og ligesom byen i sig selv er lys og venlig, sådan som den ligger under den evigblå hinunel med grønne ranker og røde og blå blomster slyngende sig op ad de hvide mure, således er befolkningen det også.

De unge arabere går gennem gaderne smykkede med friske blomster, de binder kæder sammen i brogede farver, som de hænger hinanden om halsen, og ligesom de elsker den ydre skønhed, således er det, som om den har præget dem i det indre. Jeg har aldrig truffet nogen befolkning, der i højere grad end befolkningen i Derna følger det i praksis og i deres liv, som profeten Jesus prædikede. Den barske og hårde form for Islam, som bjergbefolkningen nødvendigvis må have i deres ustandselige kamp mod de italienske undertrykkere, har her vejet pladsen for noget blidt, næsten vegt. Der er få steder i Nordafrika, hvor Islam følges strengere end her, hvor senoussiernes lære har et af sine hovedsæder, men der er ingen steder, hvor man som her har taget det milde og skønne først af alt, og hvor overtro er hadet som pesten.

Derna er på alle sider omgivet af en høj mur. Den er i de sidste par år blevet omdannet til en veritabel fæstning, og muren er så høj, at der skal en meget adræt beduin til for at springe over den. Ved hvert verdenshjørne er der en port, og her står den europæiske civilisations sorte repræsentant med et velladet maskingevær og passer på, at ingen går ud eller kommer ind uden tilladelse. Jeg kørte bilen med de to karabinierer, der nu havde genvundet modet og dirigerede, farten, gennem den port, der vendte mod Cyrene, og de gav mig ordre til at køre lige til kommissariatet.

Vi kørte igennem Dernas arabiske gader, der er renlige og velholdte, over den lille plads med de to cafeer og videre ud på den anden side af den arabiske bydel, ud til den europæiske bydel, der består

af tre huse og et hotel; og vi nåede nu endelig kornmissariatet der lå med den italienske tricolore vajende på hel stang og med det fascistiske risknippe anbragt over porten.

Kommissariatet var en vældig hvid bygning, herfra styredes og styres Derna stadig af en lille håndfuld italienere, der lige er kommet over til kolonien fra deres hjemland. Alle er de militære, og alle har de uindskrænket myndighed. Araberne har overhovedet ingen repræsentation, hvis man da ikke skal nævne, at der virkelig er en ung, in telligent araber i kommissariatet. Han hedder Ali Djerbi og fungerer som tolk.

Vi standsede udenfor porten, den ene af karabiniererne blev nede i vognen, medens den anden gik med mig op til kommissæren. Jeg blev ført ind i dennes kontor med det samme.

Kommissæren var en mand under middelhøjde. Han bar en ulastelig uniform med et par gyldne epauletter på skuldrene og brystet fyldt med brogede tøjstumper, der angav, hvor mange og hvilke ordener han havde. Desuden bar han monokel og en lille velfriseret, sort moustache.

Kommissæren gav soldaten, der var fulgt med ind, et tegn til at gå ud og bad mig sætte mig i en lænestol foran skrivebordet. Han tog sit elegante, monogramforsynede cigaretetui op af lommen og bød mig en cigaret.

Han talte gebrokkent fransk, men vi kunne dog nogenlunde gøre os forståelige for hinanden.

”Nå signor,” sagde han og begyndte at tegne figurer med sin blyant på trækpapiret, der lå foran ham. ”Der bliver sagt, at De er kommet igennem uden eskorte?”

”Det er jeg,” svarede jeg ham, ”for min vogn gik i stykker, og den kolonne, jeg kørte med, tog videre.”

”Nå sådan,” sagde han høfligt, ”men der bliver også sagt, at De har set rebellerne?”

”Det har jeg også.”

”Hvad er egentlig Deres motiv med hensyn til den automobiltur, De foretager?” Han tegnede stadig omhyggeligt udførte cirkler med sin blyant.

”Det er først og fremmest at skrive artikler om, hvad jeg ser, dernæst at gennemkøre Afrika fra vest til øst.”

”De taler arabisk og går i arabisk dragt. Hvorfor?”

”For det første fordi jeg er interesseret i den arabiske befolkning, dernæst fordi jeg er gået over til Islam.”

”Var det derfor, beduinerne ikke gjorde Dem noget?” spurgte kommissæren.

”Det tror jeg nok, men også fordi jeg er fuldstændig neutral, det er arabernes kulturelle liv, der interesserer mig, og ikke noget politisk spørgsmål. Jeg forklarede også beduinerne, at jeg på ingen måde følte mig fjendtligt stemt overfor dem, så gjorde de mig intet.”

Kommissæren førte tankefuld sin blyant op til læberne og smilede lidt spodsk: ”Jeg kommer fra Tobruch, jeg vil ganske ærligt sige Dem, at jeg forstår Dem ikke. Hvad kan der interessere Dem ved araberne, dette, dette pjaltefolk, de er dovne og ugidelige, hvor finder De den kultur, som De siger, De er kommet for at studere?”

”Deres filosofi, deres nøjsomhed, deres smukke måde at leve livet på, deres kærlighed til familien og hjælpsomhed overfor hinanden, deres absolutte tiltro til Gud i alle forhold,” svarede jeg.

”Bah,” sagde kommissæren foragteligt. ”Filosofi og nøjsomhed, hvad er alt det. Lær dem nærmere at kende, så vil De se, at araberne er nogle uciviliserede stymper, der lægger os alle mulige sten i vejen, når vi nu vil opbygge landet. Vi vil skabe orden her. Se nu på Derna, de træffer ikke nogen mere frugtbar egn, end egnen her, befolkningen lever ganske sorgløst, den driver, siger jeg Dem, den ene dag efter den anden, og misrøgter jorden, der ved rationel avl kunne give tyve gange så meget, som den gør nu. Vi vil industrialisere Derna. Vi har allerede skabt en stor fabrik, men befolkningen er utilfreds, vrangvillig, doven, den vil ikke arbejde der, skønt vi byder den høj betaling. Den vil hellere drive omkring i byen, kun tjene det, der er nødvendig til at opretholde det usle liv. Der er ingen fremdrift i den, ingen energi.”

”Men den var lykkelig og ville vedblive at være lykkelig, dersom den kunne leve tilværelsen, som den altid havde gjort det,” svarede jeg.

”Jeg forstår ikke, hvad De mener,” sagde kommissæren irriteret, ”kalder De det lykke knapt nok at spise sig halvmæt, ikke at ville have nogen fremgang eller udvikling, men at kaste sig på knæ fem gange om dagen i moskeen og anråbe deres Allah. Hvis De mener det, så kan vi lige så godt lade være med at diskutere spørgsmålet.”

”Ja, det mener jeg netop, og jeg vil forklare Dem hvorfor. Orientaleren er vidt forskellig fra europæeren, især som denne har udviklet sig i den sidste menneskealder. Orientaleren søger udvikling og fremgang, men på ganske andre områder end europæeren. Orientaleren mener, at ånden og åndens udvikling er det vigtigste af alt. Og hvordan når han til den mest fuldkomne udvikling af sin ånd? Ved at følge sin religion og dens etiske krav, ved stadig at søge at gøre sig bedre, mere i stand til at opfatte skønheden i alle dens etiske og æstetiske former. Ved at søge at nærme sig den etiske og æstetiske fuldkommenhed, der er Gud. Jeg har talt med de mennesker, og jeg ved, at selv om ikke alle gør det, så er der dog mange, der måske er pjaltede og fattige, men som etisk rager højt op over gennemsnitseuropæeren.”

Kommissæren rejste sig op og gik frem og tilbage. ”Og det vil De bilde mig ind, at De tror på. Det er jo vanvid, så forkaster De altså fuldstændigt al teknisk fremgang, alle de store opfindelser, der er gjort?”

”Ja,” svarede jeg, ”det må jeg gøre, efter den vending tingene har taget i Europa. Den tekniske udvikling, maskinerne, er blevet den hvide races mål, det vil sige, at den både i overført og virkelig forstand lever for sin krop og sin krop alene. Jeg tror, at hele denne udvikling før eller senere vil skabe kaos i Europa, eller langt værre, materialisme, menneskets fuldkomne teknificering med fornægtelse af både kultur og religion. Jesus havde ret, da han sagde: ”Sanker ikke i lade.” Disse ord prædiktes i alle Europas lande, men de efterleves kun i orienten. Men som bekendt var Jesus også orientaler.”

Kommissæren trak på skuldrene. ”Jeg tror ikke, vi skal gå dybere ind på dette emne. De siger, De skriver. Selvfølgelig er det os italienere komplet ligegyldigt, *hvad* De skriver. Vi tør meget vel se sandheden i øjnene. Den stærkeres ret har altid været den gældende her på jorden, i selve naturen er det den stærkeste, den bedst egnede til at skabe noget stort, der går af med sejren. Og således her. Vi har tilbudt dette land, vort land, at skabe ordnede forhold; de svarede med at skyde vore pionerer, at overfalde os i vort arbejde, når vi mindst tænkte derpå, at begå de gemeneste grusomheder mod vore officerer og soldater, når de tog dem tilfange. I mangfoldige år var vi alt for medgørlige. Nu er det forbi. Italien skal have plads i solen, vi har en overskudsbefolkning, der vokser rivende fra år til år. Gør araberne modstand, vel, så meget desto bedre. Så bliver her plads til italienske bønder, og jeg føler mig overbevist om, at befolkningen fra Sicilien meget vel kunne finde sig til rette her, klimaforholdene er omtrent de samme. Sådan er de nøgne fakta, og dem rører ingen ved. Har en sådan bande snavsede individer ret til at leve, når de berøver en ung, driftig nation alle livsbetingelser?”

Jeg svarede ham ikke. Trak kun på skuldrene.

Kommissæren satte sig ned, han tegnede atter nervøst med blyanten, ”det kan være ligegyldigt, om vi er enige eller uenige, men De kan ikke foreløbig køre videre.”

”Hvorfor dog ikke?”

”Strækningen mellem Derna og Tobruch er ikke sikker, der er fuldt op af beduiner. Og for øjeblikket er der ingen eskorte.”

”Ja men jeg har tilladelsen i mit pas.”

”Det ved jeg. Men det er mig, der kommanderer her. Og jeg tør ikke tage ansvaret for Deres liv.”

Han smilede påtaget elskværdigt. ”Hvor vil De bo?”

”Jeg kender ikke Derna.”

”Ja der kan kun blive tale om et hotel, hotel Roma.”

”Kan jeg ikke få lov til at bo i mit telt?”

”Absolut ikke. Udenfor murene må De ikke bo, og indenfor murene er der ikke plads. De må tage hen på hotel Roma.”

Jeg tog afsked med kommissæren og gik ned mod porten. Jeg overvejede, hvad jeg skulle gøre. Jeg havde kun fem hundrede lire på mig, hvilket havde været tilstrækkeligt til at komme til den ægyptiske grænse for, og det ville tage det meste af en måned at få penge fra Danmark til Derna. Men jeg var nødt til at gøre som kommissæren havde sagt, og jeg besluttede at tage et værelse på hotel Roma.

Vognen stod alene foran porten. Karabiniererne var forsvundet. Jeg var fri. Men jeg havde alligevel en underlig følelse af, at jeg var i fængsel. Hele Derna var som et stort fængsel med maskingeværer ved alle porte.

Jeg fandt hurtigt hotel Roma, der lå tæt ved den arabiske bydel, og som var indrettet i et gammelt, arabisk hus. Indehaveren var en gammel italiener, der åbenbart ikke var vant til at modtage mange gæster, for han gjorde store anstalter i anledning af mit besøg. I forhallen, der hvor trappen førte op til værelserne, hang der et stort billede af Mussolini i sortskjorte og nedenunder det billeder af Paven og kong Victor Emmanuel med påskriften:

”Kirke og stat rækker hinanden hånden”. Billedet var åbenbart lavet i anledning af, at Mussolini havde anerkendt kirkestaten.

Da klokken blev halvtre, gik jeg ind til byen for at gå i moskeen. Stien, der førte fra hotellet til den plads, hvor alle cafeerne lå, løb mellem to høje mure. Bag murene var der haver med bananplanter, palmer og alle mulige forskellige frugttræer. Moskeen lå ikke langt fra pladsen. Det var en meget stor moske, men ikke Dernas eneste; i selve byen var der fire mindre, og lidt uden for byen lå der en lille, meget smuk moske, rejst til ære for Sidi Ahmed Senoussi, hvis lære næsten alle Dernas indbyggere var tilhængere af. Da jeg havde været i moskeen, kom der en mand hen og hilste på mig. ”Jeg er Ibrahim Serafi,” sagde han. ”Velkommen til Derna. Hvor kommer du fra?” Jeg fortalte ham, at jeg var moslem fra Europa, men at jeg nu kom fra Marokko. ”Fra Marokko,” sagde han glad. ”Har du så også været i Andalusien?” ”Mange gange,” svarede jeg, ”både i Malaga, Granada, Cadiz og Cordova.” ”Så er det morsomt, at du kom til Derna,” sagde Ibrahim, ”for de fleste af familierne her er fra Andalusien, således kadien Abd el Kerim, den tidligere borgmester Abd el Aziz og mange andre. De flygtede til Cyrenaica, da spanierne tog Andalusien fra maurerne.”

”Hvorlænge bliver du her?” spurgte han.

”Det ved jeg ikke. Jeg er her i automobil. Men jeg kan ikke køre videre, før kommissæren giver mig tilladelse.”

”Hvorfor dog ikke det?”

”Han siger, at der kæmpes meget her omkring.”

”Det er vist også rigtigt. Italienerne er begyndt at bruge giftgas. Og de har ødelagt befolkningen i en hel landsby, har jeg hørt, og det er derfor, Akmar Moktars folk er begyndt at gå hårdt tilværks, de giver ingen pardon.”

”Mig gjorde de da ikke noget.”

Hans tone blev hviskende. ”Har du set el Mahafdia? Det er der ikke mange, der er kommet levende fra.”

Jeg fortalte ham om min oplevelse i bjergene.

”Jeg har set, at du beder bønnen som vi andre, så jeg ved, at du er moslem, og jeg behøver ikke at være bange for at fortælle dig noget. Jeg vil sige dig, ved Allah, det er meget slemt, også her i Derna.”

”Hvordan det?”

”Næsten hver dag bliver der skudt eller hængt nogen af befolkningen, og kun for bagateller.

Forleden blev en købmand her i byen, Abd el Wahat skudt.”

”Hvad havde han gjort?”

”Næsten ingen ting. Han havde en broder, der var oppe i bjergene. Så hændte det en nat, at broderen kom og besøgte ham, han var kravlet over muren, hvordan ved alene Allah, og købmanden gav sin broder alle de fødemidler, han kunne undvære, hvorefter broderen atter listede bort. Men den næste morgen blev han fundet dræbt uden for muren. Vagten havde åbenbart set ham og fyret på ham. Men han havde ikke set efter, om han havde ramt eller ikke. For det var først, da det var lyst, at liget blev fundet.

Man fandt alle madvarerne ved siden af. Italienerne foranstaltede en undersøgelse og fandt tilsidst ud af, at varerne stammede fra købmanden. Han blev anholdt, dømt til døden og skudt.”

”Men dømmer de da til døden for alt?”

”Ja, så godt som, det har aldrig været så hårdt, som det er nu. Selv de af Dernas arabere, der har bøjet sig for det italienske herredømme, knytter nu hænderne. Men hvad kan det hele nytte,” tilføjede Ibrahim sørgmodigt, ”det er vel meningen, at vi skal udryddes allesammen.”

Vi var nået gennem gaderne, medens vi havde talt sammen. Og da vi var lige ved pladsen, gik vi hen til en af cafeerne og forlangte en kop kaffe.

Næppe havde vi siddet der to minutter, før Ibrahim udbrød: ”Der skal du se på den anden side gaden, der sidder Abd el Aziz, den tidligere borgmester. Han er en elskelig mand.”

Vi gik over til Abd el Aziz, der var en mand på omtrent 70 år med sølvhvidt hår og skæg. Sidi Abd el Aziz bad os sætte os ved siden af ham, og han bestilte endnu engang kaffe.

Da Ibrahim havde fortalt, hvem jeg var, og at jeg var på vej til Ægypten, blev jeg inviteret til the den næste dag i Abd el Aziz’ hus.

Solen var ved at gå ned, jeg skyndte mig til hotellet, hvor jeg skulle spise klokken 6.

Under middagsmåltidet var jeg ikke alene. Ved et bord lidt borte fra mig sad der en italiener, der, som jeg hurtigt forstod, var ingeniør og ledede en eller anden fabrik ikke langt fra hotellet. Han sad sammen med en ung, bleg italiener med lorgnetter, det var chefen for toldvæsenet. Desuden var der to eller tre officerer tilstede. Midt under måltidet rejste de sig militærisk og strakte armene i vejret. Obersten, Dernas kommandant, trådte ind.

Denne spiste hver aften på hotel Roma. Han var en lille, gråskægget mand, meget nervøs, hans fingre rystede, når han spiste, og han rullede uafbrudt brødet til kugler, men han havde et venligt smil tilovers for alle.

Han hilste også mig som den eneste fremmede, der var tilstede, og så lidt nysgerrigt på mig. Det var meget sjældent, der kom ikke-italienere til Derna.

Vi var næppe blevet færdige med maden og havde lige fået kaffen, da der kom en soldat ind. Han gik hen til obersten og rakte ham et stykke papir, der så ud til at være et telegram. Obersten åbnede det hastigt, blev lidt rød, bed sig i underlæben og rejste sig uden at drikke sin kaffe færdig. Et øjeblik efter hørte jeg hans automobil starte. Han var væk.

”Nu skal han ud igen,” bemærkede ingeniøren til toldembedsmanden. ”De er lidt nærgående for tiden.”

Toldembedsmanden var ved at rage sig i tænderne med en tandstikker. ”Å hvad, han skal nok få bugt med dem.”

Da jeg et kvarter senere gik udenfor hotellets port, så jeg tre armerede automobiler med tændte lanterner rase forbi. De havde kurs mod øst mod landevejen til Tobruch. Der gik fire dage. Jeg var kommet til Derna den 14. maj, og vi havde nu den 19. Jeg gik atter til kommissæren og spurgte, om jeg måtte køre. Jeg kom ikke til at tale med kommissæren selv; det blev meddelt mig, at han var meget optaget; men hans sekretær, en overordentlig hoven, ung fyr fortalte mig i en uforskammet tone, at forholdene endnu var sådanne, at jeg ikke kunne starte. Jeg måtte vente tre dage endnu, så

skulle der blive sendt bud til hotellet.

I de sidste fire dage havde jeg lært hele Dernas arabiske befolkning at kende, og jeg var blevet venner med dem alle, i særlig grad med den tidligere borgmester Abd el Aziz, hvem ingen behøvede at bede forgæves. Hver dag så jeg ham sætte sig på sin stol på fortovet med hele favnen fuld af brød, og så delte han ud, medens hans ansigt strålede af glæde. Endvidere var jeg blevet ven med Ibrahim, der havde åbenbaret sig som en overordentlig klog og indsigtfuld mand. Han fortalte mig dagen lang om dengang, han var ung og deltog i kampen mod italienerne på tyrkisk side. Han fortalte om Enver Pascha og om Kemal Pascha, som han ikke kunne lide. De havde begge været i Cyrenaica under krigen i 1912, og Ibrahim fremviste med stolthed det sår, han havde fået, da han kæmpede i bjergene.

Og dagene gled videre. De tre dage gik, jeg fik ingen besked fra kommissæren, og da jeg den 25. maj atter spurgte om, hvordan det gik med at komme til at køre, svarede man mig, at jeg måtte have tålmodighed og vente. Der var endnu ingen eskorte.

Den 28. maj hændte der en betydningsfuld begivenhed. Nogle kilometer fra Derna var der en beduinerlejr. Alle beduinerne her var underkastede italienerne og måtte som følge deraf ikke bære våben.

En arabisk carabinieri i italiensk tjeneste havde opdaget, at fire af beduinerne i lejren havde givet brød og tobak til araberne, der kæmpede i bjergene. De fire blev øjeblikkeligt arresterede og hensat i arresten.

Hele dagen var denne nye arrestation samtaleemnet i Derna. Man fortalte, hvordan beduinerne derude var ved at sulte ihjel, fordi araberne på den ene side bekrigede dem, da de havde underkastet sig, og hvordan italienerne hindrede dem i at forsvare deres får og kameler, fordi alle våben var blevet frataget dem. Den ældste af de arresterede var en mand på 60 år, høj og kraftig, han havde kone og ni børn. Den anden var 40 år, han havde tre småbørn, den tredje var døvstum. Den fjerde var broder til den første og var ugift.

Sagen kom meget hurtigt for militærretten. Italienerne har under general Graziani nedsat en særlig militærdomstol, der pådømmer den slags sager, dommeren farer i flyvemaskine fra den ene by til den anden, og den 29. maj klokken eftermiddag kom han flyvende til Derna fra Bengasi for at dømme i sagen.

Forhøret var offentligt, og jeg satte mig på tilhørerpladserne. Forhøret blev afholdt på italiensk, Ali Djerbi fra kommissariatet var tolk. Alle fire beduiner kom på engang ind for retten, der bestod af dommeren og nogle officerer.

Dommeren læste navnene op. De fire beduiner stirrede forvildede omkring sig i dette fine lokale med alle de mange fintklædte mennesker.

Den ældste af fangerne hed Ahmet ben Abdelkader. Han blev forhørt først.

Dommeren: ”Du har givet brød og tobak til beduinerne i bjergene. Erkender du det?”

Ahmet tav.

Dommeren brølede: ”Erkender du det?” En af carabinieriernes gav ham et dunk i ryggen.

Ahmet: ”Ja.”

”Godt, færdig. Den næste.”

Dommeren stillede de samme spørgsmål til ham, der lød de samme svar, også denne sag var færdigbehandlet på et øjeblik.

Den tredje svarede ikke på dommerens spørgsmål. Da carabinieri'en gav ham nogle puf, og han stadig ikke svarede, meddelte Ahmet, den ældste, at han var døvstum. Han blev straks dimitteret.

Den yngste beduin hed Idriss, og med ham var det ikke så let at blive færdig som med de andre.

Han var kun 19 år gammel, og han havde et intelligent ansigt; da dommeren spurgte ham, om han erkendte sig skyldig, svarede han: ”Nej.”

”Como,” sagde dommeren forbløffet. ”Hvordan kan du sige nej. Vi har jo alle beviser, og de to

andre har bekendt. Du og de andre har været forrædere og har hjulpet fjenden.”

”Nej,” lød det atter højt og klart.

”Men forklar dig.”

”Hvis vi ikke havde givet dem brød og tobak, havde de taget vore får, og vi havde ikke noget at forsvare os med. Hvordan skulle vi forhindre det. Så gav vi dem brød og tobak, for at de ikke skulle tage fårene.”

”Du kunne have tilkaldt carabinieriene fra Dema, når de var deroppe.”

”Det er forbudt ifølge koranen at udlevere moslem til kristne.”

”Jeg kan ikke se, at der er undskyldende momenter i det, du siger,” bemærkede dommeren irriteret.

”Du har erkendt, at I har givet fjenden fødevarer.”

”Ja, men.”

”Vel, så afsiges dommen med det samme.” Dommeren læste dommen op. De tre dømtes til at skydes med ryggen mod geværmundingerne, da de var forrædere mod Italien, den ene, der var døvstum, frikendtes.

Ali Djerbi oversatte dommen på arabisk. De tre arabere stirrede forvildet omkring sig, ikke et blik af medlidenhed mødte de. Alle tilhørerne var italienere, og de glædede sig kun til at se henrettelsen. Idriss’ broder, der havde været tilstede i retssalen, da dommen blev oplæst, blev vanvittig; han ville trænge hen til sin broder for endnu engang at omfavne ham, men carabinieriene stødte ham tilbage. Hylende som et vildt dyr styrtede han gennem retssalen og nedad trapperne. På gaden besvimed han og måtte bæres bort.

Ahmet, den ældste, sagde til Ali Djerbi: ”Spørg dommeren om vi ikke kan få en mildere straf. Jeg har ni små børn hjemme.”

Dommeren trak på skuldrene, ”kriksretten kender kun: ”frikendt”, eller døden.”

Der hørtes en brummen af en lastbil neden under. En carabinieri gik hen til de tre fanger og gav dem lænker på. Så betydede han dem, at de skulle gå ned ad trappen. De gik hen mod den ganske mekanisk, endnu var de som lammede, det var ikke helt gået op for dem, hvilken rækkevidde deres dom havde.

Der var forsamlet en stor folkemængde på gaden. Det var alle arabere, og de stod tavse og bedrøvede, da fangerne gik forbi. En stor lastvogn holdt midt på gaden. Fangerne blev puffet op i den. Bilen satte sig i bevægelse og kørte hurtigt bort, men ikke mod fængslet, ud mod kysten.

Jeg mødte Ibrahim neden for. ”Hvorfor kører de ikke til fængslet?” spurgte jeg ham.

Han rystede på hovedet. ”De bliver skudt med det samme nede ved strandbredden.”

Jeg lyttede. Bilens brummen var ophørt. Folkemængden var dødsensstille. Der gik fem minutter i tavshed, så lød der en salve. Atter var der nogle sekunders tavshed. Så lød der et enkelt skud. ”Hvad var det?” spurgte jeg Ibrahim.

”Det er vi vant til at høre,” sagde han bedrøvet. ”De dør ikke altid med det samme, når de bliver skudt i ryggen, men så skyder officeren ham, der ikke er helt død, gennem hovedet.”

Solen var gået ned, og havet var stille og flammede rødt i solnedgangen så langt, man kunne se.

Hele den næste dag hvilede der en trykket stemning over Derna. Alle araberne i den ellers så smilende og smukke by gik bedrøvede omkring. Jeg mødte Ibrahim. Han knyttede hænderne og sagde til mig:

”Ak, jeg skulle blot være tyve år gammel, så fandt man mig ikke her som en fejg, gammel svækling. Så gik jeg op i bjergene, om jeg så skulle lide aldrig så megen nød.”

”Det, der skete igår, er det da ikke et enkelt tilfælde?” spurgte jeg. Han rystede på hovedet. ”Ak nej, det bliver værre og værre. Os alle mistænker de, vi ved snart ikke, hvad dag vi bliver kastet i fængsel. Nu igår blev beduinen Ahmet skudt, hvem tager sig nu af hans ni børn, og sådan er det stadig, for en måned siden blev en kvinde hængt.”

”En kvinde?”

”Ja, vi kender hele historien nu, men carabinieri, den drejer sig om, påstår, at den ikke er sand. I udkanten af beduinerlejren boede der en kvinde alene i sit telt med et 6 måneder gammelt barn. Hun var ganske ung, og hun blev efterstræbt af en carabinieri her i byen. Hun ville ikke have noget med ham at gøre, men hun havde ingen til at beskytte sig, da hendes mand kort tid i forvejen var død. Jeg kendte hende godt, jeg har talt med hende flere gange, og hun har fortalt mange her i byen om carabinieriens efterstræbelser.

En nat kom der to arabere til hendes telt, der, som jeg har fortalt, lå langt fra de andre telte, de sagde til hende, at de kom oppe fra bjergene og bad hende om noget at spise.

Hun sagde, at hun ikke kunne give dem noget, da der var dødsstraf for det, men de truede med at slå hende ihjel, hvis hun ikke gav dem noget. Hun lod dem så tage noget sukker og lidt brød. De forsvandt også uden at tilføje hende nogen overlast.

Men den næste dag kom carabinieri, han var en arabisk overløber, der tjente italienerne, og som ingen af den grund ville have noget med at gøre, og han sagde til hende, at han vidste, at hun havde givet sukker og brød til oprørerne. Hun græd og nægtede det.”

Ibrahim afbrød fortællingen og sagde bedrøvet, at det var frygteligt at skulle fortælle noget sådant, som det han nu måtte fortælle om en moslem; denne carabinieri var nok arabere, men han var blevet fuldstændig som italienerne, han drak og svirede, og måske kan det forklare noget af hans handlemaner.

Da sagde carabinieri til hende: ”Hvis du vil sove hos mig nat, så skal jeg ikke gøre dig noget ondt.”

Hun nægtede stadig at have gjort noget forkert. Han pressede på hende, men hun ville intet have med ham at gøre. Så arresterede han hende. Måske var det til at begynde med kun på skrømt, men historien kom ud, og hun måtte for retten.

Carabinieri fremlagde sukkeret og brødet i retten, og da der blev spurgt, hvor han havde fået det fra, forklarede han, at han en månelys aften, da han gik sin runde, havde set en oprører flygte fra lejren, han havde skudt på ham og vist også ramt ham, for oprøreren havde kastet posen og brødet. Det blev bevist, at posen tilhørte kvinden, og dermed var sagen slut.”

”Hvad skete der med hende?”

”Hun fik samme skæbne som så mange andre, hun blev hængt.”

”Men barnet?”

Ibrahim trak på skuldrene. ”Det tog italienerne sig af. Hvor det er nu, ved jeg ikke.”

”Men hvordan kender du hele historien?”

”Kvinden havde i lejren fortalt den til en, der var kommet for at sige farvel til hende. Hun fortalte, hvordan den carabinieri, der havde arresteret hende, ville tvinge hende til at tilhøre sig, og hvordan hun nu, da hun bagefter tænkte over sagen, var sikker på, at det slet ikke var oprørere, der havde været i hendes telt den nat, men at det havde været carabinieri, der sammen med en anden havde forklædt sig som oprører for at få hende i sin magt.”

”Tror du det er sådan?”

”Jeg tror det. For hun var ikke mere end en snes år gammel og meget troværdig, men det er i hvert fald sikkert, at hun blev hængt, for det skete lige her udenfor for en måned siden.”

Hver eftermiddag var pladsen med alle de mange cafeer samlingsstedet i Derna. I virkeligheden var her kun en eneste café, et kaffehus, der ejedes af Mohammed med tilnavnet el Hadj, fordi han var født i Mekka; men da han havde stor søgning, havde han stillet stole op langs alle mure, og her kunne gæsterne så nyde den beskedne kop kaffe og den vandpipe, der er en rettroende moslems eneste narkotiske nydelse.

Dog har Derna andre cafeer, der er for nogle ganske få måneder siden blevet indrettet en veritabel

italiensk bar med radiomusik og aperitifer, men som regel kommer her ingen arabere. Det hænder nu og da, at soldaterne har morskab af at lokke en araberdreng til at drikke spiritus, så ser man ham hele aftenen drive skralende om i gaderne. Men dette hører til sjældenhederne, og i alle tilfælde er pladsen i den arabiske bydel hver eftermiddag fredeligheden selv, her mødes shejkerne fra omegnen med byens befolkning, her foregår handel og vandel, og her samles man hver eneste eftermiddag til hyggeligt samvær.

Der var gået flere dage, siden jeg sidst havde været i kommissariatet for at spørge om tilladelse til at køre. Vi var nået hen først i juni, og min situation var så småt begyndt at blive fortvivlet. Jeg havde måttet bruge alle de penge, jeg havde ment at bruge til benzin, til at leve for, og jeg vidste slet ikke, hvordan jeg egentlig nu skulle bære mig ad med at komme bort, især da det stadig trak i langdrag med tilladelsen, og det var uberegneligt hvor længe det kunne vare at få penge fra Danmark.

Kommissæren havde slet ikke villet modtage mig mere, og også på selve hotellet var situationen begyndt at blive kritisk. Ingeniøren og toldchefen, der begge var ivrige fascister, var dybt forargede over, at jeg ville drikke kaffe i de arabiske cafeer, og de modtog mig dag for dag med mere og mere spydige tilråb som: ”Nå der har vi ham, der er Ahmar Moktars ven.”

Det var torsdag den 4. juni om eftermiddagen, at begivenhederne begyndte at tage fart. Da jeg kom ned på pladsen, mødte jeg min gamle ven Ibrahim, han så meget trist ud, og da jeg spurgte ham, hvad der var i vejen, rystede han bedrøvet på hovedet. ”Jeg forstår slet ikke, hvad der går af italienerne,” sagde han, ”nu har de arresteret tre shejker i Tobruch, og vi venter hver dag, at arrestationerne også skal udstrække sig til Derna.”

”Men hvorfor arresterer de?” spurgte jeg.

”De tre, der er blevet arresterede, er alle af familien Senoussi, de har intet som helst gjort, men de er mistænkt for at have understøttet Ahmar Moktar, de er nogle af de mest ansete borgere i Cyrenaica. Det er meget svært for os andre at være loyale, når italienerne går frem på den måde.”

Et øjeblik efter kom den tidligere borgmester sidi Abd el Aziz, der forlængst var blevet erstattet med en italiensk borgmester; også han så bedrøvet ud og fortalte, at de arresterede shejker var velkendte mænd i Bengasi, og at de var agtede og ærede af alle. ”Allah se i nåde til os alle,” sagde han og satte sig ved siden af Ibrahim og mig. Han var i følge med to arabere, som jeg ikke kendte. Han præsenterede dem for mig. Den ene hed Mohammed el Mergi og var borgmester i en lille by ikke langt fra Derna, i retning mod Tobruch, den anden var en meget velhavende købmand i Derna. Sidi Abd el Aziz fortalte, hvem jeg var, og shejken spurgte, når jeg mente, at jeg skulle køre fra Derna.

Jeg trak på skuldrene. ”Jeg ved intet derom. Jeg forstår intet, jeg har tilladelsen til at køre igennem til den ægyptiske grænse, men man vil ikke lade mig køre herfra. Jeg har flere gange prøvet at køre uden videre, men hver gang er jeg blevet standset ved porten.”

Købmanden fra Derna rystede på hovedet. ”Ja det ser unægtelig noget mærkeligt ud. Men der er ingen, der rigtigt forstår, hvad det er, der foregår her for tiden. Ikke en eneste kan føle sig sikker.”

”Selvfølgelig,” sagde jeg, ”er det ikke så slemt for mig, som for jer, der skal blive her. Men hvor skal jeg få penge fra til fortsat at vente her. Jeg ønsker kun at køre videre, men stadig trækker man på skuldrene i kommissariatet og siger, at jeg må vente.”

”Ja,” sagde købmanden, ”det er ikke, som da Diodiece var her.”

”Diodiece,” sagde jeg forbavset, ”ham der nu er kommandant i Mergi”

Købmanden nikkede. ”Ja netop. Dengang gik det godt, og italienerne var virkelig ved at vinde befolkningen for sig, nu er det helt fortvivlet, vi føler os alle jaget, vi tør ikke tale af frygt for spioner, vi ved os ikke en eneste dag sikre på vort eget liv, alt er vilkårlighed.”

Sidi Abd el Aziz nikkede. ”Ja, jeg har altid så vidt muligt prøvet at komme italienerne imøde, men jeg forstår ikke, det her foregår nu, hver dag finder der henrettelser sted. Igår blev der hængt to af mine venner her fra Derna, det blev sagt, at de havde haft forbindelse med Ahmar Moktars folk.”

Der blev et øjeblik stille. Alle fulgte vi sikkert i øjeblikket den tapre Ahmar Moktar, der oppe i bjergene kæmpede mod det brutale fremmedherredømme med en lille håndfuld mænd, men ingen turde sige noget.

”Ak, ja,” sukkede Abd el Azir, ”det må vel være Guds vilje sådan. Vi må finde os i det. Vi er de svageste, jeg tror heller ikke, kampene i bjergene kan nytte noget. Nu bruger de jo giftgas deroppe, de vil sikkert udrydde dem alle. Stakkels mennesker, der kæmper halvnøgne og forsultne.”

”Der foregår noget for øjeblikket,” bemærkede jeg, ”hver dag kører en mængde automobiler ud af byen, og de er alle stærkt armerede.”

”Det er vel den nye general Graziani, der vil have slået opstanden ned,” sagde købmanden, ”men bliver det sådan ved, omkommer vi allesammen.”

Ibrahim blandede sig i diskussionen. ”Måske er det også meningen.”

”Nå det kan de vel ikke gøre,” bemærkede købmanden.

”Hvorfor egentlig ikke?” spurgte jeg. ”Der er ingen i Europa, der kan få noget at vide om det, og når det gælder national udvidelse og storhed, har de italienske fascister ingen skrupler. I Europa får man at vide, at de fredelige italienere i Cyrenaica er blevet overfaldet af de blodtørstige arabere. Kun jeg, der har set det, ved, hvem der er barbarerne.”

Der lå en tung skygge over det ellers så smilende og glade Derna. På gaden turde næsten ingen tale, købmændene sad tavse og triste i deres boder. Abyssinske soldater og stinkende automobiler fyldte de vinovergroede stræder. I mange huse var der bygget beværtninger for abyssinerne, så de kunne få den spiritus, Islam har forbudt.

Købmanden rejste sig og gav alle hånden. Henvendt til mig sagde han: ”Dersom du har lyst til at gå med hen og se mit hus, er du velkommen.” Jeg svarede, at det ville jeg gerne; de øvrige blev også inviterede, men kun Ibrahim fulgte med. Købmandens hus var meget smukt, og alt her foregik på gammel, islamitisk facon. Købmandens to små drenge og hans lille datter kom ind, kyssede først faderen på hånden og hilste derefter på os. Medens vi drak the, fortalte min vært mig, at han var udmærkede venner med Diodiece, der var fortvivlet over den vending, tingene havde taget. Han havde indtil fornylig stået i stadig brevveksling med ham. Men nu var også det ophørt, selv Diodiece frygtede. Overmodet var kommet til Cyrenaica, og det sad i højsædet.

Den næste dag gik jeg til fredagsbønnen i moskeen. Den var som altid fyldt til sidste plads. Da oplæsningen af en sura af koranen var endt, vendte immanen pludselig ansigtet mod de forsamlede moslem. ”Jeg har en meddelelse at gøre jer,” sagde han, ”der er kommet ordre fra den italienske regering, at al samtale om sekten Senoussi må ophøre. Ingen må drive denne sekts religiøse kultur.” Der var ikke en lyd at høje fra den forsamlede mængde, der så godt som alle var ivrige tilhængere af Senoussis lære, men da bønnen var endt, opstod der en livlig diskussion. Jeg traf Ibrahim. ”Hvad betød det?” spurgte jeg ham. Han rystede på hovedet. ”Jeg ved det ikke. De vil vel på en eller anden måde søge at knække Senoussiernes herredømme i Cyrenaica, men det tror jeg ikke vil lykkes for dem.”

”Er der mange, der slutter sig til Senoussi her?”

”Så godt som alle. Senoussis lære er jo ikke andet end en rensset form for Islam, der lærer, at man kun opnår den fuldkomne etik ved en gennemgribende personlig udvikling.”

”Hvordan?”

”Ved meget strengt at følge Islams regler. Ved at lade legemet blive en tjener for sjælen. Ved stadig gennem koncentrationer, gerninger og faste at nå nærmere den fuldkommenhed, der er Allah.”

”Men hvad har italienerne imod det?”

Ibrahim trak på skuldrene. ”Jeg forstår ikke meget deraf, og det er vist også bedst ikke at tale for meget om det, der er sikkert streng straf derfor nu, men det må vel være, fordi italienerne vil Sidi

Idriss Senoussi, Cyrenaicas retmæssige emir, som de fordrev, tillivs. På anden måde kan jeg ikke forstå det.”

Hver dag gik jeg på kommissariatet, og hver dag fik jeg det samme svar: ”De kan sikkert komme til at starte i morgen.” Jeg protesterede, det hjalp intet, jeg telegraferede til Diodiece i Merg, telegrammerne kom ikke igennem. Og dagene gik. Jeg måtte sælge min bagage for overhovedet at leve; jeg solgte væk; telt, tæpper, skrivemaskine og fotografiapparat bare for at kunne holde ud, så jeg ikke måtte give op nu, da jeg var så nær ved målet, Ægypten.

Den 17. juni var ophidselsen stor i det ulykkelige Derna. Fire af byens mest ansete indbyggere var blevet arresteret. Der blev ikke angivet nogen grund til arrestationerne, men det blev sagt, at de var mistænkt for at stå i forbindelse med oprørene. De arresterede var en gammel mand på 80, to midaldrende købmænd og en ung lærer på 18 år. Foruden de fire var en 13 årig dreng, en nær slægtning af Sidi Idriss, blevet kastet i fængsel. Man læste angst i alle ansigter. Jeg fik meddelelse om arrestationen om formiddagen. Den havde fundet sted om aftenen, og hele natten havde byen været spækket med militær, da man frygtede uroligheder. Befolkningen var nok ophidset, men den forholdt sig roligt.

Over middag steg ophidselsen. Under middagsbønnen i den moske, der var rejst af familien Senoussi, var der pludselig kommet soldater. De var trængt ind i moskeen, havde jaget de bedende ud og havde forsegleet døren med regeringens segl. Moskeen var lukket.

Da jeg klokken tre var på hotellet, kom der meddelelse til mig om, at jeg kunne køre næste morgen tidlig klokken seks. Jeg gjorde bilen i stand, solgte nogle af mine ting, betalte min hotelregning og havde så kun nogle få lire tilbage, men jeg regnede, at det var tilstrækkeligt til at nå den ægyptiske grænse for. I Sollum ville det være lettere at få penge fra Danmark.

Jeg gik ned i Derna for at sige farvel til alle mine venner, da der klokken fem kom en karabiniere hen til mig. Jeg skulle følge med straks.

Jeg fulgte med ham til karabinierekasernen, hvor jeg blev vist ind til en italiensk løjtnant. Han så et øjeblik på mig, så sagde han:

”Nå har De så alting klart til at starte i morgen tidlig?”

”Det hele er i orden.”

”Kan bilen køre?”

”Ja.”

”Bene, så er De arresteret.”

”Hvad for noget?”

”Arresteret.”

”Af hvilken grund?”

Han trak på skuldrene. ”Det ved jeg ikke?”

”Men man kan da ikke arrestere mig uden grund.”

”Det er efter ordre fra regeringen. Må jeg få Deres pas.” Jeg gav ham mit pas. Han kom med håndjern, jeg strakte hænderne frem, låsen klikkede. Jeg var fange.

Løjtnanten skrev nogle papirer færdig, derpå rejste han sig. ”Så kører vi først til Deres bil,” sagde han.

I en tilkaldt militærautomobil kørte vi til hotellet. Jeg blev lænket til rattet i min egen vogn og måtte køre den til den militære autopark, hvor den blev stillet i garage; atter tilkaldte løjtnanten en automobil, og så gik turen til fængslet.

Dernas fængsel er en stor, skummelt udseende bygning midt inde i byen. Det ledes af en gammel italiensk sergeant, men ellers er hele personalet arabisk. Jeg blev ført dertil klokken syv, min bagage blev taget fra mig, jeg blev visiteret, mit navn blev bogført, og så blev jeg anbragt i en celle.

Udstyret i denne celle var det mest spartanske, man kunne tænke sig. I det ene hjørne stod der en spand vand, det var den vandforsyning, man fik en gang om dagen, så måtte man selv om, om man

ville vaske sig i det eller drikke det. Midt på gulvet lå der et enligt hestedækken, det måtte man anbringe sig i, så godt man kunne. Gulvet var hårdt at sove på, det var stengulv. Væggene var hvidkalkede, eller snarere havde været det engang, og et par gekkoer foer op og ned af dem på jagt efter de mange insekter, der boede i væggen huller. Døren var af tykt egetræ og forsynet med et firkantet hul, som vagten kunne kigge ind af.

Begivenheden var gået så hurtigt, at jeg slet ikke havde fået tid til at tænke over, hvad der egentlig var sket. Nu fik jeg tid nok. Et kvarter efter, at døren havde lukket sig bag mig, blev lyset slukket og under den stadige summen af hundreder moskito prøvede jeg at falde i søvn hele tiden jaget af den samme tanke: "Hvorfor havde man arresteret mig? Hvad havde jeg gjort?"

Den næste morgen klokken syv blev døren til min celle åbnet, og en grusomt koparret araber trådte ind; han smilede over hele ansigtet, da han så mig. "Nå har du sovet godt i nat," spurgte han. Jeg så lidt mut på ham, "jamen jeg ved slet ikke, hvorfor jeg er her."

Han sparkede ud med benet: "Pyh, det skal du ikke bryde dig om. Inde ved siden af dig sidder der fire shejker her fra Derna, og en dreng, de ved heller ikke, hvad de har gjort."

"Sidder de her?" spurgte jeg interesseret. "Dem har jeg hørt om."

Han lagde fingeren på læben. "Sssh, ikke så højt. *Han* er ikke gået endnu."

"Hvem er ikke gået?"

"Ham italieneren, men han går snart morgentur, så kan du komme lidt ud og snakke alt det, du vil."

"Er det her et politisk fængsel?"

"Næh heldigvis ikke helt, det takker jeg Allah for, for så sad jeg her ikke."

"Hvorlænge har du været her?"

"I fire år."

"Fire år," gentog jeg forfærdet. "Hvad havde du da gjort?"

"Fire år er ingenting," gryntede han, "når man skal sidde her altid. Jeg kom til at slå en mand lidt for hårdt i hovedet." Han sukkede: "Han døde af det." Han stod et øjeblik og så eftertænksom ud, på eengang kom der liv i ham. "Nå, jeg må til at arbejde, du må hellere gå ud, jeg skal vaske gulv inde hos dig."

Jeg gik ud. Udenfor var der en lang gang med et højt gitter; den vendte ud mod en gård. Medens den anden fange vaskede min celledør med en gammel sæk, betragtede jeg to arabere, der stod ude i gården og skyllede tøj i en kumme med rindende vand.

Fangen var færdig med at vaske. "Nå så kan du gå ind igen," smilede han, "jeg ved jo nok, at du ikke er italiener, ellers havde jeg ikke vasket så pænt hos dig. Nå gå så ind, nu kommer jeg med maden."

Jeg var spændt på, hvad maden vel kunne være, og et øjeblik efter kom han tilbage med et stort, rundt grovbrød. "Værsgod," sagde han, "men spar nu på det, du får ikke mere før i morgen."

Han lukkede døren, og jeg satte mig til at gnave på mit grovbrød i ensomhed.

Jeg fik rigelig tid til at fundere over tingene, for ensomheden varede til midt på formiddagen. Jeg så gekkoerne fare op og ned af væggene på ivrig jagt; om at se ud af vinduet kunne der ikke være tale, for det tilgittede vindue sad helt oppe under loftet. I cellen var der hverken stol eller bænke, ville jeg sidde ned, måtte jeg anbringe mig med korslagte ben på gulvet, og det bliver man hurtigt træt af.

Engang imellem gik jeg hen til hullet i døren og kiggede ud; man kunne kun overse en del af gangen derude, men nu og da fik jeg øje på nogle af mine medfanger, alle arabere, der gik forbi i den tilgittede gang. Da klokken var ti, kom der en karabiniere og bad mig følge med ned i kontoret. Den gamle, italienske sergeant sad ved skrivebordet, da jeg kom ind. Han bad mig om at sætte mig ned foran sig.

"Jeg har fået besked om, at De skal til Bengasi i eftermiddag," sagde han.

"Jeg ville meget gerne vide, hvorfor jeg er blevet fængslet?"

Han trak på skuldrene. ”Det ved jeg ikke noget om. Jeg modtager kun mine ordrer. Men det må De vel bedst vide selv.”

”Jeg ved ikke af, at jeg har gjort noget,” svarede jeg.

”Hvorfor opholdt De Dem altid i det arabiske kvarter, og hvorfor gik De i moskeen?”

”Det kan jeg ikke indse er nogen forbrydelse?”

Han rystede på hovedet. ”De må huske, at her er krig.”

Han skrev endnu engang mit navn ind i en protokol og spurgte, hvordan det havde sig med min bagage, for noget måtte jeg vel have med til Bengasi. Jeg svarede ham, at det var tilstrækkeligt med den bagage, jeg havde taget med mig til fængslet, resten kunne jeg få, når jeg kom tilbage for at hente bilen.

Derefter gik sergeanten sin sædvanlige morgentur ud i byen. Jeg blev ført tilbage til min celle, men jeg havde næppe været der ti minutter, før en af de arabiske karabinierer lukkede døren op og meddelte mig, at jeg kunne gå ud, og at jeg kunne være ude til middag.

For enden af den tilgitrede gang var der en trappe, som førte ned til en lukket gård, hvor der var den allerede omtalte stenkumme med rindende vand. Gården var fyldt med fanger. Enhver, der ikke netop var dømt til døden, kunne i dette par timer forlade sin celle og spadser frit om.

Alle, selv de arabiske karabinierer viste de fire borgere fra Derna, der et par dage i forvejen var blevet arresterede, stor ærbødighed; flere gange så jeg en uniformeret karabinierer gå hen og kysse den 80 årige hånd.

Jeg kendte en af karabiniererne fra Derna. Han var en stor, tyk og godmodig fyr. Næsten med tårer i øjnene betragtede han de fire fanger, der var ifærd med at vaske deres tøj. ”Hvad har de gjort,” spurgte jeg ham.

”Det italienske styre er dårligt,” sagde han. ”De har ikke gjort andet, end at de er af familien Senoussi, det er tilstrækkeligt.”

”Vil de blive dømt til døden for det?”

”Nej det vil de vel ikke, men de vil sikkert blive velforvarede i fængslet i Bengasi.”

”Skal de til Bengasi?” spurgte jeg interesseret. ”Det skal jeg også, endda nu i eftermiddag.”

”Så skal I følges ad,” sagde karabinieren. ”Jeg har endnu ikke fået nogen besked derom; men jeg tror nok, båden går i eftermiddag, den kommer med fanger fra Tobruch.”

”Sig mig,” spurgte jeg ham. ”Hvordan kan du egentlig være i italiensk tjeneste, når du misbilliger det regimente, italienerne fører?”

Han trak på skuldrene. ”Synes du ikke, det er bedre, at her er moslem, end hvis det var abyssinere, der blev sat til at passe på fangerne. Når der ikke er italienske officerer tilstede, kan vi da sørge for at fangerne får det lidt bedre.”

”Hvor mange fanger er her?”

”Kun 16. Deraf er de 12 politiske fanger, og så er her fire, der er dømt for almindelige forbrydelser. Det er de fire politiske fanger, der skal til Bengasi, dig, og seks beduiner fra bjergene.”

Så vidste jeg så meget. Jeg var altså politisk fange.

Morderen, der havde fortalt mig, at han var kommet til at slå en mand ihjel, var ifærd med at lave the i en krog af fængselsgården; da han fik øje på mig, kom han hen til mig med et glas the i hånden. ”Drik det,” sagde han med et smil, ”den er god, jeg har fået den fra min familie ude i byen.”

Jeg drak med glæde den søde the, især da der ikke foreløbig syntes at være udsigt til at få noget spiseligt, udover det grå grovbrød. ”Har du noget at ryge på?” spurgte han.

”Nej,” svarede jeg.

Han tog en pakke cigaretter frem, der var kun fem i den, så jeg; han rakte mig en cigaret. ”Jeg får sendt 10 om ugen ude fra byen, så jeg har da cigaretter,” sagde han.

”Jeg ved godt, hvorfor du er her,” sagde han og blinkede med øjnene, ”en af karabiniererne har

fortalt os det. Du har set Amar Moktar.” Jeg rystede på hovedet. ”Bliver der sagt det? Jeg forsikrer dig, jeg har aldrig set ham.”

”Så har du set el Mahafdia.”

”Ja det har jeg.”

”Så skal du se, så anklager de dig for at være spion.”

Pludselig hørte jeg en syngende stemme, den syntes at komme fra en af cellerne, jeg lyttede et øjeblik, det var koranen, der blev sunget.

”Hvad er det?” spurgte jeg.

”Kom med, så skal du selv se,” sagde han og førte mig til gårdens fjerneste ende, hvor den celle lå, sangen kom fra. Jeg gik hen til den og kiggede ind. På gulvet sad der seks arabere; de var pjaltede, og fødderne var nøgne, men de var ualmindelig smukke og kraftige. De så alle ud til at være i deres bedste alder, og de var mørkebrune i ansigterne og på overkroppene. De fem sad udenom den sjette, der sang vers efter vers af koranen.

”De er fra el Mahafdia,” sagde den koparrede araber.

Jeg kunne ikke blive træt af at betragte dem. Ansigterne lyste af en ophøjet ro; de så ud, som følte de knap, at de var i fængsel, medens deres øjne intenst hang ved hvert ord, der formede sig på den syngendes læber.

”De er dømt til døden,” bemærkede den koparrede, ”og de skal vistnok skydes i morgen, bagfra som de andre, fordi de er oprørere.”

”Men de er jo slet ikke oprørere,” sagde jeg og betragtede dem med den dybeste interesse. Ikke en trækning i deres minespil forrødte, at de var fanger, der stod lige over for døden. Jeg følte en dyb beundring for disse mennesker fra bjergene, der ikke ville give køb, der ikke ville underkaste sig, men foretrak døden for slaven.

Den tykke karabiniere kom hen til os. ”Ja efter hvad jeg hører, kender du nok el Mahafdia, bryder du dig om at komme til at hilse på dem?”

”Jo, men går det an?”

”Ja pyt, sergeanten er nede for at få sin sædvanlige morgenaperitif, og her kommer ingen, før I skal bort.” Han åbnede cellens dør, og jeg trådte ind. Jeg var i arabisk dragt, men jeg tror alligevel, at de dødsdømte blev forundrede, da de så mig. De var ikke helt klare over, hvor de skulle henføre mig, de havde sikkert aldrig set en dragt fra Marokko før. Den syngende sluttede sin sang.

Karabiniieren gik hen til dem. ”Her skal I se en ny fange. Han er kommet i fængsel, fordi han har set el Mahafdia,” sagde han og tilføjede, ”han er en god ven af araberne.”

”Ja det er jeg,” sagde jeg varmt, ”og det bliver jeg mere og mere, jö mere jeg ser.”

De kom alle hen til mig og gav mig deres stærke hænder. ”Han er moslem,” sagde karabiniieren. ”Så gid Allah vil hjælpe dig til snart at komme fri,” udbrød de. Jeg fik tårer i øjnene. Disse mænd havde end ikke den mindste tanke for deres egne skæbner, de ønskede for mig. Og det var om dem, at jeg havde hørt italienske officerer sige, at de døde som umælende kvæg. Det blev mig åbenbart, at italienerne intet forstod af psyken hos dette folk, som de var selvbestaltede herskere over.

Den tykke karabiniere rystede bedrøvet på hovedet. ”Nej vi andre er ikke meget i forhold til de der,” hviskede han til mig.

Han, der havde sunget koranen, bad mig sætte mig ned. ”Har du lov til at have en koran, her i fængslet,” spurgte jeg ham.

Han smilede. ”Nej jeg har ingen koran. Men jeg kan det hele udenad, så er der ingen, der kan tage noget fra mig.”

”Hvornår blev I fanget?”, spurgte jeg.

”Det er ikke mere end 10 dage siden på vejen til Tobruch,” svarede han. ”Vi var de eneste, der blev tilbage af de halvtreds, der kæmpede, de øvrige blev mejet ned af maskingeværer, og det er vel også snart forbi med os.”

”Er det sandt, at italienerne bruger giftgas?”

”Ja, nu vil de bombardere vore landsbyer eller ryge os ud, som man ryger ræven ud af sin hule. Nå hvad, døden for kugler er bedre end den tåge, bomberne sender ud. Når man har indåndet den, er det ligesom lungerne bliver ét sår.”

Den tykke karabiniere var gået ud, men et øjeblik efter kom han tilbage og sagde til mig, at Senoussierne gerne ville tale med mig. Jeg tog afsked med de tapre dødsdømte, og de fortsatte med at høre på koranen, de forberedte sig på døden, det var koranens hjerte, der blev sunget, suraen den der har mærket Ya Sin.

Alle Senoussierne var i en stor celle. Da jeg kom derind, rejste de sig alle og gav mig hånden. Den 80 årige shejk, der havde sølvhvidt hår og skæg, sagde til mig: ”Vi har jo hørt så meget om dig fra Derna, vil du ikke spise sammen med os?”

Jeg svarede, at det ville jeg gerne; jeg var jo ikke begejstret for det grå brød; og han fortalte, at maden snart kom ude fra byen; de havde nemlig ret til at købe egen forplejning.

Jeg så på de øvrige Senoussier. De var velklædte mænd med fine, kultiverede ansigter; den ene kendte jeg, det var den shejk, som borgmesteren Abd el Aziz havde præsenteret mig for nogle dage i forvejen.

Vi satte os alle ned. ”Ak ja,” sagde han, ”vi havde nok ikke ventet, at vi skulle mødes her.”

”Nej, hvorfor er I her?” spurgte jeg.

”Allah alene ved det,” sagde den gamle rystende på hovedet. ”En eftermiddag mellem El Dorr og el Asr kom der tre italienerne og arresterede os, vi ved endnu intet om hvorfor, eller hvor vi skal hen.”

Vi skal allesammen til Bengasi i eftermiddag,” oplyste jeg.

”Ja, ja, Allah er retfærdig, vi er for svage til at kæmpe mod overmagten,” sukkede den gamle.

Den 18 årige sagde: ”Nej, hvad har det nyttet, at vi har prøvet at komme italienerne i møde, de vil os alle tillivs, de vil drive os alle op i bjergene.”

En dreng kom ude fra byen med maden, han havde en stor klase bananer og en mængde anden frugt til mig. ”Hvem er det fra?” spurgte jeg forbavset. ”Jeg må ikke sige det,” sagde han, ”men jeg skal hilse jer allesammen fra alle i Derna, og bede Allah bevare jer.”

”Hør Hamid,” sagde den gamle, ”vi skal vist bort i eftermiddag, bed alle om at være rolige, når vi bliver ført gennem gaderne.”

Hamid nikkede med tårer i øjnene. Han kyssede den hvidhårede mands hånd, ville sige noget, men kunne ikke rigtigt få det frem og skyndte sig grædende bort.

Vi var netop begyndt at spise af det store fad, hvor der både var kogt kød, gulerødder og ris, da karabinieren kom ind. ”Du må hellere gå op i din celle nu,” sagde han, ”karabinierechefen kommer.”

Jeg gik op i min celle, døren blev lukket, men den blev åbnet fem minutter efter, og jeg fik atter besked om at komme ned. Min håndtaske stod på gulvet ligesom min lille taske, der indeholdt mine papirer. Jeg blev ført ind foran karabinierernes chef. ”De skal til Bengasi nu,” sagde han.

Han bad om at få min bagage, den blev forseglet, det var udelukket, at jeg på rejsen kunne tage andet tøj på end den arabiske dragt, jeg gik i; så blev jeg placeret mellem to abyssinske soldater med opplantede bajonetter.

Alle Senoussierne blev ligeledes ført ud. De måtte stille sig i række ved siden af mig, og derpå kom den tykke karabiniere med håndjern og lænker, han havde tårer i øjnene, da han skulle give mig, som den første, håndjern på, og han hviskede næppe hørligt, at han var ked af det. ”Det er jo ikke Deres skyld,” sagde jeg til ham, og håndjernene klappede atter sammen om mine håndled.

Den næste, der fik håndjern på, var den 80 årige olding. Han rystede over hele kroppen, da de lagde jernene om hans håndled. Han havde aldrig før været ude for en sådan ydmygelse, sagde han til mig senere. Vi blev alle lænket sammen med en tung jernkæde, der gik fra den ene til den anden. Så fik vi vor bagage stukket i hænderne. Den var meget svær at holde på med de lænkede hænder, og helt

umuligt blev det, da der ovenpå det hele blev lagt to brød. Det var hver mands proviant for den to døgn lange rejse.

Fængslets port blev åbnet, og vi gik i en lang række ud på gaden. Derude stod der seks arabiske drenge, de løb straks hen til os og tog bagagen fra os. Vi gik en omvej ned til havnen, da italienerne ikke ville risikere at føre os gennem den arabiske bydel, men på hele turen mødte vi kun ganske få mennesker, og de arabere, der var, kom uden sky hen til os, kyssede den gamles lænkede hænder og ønskede os alle et "Salam aleikum."

Omsider nåede vi havnen. Det var endnu middag, og solen brændte hedt. Damperen lå ikke ved kaj, så vi måtte føres ud til den i en robåd. Drengene, der havde båret vor bagage, havde grædt hele vejen fra fængslet til båden, de gav os nu kufferterne; en af dem, en lille skopudser, kom hen til mig og sagde: "Har du penge?" Jeg nikkede. Han trak en krøllet tilireseddel frem, "for ellers ville jeg gerne have givet dig den, så du kunne have fået noget at spise i fængslet."

Jeg smilte opmuntrende til ham; vi kom i bådene stadigt lænkede sammen, og så tog vi afsked mod Derna. Drengene vinkede til os, så længe de kunne se båden.

Da vi kom ud til damperen fik vi lænkerne af, og vi måtte nu en for en kravle op ad en smal lejder. Den gamle mand kunne ikke komme hurtigt nok op ad lejderen. En af de abyssinske soldater gav ham et puf bagi med sin geværkolbe.

Damperen blev åbenbart benyttet til fangetransport. Den var ualmindelig snavset, en grell modsætning til det fascistiske Italiens overelegante passagerdampere, der skal vise ansigtet ud mod verden, på dækket stod der en snes abyssinske soldater med martialske flænger anbragt i parallelle striber på kinderne og med de bajonetpåsatte geværer ved fod.

En brutalt udseende italiensk sergent tog imod os, efterhånden som vi nåede dækket. Vi blev stillet i række og talt. Først stod jeg, så fulgte den 80 årige olding, hans læber bevægede sig uafbrudt i bøn, derefter kom shejken, jeg kendte, endelig fulgte købmanden fra Derna, en midaldrende mand med sort fuldskæg og milde, blå øjne og tilsidst den 18 årige og 13 årige dreng.

Så blev vi puffet fremad, til vi nåede fordækket; måtte kravle nedad en stejl stige, der førte ned i lasten, hvor en stram lugt af alskens urenlighed slog os imøde. Nedenfor trappen var der et stort rum, hvor de abyssinske tropper havde tilhuse, og renligheden var ikke overvældende; tilhøjre for det lå vort fængsel under sørejsen.

Det var et mere end uhyggeligt rum. Der var ganske lavt til loftet, og blot man stak hovedet derind, var man ved at kaste op af den dunst, der slog en imøde. I fængselsrummet var der 14 køjer anbragt over og ved siden af hinanden; de lignede veritable bure med jernstænger foran, og i de seks af disse bure var der allerede anbragt fanger, der øjensynligt havde været med fra Tobruch, den sidste by på "italiensk" område. Disse ulykkelige mennesker, naturligvis alle arabere, så uhyggeligt medtagne ud. De var lænkede til jernstængerne foran køjerne, og håndjernene, som de sikkert havde haft på uafbrudt under den tre døgn lange sørejse fra Tobrueh til Derna, havde gnavet håndleddene, så de var blevet røde og opsvulmede. Under den stærke søgang og i den kvalmende luft havde de åbenbart været søsyge, for på gulvet og på de snavsede madrasser, som de havde at ligge på, anede man endnu resterne af opkastning, som de havde måttet fjerne, som de bedst kunne med de lænkede hænder.

Her skulle vi anbringes. En abyssinsk soldat med revolver og repetergevær holdt uafbrudt vagt over disse ulykkelige, lænkede mennesker, han modtog os, da vi kom ind.

Jeg antager, at italienerne ombord på skibet ikke har anet, at jeg var europæer, for jeg var stadig i arabisk dragt, ellers havde de sikkert anbragt mig et andet sted. Nu var jeg sarmnen med de øvrige i dette rum under hele rejsen. Jeg er taknemlig derfor, for det gav mig anledning til at se det, jeg søgte, sandheden, uden overdrivelse eller udsmykning. Og her så jeg dens ansigt i dette snavsede rum, hvor det brød, der var hele ernæringen under turen, flød mellem opkastning og alle mulige andre utrolige griserier; hvor man, når man skulle drikke vand, måtte drikke det af et glas, som-

aldrig blev rensset, og hvorpå der også sad de mærkeligste ting, hvor madrasserne var fyldt med utøj, men hvor menneskene også fik lejlighed til at vise sig som heroer, og sjældent har jeg set større heroer end de, der var i dette fængsel.

Jeg fik anvist mit bur, det var nærmest ved døren. Atter fik jeg håndjernene på, og med en kæde lænkedes jernet til køjens tremmer, derpå blev hver af os lænket til sit bur, selv den 13-årige dreng, der tappert holdt tårene tilbage, og som ikke havde gjort andet end at være af Cyrenaicas bedste familie.

Rejsen kunne begynde.

Da den hvidhårede olding, der var æret og agtet af de øvrige, ikke alene fordi han var den ældste, men på grund af sin fromhed, var blevet lænket, søgte alle fangerne at gribe hans hånd. En af dem, der kom fra Tobruch, og som så syg og svag ud sagde: ”O shejk, at vi skulle møde dig her i lænker, jeg kunne tilgive italienerne alt, de gør mod mig, men at de lænker dig, det tåler jeg ikke.” Den gamle mand, hvis læber under det hele uafbrudt havde bevæget sig i bøn, svarede mildt: ”Ya Abd el Kadr, Allah er vort vidne, at vi er uskyldige, derfor lad os søge vor tilflugt hos ham, der er menneskenes herre.”

Abd el Kadr bøjede sit krøllede hoved i ydmyghed, .— tårene stod ham i øjnene af at betragte håndjernene om den gamle mands håndled. „Men de lænker dig som en forbryder, — du der intet ondt har gjort.”

„Allah alene er retfærdig,” mumlede den gamle.

Alle kendte hinanden, for alle de fængslede var i familie med Senoussi eller ivrige tilhængere af hans sekt. En af dem, der havde været med fra Tobruch, spurgte, hvem jeg var.

Den gamle mand svarede: ”Han er en fremmed, der kom kørende i sin automobil til Derna, han har set araberne i bjergene, derfor har de arresteret ham.”

”Men han er da moslem.”

”Ja,” svarede den gamle, ”han er moslem.”

Han, der havde spurgt, vendte sig nu mod mig. ”Gid Allah vil beskytte dig, så du snart må blive fri.”

Jeg takkede ham, han ønskede godt over mig, han, staklen, der måske gik sin død, eller det der var værre, imøde.

Timerne sneglede sig hen. Jeg forsøgte ligesom de andre at få fat på mit brød, så jeg kunne bide lidt af det. Det var svært med de lænkede hænder. Der blev kvælende varmt i det lille rum, hvor 13 mennesker var stuvet sammen. Solen brændte hedt, nu da skibet lå i havn.

Da klokken var fem, kom Jbrahim ombord; han havde frugt med til os, han kunne næsten ikke holde tårene tilbage, da han så mig lænket, han gik rundt, gav hver enkelt hånden. ”Allah beskytte jer alle,” sagde han da han gik bort.

Klokken seks satte damperen sig i bevægelse, og snart var vi ude på Middelhavet. Det blæste åbenbart, for damperen begyndte at rulle, og vi blev alle søsyge. Den 13 årige dreng var døden nær, han faldt ud af køjen, og den abyssinske soldat gav ham nogle drøje slag, da han hjalp ham op. Natten var en sådan, at enhver skildring vil blegne ved siden af virkeligheden, og først om morgenen, da vinden løjede noget af, og et køje blev åbnet, blev rummet rensset for opkastning af en af os, der fik hånd jernene løst et øjeblik. Men om at sove havde der naturligvis for ingens vedkommende været tale.

Kort før solopgang opfordrede den hvidhårede olding til morgenbønnen El Subr; med sin rystende stemme kaldte han til bøn, han bad Ailah tilgive, at vi ikke kunne foretage den rituelle renselse, og alle de lænkede mænd bøjede panderne mod de snavsede madrasser og påkaldte den almægtige Gud. Abyssinieren, der havde et stort sølvkors om halsen, grinte spodsk, medens bønnen blev fremsagt.

Ved middagstid, da varmen var blevet uudholdelig, hørte vi maskinen stoppe. En del af soldaterne gik larmende op på dækket, og et kvarter efter hørte vi atter deres tramp nedad trappen. Foran sig puffede de en ny fange. Han havde hænderne lænket bag på ryggen, og det var meget vanskeligt for ham at gå ned da han også havde fodjern på med en lang kæde imellem. Et øjeblik efter stod han i døren. Han var en ganske ung mand i pjaltet burnus. Hans øjne flakkede vildt omkring i rummet, hans bare arme blødte som efter slag og rifter, og også hans håndled var uhyggeligt opsvulmede. Han stod et øjeblik stille i døråbningen, så fik han et puf bagfra af en af soldaterne, og han styrtede forover; da han ikke kunne værgø for sig med hænderne, faldt han og stødte ansigtet mod gulvet. Hans næse sprang op at bløde, og blodet flød nedad hans snavsede burnus.

Med besvær kravlede han op i det bur, der var overfor mit, og et øjeblik efter var han lænket fast til tremmerne ligesom vi andre.

Hans brystkasse bevægede sig krampagtigt op og ned, et øjeblik lå han stille med lukkede øjne, så bad han om noget vand at drikke.

Den 18 årige araber blev for et øjeblik løst af sine lænker, og han holdt glasset op til den nyankomnes læber. Derefter bad staklen om noget at spise, og den unge mand åbnede hans bylt, der indeholdt et brød af samme slags som det, vi andre havde og nogle løg. Han spurgte, om vi andre ikke ville have nogle af løgene, men naturligvis var der ingen, der ville tage noget fra ham.

Maskinen begyndte atter at gå. Næste gang vi standsede, ville det blive Bengasi. Den abyssinske soldat, der holdt vagt, havde atter lænket den 18 årige i buret. Den lille dreng, der havde været syg om natten, begyndte at klage sig over håndjernene, der gnavede hul på hans håndled, men ingen tog noget hensyn til hans klage.

Den nyankomne lå længe hen ligesom bedøvet; så begyndte han at stirre sig omkring i de nye omgivelser.

”Hvor kommer du fra?” spurgte jeg ham.

”Fra Cyrene,” stønnede han; det var åbenbart at han led under en eller anden mishandling, han havde været genstand for.

”Hvad har du gjort?” fortsatte jeg mine spørgsmål.

”Jeg ved det ikke. De greb mig på landevejen og satte mig i fængsel. Det er nu fire dage siden.”

”Skal du dømmes i Bengasi?”

”Nej, jeg er allerede dømt i Cyrene, til 30 års arbejde i saltminerne ude i ørkenen. Bare de havde dømt mig til døden, så havde det da været forbi.”

Han var dømt til umenneskelige lidelser. Saltminerne ligger langt ude i den libyske ørken. Og da italienerne ikke kan få nogen til frivilligt at bære saltet op i den brændende sol, benytter de straffefangerne hertil.

Den, der har prøvet at være i en ørken, hvor vandet er sparsomt, hvor tungen, blot man er en time uden vand, begynder at svulme op, og læberne går i stykker, hvor en ubarmhjertig hed vind uafbrudt får sandet til at fyge og fylde næsebor og øjne, hvor det stadige, stærke lys er et inferno, han kan svagt sætte sig ind i hvilken djævelsk straf det må være at arbejde i en saltsø under disse forhold. Saltet gnaver kødet fra benene på disse ulykkelige mennesker, der hver dag må lide pinsler, som ingen middelalderlig kirkefyrste kunne udtænke værre. En lykke var det for denne mand, at døden sikkert ville vise sig barmhjertigere end menneskene, de tredive år ville kun blive til et par. Alle fangerne i burene betragtede den ulykkelige med medlidenhed. ”Men hvad havde du da gjort?” spurgte en af dem.

”Jeg ved det ikke. Da de forhørte mig, blev jeg spurgt om, hvor jeg havde været, og hvorfor jeg færdedes på det forbudte distrikt.”

”Havde du gevær?”

”Nej, jeg havde kun en lille pakke med mad, og jeg svarede, som rigtigt var, at jeg havde været

oppe i bjergene for at besøge min broder.”

”Hvad bestilte din broder?”

”Han er sammen med Amar Muktars folk i bjergene. Så beskyldte de mig for at være forræder, idet de sagde, at jeg havde haft samkvem med fjenden. Og ved Allah, jeg ville jo kun se min broder, som jeg længe ikke havde set.”

”Blev du så dømt med det samme?”

”Ja, først dømte de mig til døden, så blev jeg den næste dag benådet, og nu skal jeg til saltminerne.”

Den 80 årige mumlede: ”Allah se i nåde til dig og os alle.” Han sukkede dybt, og i nogle timer herskede der tavshed i det snævre rum med den forpestede luft, som selv den abyssinske soldat, der var vant til lidt af hvert, ikke kunne holde ud ret længe ad gangen.

Natten kom atter. Denne nat blev ikke så slem som den foregående. Vejret var meget bedre. Kun var utøjet frygteligt. Vi kunne ikke skifte tøj, da al bagage var forseglet, og de gamle madrasser var fyldt med lopper og lus, der plagede forfærdeligt, og med de lænkede hænder var vi alle ganske forsvarsløse mod deres bid. Men endelig kom den sidste morgen og med den Bengasi.

Vi blev løst fra burene, og med lænkede hænder måtte vi gå op på dækket, da damperen havde kastet anker midt ude i havnen. Der blev ikke kastet anker derude for at undgå tilstrømning af nysgerrige, for den islamitiske befolkning holdt sig borte, og den italienske ungdom, der er interesseret tilskuere ved alle henrettelser, regner fangetransporter for en for dagligdags og lidet spændende begivenhed.

Da vi var kommet op på dækket, blev vi samlet som kvæg på en midtskibs luge. Vi blev atter lænket sammen, og her måtte vi vente to timer i stegende solhede. De abyssinske soldater stod i rundkreds om lugen med hanerne spændt på geværene. Det ringeste flugtforsøg straffedes med døden, men hvem kunne tænke på flugt.

Stadigt lænkede sammen måtte vi gå nedad lejderen til båden, der skulle bringe os i land. Var en af os faldet i vandet, var alle de andre fulgt efter, og døden var os da vis, den tunge lænke og håndjernene ville forhindre ethvert forsøg på at holde sig oppe. Men vi kom alle ned og blev sejlet til land.

Her ventede to store lastautomobiler med tremmegitter for på os, tillige med en lastbil med maskingeværer. Vi blev delt i to afdelinger og skubbet og sparket op i hver sin vogn. Så kørte vi til Bengasis fængsel.

Bengasis fængsel har fire tårne, og det ligner mest af alt en gammel ridderborg, hvor vagterne holder udvig fra tårnene, thi på hvert af de fire tårne er der nemlig en vagtpost med maskingevær; og ve den ulykkelige, der ville forsøge at klatre over den høje fængselsmur og genvinde friheden; en regn af maskingeværkugler ville sikkert få ham til at opgive sit foretagende for evigt.

Fængselet lå lidt uden for byen, og det varede ti minutter at køre fra havnen derud. Den store jernport åbnede sig, og et øjeblik efter rullede de tre biler ind i fængselsgården.

Italienerne er perfekte i sikkerhedsforanstaltningerne i deres fængsler. Vi kom ud af bilerne, blev visiterede, ført gennem en lang gang og kom til en anden fængselsgård, der var fyldt med fanger. Her fik vi anvist vor celle, et stort rum, hvor vi skulle være alle på en gang; vi fik hver en måtte at sove på og et grovbrød og lidt urtesuppe som den dags proviant.

Foreløbig stod døren til vor celle åben, og vi færdedes frit i gården, hvor de andre fanger interesseret kom os imøde. Her var politiske fanger og almindelige forbrydere blandet mellem hverandre. De fleste af de politiske fanger var højt kultiverede arabere, som italienerne frygtede, da det var lettere at få bugt med den uvidende hob på gader og stræder, som man gør alt for at holde nede i uvidenhed.

Jeg talte længe med den 18årige lærer; han fortalte, at han havde undervist i en skole i Derna. Men det var næsten umuligt at give den arabiske ungdom undervisning. De måtte intet vide om deres

eget land, men skulle lære italiensk af skolebøger, hvor den første sætning lød således: ”I gamle dage var der vildskab og barbari i dette land, men nu da romerne er kommet tilbage – ” Han havde fået stillingen som lærer som kun 18årig, fordi alle de ældre, der var mulige emner som lærere, var blevet arresterede og deporterede, ingen vidste hvorhen. Men det er givet, at ligesom det fascistiske Italien i selve moderlandet har øer, hvor alle modstandere af Mussolinis regime bliver deporterede hen, således findes der også i Cyrenaica sådanne pladser. Og her skulle alle de Senoussier, jeg var blevet fængslet sammen med, også bringes hen uden nogen art af dom.

Klokken tre kom den italienske fangevogter skarpt bevæbnet og gav os ordre til at gå ind i vor celle. Den var meget rummelig, men der var meget lidt lys i den, da der kun var et lille vindue, der sad højt oppe under loftet. Så snart vi var kommet ind, råbte den 80 årige olding el Adan råbet, der kaldte til bøn. Det var El Asr.

Oldingen ledede bønnen og fremsagde dens smukke ord med sin rystende stemme. Da bønnen var endt, vendte han sig mod os og sagde:

”Vi beder Allah den almægtige beskytte os og lede os på den rette vej. Vi kræver Allah den barmhjertige og retfærdige til vidne på, at vi er her uden skyld fra vor side. Vi beder Allah rense vore hjerter og give dem sand ydmyghed, der er den rette storhed, og stadig bringe os nærmere hans ansigt. Når vore øjne skuer fligen af hans kappe, kan intet ondt ramme os.”

Den gamle reciterede med tårer i øjnene tilflugtssuraen, hvor mennesket søger sin tilflugt hos Allah alene.

Bønnen var næppe endt, før cellens dør åbnedes, og fangevogteren trådte ind. Han gik hen til mig.

”Du skal med mig,” sagde han. ”Kommer jeg tilbage her igen?” ”Det ved jeg ikke.” Han raslede med nøgleknippet. ”Skynd dig nu lidt.”

Han førte mig tilbage til den gård, vi først var kommet ind i. Her stod den opdager, som jeg allerede den første dag, jeg var i Bengasi, havde haft et sammenstød med, da jeg ikke talte italiensk.

Han smilede triumferende: ”Nå, nu gælder der ingen forstillelse længere, hr. spion. Man kan ikke ustraffet komme til det fascistiske Italien og spionere. Følg med mig.”

Han bandt mine hænder med en tynd jernlænke, og vi gik udenfor, hvor en vogn holdt parat.

Vi kørte til kongens procurør.

Jeg blev forhørt i to timer. Jeg måtte forklare alle mine motiver, måtte bevise, at jeg var den, jeg var, måtte fortælle om alt, hvad der var hændt, siden jeg havde overskredet den libyske grænse. Da forhøret var endt, spurgte jeg dommeren: ”Hvor er min amerikanske ven, Tarbox.” Procurøren smilede: ”Det er ham, De kan takke for, at De er blevet arresteret. Vi forhørte ham, han meddelte, at De var moslem og talte arabisk, så kunne vi nok have lyst til at tale lidt nærmere med Dem.”

”Jamen jeg må protestere mod arrestationen. Jeg har intet gjort. Jeg kan ikke se, at der er noget galt i at studere arabernes liv, jeg ville kun igennem til Ægypten.”

”Foreløbig må De tilbage til fængslet,” svarede procurøren.

”Kan jeg få lov til at tale med Tarbox?”

Procurøren svarede undvigende: ”Jeg skal se ad.”

Jeg blev ført tilbage til fængslet og blev der i tre dage. Lørdag den 19. marts blev jeg ført fra min celle til procurøren. ”De er fri,” sagde han. Jeg ville ikke tro mine egne øren. ”Men hvordan?” ”Vi tror ikke, De er spion. De kan takke mr. Tarbox for Deres arrestation, jeg tror ikke, han var helt normal.”

Jeg forstod intet af det hele. Jeg skyndte mig til ”Albergo Italia” signor Malvicini meddelte mig, at Tarbox dagen i forvejen var taget til Italien.

Jeg var meget vred på Tarbox, indtil jeg ved et rent tilfælde fik løst gåden. Jeg mødte signor Greco, der fortalte: ”Deres ven var hos mig om fredagen, samme dag, han skulle rejse, og dagen før De blev løsladt. Han blev sandsynligvis sendt bort, så De ikke kunne komme til at tale sammen.”

Jeg fortalte ham hele historien, og han sagde: ”Jeg kan med bestemthed sige, at Deres ven ikke har

foretaget sig noget mod Dem. Den fredag, han var oppe hos mig, græd han og sagde, at han ikke kunne forstå, hvorfor italienerne havde arresteret Dem, og hvorfor de havde anmodet ham om at rejse, så han ikke kunne komme til at tale med Dem.”

”Jamen hvorfor skulle de arrestere mig?” spurgte jeg forbavset. ”Det kan jeg ikke sige Dem. Men De får nok den fuldstændige løsning på gåden. Sandsynligvis var det en måde at forhindre Dem i at tage videre på. Man ønskede ikke, De skulle se mere. Jeg kan kun sige Dem, at Tarbox er uden skyld. Han er på vej til Amerika nu.”

Og således endte automobilturen gennem Afrika. Jeg nåede aldrig Ægypten i min automobil. Greco havde ret. Jeg var blevet arresteret for at blive forhindret i at passere kampzonen mellem Derna og den ægyptiske grænse.

Beviset fik jeg, da jeg anmodede om at få tilladelse til at tage tilbage til Derna og fortsætte. Den blev nægtet. Jeg protesterede; det italienske guvernorat tilbød at betale rejsen for mig fra Bengasi til Aleksandria og for min automobil fra Derna til Aleksandria.

Jeg afslog tilbudet; skulle jeg komme med bil til Ægypten, ville jeg køre. Så solgte jeg bilen og al min bagage som den stod i Derna og indskibede mig til Aleksandria den 25. juni.

Æventyret i Cyrenaica var forbi. Det fik et lille efterspil dagen efter, at vi var afsejlet fra Bengasi, og skibet kastede anker uden for Derna. Jeg ville gå i land, men det blev nægtet; derimod kom Ibrahim ombord, han strålede over hele ansigtet. ”Allah være prisset, at du blev fri,” sagde han.

”Hvordan går det derinde?”

Han rystede på hovedet. ”Meget dårligt. I går blev der skudt fire beduiner og en købmand fra Derna. Du kendte ham.”

Damperen tudede, Ibrahim gik i båden, og Dernas palmer forsvandt i det fjerne. Befolkningen og dens kamp var kun et minde, men et minde, der aldrig kan glemmes; stadig ser jeg for mig de tålmodige fanger, saltminerne, rygende geværer og galger. For sådan er Cyrenaica i dag.

Som jeg havde lovet mine venner, beduinerne der tog mig tilfange i bjergene, opsøgte jeg Senoussiernes fører Sidi Idriss Senoussi i Aleksandria.

Det hus, hvor Sidi Idriss boede, lå lidt udenfor byen, det tog omtrent et kvarter at køre derud, og det var allerede langt hen på eftermiddagen, da jeg lod dørhammeren falde på den tykke port.

Den blev åbnet af en kæmpemæssig neger, der mistænksomt spurgte mig, hvad jeg ønskede. Jeg forklarede ham, at jeg netop samme dag kom fra Cyrenaica, og at jeg meget gerne ville tale med Sidi Idriss. Jeg gav negeren mit kort, efter at have skrevet bagpå hvad mit besøg gjaldt.

Da jeg havde ventet nogle minutter, blev porten åbnet, negeren gav mig tegn til at følge sig og bad mig vente i et pragtfuldt udstyret arbejdsværelse der lå på husets første sal. Der ventede en herre i værelset, og da jeg trådte ind ad døren, rejste han sig og bukkede. Jeg nævnede mit navn, og fortalte ham, at jeg netop kom fra Cyrenaica.

”Ja jeg er selv af familien Senoussi,” sagde han og rystede bedrøvet på hovedet, ”men jeg kan ligesom så mange andre ikke vende tilbage til det land, der egentligt er vort.”

I det samme trådte Sidi Idriss ind. Han var en midaldrende mand og bar med undtagelse af fezen europæisk tøj. ”De har skrevet på Deres kort, at De kommer fra Cyrenaica,” spurgte han interesseret.

”Ja, italienerne kastede mig i fængsel. Jeg har hilsener med fra nogle af Deres familie, som jeg mødte i fængslet.”

”Hvorfor blev De kastet i fængsel?”

”Fordi jeg blev taget til fange af beduinerne i bjergene. Italienerne troede, jeg var spion. Jeg har også hilsener med fra beduinerne.”

Sidi Idriss sukkede. ”Ja, de ulykkelige mennesker, de kæmper til det sidste, men hvad kan de gøre? Italienerne kan importere så mange abyssinere, de ønsker, til at bekæmpe befolkningen i bjergene. Kun Allah alene kan hjælpe os nu.”

”Desuden kan jeg fortælle Dem, at italienerne for seks dage siden har lukket alle Senoussiernes moskeer i Cyrenaica og forbudt Senoussiernes lære,” sagde jeg.

Sidi Idriss så skarpt på mig. ”Kender De Senoussiernes lære?”

Jeg rystede på hovedet. ”Jeg er selv trådt over til Islam, og jeg har også hørt meget om Deres lære, men naturligvis kender jeg den ikke til bunds.”

”Senoussierne vil intet andet end fromhed og hjertets adel. Og hvordan vil vi nå det? Ved at udelukke alt andet end Gud alene fra vore tanke; ved nøjsomhed og forsagelse fra alle nydelser, der ikke bringer os nærmere Gud.”

”Men hvorfor er italienerne da så meget imod Senoussierne?”

Sidi Idriss trak på skuldrene. ”Fordi det menneske, der følger vor lære, bliver sundt; italienerne er interesserede i, at hele befolkningen i Cyrenaica degenereres, som så mange steder i den islamitiske verden. Sker det, vil den italienske civilisation lettere kunne trænge frem. Så længe vor lære har herredømmet, vil det ikke kunne ske.”

”Hvorfor ikke?”

”Vor lære er ikke utålsom mod nogen anden form for Islam eller mod nogen anden religion; den er den simplest mulige. Du skal styrke dit legeme ved et sundt og nøjsomt liv, så det bliver en værdig bolig for din sjæl. Du må ikke nyde noget narkotisk middel, ikke engang tobak. Du må ikke blive slave af noget andet end Gud, det vil sige, at du også skal være tingenes herre. Den civilisation, italienerne vil indføre i Cyrenaica, gør os til tingenes slaver. Derfor må vi kæmpe imod den.”

”Hvordan gør den til tingenes slave?”

”Den overvurderer det ydre, de tekniske fremskridt, maskinerne, den lader den ydre pragt og magt blive det afgørende for bedømmelsen af et menneske eller en nation, og den lader hånt om den indre udvikling. Jeg kan kun sige, at der, hvor Senoussierne hersker, er der fred og tilfredshed fra alle sider.”

”Hvor hersker Senoussierne nu?”

Sidi Idriss smilede bittert. ”De ser det jo selv. Jeg er Cyrenaicas retmæssige hersker, og jeg må bo i Aleksandria i landflygtighed og kan ikke engang vende tilbage til mit eget land. Vi hersker blandt de få, der kæmper i bjergene og i Cufra.”

”Jeg har hørt meget om Cufra. Det var der, to italienske officerer var fanget.”

”Cufra er et lille samfund for sig selv. Det har altid levet i fred med omverdenen til nu, da italienerne er ved at undertvinge det hele. Jeg frygter for, at de inden længe vil forsøge at erobre Cufra. Måske kan de gøre det. De har jo abyssinere nok til at kæmpe for sig. Ved De, hvorfor italienerne bruger abyssinske tropper?”

”Fordi abyssinerne er kristne. Italienerne har skabt en religionskrig i Cyrenaica.”

”Det er rigtigt. Jeg har selv set abyssinske soldater, der havde syet kors på brystet,” bemærkede jeg.

”Ja såvidt er en nation, der siger, at den kommer for at udbrede kulturen, nået. Jeg har hørt sige, at kristendommen er kærlighed. Her indfører italienerne den for at skabe had.”

”Der har aldrig været europæere i Cufra?”

”Jo. En kvinde endda. Miss Rosita Forbes. Men hun var der kun nogle få timer. Befolkningen har, og åbenbart med rette, altid frygtet europæerne, så den bad hende tage bort med det samme, hvad hun også gjorde.”

”Hvad mener De om fremtiden?”

Sidi Idriss sukkede. ”Det ser meget mørkt ud. Tyrkiet er færdig som islamitisk stat. Mustapha Kemal har gjort op med religionen og mener, at et stærkt Tyrki må bygges op uden religion. Vi Senoussier har forresten på en mærkelig måde været knyttet til Tyrkiet. Min onkel, Ahmet Sherif, der indtil for nogle år siden var overhoved for Senoussiernes familie, hjalp, som De sikkert ved, tyrkerne under verdenskrigen, først og fremmest i troskab til kalifatet i Stambul, og endelig fordi Italien allerede på dette tidspunkt var begyndt at besætte Cyrenaica. Men da Mustapha Kemal kom

til roret, brød min onkel med tyrkerne, og venneløs blev han forjaget til Mekka, hvor han forresten bor nu. Jeg selv tror i nogen grad på franskmændene. De har vist stor forståelse af Islam og af islamitisk kultur. Skal der endelig være nogen her, er de ikke de dårligste, selv om de har begået mange og svære fejl. Men mest af alt tror jeg på Hedjaz nye konge, kongen i Nejd, Abd el Aziz Ibn Saud, han er en udmærket mand, og Wahabitternes og vore idealer ligger nær opad hinanden.”

”Og Ægypten?”

Sidi Idriss trak på skuldrene. ”De er her jo nu. Se selv, så kan De dømme.” Han tav et øjeblik, så sagde han: ”Har De lyst til at tage til Cufra. Så kan De bedst se, hvordan der er?”

”Ja naturligvis ville jeg meget gerne til Cufra.”

”Det er udmærket. Jeg skal give Dem et brev med. Så vil De blive vel modtaget. Men jeg er bange for, at jeg må tage afsked med Dem nu. Hvis De kan se herop senere, vil jeg være glad derfor.” Han satte sig til sit skrivebord og skrev brevet til Cufra. Så tog jeg afsked med ham og hans slægtning og blev lukket ud af negeren.

Jeg gik atter tilbage til mit hotel. Vejen førte gennem Aleksandrias skøge kvarter. Europæisk jazzmusik fyldte gaden, i alle porte stod brune, hvide og gule skøger med overpudrede ansigter, midt i det hele jamrede et elektrisk klaver Måneskinssonaten, de halve af tonerne manglede, og Måneskinssonaten blev til staccato, hakkende rædsel. Mænd af alle racer og alle tungemål gled gennem disse gader fulgt af glædespigernes monotone tilråb. Tre berusede tyske sømænd blev trukket ind i et hus af et kvindemenneske, der forsøgte at dække 50 års hæringer under et tykt lag sminke. Små drenge listede afsted som skamfulde hunde og så med nyfigne blikke på dette helvede, der forekom dem at være himlen selv. Alle vegne snavs, slagsmål og skæn.

Da jeg kom ud af de smalle gader, der var fyldt med en ubeskrivelig duft af whisky, røgelse og svedende kroppe, da jeg havde passeret den sidste glædespige, der sad på en trappesten med cocainospilede øjne, måtte jeg endnu igennem et langt stykke ægyptisk kvarter, før jeg nåede mit hotel. Overalt herskede der fred. Udenfor alle cafeer sad mændene og røg på deres vandpiber, medens de diskuterede dagens begivenheder. I det fjerne så jeg Plads Ibrahim Pascha, hvor sporvognene suser afsted, og man hørte bilerne tude. Højt over mit hoved fra et bedetårn, der hørte til en blåkuplet moske, kaldte mueddinen til bøn. Og over det hele skinnede den spinkle halvmåne. Men begivenhederne i Ægypten udviklede sig således, at jeg måtte tage hjem til Danmark og foreløbigt opgave min færd til Cufra og pilgrimsrejsen til Mekka.

En morgen stod jeg på ØKs ”Asia”s dæk. Vi passerede Lesseps statue, og snart lå Afrika i det fjerne.

Vi gled ud på Middelhavet. Og jeg forstod, at det ikke udelukkende var en frase, når Mussolini kunne sige: ”Dette hav er et italiensk indhav.” Fascismen strækker sine fangarme vidt.

”Asia” kom til Marseille. Og fjorten dage efter at jeg havde forladt Port Said, sejlede vi en morgen tidligt gennem Gibraltarstrædet. Jeg havde bedt om at blive vækket, når vi passerede Gibraltarklippen, og jeg stod op og gik ud på dækket.

Himlen rødmede ganske svagt i øst, og mod syd skimtede man netop Riffbjergenes mørke konturer og lysene fra Ceuta og Tanger.

Derinde lå det Ceuta, som jeg havde forladt ni måneder tidligere. Jeg hørte endnu englænderens ord i mine øren: ”De vil få Afrika at se, som ingen anden har set det, hvis De tager afsted som araber.”

Og i sandhed jeg havde set Afrika og dets beboeres fortvivlede kamp for at bevare deres eget.

Solen var ved at stå op. Morgentågen lå om Riffbjergenes toppe, i de dybe dale var der mørke. Det var her, en håndfuld tapre bjergboere kæmpede under Abd el Kerim, der nu sidder som fange på øen Reunion. Også han længes sikkert tilbage til det land, han aldrig mere får at se.

Skibet gik mod nord, mod den luksus og komfort, som civilisationen har skabt, og alligevel, da jeg stirrede mod det Afrika, der svandt mere og mere i det fjerne, bankede mit hjerte for de fattige,

nøjsomme mennesker, jeg her havde lært at kende, og for deres håbløse kamp. Måske vil retfærdigheden en dag sejre, den retfærdighed, der ikke stadig søger sit eget i rovgrisk magtlyst, men lyser af trangen til forståelse af alt, der er skønt på den hele, vide jord. Og sikken har Kipling kun overfladisk ret, når han siger, at øst er øst, og vest er vest Inderst inde er østens og vestens mennesker ens. De er som to grene på en stamme. Og når mennesket, ligegyldigt hvor det er fra, søger dybest i sit hjerte, finder det længselen efter træets rod. Måske er det derfor, der opstod det gamle sagn om Afrika: ”Den, der én gang har haft Afrikas jord under sine fødder, må altid vende tilbage.”

INDHOLD

Indledning 2

Trolddom og religion 3

Hulebeboerne i Saharas bjerge 39

Roms ørne over Tripolis 72

Forsvundet i den libyske ørken 93

Cufra, Saharas hemmelighed 164

Et folk, der går til grunde 184